

کۆماری عیراق
وهزارهتی روشنبیری و راگه یاندن
دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی
زنجیره ژماره (۱۹۴)

زمانی ئاقیستا

S.N. SOKOLOV... سوکولوف

وهرگیپران و لیدوان و
بهراوردکردنی له گهڵ زمانی کوردی ئهههرودا
مهمهد نههین ههورامانی

پیتکه شه:

بهو نووسهرو خویندهواره کوردهی، که گه شه سه ندنی شیوهی کوردیی نه ده بی، خه میه تی.

هه ورامانی

وشه یه کی، ریگا روشن که ره وه!

زمان دیارده یه کی مروقیه تی یه. بهر پابوونیشی به شیوه یه کی تراوان. ررواله تی شارستانی یه تی هه ل گرانى نه و زمانه پیشان ده دات.

مروقی زمانزان هه روهك، باووبایسرانمان وتوویانه، له گه ل زانینی ژماردی زمانی جوربه جوردا ده خریته تای ترازووه وه. نه وه ی دوو زمانی، یان زیاتر ده زانیت، به دوو که سنی، یان به پتر سه رژمیر ده کری.

مروقی زمانزان، له و زمانه بیگانه یه وه، که ده یزانیته هه روه ها له گه ت رکو بی که رانیشیه وه زور نزیکه و ته نانه ت، نزیك تریشه، له و که سه ی، که وه چه ی هه مان زمانه و به هو ی ده و روه به ری تایه تی یه وه، تیای دا کو لی و نه زانه!

به هو ی زانینی زمانه وه، مروقی زمانزان توانای نه وه ی هه یه، که ناگاداری هه موو کون و قوژ بن و په نایه کی کومه لایه تی و ئابووری و رامیاری و روشنبیری نه وه گه له خاوه ن زمانه بیته، که نه و نه یزانیته!

پیشینانمان وتوویانه، تا زمانی دوژمنت باشتر بزانی چاکتر ناگاداری نهینه کان و سروترو پیلانه کانی ده بی و هیچ شتیکی شارراوه یان له تووه، شارراوه نابی و هه روه هاش تا زمانی دوستیشت باشتر بزانی، توانای به تین کردنی دوستایه تیت له گه لی دا به هیتر ده بی!

ته ماشاکردن ولی وردبوونه وه، له م به ره هه مه وهرگیپراوه ی به رده ست، هانمان ده دا، که خو و بدهینه که نن و کو کردنی وهرگیپرانی ده یان سه رچاوه ی به سوودی و هه او وهك نه وانیه کی لیره دا، به په راویز ناوونیشانیان هه ل دراوه، چونکه به هو یانه وه شتی زور به سوودمان بو روون ده بیته وه و به لگه ی به نرخ تر و په واترمان بو ئاشکرا ده بن و باوه پرمان به و و نه ستوور ده بی به وه ی که بلین:

(۱) - زمانی کوردیی. ئەمپرۆ بە سەرپاکی شیوه زاره کانیه وه، نه وهی نوئی زمانی
ئافیستایه و ئه ویش زمانی دینی وهی شارستانی یه تی میدی یه کان بووه و ئه میش زمانی
هۆزه کانی (ئیریەن قاچ) بووه، که له ژوو رووی روژئاوای ئیران - کوردستانی ئەمپرۆ -
هوه نیشته جی بوون و ئه و زمانه ی ئه وانیش یه کیکه له زمانه ئیرانی یه هه ره کونه کان.

(۲) - زمانی ئافیستایی و زمانی ناوچه ی باکتیریا، ئەگه رچی له یه کتری یه وه نزیك بن، ئە
نیوانیان دا جیاوازی یه کی زور هه یه، به راده یی، هه ری که له وانه به زمانی کی سهر به خو
دانراوه و سهر ژمیر کراوه.

ته نها هو ی کوچ کردنی زه رده ست له کاتی ته نگانه دا، بو باکتیریا و
چوونه په نای شای باکتیریا وه، بو بلا و کردنه وه ی دینه که ی ئە وه ناگه یه نی، که به زمانی
باکتیریایی دینه که ی بلا و کردوه ته وه، یان ئافیستای به و زمانه باکتیریایه دارشتووه، ئە گه ر
زانیمان زمانی باکتیری زمانی دایکزادی زه رده شت نی یه!

(۳) - بوونی هه ندیک ده نگه له ئافیستادا و نه بوونیان له پارسی کۆن دا، یان به
په چه وانه وه، پروامان زور به ته وو قایم و ئه ستوور ده کات به وه ی، که هه ری که کی له وانه
زمانیکی جیاوازی و سهر به خو بووبی!!
- (بووینه بوونی ده نگه [L = l] ی قه له وو وهی لاوازی له زمانی پارسی کۆن دا
نه بوونی له ئافیستادا!)

سهرنج دانیک له و ده نگه [r] ی یانه ی، که له ناوچه ی هه ولیر و خوشناوه تی دا به کار
دین و گوپرینیان به ده نگه [l = L] ی قه له وو لاوازی، له لایه ن خه لکی ناوچه کانی
شاره زوو رو هه ورامان و شیوه زاره کانی دیکه وه پروامان بو ئه وه ده بات، که دلنیابین
له وه ی، که ده نگه [l = L] ی لاوازی قه له وه له زمانی کوردیی کۆن دا، نه بووه
هه روه ک له ئاوێستاش دانی یه!!

(۴) - دله چرکی هه خامه نشی، به درێژایی فه رمانه وایی شاکان و یه ک له دوای یه ک،
بو ئه وه ی دینی زه رده شتی بکه ن به دینی ره سمی یان نه، زور ئاشکرایه.

دینی زهردهشتی ، وهك ههردینیکی دیکه ی ئیرانی یه کان ، ئازادبووه و له لایه ن
(کورش) و ئهوانی دیکه ی که به دوا ی ئه ودا هاتوون زور بایه خی بی
نه دراوه ، تاوه کوسه روکلاوی داریوشی گه وره ، ئه مه له لایه که وه ، له لایه کی دیکه شه وه
زمانی پارس ی وهك زمانی فه رمان ، بو فه رمانی شاه ی ، به کاره ئینراوه ، ئه مه ش ئه وه
ده سه لمینی ، که دین و زمانی خه لکی ناوچه ی پارس له دین و زمانی میدی جیاواز بووه .

(5) - بوونی مه لبه ندی پیرگه ریته تی وهك زانستگه ده یهك ، له میدیادا ، بوپی
گه یاندنی رابه ری دینی و ناردنیان ، به بی ی پیویست به ملا و به ولای ولات دا ، بو
خزمهت گوزاری دین ، دیسان ئه وه ده سه لمینی ، که دین و ده ولت هی خو یان بووه و
ئه گه ره هاش نه بوایی ، چون هوزی له هوزه گانی میدیه کان - (ماگا) - خه ریکی ئه و
کاره ده بوون و به و ناوه وه ناوبانگیان ده رده کرد!!

(6) - ئه گه ر نیشتمانی دایگزادی باوو با پیرانی هه ره دیرینی کورده گانی ئه مرو
کوردستانی ئه مرو بوو بی و ئه میش ئه و نیشتمانه ی ئه وسای میدی یه کان بوو بی و له
هه مان کات داوبه دریژی ماوه ی نیوان هه ردوولا ، نه نه خوشی یه کی کوشنده هات بی و ،
که سه رپاکی خه لکه که ی له ناو برد بی و نه هوزوتیره ی دیکه بی گانه ش توانی بی تیان
سه رپاکی خه لکه که ی ناوچه گانی کوردستان به ته واوی له ناو به رن و شوین و
شوینه واریان بپرنه وه ، ده بی چی بی و له ئیمه بکات پرومان به راست و دیاریی خو مان
نه بی !!

ئه ، ئه مانه ، خالی زهقی له به رچاون ، پشکینه ری کورد ، وهك ئه رکی پیروزی
سه رشانی ، وهك هه لمه تی نیشتمانی و مرو قایه تی ، بو به ته واوی روشن کردنه وه یان و
به ته واوی سه لماندنی راستی و ره وانی یان به رپرسه .

هه ندى كيشه دهنگسازى :

هه ندى كيشه دهنگسازى هم بهرهمه دا بهرپابوون، كه پيسو يستى يان به

پشكنين و ليكوليينه وه و توپژ هه ل دانه وهى فراوان ترووقولتر هه يه و، جگه له وهش هه ريه كى له و كيشانه گوشه يه كى، پشكنينى جياواز جياواز و به سوود پيك ده هين وئه وانه يش، به كورتى ئه مانه ن :

- په كه م، ئه وهى كه تى بينى ده گريت ئه وه يه ؛ زمانى ئاقىستا دهنگى [L = ل] ي قه لووهى لاوازى تيدا نى يه .

- دووهم، فونته تيكى زمانى ئاقىستا چوار شينوه دهنگى [S = س] ي پيشان داوه و

ره مزى فونته تيكى ئه وانيش به ريز، [s, s̄, s̄̄, s̄̄̄, ن].

بى گومان، هه ريه كى له مانه جوړه (گو = تلفظ) كردن تيكى تايه تى هه بوه و به لام جوړى ئه و گو كردنه و جوړى دهنگدانه وهى له فونته تيكى زمانى ئاقىستادا - كه له م دواى يه دا، وهك باونكى گشتى جيهانى بوى دانراوه، ديارى نه كراوه .

شايانى باسه، بوونى چهند دهنگ تيكى وه ما، به لاي كه مى يه وه، هيچ نه بى، ده بى يه كيكيان دهنگى [S = س] ي ئاسايى بيت و ئه وهى ديكه يان يان دهنگى [s̄ = ص] بيت - ئه گه ر [s̄] ره مزى بى بو [ص] - يان دهنگ تيكى به و جوړه ي وه هابيت و ئه و دوانه كه ي ديكه شيان جوړه دهنگى [ش] = [س] ن .

- سيه م، دوو جوړه دهنگى [V] = [ف] به دى ده كرين، به لام جياوازيى نيوانيان ديارى نه كراوه، يان نه توانراوه ديارى بكرىت، ئه مه له لايه كه وه، له لايه كه تريشه وه، ديسان ته نانه ت ئه وهش ديارى نه كراوه، كه كاميان له سه ره تاي وشه وه ديت و كامه يان له هه موو جى گايه كى ديكه ي وشه وه دى . يان ئايا هه ردووكيان وهك يهك له هه ر جى گايه كى برگه ي واتاداره وه دين ! ئه و جا، ئه گه ر به و جوړه يه، بوچى دوو دهنگ [V = ف] پيشان دراوه !

- چو وارهم، دوو جوړه دهنگی [ɣ] پيشان دراوه، ديسان دهربارهی ئەمانيشه وه و بو
روشن كرده وهی جياوازی ئاوازو كانگايان هيچ شتی، له ورووه وه نه و تراوه!

- پينجه م، دوو جوړه ره مزی دهنگی وهك [ɣ], [y] پيشان دراون. دهربارهی
ئاوازوسازگهی ئەمانيشه وه، له رووی جياوازیی نيوانيانه وه، هيچ شتی نه و تراوه!

- شه شه م، بوونی دوو جوړه ره مزی دهنگی وهك [nm, n] وروون نه كرده وهی ئاوازو
سازگهی هه ريه كي له وانه، تيكه لاوی و كيشه به رپا ده كهن.

- چه وتهم، پيشان دانی دوو جوړه ره مزی دهنگی وهك [z, z̃] و دباری نه كردنی
جياوازیی نيوانيان له رووی سازگه و ئاوازه وه، ديسانه وه كيشه يه كي ديكه ی
دهنگسازي يه، كه له به رده م پشكینه روليكوله ره وه دا.

دیاری کردنی جیگای روواله تی هه ندی دهنگ .

به پشکنییکی سه رپی بی ناو وشه و برگه و قه ده واتا داره کانی ئەم به رهه مهی بهر دهستمان ، بۆمان ده رده که ویت ، که :

- دهنگی [v, ʃ] له سه ره تای وشه وه و برگه ی واتا داره وه دین . ههروه ها یه کیك له و دوو دهنگه ش که [ف = v] بی ، له هه موو جیگایه کی وشه وه خو ی پیشان داوه .

که چی هاتنی دهنگی [ف = v] له جیگایه که وه بو جیگایه کی دیکه له زمانی کوردییی ئە مرۆدا ، به پی ی زا ره . بو وینه له شیوه زاری کرمانجی ی خواروودا دهنگی [ف = v] هه رته نیا له ناوه راست و له کو تایی وشه وه دی ، ئە ویش له هه ندی وشه ی تایه تی دا ، که تایه تن به دهنگ و ئاوازه وه .

به لام له شیوه زاری کرمانجی ی ژووروودا ، دهنگی [ف = v] له هه موو جیگایه کی وشه وه ریگای خو ی کردووه ته وه و ئاوازیکی به ناوبانگی تایه تی په خش ده کا .

له شیوه زاری هه ورامانیش دا ، به تایه تی له هونراوه کانی سه یدی هه ورامی یه که م و به رهه می (یارسان) و (سه ره نه نجام) ی دینی کاکه بی دا دهنگی [ف = v] له هه موو جیگایه کی وشه وه دی .

- دهنگی [n, m] ناو به ناو جیگای دهنگه کانی [ʃ, n] ده گرنه وه وه له هه ندیک جیگای تایه تیش دا ، جیگای [m] ده گرنه وه .

ئهمه ش ، ئە وه مان بو روون ده کاته وه ، که فونه تیکی زمانی ئافیستا هیشتا هه ر کیشه ی تیدایه و پیوستی به پشکنین زور قوولترو وردتر هه یه !

- دهنگی [ɔ]، به دهنگی لئوی سه ژمی راکراوه ووهك دهنگی دوولۆ، یان تی هه لکیشراو سه رچاوهی کانگاکهی له دوای دوواوهیه!

ئهوهی که سه رهنج راده کیشتی ئهوهیه، که ناوونیشانی وهها خوی له خوی دا سهیره و لهوانه شه له فهرهنگی فونه تیک دا ری نه بیتهوه!

به هوی ورد بوونهوه له و جوړه وشانهی که ئه و جوړه دهنگه یان تیادا هاتووه، بومان دهرده کهوی، که دهنگی [ɔ] زوربهی وهخت له کوتایی برگه یه که وه هاتووه، که به

دهنگی [ɔ] دهستی پی کردبی!

به شیوهیه کی روشن تر، ئه مه، جوړه تی هه ل کیشان و تیکه لاوی یهك له نیوان نیمچه کونسونانتیک، یان نیمچه بزوی نیک دا پیشان ده دات، که ئه وانیش کوتایی یان به دوو بزوی ن (دوولۆ) هاتووه.

- بو دیاری کردنی روواله تی ئاوازهیی دهنگی [a]، و له قه له م دراوه، که دهنگی برناخاوی بی، یان دهنگی برناخاوی پرخه دار بی.

دیاره ئه م جوړه ناوونیشانه، جگه له وهی، که سه سور هینه ره، پشکنین و لیکولینه وهش دهر باره یه وه کیشه یه کی گه وره یه، چونکه به گه رانه وه یه کی سه رپی بی به سه ر ناوونیشانی فونه تیک دا، ناتوانین بزوی نی به و جوړه ناوونیشانه وه بدوزینه وه، یان بهینه به رچاومان.

به هه رحال لیره داو به پی ی ناوونیشانی ناوبراو بومان هه یه کونسونانتیکی برناخاوی پرخه دار، وهك برگه یهك له گه ل ئه و دهنگه بزوی نه دا بخه یه تی هه لکیشی یه کتری و به و جوړه برگه یه کی برناخاوی پرخه دارمان ده ست ده کهوی.

- بوونی دهنگی [θ = ٲ] له هه ندی وشه ی ئافیشتایی داو نه مانی له زوربه ی زوری شیوه زاره کوردی یه کان دا، جگه له شیوه زاری هه ورامانی، به زوری له هه ورامانی کون دا، زور کونیه تی هه ورامانی وهك شیوه زاریکی دینی له ناو کورده واری دا ده سه لمینی!

- بوونی دوو جوړه دهنگی [t] و دیاری کردنی کانگاو سازگه ی په کیکیان، که
 که وتوو ته نیوان کانگاو سازگه ی [θ = ث] و [s = س] هوه، ومان، به دهسته وه ده دات،
 که دهنگی [d̄ = د̄] ی کلور بیت، واته: نهو [d̄ = د̄] یه کلوره ی که له شیوه زاری
 سلیمانی و شاره زوورو هه ورامان دا هه یه و له شیوه زاره کوردی یه کانی دیکه دا نه ماوه.
 شایانی باسه، هم [d̄ = د̄] یه کلوره، له زمانی پارسی کون و نوی دا نی یه و باس
 نه کراوه.

بی گومان نه وی دیکه شیان، ده بی دهنگی [t = ت] ی ئاسایی بی!
 - بوونی دوو جوړه دهنگی وهك [h, h̄]، نه وه مان پیشان ده دات، که دوو جوړه دهنگی
 هاوکارو هاو ئاواز هه بن، له گه ل بوونی هه ندی، یان نه ختی جیاوازی دا، به وپی یه
 بومان هه یه، بلیین:

بی گومان په کیکیان دهنگی [h = ه] ی ئاسایی یه و نه وی دیکه شیان، ده بی یان
 دهنگی [h̄ = ح] - گوایا [h̄] ره مزى دهنگی [ح] یه - بی، یان دهنگی [d̄ = د̄] - گوایا [d̄]
 دهنگی [d̄] هه مزیه - ی زمانی کوردی نه مړوبی، به وه دا، که له شیوه زاریکی
 کوردی یه وه بو په گیکى دیکه، دهنگی [h = ه] و دهنگی [h̄ = ح] و دهنگی [d̄ = د̄] له
 وشه دا، جیگای په کتری ده گرنه وه بی نه وه ی واتا بگوردی!

بووینه، هم وشه یه، بهم جوړه رووالت و ئاوازه وه به بی نه وه ی واتای بگوردی
 به کار دی:

- ههوت = [hawt] ، ههفت = [haft]
 - چهوت = [h̄awt] ، چهفت = [h̄aft]
 - نهوت = [dawt] ، نهفت = [daft]

هەندى تىببىي دەربارەى رەگ و قەدەوە .

زۆرى زۆرى رەگ و قەدە، لە گاتەکان داو لە زمانى كوردىيى . ئەم پرۆداو لە زۆرىشت دا، يەك دەگرىنەو، بە جورىك، كە هەندىكىيان سەرانسەرودە قان دەق و بى زىادىر كەم وەك يەكن و هەندىكىشىيان، سا بەهوى هەر دەور و بەر و هوى بەكى دەور و بەرى يەو بوو، زۆر نەبى كەم، لە يەكتىرى لاىيان داو، ئەمەش بەلگە يەكى بئەو بەهتەرى دىكە يە بۆوونى پەيوەندىيى نىوان گاتەكان و زمانى كوردىيى . ئەم پرۆ كە شىووى هەنگار پەلەى بىرگەدارى بەرەو بەرزايى دەگرىنە خوى . بۆوینە، وا چەند نموونەيى دەهينەو:

- (qad = stem) ى (naza = azā).

ئەم قەدە تەمەنىكى دوور و درىژى بەسەر بردوو، ئەم پرۆيش بە زۆرى و فراوانى بەكار دى . بۆوینە، وشەى (ئەزامى = azāmi) لە ئاقىستادا هاتوو و لە كوردىيى . ئەم پرۆش دا وشەى (ئازا = āzā) بەهەمان واتاو هەيو پارىزگارى هەمان ئاوازەيشى كردوو . شايانى باسە، وشەى (هەيز = hēz) ى زمانى كوردىيى . ئەم پرۆيش هەر هەمان (ریشه root = ى تىاداىە، كە ئەویش ریشه [z = ز] يە، كە لە وشەى (ئەزامى = azāmi) دا هەيو .

- قەدى (ما = mā).

ئەم قەدە، لە ئاقىستادا، بۆفەرمانى (نەرى) بەكار دى . لە كوردىيش دا، هەر هەمان قەد، بۆهەمان مەبەست بەكار دى، بۆوینە:

[mārō = مەرۆ]، مەكە = [maka]، مەنوو = [manū]، زۆر مەخو = [zōr - maxō]

هتد .

- قەدی (یوفەن = uvan).

قەدی (یوفەن) ی ئافیسٹایی و قەدی (جوفەن = juvan) ، یان (جوان = juwān) ی کوردیی ، ئەمڕۆ هەریەکیکە و هەردووکیان بۆیەك واتا بە کار دین و بە کار هاتوون .

- قەدی (رینه = rīna).

لە زمانی کوردیی ی ئەمڕۆدا قەدی (رینه = rīna) هەیه و لە گەل قەدی (رینه) لەوشە ی (رینهختی = rīnaxti) ی ئافیسٹایی دا هەریەکیکن .

سەبارەت بە گۆرانی هەندی دەنگەو

بۆ دیاری کردنی تەمەنی دەنگ ، پێویست بەو دەکات ، کە پشکینەر شوینەواری ئەو دەنگە هەل بکات ، تاووەکو دەچیتەووە ، سەر بنەرەتە کە . بۆوینە دەنگی ناو (گات) هکان بەکوئترین و رەسەنترین دەنگی ئافیسٹایی لە قەلەم دەدریت . بەلام ئەو دەنگە ی ، کە لە کاتی نووسینەووە ی ئافیسٹای دوایینەووە هاتوووە ناووەو لە گاتەکان دا دەنگی وەها ، یان کۆمەلە دەنگی وەها لەوشە ی وەها دا نەبووە ، بی گومان درێژی تەمەنی ئەو دەنگە بۆ درێژی تەمەنی نووسینەووە ی ئافیسٹای دوایین دەگەریتەووە .

بۆوینە ، ئەگەر لە ئافیسٹای دوایین دا ، وشە ی (مەشیە = mašya) هاتبیت و لە کاتیک دا ، لە گاتەکان دا هەر هەمان وشە بە (مەریتە = martya) هاتبیت ، ئەو وەختە - (لە گەل دنیایی دا) - بۆمان هەیه بلیین ، کە دەنگی [ش = s] جیگای کۆمەلە دەنگی [rt] ی گرتوووەتەووە تەمەنیشی - (تەمەنی ئال و گۆرە کە) - بۆتەمەن ئافیسٹای دوایین دەگەریتەووە .

یان بۆمان هەیه ، بلیین ، قەدی (مە = ma) کە حالی حازر لە وشە ی (مەزن = mazin) و (مەرد = mard) ی کوردیی دا هەن ، تەمەنیکی زۆر دوور و درێژی هەیه و بە لای کەمی یەووە ، بۆدەمی گاتەکان دەگەریتەووە ، چونکە لە زمانی گاتەکان دا وشە ی (مەرتیه = martya) بە هەمان واتاوە هاتوووە .

لەم روووە وینەیهکی زۆرمان هەن ، بەلام ؛ لەبەر نەبوونی ماوێ ئیرەیه ، بۆیه

به چەند وینەیهك رازی دەبین و ئەوانیش :

- پاشبەندی (- فا = $vā$) ، یان (- ڤه = $-va$).

هەردووکیان ؛ پاشبەندەكەش و دەنگی [ف = v] ش زۆر كۆنن و بە تەمەنن .
گۆرینیان بەرەو دەنگی [و = u] و دەنگی [ب = b] دەگەریتەووە بۆ پەیدا بوونی زمانی
پارسی نوێ .

بۆ وینە ، وشە ئاقیستایی (بەرەڤه = $barahva$) ، بە واتای (بار = $bār$) لە زمانی
كوردیی دا هاتوووە . شایانی باسە ، لە زمانی كوردیی ئەمڕۆدا ، جگە لە وشە (بار) ،
(بارەوا = $bārawā$) شمان هەیە ، كە واتای لەواتای هەمان وشەووە (وشە ئاقیستایی یەكەووە)
دوورنی یەو زۆر نزیكە .

یان ، لە هەندی حالت دا ، پاشبەندی (- ڤه = $-va$) قرتاوە ، كە چى ئەگەر بۆ
مەبەستی دووپات بوونەو بە كار هینرا ، دووبارە پاشبەندەكە دەگەریتەووە . بۆ وینە :

- وشە (كەرشڤه = $kršva$) لە ئاقیستادا هاتوووە .

- وشە (كەرەش = $karaš$) لە زمانی كوردیی ئەمڕۆدا

هاتوووە . ئەگەر پاشبەندی (- ڤه = $-va$) خرایە سەری وشە كوردی یەكە ، ئەو وەختە بۆ
دووبارە كردنەو بە كاردی . بۆ وینە :

- (كەرەشڤه = $karašva$) ، بە واتای (بیکه‌وه) یان (بیکه‌ره‌وه) هاتوووە .

- دنیایی لەوێ كە دەنگی [ئە = $ð$] و دەنگی [ه = h] زۆر كۆنن . بەلام دەربارەى
دەنگی [ح = $ḥ$] وە گومان دەكړی .

لە زمانی كوردیی ئەمڕۆدا ، لە هەندی وشە تاییەتی دا ، دەنگی [ه = h] ، [ئ = $ð$]
[ه = h] ، [ئ = $ð$] ، [ح = $ḥ$] لە شیوەزاریکه‌وه بۆ یەکیکی دیکه ، جیگای یەكتری
دەگرن .

بۆ وینە ، ئەم وشەیه ، بەم جوړه روواله‌تانه و جوړه ئاوازانە ، بۆ یهك واتا هاتوووە :

- ههوت = [hawt] ، ههفت = [haft]

- چهوت = [ḥawt] ، چهفت = [ḥaft]

- ئەوت = [ḏawt] ، ئەفت = [ḏaft]

یان ئەم وشەیه :

ههسپ = [hasp]

چهسپ = [ḥasp]

ئەسپ = [ḏasp] ؟

یان ئەم وشەیه :

ههور = [hawr]

چهور = [ḥawr]

ئهور = [ḏawr]

عهور = [ḏawr] - (گوایا دەنگی [ḏ] بو [ع] یه).

ههروهك نهختی له مه و پیش تر وتمان ، بو بوونی دەنگی [ح = ḥ] له ئاقیستادا
گومانمان ههیه ، چونکه دوو جووره [h] هه ن . ئەوجا یه کی له و دەنگه [h] انه ی ناو
ئاقیستا ، ده بی دەنگی [ح = ḥ] یان دەنگی [ḏ = ڌ] بی ، به لام روونیش نی یه !
له گه ل ئەوش دا ، دەنگی [ḏ = ڌ] ئەگەرچی هه ره مزیشی بو دانه نرابی ، هه ر
به دی ده کری ، به تایبه تی له هه ندی وشه ی ئاقیستایی دا ، که به ده نگی [ڌ]
ده ست بی ده که ن . بو وینه ، وهك ئەم وشانه :

- ئەوره = [awra] ، که به واتای (ههور = ئەور = عهور) هاتوو .

- ئەشته = [ašta] ، که به واتای (ههشت = ئەشت) هاتوو .

که وابوو ، بومان ههیه بلیین ، که دەنگی [ه = h] و دەنگی [ڌ] له دەنگه هه ر
کونه ئاریایه کان ده ژمیریت ، چونکه له گاته کان داو له گه ل ئاوازی چه ند
وشه یهك دا به شدارن .

- دهنگی [m = م] زۆر كۆنه و یه كیكه له دهنگه كۆنسونانتانهی، كه به زۆری له ئاوازی وشه ی جوړاو جوړداو له لهه موو جیگایه ك دا به شداریی كردوووه .
 - دهنگی كۆتایی هه ندی وشه . هه نده وشه یه ك كۆتایی به دهنگی [m = م] هاتوووه . هه ندی جار ئه و دهنگه به ره و دهنگی [w = u = و] گوړاوه و زور به ی وهختیش له هه ندی وشه دا، ته مه نیکی دریژی به سه ربردوووه .

ئه و ناوچه كورده واریانه ی، كه زمانی عاره بی زۆرتر کاری تی كردوون، ئه و دهنگه كۆتایی یه یان به دهنگی [و] گوړیوه . چونكه گوگردنی ئاسان تره، به تایبه تی ئه ووشانه ی، كه وهستان سه ر دهنگی كۆتایی یان ده كه وی .

بووینه، وشه ی (nāma = نامه) ی ئافیستای، له شیوه زاری هه ورامانی و شیوه زاری لوړی دا هه ر به (nām = نام) ماوه ته وه، كه چی له شیوه زاری ناوچه ی بادینان دا، بووه به (nāv = ناف) و له شیوه زاری سوړانی دا بووه به (nāw = ناو).
 به م پییه، ته مه نی، یان سه ره تای ته مه نی گوړانی دهنگی [م] ی كۆتایی له هه ندی وشه دا، به ره و دهنگی [و] ده گه پیته وه بو بلا و بوونه وه ی دینی ئیسلامی له كوردستان دا .

- شایانی باسه، له نیوان ماوه ی ئافیستای ده ماوده می داو ئافیستای دوایین دا، هه ندی دهنگ، ئال و گوړی به سه ردا هاتوووه . بووینه، له گاته كان دا وشه ی (فیفتی = viviti) هاتوووه . كه چی له ئافیستای دوایین دا، كه له سه روكلای ساسانی دا نووسراوه، هه مان وشه بووه به (فیبیتی = vibiti). ئه مه ش ئه وه ده گه یه نی، كه نووسه ره وه ی ئه و سه رده مه، شیوه زاره كه ی به وجۆره و وه ها بوو بیت!

ههندی دیاردهی فونہتیکی له نیوان کون و نوی دا

ئیمه - بوئهم مه بهسته - ههرچی وشه ی گاته کان ههن، به سه رمان نه کردوونه ته وه . به لکوبه نیازی وینه، یان وه ک نموونه، بو، راکیشانی سه رنجی خوینهر بوئهم لایه نه دهست بو ههندی ئال وگور راده کیشین :

- دهنگی [p = پ] ی کون، به ره و دهنگی [w = u = و] ی نوی چوو .

بو وینه، وشه ی (tāpaya = تاپه یه) ی ئافیشتایی بووه به وشه ی (tāw = تاو) ی

کوردیی .

وشه ی (hapta = ههپته) ی ئاویستایی بووه به وشه ی (hawt = حهوت) ،

(ههوت = hawt) ، (ئهوت = awt) ی کوردیی . دهنگی [پ] له گون دا، بووه به

دهنگی [ف] له نوی دا

بو وینه، وشه ی (hapta = ههپته) ی ئافیشتایی بووه به (haft = ههفت) له زمانی

کوردیی ؛ شیوه زاری (لوری) و (گهرمیانی) دا .

دهنگی [ف] له کون دا بووه به دهنگی [و] له نوی دا بو وینه، وشه ی (خشه فه

= xšafa) ی ئافیشتایی بووه به (شه و = saw)

دهنگی [خ = x] له ههندی وشه ی ئافیشتادا که له سه ره تاوه له زمانی کوردیی ی

ئه مرودا، په ریوه، یان سواوه و نه ماوه .

بو وینه، وشه ی (خشه فه = xšfa) ، یان (خشه په = xšapa) بووه به (شه و = saw)

، یان (شه ف = sav) .

دهنگی (ش = š) له کون دا، به ره و دهنگی [ژ] له نوی دا چوو .

بو وینه، وشه ی (ته رشنه = tarsna) ی ئافیشتایی، بووه به وشه ی (ته ژنه = tazna)

له کوردیی ئه مرودا .

(م . هه ورامانی)

هەندىك تى بىنى پىويست بو خوينەر .

- هەرچى دەنگ ھەيە ھەيە خراوتە ناو چوارچىوھى وەك [. . .] ئەمەو، بو
ئەوھى لەپىت جوتى بگرىتەو .

شايانى باسە ، لەبەرھەمەكە (زمانى ئاقىستا بە زمانى ئىنگىلىزى) خوى دا ، ئەم
جياوازى يە ديارى نەكراو .

- چى داوین و پەراويزو دەمە تەقىيەك بە ناوى (و .) وەو ھەن ئەنجامى
پشكىن و لىكۆلینەو توپژ ھەلدانەوھى (وەرگىرە بو كوردى) .

- بو مەبەستى بەراورد ، بەرامبەر ھەر وشەيەكى ئاقىستايى وشەى ھاوواتا و ھاو
ئاوازى لەناو زمانى كوردى دا - بەسەرپاكى شىوہ زارەكانيانەو - ھىناومانەتەوھو
ترانسكرىپشيان بە پىتى لاتىنى كراو ، بە مەبەستى ئەوھى ئەگەر يەكىكى
ناكوردى بىگانە ، وىستى سوودى لى وەر بگرىت ، بتوانى سوود لە وشە
كوردى يەكانىش وەر بگرىت .

ھەر وھەا ترانسكرىپشنى وشە ئىنگىلىزى يەكانىش بەپىى رىنووسى ئەمروى
زمانى كوردى كراو ، بو ئەوھى كوردى ئىنگىلىزى نەزانىش بتوانى سوود لە وشە
ئىنگىلىزى يەكان وەر بگرى .

- ھەرچى وشەى ئاقىستايى ھەن (گو = تلفظ) يان بە شىوھى
ترانسكرىپش (بە پىتى لاتىنى گەورە) كراو ، چونكە ئەو جورە . ترانسكرىپشە
وہك وىنەيەكى مىسالى (ideal) باو لە لايەن پشكىنەرانى ئاقىستاوہ دانراوہو لە
ھەموو لايەكى جىھان - دا ، بەكاردى .

شایانی باسه، ئەمەى ئیره (ئەم جوړه ترانسکرپشنه میسالی یه) تهنه
وشهى گاتهکانی گرتوووتهوه، بهلام وشهى دیکه به پیتی بچکوله نووسراون،
یان رهمزی دهنگی یان بو دانراوه.

- مهبهست له وشهى (ئیران)، ولاتی کوردستانی ئەمروو ولاتی (پارس) و
بلووجستان و ئەففانستانی ئەمرویه.

- بو زاراوی (دیکلینشن = declension) (سووردان) مان به کار هیئاوه و بو
(درایشهیشن = derivation) ییش زاراوی (گهردان).

- بو زاراوی (root) له زمان دا، وشهى (ریشه) مان به کار هیئاوه و بو زاراوی
(stem) ییش وشهى (قهه).

- بو زاراوی (masculine = m.) وشهى (نیر) مان به کار هیئاوه و بو هی (f.) =
(feminine) ییش وشهى (می). ههرهه مان دوو وشهش بو (male) و (female)
به کار هیئراون. بو وشهى (neutral) ییش وشهى (نیره مووک) یان (بی لایه ن)
به کار هاتوو.

- بو زاراوی (singular = sg.) وشهى (تاک) مان به کار هیئاوه و بو هی (Du.)
(dual =) ییش وشهى (جووت) و بو هی (plural = PL.) ییش وشهى (کو).
- بو حاله ته کان، یان دووخه کان که له بری (cases) به کارمان هیئاوه، بهم
جوړه یه:

- (Acc.) = بهرکار

- (G.) = دیارخهر = ئیزافه، فاسیار، پال خراو

- (Abl.) = کارابزر، نی کارا (مبنی للمجهول)

- (Dat.) = بهرکاری ناراسته و خو

- (Instr) = یاریده دهر = ته و او کهر

- (loc.) = ئاوه لکاری جیگا. جیگا، ناوی جیگا، یاشتی له و جوړه.

- (Voc.) = بانگه وازی.

- بۆزاراوی (فورم = form) وشەي (پیکھاتوو) بەکار ھینراوہ، ھەندی جاریش وشەي (فورم) خوئی.

- بۆزاراوی (تیمەتیک = thematic) ، وشەي (واتایی) بەکار ھینراوہ و بۆ (سونانت = sonant) یش (نیمچە کونسونانت) یان ھەرخوئی بەکار ھاتووہ

کلیلی ھەندی دەنگی.

- [a] ، وەك : (سەر ە [sar].

- [ā] ، وەك : (بار = [bār].

- [o] ، وەك : (کورت) = [kurt].

- [ō] ، وەك : (دوور) = [dūr].

- [ō] ، وەك : (دۆ) = [dō].

- [ē] ، وەك : (دیي) = [dēr].

- [ī] ، وەك : (من) = [min].

- [i] ، وەك : (بەری توو) = [bar -i- tū].

- [ī] ، بۆ وینە وەك : (پیی) = [pīr].

- [h] ، وەك : (حەوت) = [hāwt].

- [r] ، وەك : (کەر) = [kar].

- [θ] ، وەك : دەنگی [ث] = [g] ی عارەبی .

- [z̄] ، وەك : (ژن) = [z̄in].

- [l̄] ، وەك (چل) = [ciL̄].

- [c] = [č] = [c̄] ، وەك (چاو) = [c̄aw] = [čaw] = [cāw].

- [d̄] ، وەك : [د̄] ی کلۆر لە شیوہزاری سلیمانی و شارەزورد

- [d̄] ، وەك : [d̄awr] = (ئەور).

ھەندی جاریش : [awr] = (ئەور)

وتەى سەر نووسەر

ئەم كىتەپ بە كىكە ، لەو زنجىرە وتارانەى ، كە پەيوەندى بە لىكۆلئىنەو (حەز لە لىكۆلئىنەو)ى ، زمانى گەلانى (ئاسىيا) و (ئەفەرىقا) وە ھەيە ، لەلايەن دەزگاي بلاو كۆردنەو ھى ئەكادىمى زانىارىيى سوڧىتى بەو لە چاپ دراوہ .
ھەر كۆمەلە زمانى ، بە ھەندە وتارىك لى دەكۆلرئىتەو ھى شى دەكۆلرئىتەو .
بۆ وئىنە ، وەك (زمانەكانى ھىندستان ، زمانەكانى پاكستان و زمانەكانى سەيلان و نىپال و زمانە ئىرانى بەكان و زمانەكانى رۆژھەلاتى خوارووى ئاسىيا و زمانەكانى مەنگوليا و شىوہزارەكانى چىنى و زمانە ئەفەرىقايى بەكان و شىوہزارە عارەبىەكانى مەغرىب) ھتد .

زوربەى زۆرى ئەو وتارانە ، ناوونىشان و ھەموو رووالەتئىكى ھەر زمانئىكى زىندووى ولاتانى جوراوجۆرى ئاسىيا و ئەفەرىقا ، ھەل دەدەن . بۆ وئىنە ، زمانى عارەبى و ئارامى و توركى و مەگۆلى و فارسى و كوردىيى و ھىندى و ئوردووىيى و سانسكرىتى و مەلايۆنى و چىنى و تىپتى و سىامى و بۆرمى و فئىتنامى و خەمىرى و ئەندەنۆسى و مەدەكاشغەرى و گاڧۆنى و كۆرى و زەلوى و سەواھىلى و لوگەندى و ھەندئىكى دىكەو ھەروەھا ئەو زمانانەش ، كە لە كۆن دا دەورئىكى گرنىگان لە رۆشنىرىيى و مئىژووىيى گەلانى ئاسىيا و ئەفەرىقادا ھەبووہ . بۆ وئىنە ، وەك زمانانى (مىسرى) و (فىنىقى) و (ئەكەدى) و (سانسكرىتى) و (پالى) و (ئاقىستى) و (پارسى كۆن) و (پارسى ناوہراست) و ھتد .

ئاسايى بە ، كە ھەر وتارىك لەو وتارانە ، پەرە لە وئىنەو نموونەى تايبەتى زۆر ، كە بە تەواوى لىكۆلئىنەو ھى ئەو زمانەى كە تىاي دا ناوونىشانى ھەل دراوہ ، رۆشنى دەكەنەوہ .

ئەو وتارانەي، كە ليكۆلینەو و پشکینیان بەستراو، یان تاییه تی یه، بە کۆمه له زمانیکهوه، له دارشتن و ئاسوی تی روانین دا، جیاوازه لهوی که تاییه تی یه به ته نیا زمانیکی زیندووی واقعی یهوه.

ئەو وتارانەي، که زۆرتر، بۆ لایه نی زماناسی و میژووی تهرخان کراون، بریتین لهو ليكۆلینەو و پشکینیانەي، که له لایه ن پشکینه ران و قوتابیانەوه، که بۆ پله ی دەرچوونیان له زانستگاو به شی مامۆستایان و قوتابیانی به شی دیراساتی رۆژه لاتناسی و ههروه ها له لایه ن مامۆستایانی به شی میژوو و زماناسی قوتابخانه به رزه کانه وه ئاماده کراوه.

سهره نووسهر يه ژیت:

به گه رمه وه، سوپاسمان پيشكesh به و خوینهرانه ده کهین، که چ ره خنه یه کیان دهرباره ی ئەم به ره مه وه هه یه و بۆ سوودی گشتی و بۆ نرخ زیادبوونی و بۆ چاپی دووه می، به هو ی ئەم ناوونیشانه وه بۆمانی بنیرن:

«سهرۆك نووسه ری زنجیره وتاری زماناسی گهلانی ئاسیاو ئه فهریقیا، به شی سه ره کی ی ئەده بی رۆژه لات، ئارمیانسکی پیرۆلۆك، موسكو یه کیه تی سوقیه ت»^(*).

* Editors of the series Languages of Nations Of Asia and Africa,

۱ - زمانی ئافستا، لقیکه له و زمانه کونانه ی ئیرانی هیندو ئیرانی (ئاری)، که ده چیته وه سهر زمانه هیندو ئه وروپایی یه کان و یه کیکه له کونترین زمانی هیندو - ئه وروپایی کون، که نووسرا بیته وه. زمانی ئافستا، پتر له سه ده و نیویک جیگای سهرنج پراکیشانی نه ک ته نیا ئیران ناسه کان بووه، به لکو هی زانا و پشکینه ره هیندو. ئه وروپایی یه کانیش بووه.

۲ - جیگای دایکزادی ئه و هوزه هیندو - ئیرانیانه، به به شی هیندی و به به شی ئیرانی یه وه، دوا به دوا یه که م کوچی ئه و هوزانه وه بوو، که له ولاتی ئه فغانستانی ئیستاوه، به ره و هیندستان چوون و پیمان دهوتریت (هوزه هیندی یه کان) و مانه وه و کوچ نه کردنی هندی له و هوزانه ش له ولاته کانی ئاسیای ناوه راست و نیشته جی بوونیان له ولاتانی ئه فغانستان و ئیران، پیمان دهوتری، هوزه (ئیرانی یه کان)^(۱) جیگیر بوونی هوزه ئیرانی یه کان، له پانتایی بانه کانی ئیران دا، له پله هه ئه ته کانی ده ریاچه ی قه زوینه وه و به پانتایی به ره و که نداوه کانی پارس، بوو به هوی په یدا بوونی شیوه زاری ئیرانی، که به ره و زمانی سهر به خور گه شه یان کردووه.

(1) See R. Chirshman, Iran, Harmondsworth, 1954, pp. 73 - 74.

نووسهر، وای له قه له م داوه، که کوچ کردنی یه که م شه پۆلی هیندی یه کان به ره و هیندستان له سه ده تای ملیونی دوو می پیش زاین دا دهستی کردووه. شه پۆلی دوو می کوچ کردن (ئیرانی یه کان) له سه ده تای ملیونی یه که می (پ. ز) دهستی بی کردووه.

دەربارەى ھەندى لەو زمانانە، ھىچ شتى نازانریت و دەربارەى ھەز
دیکەشیان، که وهك (زمانى میدى) و (زمانى سەختى) بى، پاشە
شوینەواریان لە وشەى دزراو (قەرن) کراودا، لە جیگا و شوینە
جوگرافىایى یەوہ دیارى یە.

ئەوہى، که بە نووسراوى (بروانامە = وثیقة) لەو زمانانە مابیتەوہ،
دوو زمانن، ئەوانیش: زمانى (پارسى کۆن) و زمانى (ئافىستایى) یە.

۳ - یەکنى لەو زمانانە، که لە ناو نووسینە ھەلکەنداراوہکانى شا
داریوش و شاھ خشایرش و ھەندى شاھى دیکەى چەرخى نیوان سەدە:
شەش، تا سەدەى چوارى (پ.ن) دا ھەیە، زمانى دایکزادى یان زمانى
باب و باپىرى ئەو شاھ پارسیانە بوو، که لە ناوچەى پارس (فارسی ئەمرو) و
ھاتوون و دەش لوى ناو بنرین (پارسى کۆن).

نووسراوہ وەدەست ھاتووەکانى زمانى پارسى کۆن، میژووویان بو
چەرخیک دەگەریتەوہ، که زمانى پارسى کۆن زمانیکى زیندوو و بلو بوو و تا
رادەیه کیش خوشەویست بوو. بەلام ئەوہى، که جیگای داخە، ئەوہیە، که
ئەمانە زۆر کەمن.

۴ - زمانیکى دیکەى کۆنى ئىرانى (که ناوہ پروکى ئەم وتارە یە:
دەربارەى ئەوہوہیە) لە ئافىستادا، بوئیمە ماوہتەوہ، بریتى یە لە
کۆمەلە تیکستى دینى زەردەشتى، که یەکیکە لە دینە ئىرانى یە کۆنەکان و
ئىستاش، بەھوى دینى ئىسلامى یەوہ، لە لایەن ئىرانى یەکانەوہ، بە تەواوى
فرى دراوہ.

به لام زه رده شتی به دواینه کان، یاخود پارسی به کان، ئیستاش هر هن و وان له دهره وهی ئیران، که له هیندستان ده ژین.

۵ - ئافیستای ده ستنوووس، که ئیستا مایی، میژووی نووسینی، ناگه ریته وه بو پیشتر له سه دهی (۱۳ - ۱۴) ی زانی، (واته: کونترین پارچهی

ئافیستای ده ستنوووس، که به ده سته وه هه بیته، بو ساله کانی (۱۲۷۸) - ی زانی ده گه ریته وه).

ئافیستا له سه ره تادا و بو ماوه به کی زور ریگایه کی (ده می) هه له تی بری و ئه و جا، به نووسراوه ییش (له خواریشه وه ئه مه روشن ده کریته وه)، که ناتوانریت به ریکی و به ته واوی خالی سه ره تای ده ست پی کردنی ترادیشن

دیاری بکریته و زمانی ئه م نووسراوه ییشه، به شیوه به کی ته قلیدی زمانی ئافیستای پی ده وتری، ههروهک به م جو رهش له لایهن پارسه کانیش خو یانه وه ناو ده بریت.

میژ ووی ئاقیستا

٦ - ئەو ئوسطوورەو داستانە ئەفسانانەیی، کە لە سەردەمی دەرکەوتن و پەرسەندنی روشنییری ی هیندوئیرانی دا باوو پرژ و بلاو بوون، زۆر نەبی کم، لەناو

هەموو جوړ گەلانی هیندی و گەلانی ئیرانی دا پەریان سەندو بلاو بوونەو و لیرەو لەوی، بە هوی قرتاندن و لەبیر چوونەو و خستەسەر، تا وایان لی هات، کە لەسەر شیوی پیشوویان نەمان و شیوی رازی گەلی یان وەرگرت. زۆر نەبی کم لەوانەو لەپلەیه کی تایبەتی دا، بە شیویە کی تیکستی ئاینی نووسرانەو.

ئەو هەمان لەبیر نەچیت، کە سروودی (قیدەك)، لە ناو گەلانی هیندستان دا، پارێزگاری کراوەو ماوەتەو. ئەویش بە هوی ئەو هەو، کە لە سەرەتاوەو بو ماوەیهك بە دەماودەمی ریگای بریو. لە پاشا لەسەر شیوی تەقلیدی دینی نووسراوەتەو. لەناو گەلانی ئیرانیش دا هەر بە هەمان شیو و ریرەو شتیکی وەها هەبوو.

بە هەر حال، لە دەور و پستی چەرخێ حەوتەم - تاشەشەمی پیش زاین، پەرشنگی دینیکی نوێ، کە دینی زەردەشتی یە، ئەو بیروباوەرە دینیە کۆنانە، کە لەناو گەلە ئیرانی یە کان دا باو بوون، لەناوی بردن.

جا لەبەر ئەو، ئیمە خویمان بە قەرزاری ئەو پروانامە (وئیقە) زەردەشتی یە پیروژە بە نرخە دەزانین، کە بە (گاتەکان) ناو دەبرین.

بە کورتی ئەم گاتە پیروژو گرانبەهایانە، لە تیکستی دینی ی زەردەشتی پیک هاتوون، کە کەفەسەرن بە سروودو دوعاو لەخوا پارانەو.

پیشە کی دینی زەردەشتی، هەرچی بیروباوەری ئاینی ئاریانی هەبوون هەمووی دایەو دواوەو لە جیگا و شوینیان دا، ئاهورامەزدا توانی رەگی پیک هینەری ژیان دابکوئیت.

به هر حال، نه و کوه کهي، که له لايهن نه م دينه نوي يه وه له بناگويچکهي
ثاينه کونه کان درا، کوشنده ي ته واونه بوو! هر وهك هر ثاين و دينيکي ديکهي نوي،
ديني زهرده شتيش تواني پرواته ناوه پروکي ناخه وه و تيکهل به ئوسطروره و بيرو باوه پري
ثايني کون بييت.

به و جوره و به ره به ره (خواله) کونه کان جيگاوشويني ته قلیدی جارانيان که (بانسيون
= pantheon) ه، گرته وه. پارچه سرووده کونه کانيش له سه ر شيوه ي تيکستي نوي چنران
(داريژران) ه وه.

۷ - قانون و ياساي ديني زهرده شتي (هولي ريت = Holy - writ)، به ره به ره و
ورده ورده بلا و بوويه وه و شيوه ي زهرده شتي يه تي وه رگرت.

گاته کان، له م (هولي رپته = Holy - writ) ه دا، هر چه نده جيگايه کي که میان داگير
کردوه، به لام جيگايه کي گه وره و پيروزيان له ناوي دا هه يه.

جگه له وه، نه م (هولي رپته) پره له نه رپت و سروودي ديني بو جيا کردنه وه و ناسيني
خوايه تي و دروشي ديني له رازو نه فسانه ي پروپوچ وهك، نه و تيکسته کونه هه مه
جورانهي، که باسي سال وزه ماني ديريني هه مه جوريان ده کردو ته نها بريتي بوون، له
تيکستي ده ما و ده مي باو.

به م بوئه يه وه، پيوسته، نه م شتانه مان بينه وه ياد:

(۱) - هندی له به شه کاسي ثاقيستا، که له جيگايه ک و کاتيکي تايبه تي دا سه رله نوي،
بنيات نراونه وه و نوي کراونه وه (نه گهر نه و راستي يه پشت گوي بخريت، که له هندی
حالت دا، زورتر شوينه واري ته قلیدی کونيان پيوه دياره، تاوه کوزماني زيندوو)
گورانیکيان به سه ردا هاتوه، له ولا تيکيه وه بو ولا تيکي ديکيه و^(۲) له چه رخيکيه وه بو

(۲) - ته ماشاي نه م به ره هه مه بکه.

H.W. BaiLey, Zoroastrian Problem, Oxford, 1943, pp. 177 - 190.

یەکیکی دیکە. ئەمەش، بەشیوەیەکی تایبەتی، بەسەر ئەوتیکستانەدا دەچەسپێ، کە
پەیوەندی یان بە زەردەشت خۆیەو نی یە!

ئەم گۆرانە، نەیتوانی کار بکاتە سەر هیچ زاریک، بەتایبەتی لە کاتیک دا، حەز
لەویدا هەبوو، کە پارێزگاری تیکستەکان بەشیوە و قەوارە ی کۆنیان بکریت کە
ئەمەش بەبی ئەوێ هەستی پێ بکریت، زۆر نەبی کەم لە لایەن (گۆبزرەوان =
نەقل کەران) هەو بەر بەرەکانی کراو، بەوێ، کە لە کاتی گۆبزانەوێ تیکست دا، بە
لای زاری خۆی دا، لای نەداو.

لەوانەییە، زۆر بەی عونسورە ئاینی یە تەقلیدی یە کۆنەکانی پیش زەردەشتی، لە
ناوچەکانی ئاسیای ناوەراست دا، بنیات نرابنەو.

بە پێی ئەو راز و سەرگۆزەشتە باوانەیی نیو پارسی یە کان، زەردەشتی یەت لە (باکتریا
= Bactria) دا، بنیات نراو تەو، ئەوجا بەرەور ژاوا بلاو بوو تەو و دواتریش میدیا
دەبیت بە:

مەرکەزی و مەلبەندی و لە پاشا میدیەکان دەبن بە خاوەن و رینگا پیشاندەری و ئەوجا
بەرابەری دینی کە رەك (ماگا - گەری) بی، بوو بە پیشەیی هۆزێکی میدیەکان، کە
ناوبانگیان بە (ماگی = Magi) دەر کردبوو.

ئەگەر زیاتر بیر لێ بکریتەو، ئەتوانین بلیین، کە تیکستەکان هەر خویان بەتەنیا
نەگۆبزرانەتەو. بەلکو لە هەمان کاتیش دا، دەوڵە مەندیش کراون. لە بەر ئەوێ، کە
ناتوانی ئاقیستا بە هەموو بەشەکانیەو بەریتەو سەرکاتیک و جیگایەکی دیاری کراو،
سەرەرای ئەوێ، پروا وایە، کە زەردەشتی یە تەقلیدی یە کان جگە لە گاتەکان،
کە نووسراوی پر بە پروان بۆ زمانیک، هیچ جوړە تیکستیکی دیکە یان نەگۆبزرابیتەو.
لەم رووێ، گاتەکان، جیگایەکی باش و پیروزیان هەییە و باشتربن، بەلگەیی
ریزمانی پروا پێ کراویان تیا دایە لە کاتیک دا کە دەبی بەرگەیی هەموو جوړە
بەسەر هاتیکیان گرتبیت؛ بۆیاخود لە پیناوی پارێزگاری کردنی وشە و زاراوی ئاینی دوور
لە ئال و گۆر، لە کاتی گۆبزانە وەیان دا، لەو بە کەمیکیش گۆرابن و پارێزگاری مۆرکی
شیوەی زاریانی کردبێ!

(۲) - زمانی ئەو نووسراو (بروانامه = وثیقه) انه، بهر بهره بوپه ناوه، خوی کیشایه وه، تا وای لی هات، له کات و ده میک دا هه رته نیا بو مه بهستی دینی به کار ده هیئرا.

به لام وهختی، که زمانی بروانامه کان ئیسپاتیان کرد، که هه رته نیا زمانی دینین، ئەو تیکستانه، که پیوست بوو بخرینه سه ریاساوپه پیره وه کان، ده بوایی به هه مان زمان بنووسرا بانه وه، به مهرجیک، نووسه ره که یان شاره زای یه کی ته وای له زمانه که دا هه بوایی!

به م پییه، هیچ گومانیک له وه دا نی یه، که هه ر پارچه تیکستیک، له لایه ن هه ر زه رده شتی یه کی ته قلیدی یه وه گو یزرا بیته وه، به زمانی مردوو نووسرا وه ته وه.

۸ - تیکسته کانی (ثاقیستا) له وانه یه، بو یه که م جتار نووسرا بانه وه له بهر ۶ دەمی (ئه رده شیر)، واتا له سالانی (۱۰۰ - ز) دا، بو وه و به جو ریک، که ئە لف و بی ی له سه ر ئە لف و بی ی ئارامی یه وه دانرا وه و نیشانه ی بزوی نی تیادا نی یه وه هندی نیشانه ی کونسونانتی توانایان هه یه، له برمی ژماوه ی زور به کار بهیئرین.

ئه م تیکسی ئە ده شیره زور نه ژیا وه وه هندی پشکینه ریش (بو وینه به یلی = Bailey) دانیان به بوونی تیکستی وه هادا نه ناوه. (۳)

ده ست پی کردنی کو کردنه وه و نووسینه وه ی گومانی لی نه کراوی،

(۳) - پروانه ئە م سه رچاوه یه :

A. pagLiario supposes that the Arsaid text of the Avesta was written in Aramic see: A. pagLiario and A. Bausani, storia deLLa Letteratura persians, MiLano, 1960, p. 44.

(4) - H. ReicheLt, Zur BeureiLung der awestischen VuLgata, WZKM, 27, 1913, S. 53.

(5) - H.W. BaiLey, Zoroastrian problems, p. 172.

(6) - A. PagLiario and A. Bausani, Op. cit, p. 49.

له لایهن ساسانیه کانه وه بووه و ته و اوکردنیشی له دواتر، له سهدهی چوارهم،^(۴)
یان له ناوه راستی سهدهی^(۵) شه شه م دا بووه .

نهم نوسخه یه، تا راده یهك، یا له سه رشتی ده ماوده می باویان له سه رته وهی
(نهرده شیر) هوه و ته وهی ده ماوده می شه وه دارپژ راوه ته وه . .

نه وانهی، که بر ویان به بوونی تیکسی نهرده شیر هه یه - وهك (ئیف
نه ندریس = F. Andress) و (ئیف نه لسیم = F. Altheim) و نه وانی دیکه - ده ستیان، بو

شتی ده ماوده می رانه کیشاوه و هه رچی ئال و گوړیک، که به سه ر ئاقیستا دا هاتروه، بو
سه ر هوی (په یلوگرافی = PaLeographic) یان جوړی رینووسی کونیاں بردووه ته وه .
زور پیویسته، که تیکسته دینی یه کان بنووسرینه وه، چونکه ئه لف و بی یه کی تایبه تی
له سه ر بنچینه ی نووسینی پارسی ناوه راست (پالهوی) دانراوه، توانای هه یه، که ئاوازه و
گویه کی ریك و پیک به دهسته وه بدات .

به وجوره؛ به و کومه له تیکسته نووسراوانه، که له پارسی ناوه راسته وه بو پارسی نوی
گوړدرا بوون و ترا ئاقیستا (ئاقیستا به پارسی نوی یه، له ئابستاکی پارسی ناوه راسته وه
وه رگیراوه)^(۷)

A. pagLiario supposes that the Arsaid text of the Avesta was written in Aramic see: A. pagLiario and
A. Bausani, storia deLLa Letteratura persians, MiLano, 1960, p. 44.

(4) - H. ReicheLt, Zur BeureiLung der awestischen VuLgata, WZKM, 27, 1913, S. 53.

(5) - H.W. BaiLey, Zoroastrian problems, p. 172.

(6) - A. PagLiario and A. Bausani, Op. cit, p. 49.

(۷) - جوړه بیرو پای دیکه م له م رووه وه هه بووه!

له لایه کی دیکه شهوه، هاریکاری کردنی وهرگیران و زیاده له سه ررویشتنی
هه ندی جار پارچه تیکستیکی تاییه تی به زمانی پارسی ناوه راست، یا خود زه ند
ده گرتیه وه. ^(۸)

ئهمه ی ئهم جار، ده ست نیشانی ده می نووسینه وه ی دووه می ئاقیستای ترادیش
ده کات. له وده مه دا، یان له وچه رخه دا هیرشی عاره ب بو سه رئیران و بلا وکردنه وه ی
دینی ئیسلامی تیای دا، لی دانیکی گاریگه ری دیکه بو، که له بنا گو یچکه ی ئاقیستای
ترادیش درا.

کومه لی زه رده شتی، به ره به ره، به ره و کزیی چون ووک جاران، نه یان توانی
خویان ده ربخه ن!

له سه ره تادا، له پیش هه موو شتیکی دا له دوایش دا به شیوه یه کی تاییه تی ئه و
تیکستانه ی، که یه کسه ر پیوست بوون به خزمه تگوزاری کردنی دینی، هه می شه
له بیر بوون و ده خوینرانه وه و روونووس ده کرانه وه، که چی تیکسته کانی دیکه به ره به ره،
که وتنه په ناو له بیر چوونه وه و وون بوون،

له بهر ئه وه، باشترین نوسخه ی ئاقیستا، که به دهسته وه هه بی له چاره ک (چواریه ک)
یان سی یه کی ئاقیستا ئه سلی یه که به ولایه پتر نی یه !!

ئاسایی یه، که هه ر بر وانه (وثیقه) یه کی دینی گورانیکی زوری به سه ردا هاتووه،
چونکه به چه ندان جار نووسراوه ته وه و روونووس کراوه ته وه و ئه مه ش بو ماوه ی هه زار
سالیک به رده وام بووه (ئهمه به لای نزیککی یه وه، له ده می سه ره تای کو کردنه وه ی
ئاقیستا وه تا وه کو ئاقیستای ده ست نووسی سه ده ی چواره هه م، که باشترین تیکستی
ئاقیستای ئه مروون.

(۸) - دانانی دووزاروی وه ها (perzand, PAV. azaiti) به ته نیشته یه که وه، ناوونیشانی ته واوی
زاروی (زه ند - ئاقیستا) و (زه ند - زمان) نیشان ده دات، که بو ماوه یه کی دووروودریژ له ئه وروپادا، بو
واتای زمانی ئاقیستا به کار هاتووه.

له بهر ئه وه ، بۆ لیکۆلینه وه ی ئاقیستا و شی کردنه وه ی لایه نه کان پیویسته ئه وه بهرچاو بخری ، که نه دازه ی زیره کی وزانیاری . نووسه ره کانی بهر به ره و شان به شانی کز بوون و نه مانی دینی زه رده شتی لاوازو که م ده بوویه وه . له بهر ئه وه ، ئه وه هه موو ئال وگۆره ، که به هۆی روونووس که ره وه وه روویان داوه ، یان ئه وانهی به هۆی شیوه زارو جووری ئه کسنته وه بهر پابوون ، یان ئه وه لانه ی ، که به هۆی نه توانینی جوئی کردنه وه ی دووشتی ویک چووه وه روویان داوه ده بی بخرینه بهرچاو بهر حساب .

به شه کانی ئاقیستا

۹ - ئه و ئاقیستایه ، که ئیستا هه یه ، له چه ند به شیك پیک هاتووه :

- (یه سنه = یه زنه = Yasna) واتا : خوا په رستی و قوربانی دان . ئه مه تیکسی دینی زه رده شتی یه ، که پره له پات کردنه وه و وتنه وه ی وێردی دینی و ژماره یه کی زۆر له ناوی خواله کان .

گومان له وه دا نی یه ، که (یه زنه = Yasna) به م شیوه و قه واره یه ، که هه یه به ره هه می نووسینه وه ی دوایین جاره .

(یه سنه) پیک هاتووه ، له کۆنترین پارچه ی دینی وه ک :

- (هوم یه ست = Hōm Yašt -9-11).

- (گاته کان = Gaths, 29-34, 43-51, 53)

- (یه زنه هه پته هاتی = Yasna - Haptahti, 35-41, 6) ، که به شیکی گاته کان نی یه ،

ئه گه رچی به هه مان شیوه زار نووسراوه ته وه

- (فیسپه رت = Vispart). ئه میش بریتی یه له هه ندی دروشمی دیکه ی سه ر به (یه سنه) ، یا خود ته و او که ره یه سنه یه .

- (فیدیداد = فی دیداد = Videvdād). ئه مه یاسای دژ به (دیوان) ه ، که بریتی یه له کۆمه له وتاریکی خو و ره وشتی دینی .

له چاو ئه وانی دیکه دا ، نووسینه وه ی ئه م به شه دوا که و تووه و سه ره رای ئه مه ش هه ر پارچه ی زۆر کۆنی تیا دایه .

له مونا سه به تي تايبه تي دا ، ئەم (فِي ديفداد) ه بۆ مه به ستي ئاموژگاري كردن و پاك كردنه وه و روشن كردنه وه ي شتي رهوشتي وه ي سروشتي ، سه رپاكي ده خوينا درايه وه . هه ندي پارچه ي له مونا سه به تيكي تايبه تي دا ، له گه ل پارچه ي (يه سنه) و (فيسپره ت) دا ئال وگور كر اون .

- (يه شت = Yašts). ئەمه بریتی یه له سروود بۆ فریشته كان و خواله كان . (يه شت) له بنه رت دا پيك هاتوه له پارچه ي ره سه ن .

- (هورتهك ئە په ستهك = Hurtak Apastak) ، یان ئافیستهای بچووك ، كه بریتی یه له هه ندي تيکست و فره یزی هه ره کونی ئافیسته (له فورمی کونی هه وه) ی کون بۆ به کارهینانی رۆژانه ی زه رده شتی یه عیلمانیه كان .

ئەم کۆمه له یه پیک هاتوون له (نوێژ) ، بۆ (رۆژ) و بۆ (مانگ) بۆ میثرا (Mithra) و (نیرانجی کوستیک باستان = Nirang - i kustik bastan) و (سروش فاج = srōš vāc) و (نی یایشن = Niyāyišn) ، هه ره ها بۆ نوێژی پیج وه خته ی رۆژ ؛ مانگ (گازانبار = Gāsānbār) و نوێژی تايبه تي بۆ رۆژه کانی مانگ (سی رۆچهك = sihrōak) و نوێژ بۆ پشووی سالانه (ئافریناکان = Āfrinākān) .

جگه له ئافیستهای مه زنی پیروژ ، به پی ی یاسای زه رده شتی یه تی نوی ، تی کستی دیکه ، له تی کستی زه رده شتی پارسی ناوه راسته وه وهك پارچه و پارچه ی هه ل بژارده ، كه بۆ زور جووری لایه نی سوود به خش بن زیندوو کرانه وه وه سه ره له بهر کران .

گرنگترین ئەو پارچه و هه ل بژارده یانه ، ئەمانه ن :

- تی کستی دروشمی ئاینی ، كه (نیرانجستان = Nirāngistān) ه و تی کستی کرده وه و کرداری رهوشتیانه ، كه (په رسش نیها = Pursiš nihā) یه و (ئافرینی - ده همان = Afrīn - i - dahmān) ه و تی کستی به گه رانه وه باوه رکردن ، كه پی ی دهوتری (هه دوخت نه سک = Hadōxt - nask) و له گه ل تی کستی لیک دانه وه و کورته ی وشه و زاراوه کانی ئافیستهای پارسی ناوه راست ، كه (فه ره هنگی ئویم = Frahang - i - Ōlm) ی پی دهوتری .

ٲاقیستای دهستنوس

۱۰ - دوو جوړه ٲاقیستان دهستنوس ههن :

- تیكسته سادهی بهپارسی نوی (Nper - sādā). ئەم تیكستانه زیاتر بهرهو خزمهتگوزاری ٲاینیانه دهړون . پیک هاتوون له تهنه (یهسنه) یاخود سهرله بهرکردنی ٲاینی ههندی ٲارچهی پیکهوهنراو له ٲارچهی (یهسنه = یهزنه) و (قیسپه رت) و (قیندیدهن).

- ٲاقیستای ٲالهوی (ٲالهوی ٲارسی نوی = Nper - pahlavi) له گهل روونوسی ههندی له ٲارچه کانی ٲاقیستاو وهرگیران به زمانی ٲارسی ناوه ٲراست و رازاوه به ٲهراویزو داوینی روشن که رهوه .

ٲاقیستای دهست نوس به چهند جوړی کومه لهی کوکراوه له ئەوروپاو هیندستان دا ٲاریزگاری کراوه . له یه کیه تی سوقیه ت ، له کتیبخانهی (SaLtykov sechedrien pubLic Library) دا ، ههندی ٲارچهی ههن .

ٲاقیستای دهستنوسی تایبه تی گرانبه ها ، له کوپنهاگن دهست ٲشکینه رو ٲاقیستا دوستی هه موو ولاتی ده که ویٲ .

لیکۆلینه وهو پشکنینی ئاقیستا :

کورتە میژوو یه کی سه رچاوه کان

۱۱ - یه کهم که سیک ، که هانی زانستی ئه ورو پای به ره و زانینی ئاقیستا ، دا ، زانای فەرەنساوی (ئەنکتیل دوپری = Anquetil Dupron) بوو .
چوونی ئەم زانایه ، بو هیندستان و تیکه ل بوونی و په یوه ندی په یدا کردن و به تین کردنی ئه و په یوه ندی یه ی له گه ل خه لیفه دینی یه زه رده شتی یه گه و ره کان داو نووسینه وه ی ده ستنووسه کانیا ن ، توانی بو خو ی رازیکی پر له هات و نه هات و مه ترسی پیکه وه بنیت .

سالی (۱۷۷۱) ی زانی ، ماموستا ئەنکتیل ، یه کهم وه رگی رانی ئاقیستای له چاپ داو ئەم وه رگی رانه شی په نای بهر ئه وه بردوو ، که خه لیفه زه رده شتی یه کان ، له و باره یه وه چی یان پی و تووه و بو گی ر او ته وه .

ئەم دەست پیشخه ری یه ، هه ر ئیجگار کاریکه ر بوو به راده یه ک ، که لی کۆلینه وه ی ئاقیستا و زمانی ئاقیستا جیگیر بوو و په ره شی سه ند ، به تایبه تی له لایه ن ئه و زماننا سه هیندو ئه ورو پای یانه ی ، که لی کۆلینه وه ی به راوردیان کردبوه خوو !
پشکنه ره به راورد که ره کانی زانستی لی کۆلینه وه ی به راوردی زمان ، بووینه ، وه ک (ئیف . بوپ = F. Bopp) و (ئار . ره سک = R. Rask) و (ئی . بو رنه وف = E. Burnouf) و هه ندی دیکه ش که به پشکنین و لی کۆلینه وه ی ئاقیستا وه ده به سترین .

له ناوه راستی سه ده ی نۆزده هه م دا ، دوور یبازی پشکنین و لی کۆلینه وه ی ئاقیستایی جیکیر بوون :

(۱) - قوتابخانه‌ی ته‌قلیدی، وهك (ئيف . سپیگل = F.Spiegel) و (ئيف . جوزیت = F. Jusit). ئەمانه په‌نایان برده سهر ئەوپه‌راویزو دواين روّشن کراوانه، که به زمانی پارسی ناوه‌راست نووسرابوون و ههر وه‌ها په‌ناشیان بردبووه سهر ئەده‌بی زهرده‌شتیش .

(۲) - قوتابخانه‌ی لیکۆلینه‌وه‌ی به‌راوردی میژوویی بووینه، وهك (ئار . روّت = R. Roth) و ئەوانی دیکه .

ئەم ریازە . له‌به‌ر روّشنایی لیکۆلینه‌وه‌ی زانستی ی به‌راوردی زمانه‌وه‌ گه‌شه‌ی سه‌ندووه، به‌تایبه‌تی به‌هۆی ئەوروشنکه‌ره‌وانه‌وه، که (بروانامه = وثیقه) ی کۆنی هیندی‌یان رازاندبووه‌وه .

زۆری سوودو که‌می هه‌ریه‌کیک له‌وریگایانه ئاشکرایه . خو به‌ستنه‌وه به‌ریگای ته‌قلیدی‌یه‌وه زیاتر روو به‌ره‌و ناسینی روّحی ئافیستا کردنه . له‌گه‌ل ئەوه‌ش دا مه‌ترسی له‌پات کردنه‌وه‌ی ئەوه‌ه‌لانه‌یه، که له‌کاتی گوێزانه‌وه‌دا روویان داوه‌و جیگیر بوون .

سه‌ره‌رای ئەوه‌ی، که زمانی پارسی ناوه‌راست، روّشنکه‌ره‌وه‌کانی ئافیستای ته‌قلیدی‌یان رزاندبوویه‌وه، له‌گه‌ل ئەوه‌ش دا، هیشتا خوئی، به‌ته‌واوی که‌فه‌سه‌ری لیکۆلینه‌وه‌ی نه‌کراوه .

لیکۆلینه‌وه‌ی به‌راوردی میژوویی، توانای ئەوه‌ی هه‌یه، که بچیته‌ ناخی ناخه‌وه‌ی ریزمانی زمان . هه‌روه‌ها زوربه‌ی زۆری وه‌خت ده‌توانیت ئەوه‌ه‌لانه‌ی که‌له‌ رووی نه‌زانین و هه‌له‌شه‌یی‌یه‌وه روویان داوه‌و به‌رپابوون، ده‌ریان بخات و راستیان بکاته‌وه (ئوه‌ه‌لانه‌ی، که‌به‌هۆی گوێزانه‌وه‌ی ته‌قلیدی‌یه‌وه روویان داوه‌) .

به‌لام هه‌ر به‌ته‌نیا خوئی و به‌هۆی خوویه‌وه، ناتوانی به‌ته‌واوی واتای تیکست روّشن بکاته‌وه .

تیکه‌لا و کردنی هه‌ردوو ریگاکه‌ به‌شیوه‌یه‌کی سه‌رکه‌وتوویی، له‌ده‌وروبه‌ری چه‌رخ‌ی نۆزده‌یه‌م دا ده‌ستی پی‌کردو سه‌ری ده‌ر هینا، لی‌ره‌دا ماموستا (که‌ی گیلدنه‌ر = k. Geldner) پیشی پیشه‌وه‌یه، ئەویش به‌هۆی تیکسته‌پر له‌ره‌خنه‌کانی ده‌رباره‌ی ئافیستاوه (۱۸۸۲ - ۱۸۹۲) که هیشتا بالاده‌ستی بو‌په‌یدا نه‌بووه!

(جه‌ی . دار میستته‌ر = J. Darmesteter) وه‌رگیرانیکی ئافیستای کردو سه‌ره‌رای ئەوه‌ش، لی‌دوانیکی زۆریشی (۱۸۹۲ - ۱۸۹۲) له‌سه‌ر نووسیوه .

ههروههها (ئېچ . هه بسکمان = H. Hubschman) و (ده بلیو . جاکسون = W. Jackson)

یش به شداری یان له وه دا کردوه .

گرنګترین و گرانبه هاترین کار له م رووه وه ، تائسته مه گهر هه رته وه بی ، که له لایه ن

(سی . ئېچ . ئار . بارسولومی = C. H. R. Bartholomae) یه وه کراوه ، که ته ویش به م ناوو

نیشانه وه یه :

The prehistory of Iranian Languages, «Avestan and Old Persian Languages» and «Old Iranian Glossary»

(ته ماشای بیلوگرافیای سه ره کی بکه)

ته م به ره مه ده نګی کی ئیجگار گه وره و فراوانی له دنیای لیکولینه وه ی ئاقیستا دا

داوه ته وه و تا حالی حازریش ، به سه رچاوه ی زانیاریانه ی رازاوه ده ژمیردریت .

لیکولینه وه ی ئاقیستا ، له سه ده ی بیسته م دا ، له چند ولاتیک دا به رده وام بووه .

ده ستی لیکولینه وه و پشکنین بو هه مه جور کیشه کانی ئاقیستا له لایه ن ته م

پشکنینه رانه وه ، راکیشراوه :

- (ئېچ . ریچلت = H. Reichelt) و

- (ئېچ . جه نګر = H. Junker) و

(جه ی هه رتل = J. Hertel) ، له ته لمانیاو له لایه ن :

- (ئی . بیقه نیست = E. Benveniste) و

- (جه ی . دوچن گولیمن = J. Duchene Gullemin) له فه رهنساو ههروهه ها له لایه ن :

- (ده بلیو . هه نینگ = W. Henning) و

- (ئېچ . به یلی = H. Bailey) و

- (جه ی . گه رشه فیچ = J. Gershevitch) له ئینگلتره ره و له لایه ن :

- (ئای . کوری لووینز = I. Kurylowicz) و

- (جی . مورجیستیرن = G. Morgenstierne) و

- (ئه ی . کریستنسن = A. Christensen) و

- (که ی . بار = K. Barr) و

- (ئین . نیبه رګ = N. Nyberg) له ته شکه نا قیاو لایه ن :

(ٺهنگلسه ریا = AnkLes aria) وهه ندي پشکينه ري دیکه ی پارسی زانا له هیندستان و
(تافادیا = Tavadia) یش، که له ٺهلمانیا کاری کردوو له نیوٺه و پشکینه رانه وه دی.

ههروه ها، له ولاته یه کگرتوووه کانی ٺه مه ریکادا، (ٺیم . سمیث = M. Smith) و
له یه کیه تی سوفیه تیش ٺه م به ریزانه :

- (ٺه ی . ٺه ی . فره یمان = A.A. Freiman) و

- (ٺی . ٺی به رتلس = E.E. BertLess).

ٺه م لیسته یه، بی گومان، ناته واوه . چونکه لیکولینه وه و پشکینه ٺا قیستا له هه موو

روویه که وه، له لایه ن هه ر پشکینه ریکه وه که چه زی له میژ وووگراماری به راوردیی ی
زمانه هیندو ٺه وروپای یه، به تایبه تی له هی زمانه ٺیرانی یه کان، هیشتا هه ر به رده وامه .

فونہ تیکی زمانی ئاقیستا .

PHONETICS

۱۲ - له زمانی مردوودا، که ئاقیستا سه رچاوه یه تی، جگه له نووسراو هیچ جوړه سه رچاوه یه کی ده نگی به ده سته وه نی یه ! نه و جا بو یه ده بی ده نگیه کانی له سه ر بنچینه ی ئه لف و بی یه که ی دابنرینه وه .

ئه لف و بی ی ئیرانی ناوه ر است، که له سه ر بنه ر ته ی ئه لف و بی ی ئارامی یه وه

دروست کراوه، نیشانه کانی که من . به و جوړه ی، که حالی حازر ئه لف و بی ی پاله وی هه یه، ته نیا شانزده پیته تیدایه نه مه جگه له و سه ر و بوړه ی، که به هه وه س ده خرا نه سه ر هه ندی له و پیتانه بو ئه وه ی مه به ست به ده سته وه بدن .

ئه لف و بی ی ئاقیستا، له سه ر ئه لف و بی ی کتیبی پاله وی یه وه دروست کراوه و به م

جوړه :

- چوار ده نگی بو بز وینه کان

- سی و پینج نیشانه ی بو کونسونانته کان و نیمچه بز وینه کان .

خشته خانه ی ژماره (۱)، نه م ئه لف و بی یه پیشان ده دا، که له ترانسلیتره ی شنی جیهانی دا، پاش بلا و بوونه وه ی جه وه ره و ناوه روکی به ره می به ناو بانک :

(Grundriss der iranische philologies)

له سووراننده وه ی نه م سه ده یه دا، له ستراسبورگ جیگیر بووه .

کلیشہی خالی سہرہ کی (۱۲)۔۔

1	ع	2	قہ	3	م	4	ع	5	ع	6	ع
7	ب	8	ب	9	ع	10	ک	11	د	12	ر
13	و	14	ز	15	ر	16	و	17	و	18	ع
19	ز	20	ک	21	ر	22	و	23	ر	24	و
25	ک	26	و	27	و	28	ر	29	ک	30	ا
31	ز	32	ک	33	و	34	ک	35	و	36	د
37	ب	38	د	39	و	40	و	41	ک	42	و
43	ع	44	و	45	و	46	و	47	ع	48	ر

1	a	2	ā	3	e	4	ē	5	ə	6	ǝ
7	o	8	ō	9	ȯ	10	ɸ	11	i	12	ī
13	u	14	ū	15	k	16	x	17	g	18	ɣ
19	č	20	ċ	21	t	22	ɟ	23	d	24	ð
25	ṭ	26	p	27	f	28	b	29	w	30	n
31	ɟ	32	ǰ	33	m	34	n,m	35	ɣ	36	ɣ
37	v	38	u	39	r	40	s	41	ž	42	š
43	š	44	š	45	ž	46	h	47	ḣ	48	ẋ

ههندی تی بینی

دهر باره ی ئەلف و بی - ی ئاقیستا - وه .

۱۳ - جگه له ورمزانه ، که له وخشته خانه یه دا هه ن ، ره مزی دیکه ی تی هه لکیشراو هه ن .

- ره مزی (۳۵) ، (۳۷) ته نها له سه ره تای وشه وه دین^(۹)

- ره مزی (۳۴) ، جیگای (۳۰) و (۳۱) ئە گری و له هه ندی جیگای تایبه تیش دا جیگای (۳۳) ده گریته وه .^(۱۰)

- ره مزی (۴۲) ، (۴۳) ، (۴۴) هه ریه که یان له بنه رت دا له وی دیکه یان جیاوازت ره . به لام به هوی نووسینه وه ی ته قلیدی ئاقیستا وه ، ئە و جیاوازی یه بزر بووه .^(۱۱)

۱۴ - له وکاته وه ، که زمانی دایکی پارسیه کان (کوچاراتی ، یان شیوه زاری پاریسی) - کاری کردووه ته سه ر خویندنه وه ی نوی تی کسته کانی ئاقیستا ، ئیمه توانامان هه ر ئە وه نده ده بی که ته نها جو ره بیریکی گشتیمان دهر باره ی فونه تیکی ئاقیستا وه هه بی .

(۹) - مه به ست له ره مزی [v], [y] یه . (و .)

(۱۰) - واته : [n, m] جیگای [j], [n] ده گریته وه .

(۱۱) - مه به ستی له ده نگه کانی [s̥, s̥, s̥] ه . (و .)

له جیگای تایبه تی دا جیگای [m] ده گریته وه . (و .)

بەپىي نزيكتىن زانىبارى دەربارەي گۆكردنى تەقلىدى يەو لىرەدا، نەختى
روشنایى دەخەینە سەرى ھەندى دەنگى ئاقىستا، واتە:
- [ɔ = ʒ]. ئەمە جوړە دەنگىكە، كە گۆكردنەكەي نزيكە بە گۆكردنى دەنگى [i] ي

ئىنگلىزى

- [ɑ]. ئەمە دەنگە بزوينى [a] ي لىوى يە. بە شىوويە كي ئاشكەرا بزوينى دواوويە،
يان تى ھەلكىشراوہ.

[a]. ئەمە دەنگى [a] ي برناخاوى پرخەدارە.

- [x]. ئەمە جوړە دەنگىكە. كە وەك دەنگى [ch] ي ئەلمانى وەھايە.

- [ɖ]. ئەم دەنگە، دەنگىكي ئاوازەدارى بادارى پيشەوويە.

- [s]. ئەمە دەنگىكي ئاوازەدارى بادارى پيشەوويە

- [t]. ئەم دەنگە، دەنگىكي بادارە. جيگاي گۆكردنى جيگاي گومانە، بەلام لە نيوان

دەنگى [g] و دەنگى [s] دايە. (۱۲)

- [ç]. ئەمە دەنگىكي كىپى بادارى پيشەوويە. لە دەنگى [ch] ي ئىنگلىزى دەكا.

- [ʏ]. ئەم بەبى زيادوكەم ھەر خويەتى، دەنگىكي ئاوازەدارە

- [u]. ئەمە دەنگىكي ئاوازەدارى لىوى يە. وەك دەنگى [w] ي ئىنگلىزى وەھايە.

- [v]. ئەمە دەنگى نيمچەبى برناخى دواوويە.

- [ʋ]. ئەم دەنگە لەووي پيشووتر نەرمترە.

- [x]. دەنگىكي پرمەدارى لىوى يە.

بوتومارکردنى راستى يەكانى زمانى زىندووى وەك زمانى پارسى ناوہ پراست - ي

دەمى ساسانى، بەلاي كەمى يەوہ، پيشاندانى قەوارەي وشەكان، كە لە نووسىنى

پەھلەوى دا دەردەكەون بەسە.

كەوابوو، بونووسىنەووي تىكست بە زمانى مردووى وەك زمانى ئاقىستا زور پيوسته

(۱۲) - من وای بو دەچم. كە ئەمە [d] ي كلورى ناوچەي سلیمانى و شارەزوور و ھورامان بى (و).

بهوهی، که به زوری پهنا ببریته سهر تهو تیکستانهی، که له نووسین و دهنگ و ئاوازهی
(گو) کردنیان دا وهك یهك^(۱۳) بن^(۱۴).

لهم کارو کردهوهیه، مه بهست تهوهیه، که به پی ی توانا گو کردنی دان پیادانراوی
له گهل هموورپوواله ته کانی ریک و یهك بکهون (ئهمه ریگایه کی رهوایه، بوهرگرتن و
نووسینهوهی تیکست و دروشمه دینی یه کان).

ئهمه له بهر تهوهیه، که به لگه نامه کان، (وثائق = records)، به جوریک جیگای

همه جور ی فونیمه کانی دیاری کردوو که ده رخستنی پله یان دهر ناکه ویت.
تهو ساسانیانهی، که ئه لف و بی یان داناوه، به تهواوی به سهر تهو کوسپ و تهنگ و
چه له مه یدا سهر که وتوون - جگه له هندی رمزی ناتهواوی رینووس نه بیت.
نووسینی ئاقیستا، به تهواوهتی خاوهنی یاسایه کی ره مزیی فونه تیکی یه -
(ئه گهرچی فونولور یا، نی یه!) - بو دوو شیوه زار:
- شیوه زاری گاته کان (Gathas)

- ههروهها شیوه زاری ئاقیستای دووایی (Later Avesta).

۱۵ - ئه گهر به پی ی توانا دوور بکه وینه وه له روونووس کردنه وهی پی خهوشی
ئه م یاسا فونه تیکی یه ی، ده توانین یاسای فونولور یا ی هه ردوو شیوه زار که وهر بگرین.
له م شی ی کردنه وه یه دا، نابی ته نیا پهنا ببریته بهر، یا خود سهر لیکدانه وهی پهراویزو
داوینی تیکسته کان، به لکو پیو یستیشه پهنا ببریته سهر بهراورد کردنی (تیوری =
نه زهری یه) و لیکولینه وهی میژ ووی، که له و باره یه وه کراوه.

(۱۳) - مه بهستی تهوهیه، که پهنا ببریته سهر تهو پیته ی، که له دهنگه که ی دا وهك یهك، یهك ئاوازه یان
هه یه. (و.)

(۱۴) - شایانی باسه، له و کاته ی، که به شی زمانی پارسی ناوه راست به ره و مردن ده چوو ئه لف و بی ی
ئاقیستا بو ترانس کریپشنی تیکستی پارسی ناوه راست (بازهند) به کار ده هیتر!

که می توانی روون کردنه وهی پهراویزو داوینه کان، زور کهم ده توان شتی
شارراوه و نادیار روشن بکنه وه، نه گهر هاتوئاگاداری لایه نه کانی دیکه ی دهره وهی
خوی نه کریت!!

لهم زیندوو کردنه وه و گیړانه وه یه دا، به وتاریک (جی . مورجینسترن =
G. Morgenstierne^(۱۵)) توانیویه تی هندی ره مزی دهنگی له ئاقیستادا دابهینیت و

ناوونیشان هه ل بدات . بووینه دهنگی [i] ی ناواخنی وشه وه ره وه ها دهنگی [u] ی
ناواخنی وشه ی (paiti, pati), (daru, dauru) که خوی له خوی دا شی که ره وه وشه رح که ری
کومه له ره مزی نووسراوو دیاری یه، که کانگیان بنی دانی سه ره وه یه، یان لیوی

پیشه وه یه هره وه ها لیوی بوونی دهنگی [r] ی پیش [u] بووینه، له وشه ی (dar^u) دا .

نه و (جی . مورجینسترن = G. Morgenstierne) به پی ی لیکولینه وه ی باوه رپی کراوی

یاسای فونیمه کانی ئاقیستای ساسانی ده چه سپینیت . نه و فسونیمانه ی که له چوارچیوه دا
دانراون فونیمی ئاقیستای دواینن .

(۱۵) - تماشای هم سه رچاوه یه بکه :

فونیمه کان .

- (Vowels = بزوینه کان):

i u a

e o $\frac{o}{a}$

\bar{a} \bar{u} \bar{i}

- (diphthongs = دوولوکان =):

aē ao

ōi $\bar{\delta}u$

$\bar{a}i$ $\bar{a}u$

- (cononans and sonants = کونسونانته کان و نیمچه کانیاں =)

K	x	g	[ɣ]	ŋ		
č	š	ǰ	[ɲʹ]	š	ž	
t	g	d	[s]	n	s	z
p	f	b	w	m		
				h		

r (r?) ɾ
y ʋ (16)

(۱۶) - ئیمه سونانتی [v] مان دیاری کردوو، نهك هی [w]: به پی ی ئه وره ویه ی که (جی .

مورجینسترن = G. Morgenstierne) جیاوازی [v] له گه ل [w] ی با داردا کردوو .

تی بینی : ئیمه دهنگ دهخهینه نیو چوارچیوهوه بو ئه وهی له پیت جوی بکریته وه . (و .)

به پئی ی، ئەم خشته خانەیی سەرەو، دەرکەوت، کە ئەم کورتە بزۆینانە (e, d, o) ئەم بزۆینە درێژانەیان هەن (ē, d̄, ō). ئەمەش بوونی جووری فۆنیم دەسەلمینی. ئەمە لە لایە کەو، لە لایە کی دیکەشەو ئەو دەسەلمینی، کە:

- دەنگی [ā] بە شیوەیەکی کشتیی کورتی نی یە.

- کۆنسوانتی [t] شیوەی دیکە (جوور بە جووری) دەنگی [t] و دەنگی [d] یە.

- [h]، دەنگی مەلاشووی یە و جووریککی دەنگی [h] ە

- کۆمە لە دەنگی [x] پێشان دەری گرووبی [x] یە و هی [h^x] یە.

- رەمزی دەنگی [v], [y] هەر هەمان وینەن بو پیتەکانی نووسینیان.

- سوودی سەرەتایی هەمە جووری فۆنۆلوژی بو سی جووری دەنگی [s], کە لە تیکست دا بە کارهاتوو دیاری کراوە و ئەویش:

- دەنگی [s̄] ی باداری پێشەو

- دەنگی [s̄] ی باداری وەك دەنگی [c̄] لە جیگای گوکردنی دا.

دەنگی [r̄] وەك دەنگی باداری کپ ^{(*)rt} [r̄] ← [r] ە. سوودی فۆنۆلوژی دەنگی [r̄]

جیگای گومانە. ئاشکراشە، کە ئەمە جوورە دەنگی کپی [r] ە، کە بە هوی نووسینەو هوی تیکەل بوونی لە گەل [r], [h] دا دەستی بوورادە کیشری یان هەستی پئی دە کری.

۱۶ - بەم جوورە یاسای دەنگی زمانیکمان هەیه، بەلام چ زمانیک؟! زمانی

ئاقیستای رەسەن، کە (گو = تلفظ) ی ئەو (کو) کەرانهوی هەل گرتوو، کە لە سەدە ی (چوارەم - تا - شەشەم) دا ژیاون.

ئاسایی یە، کە چ پەيوەندی یەك، لە نیوان ئەم گوێو ئەو یاسا دەنگیە ی زارە کۆنە ئیرانی یە کان دا هەیه، شتیکی بنەرەتی یە، کە ئاقیستای لەسەر دروست کراوە.

ئاسایی یە، کە پەیرهوی دینی کۆنی نە نووسراوە (واتە: وتە ی دینی دەماو دەمی کۆن -

و) نە نوینەری تەواو تەواو، نە سەرفراز کەری هەموو ویستن و داخوازی یەکی تەمەنی

ئەمپرووی تۆمار کردنمانە. بەلام هەندیک گووران، تەنانەت لە سەردەمەش دا هەر

دەبوابی روویان بدابایە. یاسای دەنگی بە تاییەتی ئەم روووە زور بەهیز نەبوو!

لەم حالەتانهدا - لە کاتیك دا، كە زمانی ترادیشن بە تەواوی بە لای زمانی گوێزەرەو (نەقل كەر) دا لای داو، دەنگی بیگانه بە شیوه زارەكەیی خۆی خراوەتە لاوە دەنگی زۆر نزیك بەو دەنگانه، لە شیوه زارەكەیی خۆی خراوەتە جیگایەو. هەر وەها لە کاتیك دا، كە زمانەكەیی بە تەواوی بە لای هی خۆی دا نە رویشتوو و وشەكان پیوستی یان بە لەبەر كردنی بەرگی ئاواز و فۆنەتیکی باو هەبوو. بۆیە نەختە نەختە و هیدی هیدی، هەمان گۆرانی فۆنەتیکی یان بەسەردا هاتوو و تا وشەیی شیوه زارەكەیی خویانیان وەرگرتوو.

هەمان حالەت، بەسەر ترادیشنی كەنیسەیی سلاقی لە خاکی رووسیادا رووی داو.

لەبەر ئەو، نووسینی فۆنەتیکی تیکستەکانی کتییی کەنیسە مەبەست بە دەستەو دەدەن و راپهینانیش بەردەوام و فراوانیشە.

گوکردنی تیکستەکانی کەنیسە، هەر وەك چۆن بە راپهینانی رووسی هاتوو و تە خوارەو، زۆر دوور لەو هی بولگاریه كۆنەكەو و لە لایەنە ویکچوو و کان دا، بە لای رووسی دا دەروات (گوێزانەو هی دەنگە برناخیه کان بەرەو دەنگی [q], [u] دەروان . ون کردنی جیاوازی نیوان [e], [b] هەر وەها تیکە لاوکردنی دەنگە سواو و کان هتد).

بۆیە تیکستی ئاقیستای پیروز (Vulgate) لە رووی رەمزی فۆنەتیکی ی شیوه زارەئیرانی یە كۆنەكانەو، لە ئینجیلی نوێ دا، كە لە لایەن (گو = pronunciation) ی پیروی دینی ی رووسی ی سەدەیی بیستەمەو، لەسەر فۆنەتیکی سلاقی كۆنەو و تۆمار كراو، زۆرتر بە پرپاوەری نەرازاو تەو!

ئەم ویکچوونە، بی گومان، تەنھا هۆیهك نی یە بۆ ئەو هی، كە یاسای فۆنەتیکی تیکستی ناو هاتوو ی ئاقیستا، لە هەم رووی یە كەو و بە هیچ رووالتیک لە یاسای فۆنەتیکی شیوه زاری زیندوو ناچیت كە كۆنترین پارچەیی ئاقیستای لەسەر یەو هەل بەستراو تەو.

بهراورد کردن، له گهل پارسی کون دا، ههروهه له گهل هیندی کون دا (که یاسای ریزمانی له وهی ئیرانی کونه وه زور نزیکه) وههندی بهراورد کردنی میژ ووی ولی وردبونه وهی دیکه ی فیلولوژ یانه، ده مانگه یه نیته ئه و ئه نجامه ی، که یاسای فونه تیکی ئاقیستای (پیرۆز = Vulgate) به رهه می کاری | گورانکاری ی میژ ووی و شیوه زاری یه .

۱۷ - جیاواز له وهی، که خوی له خوی دا گرنگه، زیندو کردنه وهی یاسای سه ره تایی ده نگه کان زور پیویسته، بولیکدانه وهی یاسای ریزمانی زمانه که . زورتر له وه، یاسای هه لبه ستنی وشه (ستره کچه = structure) ؛ به هو ی گو یزانه وهی دیکه وه، یان برگه ی بزوی جم وجوول - که ره وه یان به هو ی ده نگه ناواخنه وه شاررا وه ته وه . به هه حال ئه مه چاره سه ری کیشه که نی یه، به لکو کیشه که هیشتا هه ر به رده وامه .

یاسای ده نگه چ زمانیکمان پی ده وی، که زیندو وی بکه ینه وه؟!
به شیوه یه کی زانستی یایه، توانامان هه یه، به لای که می یه وه، له ئاقیستادا سی خالی جو راو جو ر روشن بکه ینه وه:

(۱) پارچه کونه کانی یه شت و فی دیفداد، که توانیویانه به رگه ی هه ر دو و چه رخی پیش زه رده شتی و چه رخی ته قلیدی زه رده شتیش له رووی نه گو رانی ده نگسازی و ریزمان و وشه و موفره داته وه بگریت .

ئه مه له لایه که وه، له لایه کی دیکه شه وه توانیویانه پاریزگاری هه لبه ست و فره یزو ته نانه ت پاریزگاری سه رپاکی ئه و پارچانه ش، که بو ده می کومه لانی ئاریانی ده گه رینه وه بکه ن .

(۲) گاته کان، زور که م کیشه ده هیینه پیشه وه، ئه گه ر هاتوو زیاده ره ویمان نه کردو جیگا و ده می په یدابوونیا نمان به ته واوی دیاری کرد (ئه گه سه رده می بوونیا ن سه ده ی حه وت تا شه شه می پیش زاین بی و جیگای په یدابوونیشیا ن به شی سه رووی روژه لاتی ئیران بوویت، که ئه مه ش به ته واوی دوور نی یه!).

له توانایان دا ههیه دهري بخهن، که له یهك جيگاويهك ناوچه دا پهیدا بوون و به یهك شیوه زاریش دانراون، نه گهرچی لهم حاله ته یس دا نابی (یاسا ورپره وی ده مه کی پیش نووسینه وه یان. و.) کاری ده مه کی کاریگر پشت گوی بخریت!
 به شیوه یه کی گشتی گه زی پیوه ری گاته کان وه کی هی سرووده کانی (فیدیک = Vedic) وه هایه .

(۳) نه و به شانیه، که دوا به دوا ی گاته کانه وه تی که له به ثاقیستا بوون، تا کوده گاته ده وره ی ساسانی و بگره دواتریش بگریته وه، نه وانه نه و به شانیه، که به شیوه زاری زمانی زیندووی کونی ئیرانی داریژ راون. نه وانه یسیان، که به زمانی ثاقیستا دانراون، یان نووسراون، ههر له وه و پیشتره بو دانه ره کانی وه کی زمانی مردوو ووا بووه .
 ههر دوو به شه که بریتین، له فره یزو و یژه و په یره وی دینی. نه و به شانیه، که کو کراونه ته وه له وه و پیشتر له سه ر شیوه ی رازو سه ر گوزه شته ی دینی ده ماوده می (ترادیشن) به سه ر زارانه وه ژیاون .

۱۸ - ژیاندنه وه ی ده نگساز ی گاته کان رووی ئاواتی تی ده کریت. چونکه، ثاقیستا به سه ر پاکیه وه راپورتیکی کی شه که یه و به لای که می شه وه له مه و به رتر زانراوه . زانیاریمان ده رباره ی په ره سه نندن و گه شه سه نندی ثاقیستای ترادیشن، نه وه یه، که ئیستا له به رچاوه .

له به راورد کردنی زمانی مردوو ی ئیرانی، له گه له زمانی زیندووی ئیرانی داو هه روه هاش به راورد کردنی له گه له زمانی کونی هیندی دا ژیاندنه وه ده ستنیشان کردن ئاسانه .

فورمی ثاقیستا به شیوه یه کی گشتی نزیکه به نمونه (سامپل) بنه رته یه کانی زمانی ئیرانی .

به شیوه یه کی ئاشکه راو روو تر، ههرچی (فورم = form) ی ثاقیستای ئیستا ههن

سه زپاکی بکرینه وه پرۆژه وه - (بی گوی دانه کات و جیگای بنه رته تی) - له سه ره ری وشوینیک بیت، که ری بازو روواله تی گشتی ئیرانی بگریته وه .

ئه مه راسته ، له م حاله ته دا ، جیاوازی ی نیوان هه ردووزاره که ی ئاقیستاو تایبه تی یه کانی زمانه که ی له گه ل زمانی هیندی کون دا ، به شیوه یه کی گشتی به راورد ده کری - بووینه ، ئه مه له ماوه یه کی دیاری دا بزر بووه - به هه رحال له وانیه قوربانی به م تایبه تیانه بدری . چونکه له دواپی دا خوئی ، یان خوئیان دینه دیی . له مه ش به ولاره . سوودی ئه م ریگایه ، که ئیستا له ژیر ده مه ته قی دایه کرنکه :

ریگاکه رووده کاته به ره وه یه ک جوره یاسای ساده ی نیشانه وره مزی ئالوسکاوی ئاقیستای پیروز (Vulgate) ، ئه ویش به هوئی ئه وه وه ، که یاسای دارشتنی (ستره کچه ره) وشه کانی ئاقیستا وایان لی دیت ، که به ته واوی ئاشکراو روشن ده بنه وه .

به شیوه یه کی سه ره کی ئه م ریگایه ، له لایه ن هه موویشکینه ریکی ستره کچه ری گرامار و ری زمانی ئاقیستا وه به کار هیئراوه . به لام بویه که مچار ئه م ریگایه له لایه ن (ئی . بنقنیست = E. Benveniste) له (ترانسکرپشنی مورفولوژی = Morphological Trascription) دا به کار هیئراوه .

ئه م رووبه ر گرتنه وه (ترانسکرپشن) ش ، لیره دا ، پیتی چاپی لاتینی گه وره ی (capital Lettr) به کار هیئاوه و برواش وه هایه ، که له راستی یه وه زور نزیک بی !

۱۹ - له م رووبه ر گرتنه وه میسالی یه (ideal) دا ، فونیمه داهینراوه کانی ئاقیستا

که م کراونه ته وه و ئه ویش به م جوهری خواره وه :

- [ɔ]. ئه م فونیمه له بری ئه م دهنگانه دیت [i, u, a].

بو ئه و بزوینانه ی ، که هاتوونه ته ناوه وه ، هه ره مان فونیم بو دهنگه کانی [e, o, ã]

ده لویت .

ئه مه ، ئه وه مان بو ده سه لمینی ، که ئه م فونیمه بو به دهسته وه دانی چه ند دهنگیکه له هه ندی جیگادا وه ره وه ها فونیمیشه بو دهنگی تی هه ل کیشراو (دوولو) ، یان بو کومه لی دهنگ له هه ندی جیگای دیکه دا .

- [ā], [ā]. ئەمانە وەك جۆرى تى ھەل كىشراو (دوولق)ى [ai] وان .

- [au], [du]. ئەمانە وەك دووجۆرى [au] وان ، يان وەك دوولق وان .

- ئەم دەنگە دەنگدارە بادارانە [d, ʒ] و دەنگى [w] ش ، وەك جۆرى دەنگى [d, g], [b] لە كاتى بەسەريانەو وەستان و وەهان .

- [y, y]. ئەمانە وەك جۆرى دەنگى [n] ن .

- [r]. ئەمە وەك جۆرى [r] وەھايە .

- [r]. بەلام ئەم دەنگە گىردراو و تەو وە بو ناو كۆمەلەى [rt].

بو گرتنە بەرى رىبازى روو بەرگرتنە وەيە ، پىويستە ، ئەم خالانە بەرچا و بخرىن .

(۱) - جياوازى . نيوان زمانى ئاقىستا و نيوان زمانى پارسى كۆن پارىزگارى كراو ، لە كاتىك دا ، كە جورا و جۆرى دەنگ لە زمانى ئاقىستادا بە رىك و پىكى دەردە كە وىت و ئەويش پىك ھاتوو ، لە ھاو وىنەى ئاسايى كە لە لايەن زمانى ئىرانى دواترە وە جىگاي بروايە . بو وىنە :

- بو بەسەر كردنە وەى ھاو وىنەى دەنگى [dz] ي پارسى لە زمانە ئىرانى يە كانى دىكە داو لە خالە تىكى تايبە تى دا (تە ماشاي سە كشنى ۳۶ بکە) .

بە و شىو وەيە ، وشەى (ئەزەم = azəm) ي ئاقىستايى ، كە روو بەر - (ترانسكرىپشن) - گرتنە وەى بەم جۆرە يە [AZAM] ، ھاو وىنەى لە پارسى دا (ئە دەم = adam) .
لە كاتىك دا ، كە ھىندى عونسورى وشە نابرىنە وە سەر بنەرە تى خويان و دەركە و تنى جۆرى فونە تىكىش نرىكە ، پارىزگارى كردنى ياساي كونسونانتى ئاقىستاي بنەرە تى پىروز (Vulgate) ئاسايى دەبىت .

ھەمان كردە وە ، بەسەر پىشاندانى بزويىنە كان داو لە گەل گومان دا ، بو زور جورىان دەكرىت .

ئەھەندىك خالەت دا ، ھەندى جورىان پارىزگارى كراون . بە تايبە تى ئەوانە يان كە لە گەل [i], [u] دا نرىكن درىژى يان تواناي بەرپا كردنى جياوازى ناو وشە يان زور كەم

ههیه و زور بهی وهختیش له ئاقیستادا، به جوراو جور خویان ده نوینن .

(۲) - له لایه کی دیکه وه، وش له بنزم و ئاوازه ی شیرازه ی کشتی زمانی ئیرانی دهنگ ده دهنه وه . به و پینه، یان به و جوره وشه ی ئاقیستایی (مه شیة = mašya) به م جوره (ترانس کریپشن) روو بهر گیراوه ته وه [MARTYA]، له کاتیک دا، که (مه رتی یه = martiya) هاووینه ی ئەم وشه یه له پارسی کون دا وله ئاقیستاش دا - به ش به حالی خو ی - ناویک هه یه، که له هه مان ریشه وه هاتو وه، یان هه مان ریشه ی تیا دایه ئه ویش وشه ی : (ئه مه رتات = amərətāt) هه واتای وشه ی (ئیم مورتالیتی = immortality) ی ئینگلیزی ده دات .

دیاره، بوونی کومه له ی [rt > s]، وه ک روواله تیکی دیاری بو جیاوازی شیوه زار له زمانی ئیرانی دا، دهرنه که وتو وه .

(۳) - هه ندی وهخت له پیناوی روشن کردنه وه ی یاسای هه لبه ستنی (ستره کچه ر) وشه دا، دهنگه دوولویه (تی هه ل کیشراوه کان) کان بگیردرینه وه بو دوخی پیش تیکه لاو بوونیان، بی ئه وه ی گو ی بدریته ئه و گورانکاری یه ی، که له وه و پیش تر و به هوی به سه رهاتی چه رخی گشیی ئیرانی یه وه به سه ر ئه و دهنگه تی هه ل کیشراونه دا هاتو وه . له م حاله ته دا، دهنگه که بو دم و چه رخیک ده بریته وه، که زور کونتره له وه ی که له چه رخی گشتی ئیرانی دا هه ن و به هوی دانانی خالیک له ژیر پیته که دا، دهنگه که دیاری ده کری .

ئه گه ر بو وینه وه به تیکرایی پیویست بی واز له پاشبه ندی فرمانی ئاسایی (سقه) = [sva-] تی هه ل کیشراوی جور به جور بهینریت، ئه وه خته :

- وشه (به ره فه = baraguha) ^(۱۷) که به واتای وشه ی (که ری = carry) ی ئینگلیزی

(۱۶) - ئیمه سونانتی [v] مان دیاری کردو وه، نه ک هی [w]: به بی ی ئه وریه یه ی که (چی .

مورجینسترن = G. Morgenstierne) جیاوازی [v] له گه ل [w] ی با داردا کردو وه .

تی بینی : ئیمه دهنگه ده خه یه نیو چوارچیوه وه بو ئه وه ی له پیت جو ی بکریته وه . (و .)

(۱۷) - له زمانی کوردیی دا - له سه رپاکی شیوه زاره کانی دا، وشه ی (بار) = [bar] به هه مان واتا

هاتو وه : (و .)

هاتووه، رووبه رگرتنه وهی بهم جوړه یه: [BARAHVA] یان بهم جوړه [BARa - SVA].
- وشه ی (کرشفه = ^(۱۸) koršva) ، به واتای وشه ی (مهیک = make) ی ئینگلیزی

هاتووه، رووبه رگرتنه وهی بهم جوړه یه [KRŠVA] ، یان بهم جوړه [KR - SVA].

ته گه زیاتر روشن کردنه وهی ته مه پیویست بی ، بووینه ده لیین : ریشه ی (گه ن =
gan) ، که له پیکهاتوو (فورم = form) ی فرمانی کرداری (جهیدی = jaidi) دا هاتووه و
واتای وشه ی (سترایک = strike) ی ئینگلیزی ده دات وله بری رووبه رگرتنه وهی باوی ،
که (جهدی) = [jADI] یه ، ته مانه مان بو داناه (جندی) = [jN - DI] یان (گندی)
[GN - DI] =

پیویست به وه ناکات ، که حال بخریته ژیره مزی بزوینی [N] ، [M] هوه ، چونکه
گیراندنه وه یان ، هه میشه بو ده می ته وپه ری ئیرانی ده مانباته وه ، که له وده مه دا ، ته مانه
به ره و [A] گوراون .

رووبه رگرتنه وه میسالی ئافیسای پیروز (Vulgate) ، له هه موو جیگاوشوینیک دا
له گه ل به راوردو راستی دا گونجاوه .

تی بینی : نیمه دهنگ ده خهینه نیو چوارچیوه وه بو ته وهی له پیت جوی بگریته وه . (و .)

(۱۷) - له زمانی کوردی دا - له سه رپاکی شیوه زاره کانی دا ، وشه ی (بار) = [bar] به هه مان واتا
هاتووه : (و .)

(۱۸) - له زمانی کوردی دا ، وشه ی (که ره) = [kara] و (بیکه) = [bika] به هه مان واتا هاتووه . (و .)

ياساى فونولوژى داھىنراوى ئاقىستا

۲۰ - ياساى فونولوژى داھىنراوى ئاقىستا، بەم جورەيە:

- دەنگە بزويىنەكان

[A] [A]

Vowels

[I] [u] [R]

[Ī] [ū]

- دەنگە سونانتەكان

[Y] [V] [R] [N] [M]

Sonants

- دەنگە دوولويەكان

[AI] [AU]

Diphthongs

[ĀI] [ĀU]

- دەنگە كونسونانتەكان

[K] [X] [G]

Consonants

[Ĉ] [Ṣ̌] [Ĵ] [Ṣ̌] [Ẓ̌]

[T] [θ] [D] [S] [Z]

[p] [f] [B]

[H]

بزوینه کان = VOweLe

۲۱ - له جیگاوشوینیک دا، که به پلهی مورفولوژی یه وه نه به سترایی ههرچی دهنگه بزوینی هیندوئه وروپایی کورتی وهك [e, o, a] ههن، له هیندورئیرانی دا، ههر زور له میژه وه سواون وله هیندی وپارسی کون و ئاقیستادا، بوون به [a]. ههروهه ها ههرچی بزوینی دریش وهك [ē, ō, ā] ههن، به ره وه دهنگه بزوینی [ā] ی دریش گوراون:

- [e*]: وینهی ئەمه له ئاقیستادا وشه‌ی (هه‌پته) = (hapta) یه ورووبه رگرتنه وه‌شی [HAPTA] یه و^(۱۹) به رامبه‌ری له پارسی نوی دا (هه‌فت = haft) هه وه هیندی کون دا (سه‌پته = sapt) و به لاتینیش (سه‌پته = septem) هه وه جه‌رمانی کونیش (هه‌پته = septem) یه و ئەمیش به واتای (سه‌فن = sevn) ی ئینگلیزی هاتووه.

- [o*]: وینهی ئەمه له ئاقیستادا، وشه‌ی (ئه‌شته = ašta) یه وه به جوره‌ش رووبه‌ر گیراوه ته وه [AŠTA]. ئەم وشه‌یه به رامبه‌ری وشه‌ی (هه‌شت = hašt) هه له پارسی نوی دا.

بو به رامبه‌ری ئەم وشه‌یه، له هیندی کون دا (ئه‌شتا = aštā) یه وه له لاتینی دا (octō) یه وه له جه‌رمانی کونیش دا (هه‌شت = ašt) یه.

- [a*]: وشه‌ی ئاقیستایی (ئه‌زامی = azāmi)^(۲۱) به رامبه‌ری وشه‌ی (ئه‌جامی = a]āmi) یه

(۱۹) - له کوردیی ئەم‌رودا، بو به ده‌سته وه‌دانی هاوواتای ئەم وشه‌یه، وشه‌ی (حه‌وت) = [hawt] و (هه‌فت) = [haft] و (ئه‌وت) = [hawt] ههن. (و.)

(۲۰) - بو به رامبه‌ری ئەم وشه‌یه، له زمانی کوردیی ئەم‌رودا (هه‌شت) = [hašt] و (ئه‌شت) = [ašt] ههن. (و.)

(۲۱) - له کوردیی ئەم‌رودا وشه‌ی (ئازا) = [aaza] هه‌یه - تی‌بینی - ده‌نگی [a] به رامبه‌ری (ئ) مان داناوه. (و.)

له هیندی کۆن داو به لاتینیش (agō) یه و به جهرم ای کونیش (سک ۴۵) ه. ئەم وشه یه به واتای وشه ی (Lead = لید) ی ئینگلیزی هاتوو.

-[é]: بو وینه ی ئەم دەنگه له ئافستادا وشه ی (ما) = [mā] هه یه و به رامبهری له هیندی کۆن دا (ما = mā) یه و به جهرمانی کونیش (م) .

ئەم برگه یه (ما = ma) ، ئامرازی نه ری ی فه رمانی یه (prohibitive - negation).

-[ō]: وینه ی ئەمه ، له ئافستادا ، وشه ی (ئازوش = āsūs) ه. ^(۳۳) به هیندی کۆن (ئاچوس = ācus) هه و به جهرمانی کونیش (ک ۲۶) .

ئەم وشه یه ، به واتای (کویک = quick) ی ئینگلیزی هاتوو.

-[ā]: وینه ی ئەم دەنگه له ئافستادا (ماتا = mā) یه . ^(۳۴) به پارسی نوێ (مادهر =

mā - ar) هه و به هیندی کۆن (ماتا = mā) یه . به جهرمانی کونیش (م ۴۴) ه.

ئەم وشه یه ، به واتای (مهزه = mother) ی ئینگلیزی هاتوو.

دەنگه بزوینی سواوی هیندو - ئه وروپایی له هاو وینه ی خو ی له لاتینی (quattuor) و

سلاقی کۆن (Ybṭbī Rī) و جهرمه نی کۆن (ن ۴۵) و له هیندو - ئیرانی دا وینه ی

(۲۲) - له زمانی کوردیی ئه مرودا ، بو نه ری ئەم ئامرازانه هه ن:

[mā = ما] و [nā = نا] و [ma = مه] [naḥ = نه] . بو وینه . به م جوړه به کار ده هینرین:

- مه که = [ma - ka] = (dont do, dont make).

- نه که یت! [naka - it] (beware) - مه وروو = [mawaru] = (Idont tike to eat).

- پاره ت پی یه ؟ [parat - pēya] = (Have you got money ?)

- نه ناء = [naḥ], [naḥ] . (و .)

(۲۳) - له زمانی کوردیی ئه مرودا ، بو هاو واتای ئەم وشه یه ئەم وشانه هه ن:

- (ئازا) [āza] ، (خیرا) [xērā] ، (گورج) [gurj] و (گول) [gōL] .

(۲۴) - له زمانی کوردیی ئه مرودا ، ئەم وشانه هه ن:

(دای) [dāy] ، (دای) [dāyik] ، (دالک) [dālik] هه ن .

جگه له و وشانه ی سه ره وه ئەم وشانه ش هه ن: [mat] = (مهت) ، [matl] = (مه تی) ، به واتای (پوور =

پلک) هاتوون . (و .)

(۲۵) - له کوردیی ئه مرودا ، بو هاو واتای ئەو وشه ی ئافستای یه ئەم وشانه هه ن:

چقار = [civār] ، چووار = [cuwār] ، چار = [cār] ، چهار = [cihār] . (و .)

دیاری یه بۆوینه، له ئاقیستادا، وشه‌ی (چه‌زواره = cagwār) یه. رووبه‌رگرتنه‌وه‌ی ئەم وشه‌یه به‌م جووره‌یه [CAṬVĀRAH].^(۲۵)

به‌رامبه‌ری ئەم وشه‌یه له هیندی کۆن دا (چه‌تفاره‌ز = catvāras) یه و ئەمیش و ئاقیستای یه که‌ش به واتای وشه‌ی (فو = four) ی ئینگلیزی هاتوو.

۲۲ - شوڵه‌دانه‌وه‌ی [ḍ] ی هیندۆ - ئەوروپایی.

له‌به‌ر نه‌بوونی کیشه‌ی جوړاو جوړی که‌ره‌سه‌ی بزوین له‌زمانه هیندۆ-ئیرانی یه‌کان دا، پئویست به‌جیا کردنه‌وه‌ی جوړی قورگی یان گه‌روویی ناکات و ئیره‌ش دا. پئویست به‌به‌رچاوخستنی ئەم دوو خاله‌ده‌کات:

(۱) - شوڵه‌ی بزوینی [ḍ] له هیندۆ-ئیرانی دا [i] یه. وه‌ک وشه‌ی ئاقیستایی (pita)، که رووبه‌رگرتنه‌وه‌ی به‌م جووره‌یه [PITĀ].^(۲۶) به‌پارسی کونیش (pitá) یه. له لاتینی دا (په‌ته‌ر = pater =

ئەم وشه‌یه، به واتای (فازه = father) ی ئینگلیزی هاتوو.

له پارسی نوی دا، وشه‌ی (پده‌ر = pidar) له‌بری به‌کار ده‌هینریت. هه‌روه‌ها وشه‌ی ئاقیستایی (دوو‌غدا = دو‌گدا = dugōdā).^(۲۷)

له هیندی کۆن دا، ئەم وشه‌یه (دوهیته = duhita) یه و واتای وشه‌ی (دۆته = daughter) ی ئینگلیزی ده‌دات.

(۲) - ده‌نگه‌ کۆنسوانتی [ḍ] * شوڵه‌ی له‌وه‌دا نی یه، که شایانی باس بی، به‌لام کار و کرده‌وه‌ی (کاریگه‌ری) له‌سه‌ر یاسای ده‌نگه‌ کۆنسوانته‌ کپه‌کان و پله‌ی گه‌شه‌ سه‌ندنی بزوینه‌کان و نیمچه‌کان زۆر دیاری یه (بروانه‌ خالی ۲۵، ۲۷).

(۲۶) - له‌ زمانی کوردیی ئەم‌ڕۆدا، بۆ‌ها و واتای ئەو وشه‌ ئاقیستایی یه ئەم وشانه هه‌ن: باب = [bāb]، باو = [bāw]، باوه = [bāwā]، بابا = [bābā]، ناته = [tāta]، تاتا = [tātā]، وک = [bāwk].

شایانی باسه، له‌ زمانی کوردیی دا قه‌دی [tā] ماوه‌ته‌وه به‌لام له‌پارسی دا ئەو قه‌ده نی یه! (و).
(۲۷) - له‌ کوردیی ئەم‌ڕۆدا، بۆ‌واتای هه‌مان وشه، ئەم وشانه هه‌ن، کیژ = [KIZ]، کناچه = [kinaca]، که‌نیشک = [kanlšk]، دویت = [duet]، کچ = [kic]. (و).

Sonants = سۆنانتەکان

۲۳ - لەناو سۆنانتە هیندو ئەوروپایی یەکان دا، ئەو دەنگانەی، کە وەك بزوین، یان ئاوازه دار (کۆنسونانت) یاخود کەرەستە ی دووهمی دەنگی (diphthong = دوولۆ) یاخود تی هەلکیشراو دەرکەوتوون، بۆ جووری ری وشوین و جیگا دەگەرینهوه.

y v r l n m

i u r l n m

بەهۆی ئەم دەنگانەوه [y-i, v-u, r-r] دەنگی [l] ی هیندو- ئێرانی وھی ئێرانی دا پارێزگاری کراون.

-[y]: وینە ی لە ئاقیستادا وشە ی (یەن = yvan), کە رووبەر گرتنەوه ی، دەنگی بەم جوهریە [YUVAN-] ^(۲۸) لە هیندی کۆن دا بووه بە (یوئەن = yuvan) و بە لاتینی - ش (جووئن = juven) ه. ئەم وشە یە بە واتای وشە ی (یەنگ = young) ی ئینگلیزی هاتووه.

-[i]: وینە ی ئەمە لە ئاقیستادا وشە ی (ئیدی = idi) یە. رووبەر گرتنەوه ی دەنگی بەم جوهریە [IDI] ^(۲۹) لە هیندی کۆن دا ئەمە بووه بە (ئی هی = ihi). بە جەرمانی کۆنیش () ه. ئەم وشە یە. بە واتای وشە ی (گو = go) ی ئینگلیزی هاتووه.

(۲۸) - لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، بۆ هاوواتای ئەو وشە ئاقیستای یە ئەمانە هەن:

جووان = [juwān], جووان = [juvān], گەنج = [ganj] لاو = [Lāw]. (و.)

(۲۹) - بۆ بەرامبەری ئەم وشە یە، لە زمانی کوردیی دا ئەم وشانە هەن: برۆ = [brō], هەرە = [harā].

وشە ی هیدی = [hedl] یش هە یە، بەلام بە واتای (لەسەرخۆ)، (شینە یی)، (هیواش). (و.)

له هیندی کۆن دا، ئەم وشە یە بوو بە (رینه کی = rinakti) و بە جەرمانی کۆنیش
(ناع ن ع ل ع ا ه) . ئەم وشە ئاقیستای یە، بە واتای وشە ی (لیقز = Leavs (he) ی
ئینگیزی هاتوووە.

* [r]: وینە ی ئەم دەنگە لە ئاقیستادا، وەك وشە ی (زردا = zroda) یە و بەم جوړەش
رووبەری دەنگی وەرگیراوه [ZRDA] .^(۳۳) له هیندی کۆن دا، ئەم وشە یە بوو بە (هردا =
hrda) و بە لاتینیش (cordis) و بە جەرمانی کۆنیش (k d p s u) ،
یان (k p a s i a) . ئەم وشە ئاقیستای یە بە واتای (هات = heart) ی ئینگیزی
هاتوووە.

* [k]: بووینە ئەمە، لە ئاقیستادا وشە ی (فرگهه = vorko) هە یە . رووبەر گرتنەو ی
دەنگی بەم جوړە یە [VRKAH] .^(۳۴)

ئەم وشە یە، لە هیندی کۆن دا بوو بە (فرکهز = vrkas) .^(۳۵)
ئەم وشە ئاقیستای یە، بە واتای (وولف = wolf) ی ئینگیزی هاتوووە .
دەنگە کانی [m], [n] . لە ریزی یاسای سۆنانتە کان کە وتوونە تە خوارەووە . تەنھا
کۆنسۆنانتە کانیان و جوړە کانیان پارێزگاری کراون، لە کاتیک دا، کە جوړی بزوینە کان
بەم جوړە خوێان دەردەخەن :

(۳۳) - لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، بوهاو واتای ئەو وشە ئاقیستای یە، ئەم وشانە هەن : (ئەروات)
[darwāt] = (دەرپوات) [darwāt] ، هەر وەها وشە ی رویی [rul] ، رین [rīn] ، هەن .

بە هەر حال، لە هەردوو حالە تە کە دا ریشه ی (ری) هە یە . (و .)

(۳۴) - لە کوردیی ئەمڕۆدا، ئەم وشانە هەن :

دل [diL] ، دل [diL] = زار [zār] ، ژیل [zēL] . (و .)

(۳۵) - لە زمانی کوردیی دا، بوواتای ئەو وشە ئاقیستای یە ئەم وشانە هەن : وەرگ [warg] ، فەرگ =

[varg] ، گورک [gurg] . (و .)

لە پارسی نوێ دا وشە ی (زیب) بە کار دەهێنریت . (و .)

- [v]: * وینهی له ئافیستادا وشه‌ی (فیره = vīra) یه رووبه‌ر گرتنه‌وه‌ی ده‌نگی به‌م جو‌ره‌یه [VĪRA].^(۳۰) به‌هیندی کون‌ه‌ر (فیره = vīra) یه‌وبه‌ لاتینی - ش (فیر = vir) ه. ئەم وشه‌یه به‌ واتای وشه‌ی (مان man) ی ئینگلیزی هاتوو.

- [u]: * وینه‌ی ئەمه‌ له ئافیستادا (ئوپه‌یری = upairi) یه. ئەم وشه‌یه، به‌م جو‌ره‌ رووبه‌ری ده‌نگی گه‌راوه [UPARI]. به‌هیندی کون‌بووه‌ به‌ (ئوپه‌ری = upari) و به‌جه‌رمه‌نی کونیش (p. ۶۷. v.) یه. ئەم وشه‌یه، به‌ واتای وشه‌ی (above) = (ئه‌به‌ف) ی ئینگلیزی هاتوو.

- [r]: * وینه‌ی ئەمه‌ له ئافیستادا، وشه‌ی (به‌رامی = barāmi) یه‌وبه‌م جو‌ره‌ش رووبه‌رگرتنه‌وه‌ی ده‌نگی ده‌گیری [BARĀMI].^(۳۱) له‌هیندی کون‌دا، ئەم وشه‌یه‌ بووه‌ به‌ (به‌رامی = bharāmi) و له‌جه‌رمه‌نی کون‌دا (س. ع. ۴ . . .) یه. ئەم وشه‌یه، به‌ واتای وشه‌ی (که‌ری = carry) ی ئینگلیزی هاتوو.

- [r]: * وینه‌ی ئەمه‌ له ئافیستادا (رینه‌ختی = irinaxi) یه. رووبه‌رگرتنه‌وه‌ی ده‌نگی ئەم وشه‌یه‌ به‌م جو‌ره‌یه [RINAXTI].^(۳۲)

(۳۰) - له‌ زمانێ کوردیی دا، بو‌هاوواتای ئەم وشه‌یه، ئەم وشانه‌ هه‌ن: میرد = [merd], میر = [mēr], پیاو = [piuāw].

زیککی بو‌ته‌ دبیرم

ناترسم ئەز دویرم

میرم تیرا خو‌فیرم

خودانی ته‌قرو بی‌رم

«شین و شادی، ل - ۷۵»

- له‌ زمانێ کوردیی دا، بو‌هاوواتای (ئوپه‌ری) ئافیستایی ئەم وشانه‌ هه‌ن: سه‌ر = [sar], بان = [bān], بالا = [bāLā], وه‌پا = [wapā], فه‌پا = [vapā].

(۳۲) - له‌ زمانێ کوردیی دا، وشه‌ی بار = [bār] هه‌یه، ئەگه‌ر مه‌به‌ست له‌ وه‌بێ، که‌ وشه‌که‌ ناوه. ئەگه‌ریش به‌ وینه‌ی (کار = فرمان) هاتبیت ئەوا ئەو وه‌خته‌ ئەمانه‌ هه‌ن:

- به‌ره [bara], واتای فه‌رمانه‌ بو‌هه‌ل گرتن و بردن

- (به‌رده‌ی)، وه‌ك چاوگی به‌ کاردی، له‌ هه‌ندی شیوه‌زاریش دا (بردن) به‌کار ده‌هینریت (و).

[m], [n] - له ئاقیستادا وینهیان وشه‌ی (name = نهمه) یه‌ورووبه‌رگرتنه‌وه‌ی ده‌نگی‌شی به‌م
جوره‌یه [NAMA] (۳۶)

له‌پارسی کۆن دا، ئەم وشه‌یه بووه به (nāmā = ناما) و به هیندی کۆنیش (نامه =
nāmā) یه‌وواتای (name = نه‌یم) ی ئینگلیزی هاتوووه .

[n] * : وینه‌ی ئەم ده‌نگه له ئاقیستادا، وشه‌ی (jaido = ژندی) یه‌ورووبه‌رگرتنه‌وه‌ی
ده‌نگی‌شی به‌م جوره کراوه [jNDI] - (۳۷) (from → CN) - به واتای (سترایک = strike)

ی ئینگلیزی هاتوووه .
[m] - * وینه‌ی ئەمه له ئاقیستادا، وشه‌ی (satm = سه‌ته‌م) ه‌وبه‌م جوره رووبه‌رده‌نگی

گیراوه [SATAM] (۳۸)

ئەم وشه‌یه، له لاتینی دا (centum ← kmtom) ه . ئەم وشه‌یه به واتای وشه‌ی (هه‌ندرد =
hundred) ی ئینگلیزی هاتوووه .

شوڵه‌دانه‌وه‌یه‌کی دیکه‌ی سۆنانته‌کان ئەوه‌یه، سۆنانت برگه‌یه‌کی پیش (بزوین =
Vowel) پیک ده‌هینیت . به‌لام له‌م حاله‌ته‌دا، سۆنانتی هیندوئهوروپایی ده‌توینه‌وه‌و
گروپیک بزوین و نیمچه‌بزوین - ی وه‌ک [mm, nn, ll, rr, uv, iy] دروست ده‌که‌ن .
گرووبی [uv], [iy] له‌ناو هیندوئیرانی دا پاریزگاری کراوه . به‌لام دیاری کردنیان له‌ ناو
ئیرانی دا، به‌ پی‌ی تایبه‌تی یه‌کانی نووسینی ئاقیستایی و نووسینی پارسی کۆن ئاسان
نی‌یه!

(۳۶) - له‌ زمانی کوردیی ئەم‌پرودا، بو‌هاوواتای ئەو وشه‌ی ئاقیستای یه، ئەم وشانه‌هه‌ن : نام =
[nām], ناو = [nāw], ناف = [nāv], نامی = [nāmē] . (و .)

(۳۷) - له‌ زمانی کوردیی ئەم‌پرودا، وشه‌ی (ده‌نگ = dang) و چرکه = [cirka], زرینگه = [zringa],
چککه = [cikka], چززه = [cizza] هه‌ن (و .)

حالی حازر، وشه‌ی گیدی = [gidi] له‌ناو جافه‌تی کورده‌واری دا به‌کارده‌هه‌ینریت، ته‌ویش بو
مه‌به‌ستی ناوی مرقه‌ی بز، وه‌ک (ئونوماتۆپی یا = onomotoppeia), یان بو‌بانگ کردنی .

(۳۸) - له‌ زمانی کوردیی ئەم‌پرودا وشه‌ی (سه‌ت = sat) یان (سه‌د = sad) - مه‌به‌ست [d] ی کلۆره -
به‌ هه‌مان واتا به‌کار دی . (و .)

کۆمه له (گرووی) ی [rr] له گه ل کۆمه ل [rə] دا تیکه ل به یه کتری بوون .
 کۆمه له ی [ŋn] و کۆمه له ی [m̄m] به ریز ، چوونه ته ناو کروکی کۆمه له ی [an] ، [am] هوه .
 وینه ی [m̄m] له ئاقیستادا ، وشه ی (دهسمهه = دهسمهه) یه و ئه مه ی ش به م جوړه
 رووبه ری دهنگی گیراوه ته وه [DASAMAH].

له هیندی کۆن دا (دهچه مه ز = dačmas) ه . له لاتینی دا (decimus) ه .
 ئه م وشه یه ، به واتای (تینس = tenth) ی ئینگلیزی هاتوو ه^(۳۹)

(۳۹) - له زمانی کوردی دا ، بو هاوواتای ئه م وشه ئاقیستایی یه ، وشه ی (دههه م = daham) یان (دهیه م
 = dayam) هه ن . (و .)

جیاوازی ی نیوان (دهسه مهه = DASAMAH) ی ئاقیستایی و (دههه م = دهیه م) ی کوردی جگه له
 (پاش و پیش) ، چی دی نی یه (و .)

وشه ی (دههه م) و (دهیه م) وشه ی ریزین ، یان ته رتیبین ، به لام وشه ی (دهسه) ناوی ژماره یه و
 ئه ویش (د = ۱۰) یه . (و .)

پلهی بزوین = Vowel Gradation

۲۴ - رادهی پلهی بزوینی [e: o] ی هیندوئوروپایی ون بووه ونه ماوه . به لام رادهی پلهی بزوینه هیندو- ئیرانی یه کان ، سه ره رای ئه وهی ، که بهرگه یان گرتوووه و ماویشنه ته وه . گورانی گه شه سه ندنی پله یان به خو یانه وه دیوه .

به شیوه یه کی گشتی ، ئه توانین بلیین ، ئه و گورانکاری یه سی پله ی گرتوووه ته وه و ئه وانیش :

۱ - پله ی هیچ (یان ، زیرۆ = zero ، یان ، سفر) = [o].

۲ - پله ی [A].

۳ - پله ی [Ā].

ئه گهر ، برگه ، سونانتی تیادا نه بوو (نه بیت) - واته : [ɔ] دیار نه بوو - ئه و کاته ، ئه و (پیکهاتوووه = formula) به شیوه یه کی سه ره تایی جوړی پله ی سوان پیشان ده دات .

پیتی (s) و هی (p) بو ره مزی ههر کونسونانتیک دانراون .

واته : پله کان ، به م جوړه (ره مزانه) پیشان ده درین : (SĀP), (SAP), (SP).

- به پله ی یه که م ، (p) = (پله ی زیرۆ) یان (سیفر) ده وتری .

- به پله ی دووه م ، به پی ی زاراوی باوی هیندی (گونه = guna) ده لین ، که پله ی

ناوه راسته (SAP).

- به وهی سییه میان ، به پی ی زاراوی باوی هیندی (فرددهی = Vrdhi) ، که به واتای

پله ی دریژ هاتوووه (SĀP).

۲۵ - ئه گهر (برگه) سونانتی تیادا بی و شوینه واری [ɔ] دیار نه بیت ، ئه و وه خته ،

سونانتی پله ی سیفر به کورته بزوین - هوه دهر ده که ویت .

پلهی دریش پلهی ناوه‌پراست پلهی سیفر

SIP	SAIP	SĀIP
SUP	SAUP	SĀUP
SRP	SARP	SĀRP
SAP	SANP	SĀNP

ئەم یاسای پلانە، بە لای کەمی یەو، سەرەمرەیه‌کی نەپراوێ رادەئە پلهی هیندو
ئەوروپایی یەکانە. بوونموونە، هەر وەك له حاله‌ته فورمه‌کانی وشەئە (fathar = فاذە) دا،
بەدیی دەکری.

گريکی	ئاقیستایی	حاله‌ته‌کان
πατήρ	patēr [PITRA]	(D) - (٤٠)
πατήρα	patēra [PIRARAM]	(Acc) - (٤١)
πάτερ	(٤٣) pater [PITĀ]	(N) - (٤٢)

(٤٠) - ئەم (D) رەمزە، کورتەئە وشەئە (دیتیف = dative) ه، کە بە واتای بەرکار دێ. (و.)

(٤١) - ئەمەش (Acc)، کورتەئە وشەئە (Accusative) ه، کە بە واتای بەرکار دێ. (و.)

(٤٢) - رەمزی (N) کورتەئە وشەئە (nominative) ه، کە بە واتای (کارا) دێ. (و.)

(٤٣) - هاو واتای ئەم وشەئە، لە کوردیی ئەمڕۆدا، (باو، باوک، باب، تاتە، دادە، هاتوووە.

(و.)

له پلهی سفردا، دهنگی [d̥] ی شولهی بزوینی [i] یه. دهنگهکانی [a- + d̥]. دهنگی [ā] مان دهدهنی به هوئی (سونانت + d̥) یهوه سونانتی دریژمان دهستگیر دهبی. بهم جوړه بویمان ههیه، که ئەم کلیشهیه ده ربهینین:

1 - SPd̥	(a) SPd̥	(b) SAPd̥	(c) SPAd̥
2 - SYd̥	SPI	SAP	SPĀ
3 - SVd̥	SĪ	SAU	SYĀ
4 - SRd̥	*SR	SŪ	SRĀ
5 - SNd̥	*SN	SAR (Ind sur, slr)	SNĀ

(۱) - برگه‌ی $\sqrt{D\bar{A}}$ «:

بووینیهی (b) وشه‌ی (دادمه‌هی = dādōmhi) یه، که رووبه‌رگرتنه‌وهی بهم جوړه‌یه [DĀ - D - MAHI]. ئەمه‌ش به واتای «(we) give» ی ئینگلیزی هاتوو. (۳۶)

بووینیهی (c) یش بهم جوړه‌ی لی هاتوو (ده‌داتی = dadāiti). رووبه‌رگرتنه‌وهی ئەمیش بهم جوړه‌ی کراوه [DA-DĀ-TI]. ئەم فره‌یزه به واتای ((he) gives) ی ئینگلیزی هاتوو. (۳۷)

(۳۶) - له‌زمانی کوردیی دا بو به‌رامبه‌ر ئەم رستانه‌سه‌ره‌وه، ئەم رستانه‌هه‌ن:

(ده‌دهین = dadayn), (ئه‌دین = adayn), (مده‌یمی = mdayme). (و.)

(۳۷) - بو به‌رامبه‌روهاو واتای ئەم رستانه، له‌زمانی کوردیی دا ئەم رستانه‌هه‌ن:

(ده‌ی دا = dayda), (ئه‌یدا = ayda), (مدو = mdo), (دو = do), (ده‌دهت = dadt), (دی‌دت = dedit). (و.)

به‌هه‌ر حال، له‌کاری ئەم دوورسته‌یه، ئەم خالانه‌به‌دی ده‌کرین:

- (ده = da), وه‌ك پيشبه‌ندیکی داها‌توو

- (- d - = - د -), وه‌ك ره‌گی (کار).

- (مه = ma), وه‌ك راناوی که‌سی تاك.

- (هی = hi), وه‌ك نیشانه‌ی (کو).

- (تی = ti), وه‌ك راناوی که‌سی بو که‌سی سییه‌می تاك. (و.)

به هه رحال، ئەم ياسايه، بههه وهه مینهه هینهه - ئیرانی بو قه وهه وهه کی دیاری گه شهه سه نه وهه، به وهه که له مورفولوزیای هاودژدا، ده چیه جیگای پلهی ون بو وهه .

بهه جو ره وهه به وریره وهه، له وانیهه، که [a:ā] ی هینهه ئیرانی هاو وینهه ی پلهی [e/o] هینهه - نه ورپایی بی - له برگهه کراوه دا - (یاسای بروگمان = Brugman's Low).
 بهه پییه، وشهه ئافیهتایی (بهه رهیه = BARAYA) شیوهیه کی بهه یزی وشهه ی (بهه ره = bara) = [BARA] یه وهه مهیش به واتای وشهه ی (کهه ری = carry) ی ئینگلیزی ها تو وهه .^(۴۵)
 بهه رامبهه ری ئەم وشهه یه، له گریکی دا، وشهه ی (φάρις) و (φάρμακον) هه ن.

۲۶ - پلهی تاییه تی، به لام زیندوو، به هو ی برگه وهه، که دهنگی [d] تیدا بی .
 ده ره کهه وی . بو وینه، بهه جو ره (SPd), (SRd) - لیره دا ته نه ا پلهی باو (ته قلیدی) به بی سو وان پیشان ده دریت .

برگهه وهه ها، له جو ری سو وان ودریژی یان دا، له گه ل بنه ره تی دا، جیاوازی پیشان ناده ن . به لام له پلهی ناوه پراستی [a] وهه دوو جو ردانزیکه . (واته : له پیشه وهه ی دو وهه و سییه می که ره سه ته ی برگه وهه) .

پلهی ناوه پراست	پلهی سفر
<hr/>	<hr/>
SPd	SAPd SPAd

(۴۵) - له کوردیی دا، بو بهه رامبهه ری ئەم وشهه یه، وشهه ی (بهه ر = bar), (بهه ره = bara), (ده با = dabā), (بهه ر = bār) هه ن . (و) .

شایانی باسه، پشکینه ره له ناو چوارچیهه ی خالی سه ره کی (۲۳) دا، وشهه ی (بهه رامی = barāmi) بهه هاو واتای وشهه ی (کهه ری = carry) ی ئینگلیزی لیک داوه ته وهه . هه ره ها له هه مان کاتیش دا، له ژیر خالی سه ره کی (۲۵) یشا وشهه ی (بهه رهیه = baraya) ی بهه مان واتا هینه وهه !!!

- برگه‌ی «√Bḏ»:

بووینه‌ی (c) وشه‌ی (بانو = bānu) یه‌وبه‌م جوړه‌ش رووبه‌ری گیراوه‌ته‌وه [BĀ-NU-].
ټهمه‌یش به واتای وشه‌ی (لایت = Light) ی ټینگلیزی هاتووه. (۳۸)

بووینه‌ی (a) وشه‌ی (فی بی تی = viviti) یه، که به‌م جوړه رووبه‌ری گیراوه‌ته‌وه
[VI-BI-TI]. ټهم وشه‌یه، به واتای (داون = dawn) ی ټینگلیزی هاتووه. (۳۹)

(۲) - برگه‌ی «√GYḏ»:

بووینه‌ی (a) وشه‌ی (جیتی = جی تی = jiti) یه، که به‌م جوړه [GI-TI] رووبه‌ری
گیراوه‌ته‌وه.

بووینه‌ی (b) وشه‌ی (گه‌یه = gaya)، که به‌م جوړه رووبه‌ری گیراوه‌ته‌وه [GAI-A].
وینه‌ش بوو (c) (جی یاتو = jyātu) یه، که ترانسکرپشنی به‌م جوړه‌یه [jYĀ-TU]. ټهمه‌ش به
واتای وشه‌ی (لایف = Life) ی ټینگلیزی هاتووه. (۴۰)

(۳) - برگه‌ی «√ZVḏ»:

بووینه‌ی (a) وشه‌ی (زووزف = zūzv) ه، که به‌م جوړه رووبه‌ری
گیراوه‌ته‌وه [ZŪ - ZV].

(۳۸) - له زمانى كوردیى دا، وشه‌ی (روشنایی = rōšnāy) و (روشن = rsin) و (تیشك = tīšk) ههن.
هه‌روه‌ها وشه‌ی (بانوو = bānu) ش هه‌یه‌وبه‌م واتایابه‌ش به‌کارده‌هینری:
- بانو، وهك (چل چرا).

- بانو، وهك ټافره‌تی گه‌وره‌ی مال، جگه له‌وه‌ش وشه‌ی (که‌یبانو) شی پیک هیناوه، که به واتای
(چرای مال)، (خانمی مال) (رووناکی مال)، (به‌ریوبه‌ری مال) دی. (و.)

(۳۹) - له زمانى كوردیى دا، بوهاوواتای ټهم وشه‌یه، وشه‌ی (روبی‌یه‌ی = rōbiyau)، (کازیوه =
kāzīwa)، (روژ بوونه‌وه = rōzbūnawa)، (لیل و بووم = LeLubūm). (و.)

(۴۰) - له زمانى ټیستای كوردیى دا، بو به‌رامبه‌ری ټهم وشه‌یه وشه‌ی (ژیان = zīān) یاخود (ziyan) و
(ژین = zīn) و (گییان = gjyān)، (ژن = žīn) و (ژان = zān) ههن،

ټه‌وه‌ی، که به‌دی ده‌کرتی، ټه‌وه‌یه، که، ره‌گی (ژی = ja = zi) له‌وه‌ی ټاښتای‌یه‌که‌ش و له زمانى
كوردیى ټیستاش دا، پاریزگاری کراوه.

بووینهی (b) وشه‌ی (زهف = zav) = [ZAV] . ه

بووینهی (c) وشه‌ی (زفا)، یان (زبا) = (zbā) یه و زووبه ریشی بهم جوړه گیراوه ته وه

[ZVĀ]

ټهم وشه‌یه، به واتای فره‌یزی (توکول = to call) ی ټینگلیزی هاتووه^(٤١)

- یان برگه‌ی «VDR» .

بووینهی (b) وشه‌ی (به‌فه = bava) یه، که بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [BAV-A].

ټهم وشه‌یه‌ش، به واتای (to become) ی ټینگلیزی هاتووه .

هه‌روه‌ها وشه‌ی (بووته = būta)، که بووینه‌ی (a) یه و بهم جوړه‌ش رووبه‌ر گیراوه ته وه

(بووته) = [BŪ-TA-]. ټهمه‌ش به واتای (پارتیسیپل = participle) ی ټینگلیزی هاتووه^(٤٢) .

(٤١) - له زمانى كوردی دا، بو به ده‌سته وه دانی وشه‌ی (توکول = to call) ی ټینگلیزی ټهم وشانه‌مان هه‌ن:

(بانگ = bāng)، (چرین = crīn)، (بانگه‌واز = bāngawāz)، (چریه‌ی = cīyay)، (گاز = gāz)، (گازکردن = gāz - kirdin)، . . . هتد . (و) .

(٤٢) - له زمانى كوردی دا، بو واتای وشه‌ی (بوو - ta = bū - ta)، که له ټینگلیزی دا بو به رامبه‌ری، وشه‌ی (پاتیسیپل = participle) دانراوه، وشه‌ی (بوو = bū) هه‌یه .

به شیوه‌ینه‌کی روشتتر، به واتای ناوی (کارا) یا خود (أسم الفاعل) دی . که و ابو ناوی (کارا) ی بوون = (بوو + وو) = (بوو) ه، یا خود (بی‌یه = biya) یه .

شایانی باسه، ریشه هه‌روه‌ک خو‌ی له ئافیستایی وله کوردی دا پارینگاری وه‌ک یه‌ک کراوه، ټه‌وه‌شی، که جیاوازی پیشان بدا ته‌ن‌ها پاشبه‌ندی (- ته = ta) یه، له ئافیستادا، که بووه به (- وو = ū-) له (تینه‌په‌ری) کوردی دا . (و) .

(٤) - برگه‌ی «VDRĠG»

وینه، بو (a)، وشه‌ی (دهرگه‌ه = darġgō) یه، که به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [DARG-AH]. ئەم وشه‌یه، به واتای وشه‌ی (لوڼگ = Long) ی ئینگلیزی هاتووه. (٤٣)

له هیندی کوڼ دا، ده‌بیت به (دیرگه‌ز = dīrghas).

وینه، بو (c)، (دراژه = درازه = drāj)، که به‌م جوړه رووبه‌رگیراوه‌ته‌وه [DRĀG -AH]. ئەم وشه‌یه، به واتای وشه‌ی (لینگت = Length) ی ئینگلیزی هاتووه. (٤٤)

(٥) - برگه‌ی «VZŊĠ»

بو وینه‌ی (a)، وشه‌ی (زاته = zāta) یه. ترانسکرپشنی به‌م جوړه‌یه [ZĀTA]. ئەم وشه‌یه، به واتای وشه‌ی (بورن = born) ی ئینگلیزی هاتووه. (٤٥)

بو وینه‌ی (b) وشه‌ی (زی - زهن = zizan) ه. به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [ZI-ZAN]. ئەم فره‌یزه به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (توگیف بیړت = to give birth) هاتووه. (٤٦)

وینه، بو (c)، وشه‌ی (شناته = snāta) یه. به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [ZNĀ-TA].

(٤٣) - بو‌هاوواتای ئەم وشه‌یه، له زمانی کوردیی دا، وشه‌ی (دریژ = drēz) و (دراز = dirāz) هه‌ن. (و.)

(٤٤) - له زمانی کوردیی دا، بو‌هاوواتای ئەم وشه‌یه وشه‌ی (دریژایی = drēzāyl) و (دریژی = drēzl) و (درازی = drāzl) هه‌ن. (و.)

(٤٥) - بو‌هاوواتای ئەم وشه‌یه، له زمانی کوردیی دا وشه‌ی (زا = zā)، (زاو = zāw)، (زان = zān)، (زاین = zāyin)، (زای = zāy) هه‌ن. (و.)

(٤٦) - بولیک دانه‌وه‌ی ئەم فره‌یزه و دوزینه‌وه‌ی هاوواتای و هاوئاوازی، له زمانی کوردیی دا، فره‌یزی (ده‌زیت = dazet)، (زاووزی = zāwze)، (زاووزی‌که‌ره = zāw - zē - kara) هه‌ن. (و.)

له هیندی کۆن دا، وشه‌ی (ژنانی = jnāti)، که واتای (kin = کین) ی ئینگلیزی ده‌دات. (٤٧)

پاته‌نه (patterns) ریک خراوه‌کانی خاله سهره‌کی یه‌کانی (٢٣)، (٢٥). ته‌نھا جووری سووانی پله‌ی فونه‌تیکی له برگه‌دا پیشان ده‌دن و ئه‌مه‌ش ئه‌وه ناگه‌یه‌نی، که هه‌ر برگه‌یه‌ک ده‌بی ئه‌وسی پلانه‌ی تیادا بی و له‌هه‌مان کاتیش دا، سوودی مورفولوژیای برگه‌ی جوړاو جوړو له‌گه‌ل هه‌مان سووانی تیادا بی.

ئه‌و دوخی پلانه‌ی، که سوودی مورفولوژیایان به ئاشکرای دیاره، له‌گه‌ل ئه‌و- (سه‌کشنه) - به‌شه ویکچووانه سهر ژمیر ده‌کرین، که په‌یوه‌ندیان به مورفولوژیاوه هه‌یه.

(٤٧) - له زمانی کوردیی دا، بو‌هاوواتای ئه‌م وشه‌یه، وشه‌ی (zama = زه‌ما)، (zawa = زاوا)، (zafa = زافا) هه‌ن.

وشه‌ی (زنا - نه = znā - ta)، له دوو به‌ش، یان له دوو پارچه پیک هاتوووه‌ئوانیش، پاشبه‌ندی (-ته = -ta) قه‌دی (زنا = znā) ن. ئه‌وجا وشه‌ی (زنا) به واتای لینگ، یان (تا) - وه‌ک بلیت: هاوینگ، یان هاوتا - دی.

کونسونانته کان : consonants

۲۷ - ئەم خشته خانە يە (table-2) ، چاکترین شیوه ، یان پیک هیئراوی گشتی یە بونیشان دانی ئەو سووری گۆرانکاری یە میژ ووی یە ی ، که به سه ریاسای کونسونانت (له دەمی هیندو - ئەوروپایی یه وه تاوه کو دەمی تو مار کردنی ئافیس تا) دا هاتووه .

له و حاله تانه دا ، که دهنگی هیندو - ئیرانی و دهنگی هیندی جیاوازی یان هه یه ، دهنگی هیندی ده خرینه ناو (که وانه وه) .

هیندی دهنگی هیندی ، که له جیگایه کی تایبه تی دا ، سووری گۆرانیان به سه ردا هاتووه ، تو مار نه کراون . بو وینه ، وهك وشه ی (cerebrals) .

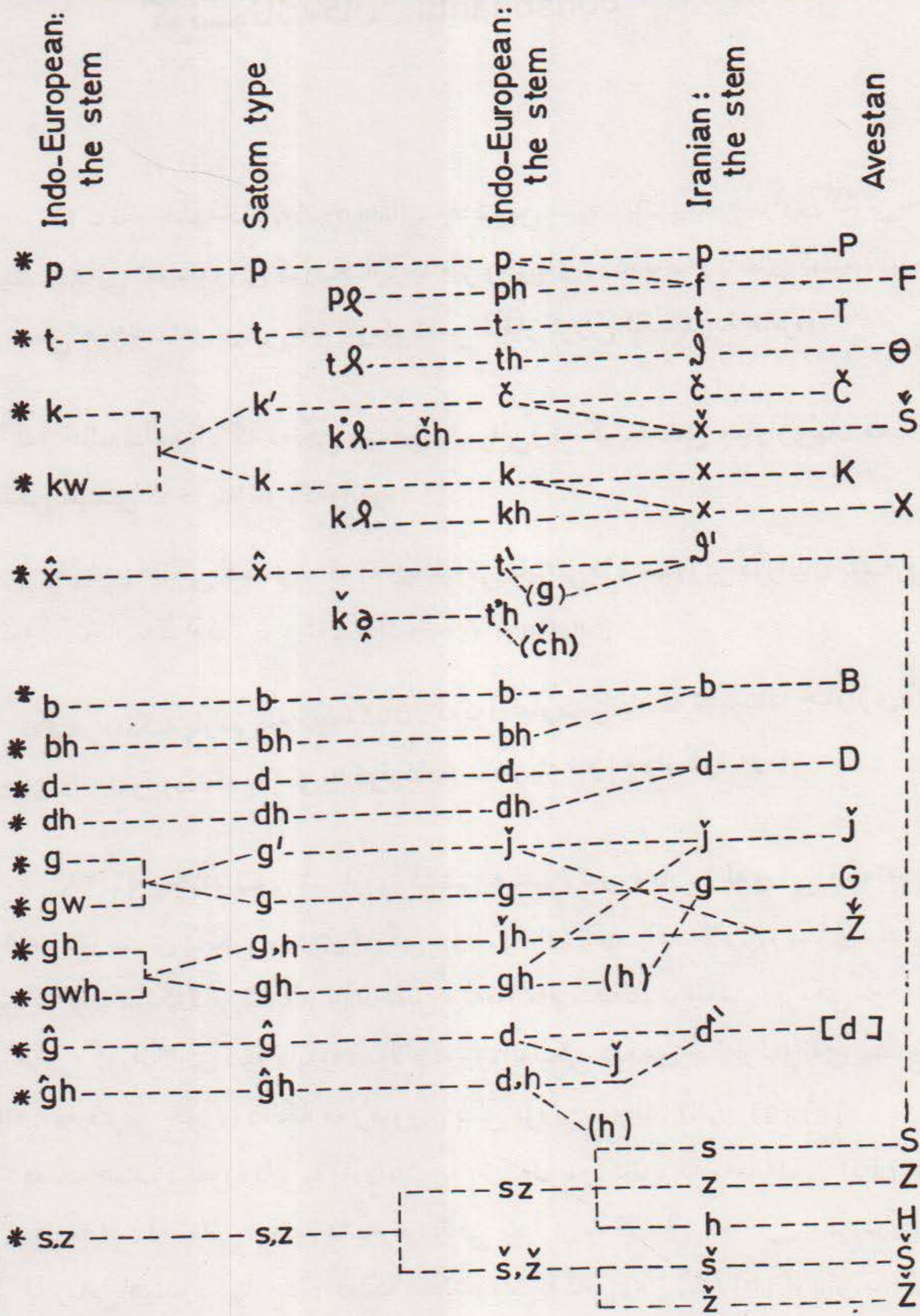
ئه گه ر دهنگه پارسی یه کونه کان ، له گه ل هاوینه کانیا ن له ئافیس تا دا جیاوازی یان پیشان دا ، ئەوا (دهنگه پارسی یه کونه کان) ده خرینه ناو [چوار گوشه وه] .

۲۸ - به پیچه وانه ی شیرازه ی گشتی هیندو - ئەوروپایی ، له زمانی (سه ته م = satəm) دا ریزی دهنگی ساده ی قورگی ، وهك [k], [g], [gh], تیکه لاوی ریزی دهنگی لیوی ، وهك دهنگه کانی [kʰ], [gʰ], [gh], ده بن و له بهر ئەم تیکه لاو بوونه ش ریزیکی دیکه ی به ره مه ی گۆرانکاری دیته کایه وه . به لام به رووآله تیکی دیکه ی جیاوازی له وانه ی پیشوو ، واته : نه رمترین جو ری دهنگه مه لاشووی پیش بزوین ، وهك : [kʰ], [gʰ], [hʰ] .

دهنگه هیندو - ئەوروپایی یه ناو راستی یه (تیکه ل بوو) کان ، که ئەمانه ن : [gh], [gʰ] .
 - (ئه مانه) - له زمانی سه ته م دا به ره وه دهنگی باداری به کت و پر ده رچوو ده گۆردرین .
 له زمانی هیندو - ئیرانی دا ، دهنگه مه لاشووی یه کانی [k], [g], [gh] ریزی دهنگی شه کاوه ی وهك [ç], [ʃ], [ʒ] دروست ده کەن .

کلیشه‌ی خالی سهره‌کی (۲۸) . .

Development of the Consonant System of the Avesta

نهمانی دهنگی [ɕ] وهك دهنگیکی سه ربه خو و خوش خواردنی دهنگی (کپ)
 له گهل دهنگی [ɕ] ریزه فونیمیکی نوی دروست دهکن . دهنگه کپه باداره کان ، وهك
 دهنگه کانی [ph], [th], [kh], [ç] - به پی ی بیریکی وهها ، که له ناودایه - له شیرازه ی
 گشتی دهنگه هیندو - نه وروپایی یه کان هاتوونه ته دهره وه .
 له زمانه ئیرانی یه کان دا ، دهنگه هیندو - ئیرانی یه ساکاره کان ، به بی گوران ، له
 پیشه وه ی بزوین و به دوا ی دهنگی [s] هوه ده مینه وه : -
 - [p] هیندو - ئیرانی .

له ئاقیستادا ، وشه ی (پیتا = pitā) یه به م جوړه ترانسکرپشن کراوه [PITĀ].
 له پارسی کون دا هر هه مان وشه یه . به هیندی کون (پیتا = pitā) یه و به جه رمه نی
 کونیش (πατῆρ) یه .

نهم وشه یه ، به واتای وشه (father = فاده) ئینگلیزی هاتووه .^(۴۸)

- [t] هیندو - ئیرانی .

وینه ی له ئاقیستادا ، وشه ی (تووفه م = tūm) ه ، که به م ترانسکرپشن کراوه [TUVAM].
 له پارسی کون دا (توفه م = tuvam) ه . له هیندی کون دا (تفه م = tvam) ه .
 نهم وشه یه ، به واتای وشه ی (thou = ذاو) ی ئینگلیزی هاتووه .^(۴۹)
 ههروهها ، وشه ی ئاقیستایی (ستر ی = strī) ، که ترانسکرپشنی به م جوړه یه [STRĪ].
 له هیندی کون دا نهمه هه ر (ستر ی = strī) یه و به واتای وشه ی (woman = و من) ی
 ئینگلیزی هاتووه^(۵۰)

(۴۸) - له زمانی کوردیی دا ، به هاوواتای نهم وشه یه ، نهم وشانه هه ن : (باو = bāw) (باوک = bāwk).

(باب = bāb), (تاته = tāta), (پده ر = pdar). (و.)

(۴۹) - له زمانی کوردیی دا ، بو به رامبه ری نهم راناوه ، نهمانه به کار دین : (تو = tu), (تو = tō), (ته =

ta), (توو = tū). (و.)

(۵۰) - له زمانی کوردیی دا ، بو هاوواتای هه مان وشه ی ئاقیستایی نهم وشانه هه ن : (ژن = zin),

(ئافره ت = āfrat), (ستر = siter). . . (و.)

- [č] هیندو ئیرانی .

وینه‌ی له ئافیستادا، وشه‌ی (هه‌چه‌تی = hačate) یه . ئەم جووره به‌م جووره ترانسکرپشن کراوه [HAČATAI]. له هیندی کۆن دا بووه به (سه‌چه‌ت = sačate) و به لاتینیش (sequitur) ه .

ئەم وشه‌یه ، به واتای «فۆلۆوز = (it) foLLows» ی ئینگلیزی هاتوووه^(۵۱) .

- [k] ی هیندو ج ئیرانی .

وینه‌ی له ئافیستادا، وشه‌ی (فرکس = فرکز = vrkas) ه ، که ترانسکرپشنی به‌م جووره کراوه [VRKS]. له هیندی کۆن دا (فرکه‌س = vrkas) ه و له پارسی نوێ - ش دا بووه به (گورگ = gurg), له بلووجیش دا (گه‌ه‌رک = gvark) ه و به یه‌غنابی - (Yaghn.) ش (ئورک = urk) ه . ئەم وشه‌یه ، به واتای (وولف = woLf) ی ئینگلیزی^(۵۲) هاتوووه .

۲۹ - له هیندی حاله‌تی دیکه‌دا ، ده‌نگه ساکاره کپه‌کان به‌ره‌و ده‌نگی باداری

گپی هاو وینه‌یان ده‌گۆرین . به‌لام ده‌نگی [p], له ئافیستادا و له پیشه‌وه‌ی ده‌نگی [t] یه‌وه ، پارێزگاری کراوه .

- ده‌نگی [p] ی هیندو - ئیرانی .

وینه‌ی له ئافیستادا، وشه‌ی (ته‌فسه‌ت = tafsat) ه یان (ته‌پسه‌ت) ه ، واته : [TAFSAT], [TAP - SAT]. له ئینگلیزی دا ئەمه به واتای (وه‌ز هیتد) = («was heated») هاتوووه .^(۵۳)

(۵۱) - بو‌هاو واتای ئەم وشه‌یه ، له زمانی کوردیی دا ، ئەمانه هه‌ن . (دوای ده‌که‌وی =

du - wāy dakwē , (رادوو = rādū), (لێ ی ده‌خوړی = Lēy daxurē).

شایانی باسه ، وشه‌ی (هه‌چه = hača) له ناو کورده‌واری دا بۆ لێ خوړینی و لاخ زوور به‌کار دی .

(.و)

(۵۲) - بو‌هاو واتای ئەم وشه ئافیستای یه ، ئەم وشانه هه‌ن : (گورک = gurg), (وه‌رگ = warg), (فه‌رگ =

varg = (کورگ = kurg), (گورگ = gurk) . (و .)

(۵۳) - بو‌هاو واتای ئەم زاراوه ئافیستای یه ، ئەمانه هه‌ن : (گه‌رمبوو = garmbū), (تاوی سه‌ند = tawl),

sand - (تاو بوو = tāw - bū), (تین گرتوو = tln - grtū), (ته‌وس = taws), (تین = tln), (تووره = tūrā) . (و .)

به لām وشه ی (تاپه یه = TĀPAYA). به واتای (توهیت = to - heat) ی ئینگلیزی
هاتووہ. (۵۴)

وشه ی (هه پته = hapta) به پارسی نوی - ش (ههفت = haft) ه، به واتای وشه ی
(سهفن = seven) ی ئینگلیزی هاتووہ (۵۵)

- دهنگی [t] ی هیندو - ئیرانی .

وینه ی ئاقیستایی (تقهم = تقهم = gwam) = [θVAM] ه، به پارسی کون (توقام =)
guvām و (تقام = tvām) ن .

ثم وشه یه، به واتای وشه ی (ذی = thee) ئینگلیزی هاتووہ. (۵۶)

- دهنگی [č] ی هیندو - ئیرانی .

له ئاقیستادا، وینه ی ئەمە (ئەشیهه = ašyō) ه، که ترانسکرپشنی [AŠYAH] یان
(ئەچییهه = AČYAH) ه. ئەمەش به واتای وشه ی (ئەنگری یهه = angrier) ی ئینگلیزی
هاتووہ. له هیندی کون دا (ئەکهه) = (aka) یه و ئەمیش به واتای وشه ی (ئەنگری =
angry) ئینگلیزی (۵۷) دی .

(۵۴) - له زمانی کوردیی دا، بۆ به رامبهه ری ئەم وشه ئاقیستای یه ئەمانه هه ن: (گهرم = garm) و (تین =

tln) و (تهوس = laws) و (تووور = tūr) و (توور = tōr) - وهك قهه - به کار ده هیزین . (و .)

(۵۵) - له زمانی کوردیی دا، بۆ هاوواتای ئەو ناوی ژماره ئاقیستای یه، ئەم وشانه هه ن: (جهوت =

hawt), (جهفت = haft), (ههفت = haft), (ههوت = hawt), (ئهوت = awt) - بوونی سه ریک به سه رده نگی

[h] هوه بۆ پیشاندانی دهنگی [ح] یه - (و .)

(۵۶) - له زمانی کوردیی دا، بۆ به رامبهه ری ئەم راناوه نه لکاوه ئاقیستای یه . ئەمانه هه ن: (تو = tō), (تو

= tu), (تا = ta) . (و .)

(۵۷) - نه کوردیی ئەمڕۆدا، بۆ هاوواتای ئەم وشه ئاقیستای یه ئەمانه هه ن و به کار ده هیزین: (زیزتر =

ziztir), (تورتر = tōrtir) (توررهتر = tūra - tir), (چیاتر = ciyatir), (ساردتر = sard - tir) . (و .)

- دهنگی [k] ی هیندو - ئیرانی .

وینە ی له ئاقیستادا، وشە ی (خرووو = xrūra) یه . ئەمەیش بەم جوړه ترانسکرپشن
کراوه [XRURA-] (ئەبوایی ترانسکرپشنه که ی بەم جوړه بوایه [XRŪRA-] ، لهوانه شه
هەلە ی چاپی بی - و -) - و له هیندی کۆن دا (کروره = krūra) یه .
ئەم وشە یه ، به واتای وشە ی (بله دی = bloody) ی ئینگلیزی هاتووە .^(۵۸)

۳۰ - دهنگه کپه باداره کانی به لای هه مان ریره وی شه کاوه یی دا داده شکینن ،
به لام به دوایی دهنگی [s] دا ، وهك دهنگی گپی ساده دهرده کهون :

- دهنگی [ph] ی هیندو - ئیرانی .

وینە ی ئەمه ، له ئاقیستادا ، وشە ی (سهفه = safa) یه . بهم جوړه ترانسکرپشن
کراوه [SAFA-] . به هیندی کۆن (سهفه = sapha -) یه . ئەم وشە یه ، به واتای وشە ی
(هووف = hoof) ی ئینگلیزی هاتووە .^(۵۹) که چی وشە ی (فره سپهرهت = frasparat =
[FRA - SPRAT] ی ئاقیستایی ، که له هیندی کۆن دا (ئەسفورهت = a - sphurat) ، به
واتای فرهیزی (مهید - فو = made for) ی ئینگلیزی هاتووە .^(۶۰)

- دهنگی [th] ی هیندو - ئیرانی :

وینە ی ئاقیستایی بو ئەمه ، وشە ی (ئەتا = agā) یه ، که بهم جوړه ترانسکرپشن

(۵۸) - بوهاو واتای ئەم وشە ی ئاقیستاییه ، له کوردیی دا ، ئەم وشانه هەن : (خوونین = xūnln) ،
(ونین = winln) ، (هونین = hūnl̄n) ، (خینین = xīnl̄n) ، (خوونین = xuwēnl̄n) (و .)

(۵۹) - بوهاو واتای ئەم وشه ئاقیستاییه ، له زمانی کورد یی دا ئەم وشانه هەن : (سم = sim)

(۶۰) - له زمانی کوردیی دا ، بوهاو واتای ئەم فرهیزه ئاقیستاییه ئەم جوړانه هەن :

(سپارده = spārda) ، (سفارس = sfārish) ، (راسپارده = rāspārda) ، (دهسه بهره = dasabara) . (و .)

کراوه [AθĀ] ^(٦١) به هیندی کۆن (ئه ئا = athā) . یه . ئەم وشه ئاقیستای یه ، به واتای (زین then = ی ئینگلیزی هاتوووه .

وشه ی (هیشتهیتی = [ʃI-ʃTĀ-TI] ^(٦٢) به هیندی کون (tisthati) یه . ئەم وشه یه ، به واتای وشه ی (ستاندز = stands) ی ئینگلیزی هاتوووه .

- دهنگی [h] هیندو - ئیرانی .

وینه ی ئاقیستای بو ئەمه ، وشه ی (هه شییه ی = haše) یه وئه میش بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [HAŠYAI] ^(٦٣) یان [HAXY-AI] یه ، ئەم وشه ئاقیستای یه ش ، به واتای «تو - ئەفریند = (to) afriend» ی ئینگلیزی هاتوووه .

(N.) ی ئەم وشه یه ، (هه خا = haxā) [HAXĀ] ^(٦٤) یه . له هیندی کۆن دا (سه کها =

sakhā) یه .

به لام وشه ی (سچه نده یه تی = sčandayeiti) [SČANDAYATI] ^(٦٥) به واتای وشه ی

(بریکس = breaks) ی ئینگلیزی هاتوووه . له هیندی کۆن دا ، ئەمه (سکه ده تی =

skadate) یه .

(٦١) - له زمانی کوردیی دا ، بو هاوواتای ئەم ئاوه لکاره ئاقیستای یه ئەمانه به کار ده هینرین : (ئه مجا = (amjā), (ئه وجا = awjā), (ئینجا = injā), (له پاشا = La - pāshā), (له - دوا یی دا = La - duwāyldā) (٥) .

(٦٢) - بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستای یه ، ئەمانه به کار ده هینرین : (پایه = pāya), (ستوون = stūn),

(ده وهستی = dawastē), (وهستان = wastān), (هیشتن = hēshtin), (ئاسته ی = āstay), (٥) .

(٦٣) - له زمانی کوردیی دا ، بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستای یه وشه ی (برایی = brāyē), (برایه ک =

brāyēk), (دوستی = dōstē) (هه فاللی = havāle), (براده ری = brādare) هه ن . (٥) .

(٦٤) - وشه ی (هه خا = hōxā) ی ئاقیستای وشه ی (أخ) ی عاره بی ، وامان لی ده کهن ، که بلین ،

له وانیه ، له یه ک قه ده وه وه رگیرابن ، یا خود ئه وه ی عاره بی له وه ی ئاقیستای یه وه وه رگیرابی ، به تاییه تی

ئه گهر زانیمان وشه ی (شقیق) و (شقیقه) له عاره بی دا هه ن . (٥) .

(٦٥) - له زمانی کوردیی دا ، بو به رامبه ری ئەم وشه ئاقیستای یه ئەمانه هه ن : (ده شکینیت =

daškēnēt), (ئه شکینیت = a - shkēnēt) یان (شکان = šikān), (شکسته = šikista) (٥) .

- دهنگی [kh] ی هیندو - ئیرانی .

له ئاقیستادا، وشه‌ی (هه‌خه = haxa) وینه‌یه‌تی و به هیندی کونیش (سه‌کها = sakhā) یه . به‌لام وشه‌ی (سکه‌نده ه = skando) = [SKANADH] به واتای وشه‌ی (دیستره‌کشن destruction = ی ئینگلیزی هاتووو - (ریشه‌ی (سه‌کند = sknd) هه‌مان ریشه‌یه، که وشه‌ی [SCANDAYATI = سچه‌نده‌یه‌تی ی لیوه دروست بووه .

ئه‌م جووره له‌یه‌ک چوونه‌و ئه‌م جووره چه‌سپاندنه (correspondences) هه‌میشه به‌ریک و پیکی جی به‌جی ناکریت . لیره‌دا، وشه‌ی ئاقیستایی (که‌نه = kana) = [KANA] ^(٦٦) به‌واتای فره‌یزی (تو - دیگ - to dig) ی ئینگلیزی هاتووو .

به‌رامبه‌ری ئه‌م وشه‌یه، له پارسی نوی دا وشه‌ی (که‌ن = kan) یه - له هیندی کون دا (خه‌نه = khana) یه - به‌لام له پارسی نوی دا وشه‌ی (خه‌نده‌ق = xandaq) ، که به واتای وشه‌ی (دیچ = dith) ی ئینگلیزی هاتووو، له‌هه‌مان ریشه‌وه هاتووو ته‌ خواره‌وه .

که‌چی وشه‌ی (خشه‌فه = xsafa) شان به‌شانی وشه‌ی (خشه‌په = xsapa) = [XĀPA] ^(٦٧) به واتای وشه‌ی (نایت = night) ی ئینگلیزی هاتووو . هه‌روه‌ها وشه‌ی هیندی کون (کشه‌په = ksapa) و وشه‌ی (مه‌یته‌نه‌م = maéganəm) = [MAIΘANAM] ^(٦٨) ی ئاقیستایی به واتای وشه‌ی (دویلینگ = dwellling) ی ئینگلیزی هاتووون .

(٦٦) - له زمانی کوردیی دا، بو‌هاو واتای ئه‌م وشه ئاقیستایی یه، ئه‌م وشانه هه‌ن : (که‌ند = kand) .

(که‌نداو = kandaw) (که‌ندن = kandin) ، (که‌نده‌لان = kandaLan) .

(٦٧) - بو‌به‌رامبه‌ری ئه‌م وشه ئاقیستایی یه، له زمانی کوردیی دا ئه‌م وشانه هه‌ن : (شه‌و = saw) ، (شه‌ف = sav) = .

وشانه هه‌ن : (شه‌و = saw) ، (شه‌ف = sav) .

(٦٨) - بو‌هاو واتای ئه‌م وشه‌یه . له کوردیی دا، ئه‌م وشانه هه‌ن : نیشته‌جی، جی‌گیر، هه‌ن (و) .

۳۱ - دهنگه ساکاره ئاوازه داره کان ده میننه ووه له گه ل دهنگه کپه باداره کان دا تیکه ل بوون و پیکه ووه ریزیکیان دروست کردووه .

- دهنگی [b] ی هیندو - ئیرانی .

وینهی ئەمه له ئافستادا، وشهی (برزنت = brōzant) ه . ئەمهیش بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [BRZANT-].^(۶۹) له پارسی نوئی دا (بوله ند = buLand) ه . به هیندی کوڼ (برهنت = brhant) ه . ئەم وشه ئافستای یه، به واتای (های = high) ئینگلیزی هاتووه .

- دهنگی [bh] ی هیندو - ئیرانی .

وینهی ئەمه، له ئافستادا (براتا = brātā) یه، که بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [BRĀTĀ].^(۷۰) به پارسی کوڼ (براتا = brāt) یه . له پارسی نوئی دا بووه به (به راده ر = barādar).

ئەم وشه ئافستای یه، به واتای (بره زهر = brother) ی ئینگلیزی هاتووه .

- دهنگی [d] ی هیندو - ئیرانی .

وینهی ئەمه له ئافستادا، وشهی (دهسه = dasa) یه، که بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [DASA].^(۷۱) به هیندی کوڼ (دهچه = dača) یه . له پارسی نوئی دا بووه به (دهه = dah). ئەم وشه ئافستای یه به واتای وشهی (تین = ten) ی ئینگلیزی هاتووه .

(۶۹) - له زمانی کوردیی دا، بوهاوواتای ئەو وشه ئافستای یه، ئەم وشانه مان هەن : (به رز = barz)، (بالا = bālā)، (بولند = buīnd) (و .)

(۷۱) - بوهاوواتای ئەم وشه ئافستای یه، له زمانی کوردیی دا ئەم وشانه مان هەن : (ده = dah)، (دهسه = dasa).

شایانی باسه، وشهی دهسه بوژماردنی (گوین) به کاردی، بووینه بوژماردنی ههزاری گوین (سهده دهسه) دهژمیرن، بهوپییهی، که (دهسه) ی (ده) گوینزه . (و .)

۱
وشه‌ی [DĀ] = (dā = دا) ^(۷۲) ئافستای، به واتای فره‌یزی (توگیف = to give) ی
ئینگیزی هاتوو.

له‌پارسی نوی‌دا بووه به (dādan = دادەن). به هیندی کۆن (dā = دا) یه‌و به
جه‌رمه‌نیش (۲۴ - ساک - ساک) ه.

- ده‌نگی [dh] ی هیندو - ئیرانی .

وشه‌ی ئافستای بو‌ئەم مه‌به‌سته وشه‌ی (dā = دا) [DĀ] ^(۷۴) یه، که به واتای
فره‌یزی (تو - پوت = toput) ی ئینگیزی هاتوو، یان به واتای (تو -
کریه‌یت = to -Crate) ی ئینگیزی هاتوو.

له هیندی کۆن دَا (dhā = ده‌ا) یه به جه‌رمانی کونیش (، م - ساک - ساک) یه.

- ده‌نگی [j] ی هیندو - ئیرانی .

وینه‌ی ئەمه، له ئافستادا، وشه‌ی (ئه‌وجه = ao|ō) یه، که به‌م جو‌ره ترانس‌کریپشن
کراوه [AUJĀH] ^(۷۵). به هیندی کۆن (ئوجه‌ز = ojas). ئەم وشه ئافستای یه، به واتای
وشه‌ی (سترینگت = strength) ی ئینگیزی هاتوو.

- ده‌نگی [g] ی هیندو - ئیرانی .

وینه‌ی له ئافستادا، وشه‌ی (گه‌رمه = garðmō) یه. به‌م جو‌رزه ترانس‌کریپشن کراوه

(۷۲) - بو‌هاوواتای ئەم وشه ئافستای یه، له زمانی کوردیی دا ئەم وشه‌یه، وه‌ک چاوگ (dan = دان)
به‌کار دی. (و.) .

(۷۳) - بو‌هاوواتای ئەم وشه ئافستای یه، چاوگی (دانان = dānān) هه‌یه. (و.) .

(۷۴) - بو‌هاوواتای ئەم وشه ئافستای یه، له زمانی کوردیی دا ئەم وشانه هه‌ن: (هیز = hēz)، (ته‌وانا =

tawānā)، (تین = tln)، (جیر = jlr)، (وزه = wizah)، (به - وه‌جه = ba - wjah)، (و.) .

(۷۵) - بو‌هاوواتای ئەم وشه ئافستای یه، له زمانی کوردیی دا ئەم وشانه هه‌ن: (گه‌رم = garm).

(گه‌رمی = garmi)، (گه‌رمایی = garmāyī). (و.) .

[GARMAH] ^(۷۶) به هیندی کۆن (گهرمهز = gharma) ه. ئەم وشهیه، به واتای (وورمت warmth = ی ئینگلیزی هاتووہ۔

۳۲ - دەنگه کپه ناوه راستی (تیکه لاو) یه باداره کان، باری شه کاوه یان ون کردووہ و له گهل دەنگی ساکاردا تیکه لاو بوون و ئەنجامی ئەمەش دەنگی [d = ذ] و دەنگی [dʰ = ث] له ئیرانی و ئافیسٹایی دا دەنگی [z = ز] و دەنگی [s = س] مان دەدەنی. له پارسی کۆن دا، دەنگی [d] و دەنگی [d]:

- دەنگی [tʰ] ی هیندو - ئیرانی.

وینە ی ئەمە له ئافیسٹادا، وشە ی (فیز = vis) ه. ترانسکرپشنی بهم جوړه یه [VIS-] ^(۷۶) به پارسی کۆن (فیث = vid) ه. به هیندی کۆن (فیچ = vic) ه. به جهرمه نی کۆن (o'lxos) ه.

ئەم وشهیه، به واتای وشە ی (هاوز = house) ی ئینگلیزی هاتووہ.

- دەنگی [th] ی هیندو - ئیرانی.

وینە ی له ئافیسٹادا، وشە ی (پرسه تی = p̄rosaiti) یه. بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [PRSATI] ^(۷۷) به هیندی کۆن (پرس چه تی = p̄rcchati) یه. ئەم وشه ئافیسٹایی به واتای وشە ی (ئاسکز = asks) ی ئینگلیزی هاتووہ.

- دەنگی [d] ی هیندو - ئیرانی.

وینە ی له ئافیسٹادا، وشە ی (زهنتوش = zantuš) ه و بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه

(۷۶) - بۆ بهرامبەری ئەم وشه ئافیسٹایی یه، له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانه هەن: (خانوو = xānū), مال (māl = لان), (Lān = یانه = yāna), (کۆز = kōz), (ههوار = hāwār), (وهز = waz), (فهز = vaz). (و.)

(۷۷) - بۆ بهرامبەری ئەم وشه ئافیسٹایی یه، له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانه هەن: (پرسین = pirsīn), (پەرسای = pirsāy), (پرس = pirs), (پەرس = pars). (و.)

[ZANTUŠ].^(۷۸) له هیندی کۆن دا (جهنتوز jantus) ه. له لاتینی دا (جهنوز = genus) ه.

به جهرمه نی کۆن (vos ج. ص. .) ه.

ئهم وشه ئاقیستای یه، به واتای وشه ی (جینز = gens) ی ئینگلیزی هاتوو.

- دهنگی [d'h] ی هیندو - ئیرانی .

وینه ی ئاقیستای بو ئهم دهنگه وشه ی (فه زه تی = vazaiti) یه، که بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [VAZATI].^(۷۹) له هیندی کۆن دا (فه ه تی = vahati) یه . له

لاتینی دا (فیهی ت = vehit) ه . ئهم وشه یه، به واتای وشه ی (که ریز = carries) ی ئینگلیزی هاتوو.

- گرووپه دهنگی [g'v] [g'v]، له ئاقیستادا [sp]، [zb] پیک ده هینن :

- گرووپه دهنگی [g'v] ی ئیرانی .

وینه ی له ئاقیستادا، وشه ی (ئه سپه ه = aspō) ه . بهم جوړه ترانسکرپشن کراوه [ASPAH].^(۸۰) له پارسی نوی دا (ئه سپ = asp) ه . به هیندی کۆن (ئه چقه س = acvas)

ه . به لاتینیش (equus) ه . ئهم وشه ئاقیستای یه، به واتای وشه ی (ستید = steed) ی ئینگلیزی هاتوو.

- گرووپه دهنگی [š'v] ی ئیرانی .

وینه ی له ئاقیستادا، وشه ی (زبه یه تی = zbayeiti) یه ترانسکرپشنی بهم جوړه یه =

(۷۸) - هاوواتای ئهم وشه ی ئاقیستای یه، له زمانی کوردی دا، ئهم وشانه هه ن: (هوز = hōz)، (خیل

= xēL)، (وه چه = waça)، (فه چه = vaca)، (ئه فه زا = avazā)، (زاده = zāda) . (و .)

(۷۹) - بو هاوواتای ئهم وشه ئاقیستای یه، له زمانی کوردی دا، ئهم وشانه هه ن: (هه ل به زین =

hōL bazIn)، (وهسته ی = wastay)، (فهسته ی = vastay)، (هور وهسته ی = hōrwastay)، (وه زو = wazō).

(ده به زی = dadaze) (و .)

(۸۰) - بو هاوواتای ئهم وشه یه، له زمانی کوردی دا وشه ی (ئه سپ = asp)، (هه سپ = hasp) هه ن .

(و .)

[ZBAYATI] ^(۸۱) به هیندی کۆن (هقهیه تی = hvayati) یه .

ئەم وشە ئاقیستای یه ، به واتای وشە ی (کۆلز = calls) ی ئینگلیزی هاتوووه .

۳۳ - دەنگی [s] ی هیندو- ئەوروپایی فیکه کەر ، له گەل جۆره کانی دەنگی [z]

دا ، له ناو هیندو- ئیرانی دا ، دەنگی [s] و له گەل جۆری دەنگی [z] دا ، که به دوا ی سۆنانتە کانی [i], [u], [r], [k] دا دین ، دروست ده کەن .

له زمانه ئیرانی یه کان دا ، له هه موو جیگایه ک دا ، دەنگی [z], [s̄], [z̄] پاریزگاری ده کرین - جگه له دەنگی [s], که له پیش کپه وه وه به دوا ی [t, d] دا ده وستیت ، له حاله ته کانی دیکه دا ، دەنگی [s̄] به هوی تی هه ل کیش بوونی له گەل کونسونانت دا ، به ره وه دەنگی [h], یان [s] ده خشیت .

- دەنگی [s] ی ئیرانی .

و بنه ی ئاقیستایی بو ئه مه ، وشه ی (ستەر = star) ه . ترانسکریشنی به م جۆره یه [STAR-] ^(۸۲) له پارسی نوێ دا (ستاره = sitāra) یه . به هیندی کۆن (ستەر = star) ه . به جهرمه نی کۆن (م ز ی ل ا . . . ه .)

ئەم وشە ئاقیستای یه ، به واتای وشه ی (ستار = star) ی ئینگلیزی هاتوووه . له ئاقیستادا وشه ی (چقه نس = cvas) هاتوووه وه به م جۆره ترانسکریشن کراوه [CVANT-S] ^(۸۳) به لاتینی (quants) ه ئەم وشه یه به واتای (ویچ = which) ی ئینگلیزی هاتوووه .

(۸۱) - بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستای یه ، له زمانی کوردیی دا ، ئەم وشانه هەن = (بانگ = baṅg),

(چرین = cirīn), (گاز = gāz), (بان = bān) (و .)

(۸۲) - بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستای یه ، له زمانی کوردیی دا وشه ی (ئەستیره = astēra) و (هه ساره =

hasāra) و (ئەساره = asāra) و (ستاره = stāra) و (ستیر = stīr) هەن . (و .)

(۸۳) - له زمانی کوردیی دا ، بو هاوواتای ئەم وشه یه ، وشه ی (چ = cl) و (چه = ca), (کام = kām),

هەن (و .)

- دەنگى [z] ى ئىرانى .

وینەى ئەمە لە ئاقىستادا، وشەى (zdi = زدى) یە . بەم جورە ترانسکرىپشن کراوه [ZDI], [ʒ-DI].^(۸۴) بە جەرمەنى کۆن (. . ۱۶۹۶ . .) . ئەم وشە ئاقىستای یە ، بە واتای وشەى (بی = be) ی ئىنگلیزى هاتووہ .

- دەنگى [h] ى ئىرانى .

وینەى ئاقىستایى وشەى (هەپتە = hapta) یە . بەم جورە ترانسکرىپشن کراوه [HAPTA].^(۸۵) بە هیندى کۆن (سەپتە = sapta) یە . بە لاتىنى septem) . ئەم وشە ئاقىستای یە ، بە واتای وشەى (سەفن = seven) ی ئىنگلیزى هاتووہ .

- دەنگى [ʃ] ى ئىرانى .

وینەى لە ئاقىستادا وشەى (نیشەد = nišad) . بەم جورە ترانسکرىپشن کراوه [NI-ŞAD-].^(۸۶) ئەم وشەى ، بە واتای فرەیزى (تو - سیت = to - sit) ی ئىنگلیزى هاتووہ .

هەر وەها ، وشەى (دوش = duš) ی ئاقىستایى ، کە بە جەرمەنى (دوش) ، وینەى کى دیکەى بۆ هەمان مەبەست . ئەم وشەى ، وەك پيشبەندىك ، بە واتای وشەى ئىنگلیزى (باد = bād) یان (ئەبنە وکشەش = abnoxious) ی ئىنگلیزى هاتووہ .

وینەى کى دیکەى ئاقىستایى وشەى (تەرشنەھ = tarsnō) یە . بەم جورە

(۸۴) - بۆ هاووواتای ئەم وشە ئاقىستای یە ، لە زمانى کوردیى دا ، (بوون = būn) ، (بى یەى = biyay) وەك چاووگ هەن (و .)

(۸۵) - بۆ هاووواتای ئەم وشە ئاقىستای یە ، لە زمانى کوردیى دا وشەى (هەفت = haft) ، (ئەفت = aft) ، (هەوت = hawt) ، (حەوت = ħawt) . . . هەن (و .)

(۸۶) - بۆ هاووواتای ئەم وشە ئاقىستای یە ، لە زمانى کوردیى دا ئەم وشانە هەن : (نیشتەى = ništay) ، (نیشتن = ništin) . . . (و .)

ترانسکرپشن کراوه [TARŠNAH].^(۸۷) ئەم وشەییە بە واتای وشەیی (thirst = تیرست) ی ئینگلیزی هاتوو. لە جەرمەنی کۆن دا، (Moseph) هەیه، کە بە واتای (ئای - درای = I-dry) ی ئینگلیزی هاتوو.

وینەییەکی دیکەیی هەمان دەنگ، لە ئاقیستادا، وشەیی (vaxsat = فەخشەت) ه، یان (فەکزەت) = [VAK-SAT] ه.^(۸۸) ئەم وشەییە بە واتای فرەیزی (ویل - گرۆ = wiLL-grow) ی ئینگلیزی هاتوو.

وینەیی دیکەیی ئاقیستایی اوشەیی (draksa = درەفشەه) یە بەم جوړە ترانسکرپشن کراوه [DRAFSAH].^(۸۹) لە پارسی نوی دا بوو بە (درەفش = dirafs) بە هیندی کۆن (درەپسەز = drapsas) ه. ئەم وشە ئاقیستایییە، بە واتای وشە (بانە = banner) ی ئینگلیزی هاتوو.

- دەنگی [z] ئیرانی، لە پیش دەنگی ئاوازه دارهوه.

وینەیی ئەم دەنگە و جیگای لە ئاقیستادا، وشەیی (mizdom = مژدەم) ه. ئەم وشەییە، بەم جوړە ترانسکرپشن کراوه [MIZDAM].^(۹۰) ئەم وشە ئاقیستایییە، بە واتای (ری - تریبوشن = retribution) ی ئینگلیزی هاتوو.

(۸۷) - بوهاوواتای ئەم وشە ئاقیستایییە، لە زمانی کوردیی دا ئەم وشانە بە کار دەهینرین: (تەژنە = (tažna), (تەشنە = tašna), (تینوو = tīnū), (تینی = tīni). (و.)

(۸۸) - بوهاوواتای ئەم وشە ئاقیستایییە، لە زمانی کوردیی دا ئەم وشانە هەن: (گەورە - دەبی = (gawra - dabē), (گەورە بو = (gawra bō), (پێ - دەگا = (pē - dagā), (دەخزی = (daxzē), (خزۆ = (xzō), (هورخزۆ = (hor xzō). (و.)

(۸۹) - بوهاوواتای ئەم وشە ئاقیستایییە، لە زمانی کوردیی دا ئەم وشانە هەن:

(بەیداخ = baidāx), (ئالآ = ālā), (دروشم = drušim)

(۹۰) - بو بەرامبەری ئەم وشە ئاقیستایییە، لە زمانی کوردیی دا، ئەم وشانە هەن:

(مژدە = mizda), (مژدانە = mizdāna), (پاداشت = pādāšt), (بەخشیش = baxšīš), (مزکینی = mizgeni)

(مزوانی = mizwāni) . . . (و.)

۳۴ - جیگای جور به جوری کونسانت

ئەووی، که له خالەکانی (۱۷ - ۱۸) دا، دەربارە ی پەیدا بوونی وەچە ی رەنگامە ی ئاقیستاو و تراو، ئاشکرایە و ناتوانین لی ی دوور بکە وینەو. هەر وەها هەر هەول دانیک له پیناوی کەم کردنەووی بو تەنها یاسایە ک بو ئەووی دە گەر پیتەو، که له هەندی حالت دا زور نارەحەتە و ناتوانیت هەندی خال دیاری بکری:

(۱) - گو یزانەو دەنگ، هەر زور له میژەو و رووی داو.

(۲) - دیاری کردنی جور ی جیگای زیندوو بو زمانە ئیرانی یە کونەکان.

(۳) - جیگای هەمە جور، که به هو ی روونو و سکرەو و گو یزەرەو و دوایینەکانەو

روویان داو.

باشترین و رەواترین وینە بو جورەکانی جور ی یە کەم ئەمە یە: «گورانی دەنگی بەرەو دەنگی [h] - [s > h] - ئە گەر کەوتە پیش بزوینەو و لە کاتیک دا، که [s] ی نو ی هیشتا نەبوو بە [h]. هەر وە ک ئەووی له وشە ی (پرسەتی = [PRSATI] = [prg - sja - ti] ی دا، بە دی دە کری»

بو جورەکانی جور ی سییەمیش، دەنگی [b] بە دەنگی [v] دە بی و ئەمیش بە دەنگی [y] دە بی - (واتە: [b] > v > y, له وشە ی [UBAI] = [uys], که بە واتای وشە ی (بەوت = both) ی ئینگلیزی هاتوو - ئەمە، بو وینە بوو!)

ئەم جورە وینانە، لە کاتی ترانسکرپشن کردن دا، سەرژمیرناکری و ناخوینرینەو، یان پشت گو ی دە خری.

جورەکانی وینە ی دوو و زور بە نارەحەتی له جورەکانی وینە ی یە کەم جو ی دە کرینەو، هەر وەها له جورەکانی وینە ی سییەمیش.

لە بەر ئەو، سەرەرای هەول دان بۆ لە بیرچوونەووی جور ی سییەم (لە گەل ئەو

ههولەیی، که له خالی ۱۷ - هه‌فده‌هه‌م دا، بۆلی دووان لی یه‌وه دراوه، نامانه‌وی به زۆره‌ملی جووری دووهم، له جووری سییه‌م جووی بکه‌ینه‌وه. به‌هه‌رحال، بالیره‌دا دیاری یه‌کان و گرینگه‌کانیان سه‌رژمیر بکه‌ین.

(۱) - ئەسیمیله‌یشن = (Assimilation)

(a) - به‌هوی کارتتی کردنی جیگای گو‌کردنه‌وه.

بو‌وینه، وشه‌ی (هه‌ن - جه‌مه - نه‌م) = [HAM - JAMA - NAM]^(۹۱) =

(han - jama - nòm). ئەم وشه‌یه، له پارسی نووی دا، بو‌وه به (ئه‌نجومه‌ن = anjuman)، که

به واتای وشه‌ی (ئه‌سیمبلی = assembly) ی ئینگلیزی هاتووه.

(b) - به‌هوی ئاوازه‌داره‌وه.

بو‌وینه‌ی، وشه‌ی (ئه‌زده‌بیش = azdabîš) ه، که به‌م جووره‌ ترانسکرپشن کراوه =

[AZDBÎŠ]^(۹۲) ئەست - بیش = [AŞT - BI Š].

ئەم وشه‌ ئافیس‌تای یه، به واتای (بای - بو‌نز = by - bones) ی ئینگلیزی هاتووه. به‌لام

وشه‌ی (astō) بو‌وه به (ئه‌سته‌ه) = [ASTAH]^(۹۳). ئەمه‌ش به واتای (bones) ی ئینگلیزی

هاتووه.

به‌پی‌ی ره‌ویه‌ی ئەم خالانه‌وله کاتیکیش دا، که ده‌نگه‌ ئاوازه‌داره‌کان

(کونسونانته‌کان) هیشتا له ناونه‌چوون، ده‌ستووری بارثولومی ریگا روشن که‌ره‌وه‌و

یارمه‌تی ده‌ر ده‌بی:

(۹۱) - بو‌هاوواتای ئەم وشه‌ ئافیس‌تای یه، له زمانی کوردیی دا، وشه‌ی (جه‌م = jam) بو‌کو‌بو‌ونه‌وه - به

تایبه‌تی کو‌بو‌ونه‌وه‌ی دینی - تا ئیستاش به‌کار دی (ته‌ماشای کتییی کاکه‌یی و به‌شی - جه‌م - بکه).

(و).

(۹۲) - بو‌به‌رامبه‌ری ئەم فره‌یزه‌ ئافیس‌تای یه، له زمانی کوردیی دا، ئەم فره‌یزانه به‌کار ده‌هینرین.

(به‌ئیسک = ba - esk), (به‌ئیسقان = ba esqan), (به‌ئسته‌ه = ba - ast), (به‌ئیس‌تی‌خوان = ba - estixān).

(و)

(۹۳) - له زمانی کوردیی دا، بو‌هاوواتای ئەم وشه‌ ئافیس‌تای یه، ئەم وشانه‌هه‌ن: (ئه‌سته‌ه = ast).

(ئیسک = esk), (ئیسقان = esqān) (و).

- (دهنگی باداری ئاوازه‌دار + دهنگی کپی ساکار) ده‌بیت به :

دهنگی ئاوازه‌دار + دهنگی ئاوازه‌داری بادار

به و جوړه، له هیندی دا، ئەم قەدو بەنده: (به‌ده = badh) + (ته = ta) لیک
ده‌درین و ئەم لیک دراوه پیک ده‌هینن: (به‌دده = baddha)، که به واتای وشه‌ی (تاید =
tied) ی ئینگلیزی هاتوو.

له ئیرانی دا، بادار و ن بووه. به‌لام ئاوازه‌دار پارێزگاری کراوه، ئەمه‌ش له
گاته‌کان دا، به چه‌سپاوی دیاره:

وشه‌ی (ئه‌وگده = aogoda)، که به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [AUGDA]،^(۹۴) به واتای
وشه‌ی (سه‌ید = said) ی ئینگلیزی هاتوو و له وشه‌کانی (augh + ta) هوه وەرگیراوه‌یان
دروست بووه - (به‌راوردی له‌گه‌ل وشه‌ی هیندی کۆن دا (ئوه‌تی = ohate)، که به واتای
(سه‌یز = says) ی ئینگلیزی هاتوو بکه).

له ئافستای دواین دا، گرووپه‌که (کۆمه‌له‌ دهنگه‌کان) به ته‌واوی به‌ره‌و کپی
گۆراون:

بو‌وینه، وشه‌ی (ئه‌بوخ ته = aoxta) ترانسکرپشنی [AUGDA] یه‌و له وشه‌ی (ئه‌وکتە)
= [AUKTA] هوه وەرگیراوه.

وشه‌ی هیندی (baddha)، هاو‌وینه‌ی وشه‌ی (به‌سته = basta) ی پارسی یه (لیره‌دا،
مه‌به‌ست دهنگی [s] - ه) که له وشه‌ی (به‌ست = bast) هوه وەرگیراوه.

(۲) (دیس سیمیله‌یشن = Dissimilation).

له کاتی گوکردن دا، به هوی زۆرداری دهنگی دراوسیوه، هه‌ندی دهنگ به ژیره‌وه
ده‌بی‌ویان په‌نا ده‌که‌وی، یان ده‌شارریته‌وه. زۆرت‌ر ئەم جوړه رووداوانه، له‌گه‌ل
دهنگه‌کانی ددانی دا روو‌ده‌دن:

(۹۴) - له کوردیی ئەم‌پۆدا، به تایبه‌تی له ناو‌کۆرده‌واری نیوجافه‌تی وشاره‌زوروه‌ه‌ورامان دا،
وشه‌ی (دوگه = duga) به واتای (وشه)، یان (گفت)، یان (قسه) هاتوو و ئەمه‌ش له‌گه‌ل (ئه‌وگ) -
ده‌دا هه‌ر ته‌نیا ئال وگۆره له ریزی دهنگ دا. (و.)

له كاتيك دا، كه دهنگى دانى بهره و دهنگى [s] بگوردرى، دهبى پيشى دهنگى [t]، كه وتبیت. نه گهریش پيشى دهنگى [d] وه كهوت، نه و وهخته بهره و دهنگى [z] دهگوردرى.

- بووینه، (دهس ته = das-ta) له (دهد - ته) [DAD-TA] = ^(۹۵) هوه هاتووه. نه مه به واتای فرهیزی (هی - گه یف = he gave) ی ئینگلیزی هاتووه.

- ههروهه، وشه ی (دهزدی = dazdi)، له (دهد - دی) [DAD-DI] یه وه هاتووه. نه مه ش، به واتای وشه ی (گیف = give) ی ئینگلیزی هاتووه.

(۳) - ههواى دهنگه کپه کانی پيش دهنگه ئاوازه داره کان - (ته ماشای خالی سه ره کی «۱۹» بکه) - وهك کرده ویه کی سه ره مری زیندوو، به رده وام دهبی: وینه ی نه مه وشه ی نه وگده (ئوگده) [AUGDA] پیک هاتووه - (پاش نه وه ی به ده وری کپی دا تی په ریوه) - واته: (ئوکتیه) [AUKTA] بووه و نه مه ییش له وشه ی (ئوخته = [AUXTA] هوه هاتووه).

(۴) - (ئیلیژن (سووان) = ELision).

له مه، مه به ست له سووانی کونسونانتی له کونسونانته کانه، به تایبه تی پاش به سه بردنی ته مه نیکی زور دوورو دریژ: وشه ی (تاته) [TĀTA] = (tāta) له بنه رت دا دهنگی [p] پیوه بووه ولی ی كه وتووه. واته، به م جوړه بووه [P TĀTA] یان به م جوړه بووه (-ptaḍ - ta).

- ههروهه، وشه ی (بیت یه = bityō) ه، كه به م جوړه ترانسکریپشن کراوه [BITYAH] و به واتای وشه ی (سه کند = second) ی ئینگلیزی هاتووه، له وشه ی [-DBITYA] هوه،

(۹۵) - بوهاوواتای نه م فرهیزه ئافیسٹای یه، یان راست تروهه یه بلتین بوهاوواتای نه م رسته یه، له کوردی دا، دهوتری (دهیدات = day - dāt). (و.)

یان له وشه‌ی [DṼITYA] ^(۹۶) یه‌وه هاتووه .

له‌لای خوارووی روژئاوای ئیرانه‌وه، به پیچه‌وانه‌وه، ده‌نگی [v] ده‌سوئی وده‌که‌وی :
وشه‌ی (دیگر = dīgar)، که به واتای وشه‌ی (ئه‌نه‌زه = another) ی ئینگلیزی دی، له
(دیدگر = dīdīgar) هوه هاتووه وئه‌میش له (دفتیت یه‌که‌ره = divitya -kara) وه‌رگیراوه .
- هه‌روه‌ها وشه‌ی (تووریه‌ه = tūiryō) و که به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [TŪRYAH]
و به واتای وشه‌ی (فورث = fourth) ی ئینگلیزی هاتووه . له وشه‌ی (کتووریه) =
[KTŪRYA-] وه وه‌رگیراوه .

به‌راوردی نیوان وشه‌ی (āxtūlm) وهی وشه‌ی ئاکچووریه‌م [Ā-KTŪRYAM]، که به
واتای فرهیزی ئینگلیزی (فو- تایمز = for-times) هاتووه، بکه .
- هه‌روه‌ها، وشه‌ی (مه‌هی = mahi)، که کاری یاریده‌ده‌ری په‌یوه‌سته (the Link verb) -
بو‌که‌سی یه‌که‌می کو‌یه - له (همه‌هی) = [HMAHI] یه‌وه وه‌رگیراوه وئه‌میش له (سمه‌هی)
= [S-MAHI] یه‌وه وه‌رگیراوه .

(۵) - ده‌رکه‌وتنی سه‌ره‌تای په‌یدا بوونی ده‌نگی [خ = x] هه‌مان جیگای گرووی
s̥ + (s, z, š) کونسونانت - ۵ .

وشه‌ی (خشفه‌ش = xšvaš) ترانسکرپشنی [XŠVAŠ] ه . له‌هیندی کون دا (سه‌ت =
sat) و به‌پارسی نوی‌ش (شه‌ش = sas) ه ^(۹۷) . ئه‌م وشه‌یه، به واتای وشه‌ی
(سیکس = six) ی ئینگلیزی هاتووه .

وشه‌ی (Zixsnāyhōmna)، که به‌م جوړه ترانسکرپشن کراوه [ZI-ZNĀ-SA-]، به واتای
(ویشینگ تولیرن = wishing to Learn) ی ئینگلیزی هاتووه .

(۹۶) - من وای بو‌ده‌چم . که (سوان) له ناو‌برگه‌دا رووده‌دات ئه‌ویش له ناوه‌پراستی دا، نه‌ک له
سه‌ره‌تایه‌وه . (و) .

(۹۷) - ئه‌وه‌ی شایانی باسه، له پارسی نوی‌دا، هه‌رگیز وشه‌ی (سه‌ش = saš) بو‌به ده‌سته‌وه‌دانی
واتای (شه‌ش = šaš) نه‌وتراوه و به‌کار نه‌هاتووه . له پارسی نوی‌دا بو‌ه‌مان واتا، وشه‌ی (شیش = šiš)
به‌کار ده‌هینری .

بهراوردیکی نیوان نهم وشانه پکه :

- وشه ی (شیناخته ن = $\bar{s}in\bar{a}xtan$) ی پارسى نوی، به واتای (تولیرن = $to\ Learn$) ی
ئینگلیزی هاتووہ .

- وشه ی هیندی کون (جیجناسه تی = $jijn\bar{a}sati$).

- وشه ی جهرمه نی کون ($\gamma \times \lambda \epsilon \nu \alpha \sigma \gamma$) .

(۶) - سووانی کارتتی کردنی بهروو دووا .

جیاوازی جوری دهنگی سهره تایی وهی کوتایی وشه، به هوی له یهك دان و
لی خشانندن . دهنگی کوتا له وشه ی پیشه وه دا له گهل دهنگی سهره تایی وشه ی پاشه وه دا،
جوری سووان و کارتتی کردنی پیک دهینن، نهمه ش له جیگای وه هادایه، له چاونه وهی
که له دروست کردنی لیکدراودا روو ده دات، که متره . چونکه سووان وتیکهل بوون له
کاتی دروست بوونی وشه ی ناساکاردا زور باوهو کاریکی سروشتی یه له زمان دا .

بووینه، وشه ی (زیازچیت = $zy\bar{a}s\bar{c}it$) به واتای وشه ی (وینته = $winter$) ی ئینگلیزی
هاتووہ - (پارچه ی [CIT] پارتیکه لی گشتی یه) بووشه ی پیوانه بی (قیاسی) (زیاه = $zy\bar{a}$)
= [ZYĀH], [ZYAS]. ته ماشای خالی سهره کی - ۳۳ - بکه) . به هر حال وشه که به م
جوړه ترانسکرپشن کراوه [ZYĀS-CIT].

جوړه حاله تی وهها، له گهل وشه ی سهره به خودا، که م روو ده دات:

- وشه ی (که س ثقہم = $kas\bar{o}g\bar{w}am$)، که ترانسکرپشنی [KAŠVAM] ه روواله تیکی
شیواو سوای فورمی (که س تقام = $KASTV\bar{A}M$) ه .

- وشه ی (که هثقام = $k\bar{o}g\bar{w}am$) = [KAȞVĀM] به بی سووان هاتووہ ته ناوه وه .

(تاماشای خالی سهره کی - ۲۸، ۲۹، ۳۳ - بکه) .

(ئاواز وھیز = Tone and stress).

۳۵ - ئاقىستاي نووسراورەمزی نیشان دانى جوړى ئاوازەو موسيقاي ھينانەوہ دەنگى وشەى تىادانى يە . لە گەل ئەووش دا دەبى نياز بوئەوہ پروا ، كە زمانى بە شەكۆنەكانى ئاقىستا ، ياساي ئاوازيان وەك ئەوہى ھيندى كوڻ ھەيەو شوينەوارەكانيشى لە جوړى رينووسەكانى ئاقىستادا ديارە : بووينە . وەك وشەى (dus) (aos) كە دوورووالەتى وشەى (ئەوش = AUS) ن ، لە دوڅى ئيزافە (genitive case) دا بو ناويك . كە ريشەى [u] ي تى دايە .

ئەم دياردانەى خوارەوہ . لە گاتەكان داو لە ھەندى پارچەى ديكەى ئاوازەدارى ئاقىستادا روودەدات :

بە پى پى پىوانەى برگە ، ھەندى برگەى دريژ ، بە دوو برگە سەرژمير دەكرين وبە جوړيكيش خوڤيان دەردەخەن ، كە بە تەواوى بەوجورەن و نيشانەى ئاوازەشيان لە زمانى كوڻ دا ھەيە : بووينە ، كوڤايى حالەتى ئيزافە ، لە (كوڤا پاشبەندى [-AM] ھولە جەرمەنى كوڤيش دا (wv) ھەيە .

ئەوجا ، جيگاي (تون = tone) ئاوازە ، بە شيوەيەكى ئاشكرا ديارى كراوہ ، ھەروەك چوڻ لە گريكى دا خراوہ تە سەر برگە سيئەمى وشەى سى برگەيى ،^(۹۸) ليرش دا وا بە سەر برگەى كوڤايى وشەى دوو برگەى يەوہ لەوخت و وادەيەك دا ئاوازەى نەماوہ يان ون بووہ . بەلام لە زمانە ئيرانى يەكان داوئا لەوڤى دا ئەكستى بەھيز گەشەى سەندووہو جيگاگەشى بە ھوى ھەمان دەستووورەوہ سەر ژمير دەكرى .

بووينە ، لە لاتىنى دا ، برگەى پيشەوہى برگەى سيئەمى وشە ، زور ھيزى دەخرىتە سەر ، ئەگەر زور دريژ بى . ئەگەر ريش كورت بى ،^(۹۹) ئەو وەختە ئەكستە كە دەخرىتە سەو برگەى كوڤايى .

(۹۸) - بووينە ، تەماشاي بەرھەمى :

J. Kurylowiz, Traces de La place du ton en gathiguo, Paris, 1925.

(۹۹) - بووينە ، تەماشاي ئەم بەرھەمە :

R. Gauthiot, De L'accent d'intensite en iranirn - MSL, xx, I, 1916.

ئەمەى سەرەو، بە ھۆى گەردانى وشەى جوراوجورەو، لە زمانى ئىرانى نوى دا،
 لە جىگايەك دا پيشان دراو، كە بزوينى پاشەوھى ئەكست، ون دەبى : لە ئافىستادا،
 وشەى (فيسەتى = $v\bar{i}saiti$ = $[v\bar{i}SATI]$)^(۱۰۰) يە . لە پارسى نوى دا (بيست = $b\bar{i}st$) ە بە
 بلووجى (گيست = $gist$) ە . بە زمانى (Wax) ى بوو بە (ويست = $w\bar{i}st$). ئەمەش، بە
 واتاى وشەى (تويتى = $twenty$) ى ئىنگلىزى ھاتوو .
 بە ھەرحال، ئەم جورەكىشانە، پشكىنى زورتى پى دەوى !

(۱۰۰) - لە زمانى كوردى دا، بۆبەرامبەرى ئەو وشە ئافىستاي يە ئەمانە ھەن : (بيست = $b\bar{i}st$), (ويس
 = $w\bar{i}s$). فيس = $v\bar{i}s$). (و.)

جیاوازی ی نیوان :

فونه تیکی زمانی ئافیتاوهی زمانی پارسی کون .

۳۶ - ئەو جیاوازی یانەیی، که له نیوان فونه تیکی زمانی ئافیتاداوهی زمانی پارسی کون دا ههیه، لهم خالانهی خوارهوه دا کو کراونه تهوه :

(۱) - له زمانی ئیرانی دا، دهنگی [gʷ] و دهنگی [dʷ] هه ن .

- له زمانی ئافیتادا، ئەم دهنگانه به ره و دهنگی [s], [z] چوون .

- له زمانی پارسی کون دا، دهنگه کان، بوون به [g], [d]. (تهماشای، خالی - ۲۲ - بکه).

(۲) - له زمانی ئیرانی دا، گرووپه دهنگی [gʷr] ههیه .

- له زمانی ئافیتادا، بووه به [gr].

- له زمانی پارسی کون دا بووه به [ʔ].

- له پارسی نوی دا بووه به [s].

- له رۆژ ئاواي ژوورووی ئیران دا، گرووپه دهنگی [hr] ههیه . وینهی ئەمه، له ئافیتادا، وشهیی (پوثرهه = pugrō) یه، که بهم جووره ترانسکریشن کراوه [PUθRAH].

(۱۰۱) له پارسی کون دا (پوچه = puča) یه . له پارسی نوی دا بووه به (پوسهه = pus - ar) یان بووه به (پوور = pūr), یان (پوهر = puhr).

ئهمهش - (که به واتای وشهیی (سهن = son) ی ئینگلیزی دی - له شیوهزاری رۆژ ئاواي ژوورووه وهرگیراوه .

(۱۰۱) - له زمانی کوردیی دا، بوهاوواتای ئەم وشهیه، ئەم وشانه هه ن : (بهچه = baça), (کور =

(kuīr), (وهچه = wača), (زارۆ = zārō), (پوور = pūr), (فرزند = firzand) (و.)

(۳) - گرووپه دهنگی [gr] ی ئیرانی .

- له ئافیستادا، گرووپه دهنگی [sp].

- له پارسی کۆن دا، دهنگی [s].

وینهی، ئەمه، له ئافیستادا، (ئەسپهه = aspō) یه . ترانسکرپشنی [ASPAH] یه . به

واتای وشه‌ی (ستید = steed) ی ئینگلیزی هاتوووه .

وینهی له پارسی کۆن دا (ئەسه - باره = asa - bāra) یه که به واتای (ئیکوستیریهن =

equestrian) ی ئینگلیزی هاتوووه (له پارسی نوێ دا وشه‌ی (asp) یه، ^(۱۰۲) که له سه‌ر

فۆرمی پارسی نه‌هاتوووه!)

(۴) - سه‌بارهت به گرووپه دهنگی [dv] ی ئیرانی و [b] ی ئافیستای یه‌وه ده‌نگی [d] ی

پارسی کۆنه‌وه، ته‌ماشای خالی سه‌ره‌کی (۴ - ۳۴) بکه .

(۵) - له هه‌ندی حالت دا، - (که به‌رپیکه‌وت په‌نا بو‌گروپی [gr:c] ده‌بریت) - پارسی

کۆن زۆر به ئاسانی گونجاوه، که‌چی ئافیستای پیروژ (vulgate) کونترین فۆرم به

ده‌سته‌وه ده‌دات .

به‌و‌جو‌ره گرووپی [šy], [šn] پارسی کۆن، ده‌بی گو‌پرانکاری به‌سه‌ریان دا بی !!

- له ئافیستادا (مرث یوش = morōgyuš) . به‌م جو‌ره ترانسکرپشن کراوه

[MRΘYUŠ] کراوه، یان به‌م جو‌ره [MRṬ - YU - Š] ^(۱۰۳) له پارسی کۆن دا [مه‌رش یوش =

[maršyuš] . ئەم وشه‌یه، به واتای وشه‌ی (دیث = death) ی ئینگلیزی هاتوووه .

(۱۰۲) - ده‌رباره‌ی وشه‌ی (ئەسپه‌) ی ئاو‌یستایی و هاوواتای له‌ زمانی کوردی دا، له‌م به‌ره‌مه‌دا، له

داوینی ژماره هه‌شتادا شتی وتراوه، زیاده‌ش له‌وه ده‌لێن له‌ زمانی کوردی دا، بو‌نیر (ئەسپ) و

(هه‌سپ) به‌کاردی و بو‌می یشی (مایین). واته: (ئەس په) به‌رامبه‌ری (ئەسپ = هه‌سپ) هه‌

(ئەسپا) ش به‌رامبه‌ری (مایین) هه‌ . (و .)

(۱۰۳) - له‌ زمانی کوردی دا، بو‌به‌رامبه‌ری ئەم وشه‌یه، ئەمانه هه‌ن: (مه‌رده‌ی = marday). (مردن =

mirdin). (مه‌رده - یوش = mardayush). (و .)

له ئافستادا، (ئەرئنه = orōgna) ^(۱۰۴) هاتوو. به پارسی کۆن (ئەرشنی = aršni) به. ئەمەش به واتای وشە (ئیلبو = eLbow) ی ئینگلیزی هاتوو. (که جوړه قەدیکی دیکه ی هیه). ^(۱۰۵)

لەم دوخەدا (حاله تەدا)، ئافستای تەقلیدی (ترادیشن) توانیویەتی پارێزگاری دەنگی کۆن و فورمی بکا. که چی له حاله تی دیکه دا، به تهواوی به پیچه وانەوه یه و پارسی کۆن فورمی کۆنی زورتری تیدایه.

بووینه، له پارسی کۆن دا، وشە (مەرتیه = martiya) هاتوو. له ئافستادا (مەشیه = mašya) به. ئەم وشەیه، که به واتای وشە (مان = man) ی ئینگلیزی هاتوو، له هەمان رهگی وشە (مرتیوش) = [MRTYUŠ] ه، که به واتای وشە (دیت = death) ی ئینگلیزی هاتوو.

لیره دا، زیاتر، شیوهی میژوویی پیشان دەدات، تاوه کوشیوه زار. که چی یاسای دەنگی ئافستای پیروز (vulgate) به تیکرای به هوی ئال و گۆربوونی گویزانەوه، فورمی پاش پارسی کۆنمان پیشان دادات، که نزیکتری پارسی ناوه راست دەکاتوه. له لایه کی دیکه وه، ئافستا پارێزگاری روواله ته کۆنه کانی کردوو. بووینه وهک پاشبهندی پیوه ندایه تی نیوان وشه: پاشبهندی کوتایی وشه (ئهه) = [-AH]، (ئهت) [-AT] و، که به هوی (ō) و (at) هوه. به لام له پارسی کۆن دا، ئەو جیگیانە به هوی جوړی (a) یه وه گیراون.

هەمان تایبه تی زمانی پارسی کۆن، وهک کرده وه یه کی شیوه زار له زاره نوی یه کانی روژئاوای خواروودا به دی ده کری.

تایبه تی یه کانی ئافستا، له ناو شیوه زاره کان دا، بهرگی مانه وه ی نه گرتوو. له گهل ئەوهش دا، به شیوه ی تیکهل بوونی هه مه جوړی نیوزاری جوړ به جوړ، له مملوله ولا، له ههردوو شیوه زاره کان دا؛ شیوه زاری روژئاواو شیوه زاری روژ هه لاتی ئیرانی دا ده رده که وی.

(۱۰۴) - ترانسکرپشنی وشه که پیشان نه وراوه، ده بویی پیشان بدرابایه. (و.)

(۱۰۵) - بو به رامبه ری ئەم وشه ئافستای یه، له زمانی کوردیی دا ئەم وشانه به کار ده هیترین: (یه ره ژنه

= yaražna), (ئەرئنه = arāžna), (ئانیشک = ānišk), (جومگه = jumga) . . (و.)

جا، له بهر ئه وهۆيه، گرتنه بهري ريگاي ليكولينه وهى بهراوردى ياساي دهنگى
ثاڤيستا تواناي ههيه، كه بمانگه يه نيته ئه نجاميك و ئه و ئه نجامه ش په يوه ندى به
يه كانگيري جيگاي هاتنه دىي ئاڤيستاويه: ئاڤيستا، له ناوچهى پارسه وه پهيدا نه بووه و
له وى دا دانه نراوه ته وه و پارسه كانيش، يه كه م دهس پيشخه ر نين له ريك و
پيك كردنى دا، وهك؛ ياسا!

۳۷ - ده ربارهى زانىنى جياوازيى فونه تيكيانهى نيوان فونه تيكي گاته كان و
فونه تيكي ئاڤيستاى دواينه وه:

جياوازيى سه ره كى نيوانيان به شيويه كى كورت كراوه يى به پى ي ياساي پارثولومى
- (خالى: ۱ - ۳۴) - يه، ئه گه ر ئه و ديارده يانهى (phenomena) له كاتى بنياتنانه وهى
ئاڤيستا دا، له رهمزى ترانسكريپشنى باودا پشت گوئى خراون و ده رنه خه راون - (بو
وينه، له رينه وهى كونسونانتى ئاوازه دار له ناو خواره ووى خواره وهى قورگ له ئاڤيستاى
دواين داو دريژ بوونه وهى دهنگه بزوينى كوئابى له گاته كان داو كورت بوونه وهى له
ئاڤيستاى دواين دا، بى گوئى دانه بنه رته ي!) - پشت گوئى بخزين.

ئه نجامى ئه م ياسايه ئه مه يه:

- دهنگى ئاوازه دار + گروهه دهنگى ئاوازه دارى بادار، كه به هوى هه مان ياساوه
بنيات نراونه ته وه، له زمانه ئيرانى يه روژ ئاواى يه كان دا ده بن به دهنگى كپ. له
زمانه روژه لاتى يه كانى ئيران دا، وا به دى ده كرى، كه نهك هه رته نيا پاريزگارى
گروهه دهنگى دهنگ دار ده كهن، به لكوئه وانه شيان، كه له بنه رته دا كپ بوون،
ئاوازه داريان ده كهن.

بووينه، له زمانى سه غدى دا «pt (avd)» هه وه زمانى ئوستى و يه غنابى دا (awd) ه.
ئه مه ش به واتاي وشه ي (سه فن = seven) ي ئينگليزى هاتووه، له وشه ي (هه فته =
hafta) يان (هه پته = hapta) هه وه ره گيراون. زمانه ئيرانى يه كانى روژه لاتى ئيران، بو

سەرگاته كان، ئەمەش لە گەل تەقلیدی داو لە وەدا، که زەر دەشت له (باکتریا) (١٠٦) =
(Bactvia) دا ژیاوه و ئاینی بلاو کردوووەتەوه، یهك كه وتوووه.

(١٠٦) - هەر لە بەر ئەوهی، که وشە یهکی وهك (ئەود = awd) یان وهك (ئەقد = avd) له گرووی (pt) یهوه هاتوون، دەبێتە بە لگه یهکی گه وره و سه ره کی بو ئه وهی بوونی زه رده شت و په یدا بوونی و بلاو کردنه وهی دینی زه رده شتی، بیریته وه بو ناوچه ی (باکتریا = Bactria) بیگومان بو چوونی سه ره پی یی پیشان ده دات، چونکه:

(a) - بو سه لماندنی بیرو رایهك و بو چوونیک، به تاقه وشه یهك هه رگیز به ده ور و پشته بیریش دا ناروات و لایشی بو نا کریته وه.

(b) - له زمانه کانی روژ ئاوی ئیرایش دا، به تایبه تی زمان کوردیی و شیوه زاره کانی دا گرووپه دهنگی وه های زوریان تی دایه، ههروه ها وشه ی به و جو رهش.

(c) - گومان له وه دا نی یه، که هه ر پشکینه ریک، ئەگه ر به وردی هه ول بدات، به هوی به راوردی نیوان دوو زمانی زور دوو ریشه وه - (بو وینه هی یابانی وهی ئینگلیزی) - توانای ده بی، که پتر له دوو گرووپه دهنگ یان زورتر له چه ند وشه یه کی، هاوئاوازو هاوواتایش بدووزیته وه.

به هه ر حال، ئەم جو ره بو چووانه ی پشکینه ر کالی و کورچی پیوه دیاره. (و.)

(d) - پشکینه ر نه یه توانیوه، که جیاوازی هه ره سه ره کی نیوان زمانی ئاقیستا و ئەوهی پارسی کون و سه غدی ده ست نیشان بکا، که یه کی له وانه ش بوونی دهنگی [ل] یه، له هه ردووکیان دا و نه بوونیته تی نه ئاقیستادا.

مورفولوژی = MORPHOLOGY

شیئی کردنه‌وهی وشه له‌بهر روشنایی وشه‌سازی دا

۳۸ - ریشه = the root

ریشه‌ی هیندو-ئوروپایی میسالی ئه‌وه‌یه، که یه‌ک ریشه‌ی بی و ئه‌م کلیشا (پاته‌ن) نه‌شی هه‌بی (که نووسینی زور ئاسان بی و سوود له عونسوره ده‌ست کرده‌کان - هونه‌ری‌یه‌کان - وهر ده‌گرین وله کاتی‌ک دا، ئه‌مه ره‌وایه، که ریشه‌نی یه، ئه‌وه‌ه‌موو

فورمه ریزمانی یانه‌ی لیوه وهر بگیری .):

(۱) - کونسونانت (سونانت) + کونسونانت (سونانت).

ئه‌نجامی ئه‌م کلیشه (پاته‌ن) یه دروستبوونی ریشه‌ی سووکی وه‌ک (sr, sv, sr, sp) ن.

(۲) - کونسونانت (سونانت) + سونانت + کونسونانت (سونانت).

ئه‌نجامی ئه‌م کلیشه‌یه دروست بوونی ریشه‌ی قورسی وه‌ک (SYP, SUP, SRP) ن.

کونسونانته‌کانی سه‌ره‌تای ئه‌م ریشه‌ی سه‌ره‌وه سه‌ر ژمیر نا‌کرین وله‌وانه‌شه ریشه‌ی

وه‌ک ئه‌مانه‌ی خواره‌وه ده‌رکه‌ون: (RP, UP, YP, P).

هه‌ر وه‌ک له زمانه هیندو-ئوروپایی یه نووسراوه کونه‌کانی دیکه‌دا، به ته‌واوی، له زمانی ئاقیبتاش دا، جگه له ریشه‌ی میسالی ریشه‌ی دیکه‌وبه ژماره‌یه‌کی زور له کونسونانته‌وه‌وه‌وه‌ک پاشماوه‌ی ریشه‌ی هه‌ره‌کون، ده‌رکه‌ون. بووینه ریشه‌ی (تفرز = تفرس) = [TVRS]، به واتای فره‌یزی (توکره‌یت = to create) ی ئینگلیزی هاتوو.

کورت کردنه‌وه (ته‌ماشای خالی سه‌ره‌کی؛ ۲۳، ۲۵، بکه‌ی په‌یوه‌ندی به واتای فره‌به‌نگی ریشه‌وه‌نی یه‌و کورت کردنه‌وه‌ی هه‌مه‌ جو‌ریش له پیناوی فورمی

جۆراوجۆری وشه‌سازی دا روو ئه‌دات .

له‌وانه‌یه ، هه‌ر ریشه‌یهك ، سێ پله‌ی كورت كردنه‌وه‌ی هه‌بێ (بوئاسانی باسه‌كه ، ئیمه‌ ده‌ست نیشانی ئه‌وریشانه‌ ناكه‌ین ، كه‌ ده‌نگی [ð] یان تی دا نی یه‌) و ئه‌وپلانه‌ش :

SP SAP SĀP -

SIP SAIP SĀIP -

به‌هه‌رحال ، له‌ یاسای كورت كردنه‌وه‌ی وشه‌سازی دا ، به‌ ته‌واوی ناتوانین وهك هه‌یه‌ دیاری بکه‌ین ، هه‌روهك له‌ عاره‌بی کلاسیکی دا دیاری ده‌کریت .

هه‌ندی ریشه‌ هه‌ن ، هه‌ر سێ پله‌ی كورت كردنه‌وه‌كه‌یان هه‌یه‌ : بووینه ، وشه‌ی (ئو - په‌یدی = upabdi) كه‌ ترانسکریشنی به‌م جوړه‌یه [UPA - PDI] ^(١٠٧) به‌ واتای فره‌یزی ئینگلیزی (ئه‌ت - ذه - قوت - هیل = at the foothill) هاتوو .

هه‌روه‌ها وشه‌ی (په‌ده‌بیش = padabiš) ^(١٠٨) یش ، كه‌ به‌ واتای فره‌یزی ئینگلیزی (بای لیگز = by Legs) هاتوو . وشه‌ی (پاده‌م = pādōm) ، كه‌ به‌م جوړه‌ ترانسکریشنی كراوه [PĀDAM] ^(١٠٩) و به‌ واتای وشه‌ی (لیگ = Leg) ی ئینگلیزی له‌ حاله‌تی (ACC.) دا هاتوو .

كه‌چی هه‌ندیك ریشه‌ی دیکه‌ ته‌نهما دوو پله‌یان هه‌یه‌ : بووینه وشه‌ی (ئافش = āfs) یان ئاپس) = [ĀP - S] به‌ واتای وشه‌ی (ووته‌ = water) ی ئینگلیزی هاتوو .
وشه‌ی (ئه‌په‌م = apōm) ، كه‌ به‌ واتای وشه‌ی (ووته‌ز = waters) ی ئینگلیزی هاتوو به‌م

(١٠٧) له‌ زمانی كوردیی دا ، بو‌هاوواتای ئه‌م فره‌یزه‌ ئافیشتایی یه‌ :

(١) (بنار = binār) و (پال = pāl) و (قه‌د = qad) هه‌ن .

(٢) وشه‌ی (گرد = gird) و وشه‌ی (ته‌پ = tap) یش هه‌ن و ئه‌م دوانه‌ لیک ده‌درین و به‌م جوړه‌ :

(qad - tap) ، (قد گرد = qad - gird) ، (بنار ته‌پ = binār - tap) ، (بنار - گرد = binār - gird) .

جگه‌ له‌مانه‌ش ، (بن ته‌پ = bin - tap) و (بن گرد = bin - gird) و (پێ ته‌پ = pē - tap) و (پێ گرد

(pē-gird) هه‌ن . (و .)

(١٠٨) - ئه‌مه‌ به‌رامبه‌ری (به‌پێ) و (به‌پا) ی كوردیی ی ئه‌مپرویه . (و .)

(١٠٩) - بو‌هاوواتای ئه‌م وشه‌ ئافیشتایی یه‌ ، له‌ كوردیی ی ئه‌مپرودا وشه‌ی (فاچ ، یان (پا = پێ) ، یان

(لاق) به‌كاردی . (و)

(۱۱۰)

جوړه ترانسکرپشن کراوه (Gen) [AP - ĀM].

هه نډیکیشیان، تهنه پله یه کیان هه یه، بووینه وشه ی (ئه ست = ast)،^(۱۱۱) به واتای

وشه ی (بون = bone) ی ئینگلیزی هاتوو.

سهره پای ته ووش، ته گهر هر سی پله ی کورت کردنه وه هه بن (پله ی سیفر و پله ی

ناوه پراست و پله ی دريژ) هه نډی جار، هه ره هه مان پله جیاوازی واتای

مورفولوژی یانه بو ریشه ی جوړاو جوړ به دهسته وه ده دات.

بووینه، په یوه نډی هه ره به تینی ته وریشانه ی، که له سونانتیک وریشه یه کی سووک

پیک هاتوون - (واته: ته وریشانه، که کونسونانت و سونانتیک، یان دوو کونسونانتي

SP SAP SĀP

تیدایه) - هه مانه ن:

SIP SAIP SĀIP

هه مه، پله ی سیفری ریشه ی سونانت داره، نه ک پله ی ناهه پراست، که هاووینه ی پله ی

ناهه پراستی کورت کردنه وه یه، بو ریشه ی سووک، وه یا پله ی ناهه پراستی ریشه ی

سونانت دار بو پله ی دريژ ریشه ی سووک.

به م جوړه، وه رگراوی (ناهه لئاوی کاری = Verbal adjective)، له گه ل پاشبه نډی -

ته = TA -) دا، ریشه ی (SRV) - که واتای فره یزی (توهیر = to hear) ی ئینگلیزی ده دات -

(۱۱۲)

له پله ی سیفری کورت کردنه وه دا ده بیت به وشه ی (سروه = SRU - TA).

(۱۱۰) - له زمانی کوردی ی ته پرودا، بو هاو واتای هه م دوو وشه ئاڤیستای یانه، وشه ی (ئاو = āw)، (تاب =

āb) (ئاڤ = āv) هه ن، هه روه هاش له کاتی کوکو کردنه وه دا، پاشبه نډی (- ان = ān) وه ده گرن و به م

(ئاو) (ئاوان)

جوړه:

(ئاڤ) (ئاڤان) (و.)

(۱۱۱) - له زمانی کوردی ی ته پرودا، بو هاو واتای هه م وشه ئاڤیستای یه، هه م وشانه هه ن: (تهستی

= asti)، (ئیسک = esk)، (ئیسقان = esqān)، (ئیسٹیخوان = istixwān)، (پیشه = pēsa)، (و.)

(۱۱۲) - له زمانی کوردی ی ته پرودا، بو هاو واتای هه م وشه ئاڤیستای یه، هه مانه هه ن: (سروه =

sirwa)، (سرفه = sirva). ته وه ی، که شایانی باسه، ته وه یه، که وشه ی (سروه = سرفه) له دوخی

(ناو) دان، نه ک له دووخی ناوی (کار) دا!

وشه ی (سروه)، به م جوړه به کار دی:

(سروه نابیسم)، یان (سروه نایه ته گویم!) (و.)

که چی ، ریشه‌ی (YZ) ی سووک - که واتای فرهیزی ئینگلیزی (تووشیپ
 "to worship = یان (مهیک سه کریفایس = make a sacrifice) هاتوو - بریتی یه له کورت
 کردنه‌وه‌ی پله‌ی ناوه‌راست (TA + YZ) دا (یه‌شته = YAŠTA), یان (یه‌زته YAŽTA) (۱۱۳)
 پیک ده‌هینن .

کورت کردنه‌وه‌ی جوراوجور له به‌شیک (سه‌کشن = scction) دا ، که په‌یوه‌ندی به
 قه‌دوریشه‌سازی‌ی هموو به‌شه‌کانی گفت وگووه‌ه‌بی ، به‌رچاو ده‌خری .
 هرچه‌نده ، له هه‌ندی حالت دا ، وا ده‌رده‌که‌وی ، که ریشه‌ش‌تیکه ، یان
 ره‌مزیکه ، یان کاریکه ، به‌لام له توانادا نی یه له به‌شه‌کانی ئاخافتن دا بیریته‌وه‌سه‌رهاو
 وینه‌وهاوچه‌سپی خوی . ته‌وه‌یش ، که ده‌ست نیشانی به‌شیکی دیاری ئاخافتن
 ده‌کا ، هر ته‌نیا قه‌د (stem) ه .

۳۹ - قه‌د = The stem

هه‌ردووکیان ، قه‌دی ناووه‌ی کاریش ، له‌وانه‌یه ، که هه‌ر له‌وه‌وپیش هاوچه‌رخ
 ریشه‌بووبن (ریشه‌ی قه‌د) ، به‌زوری به‌هوی کرده‌وه‌و کارتی کردن وتیکه‌لاوبوونی
 ریشه‌وه‌هرگیراون . ته‌وه‌ویانه‌ش ، به‌م جوره‌ی خواره‌وه‌سه‌رژمیر ده‌که‌ین :
 (۱) - جیمی نه‌یشن = Gemination ، یاخود (که‌له‌که) :

(a) - به‌سه‌ریه‌ک دا ، که‌له‌که‌کردن . بو‌وینه‌وشه‌ی (زه‌وزه‌ومی = zaozaomi) ، که
 ترانس‌کریپشنی [ZAU - ZAU - MI] یه ،^(۱۱۴) به‌واتای (ئای - کول = caLL «ا») ی ئینگلیزی

(۱۱۳) - حالی حازر ، ته‌م وشه‌ئاقیستایی یه ، به‌پامان وزامانی له‌زمانی کوردیی دا ، به‌کاردی ،
 واته : (جه‌ژن = jažin) ، (جه‌شن = jašin) ، (چه‌شن = cašin) . . . (و) .

(۱۱۴) - ده‌بوایی پشکینه‌رواتای قه‌دی زف = زفه = [ZV(o)] ی روشن بکردایه‌ته‌وه . ته‌مه‌له
 لایه‌که‌وه ، له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌باسی ته‌وه‌ی نه‌کردوو ، که زوربه‌ی زوری ، یان سه‌رپاکی (کار) له
 گاته‌کان دا ، (قه‌د) یک و (ریشه) یه‌کی هه‌یه ته‌وانیش بو‌دوو ده‌می جیاواز ده‌گه‌رینه‌وه

به‌هه‌رحال له‌زمانی کوردیی ئیستادا ، وشه‌ی (زوو = zū) و (زووزوو = zū - zū) هه‌ن . هه‌روه‌ها
 وشه‌ی (گاز = gāz) و (بانگ = bāng) و (واز = wāz) و (واس = wās) هه‌ن . جگه‌له‌مانه‌ش وشه‌ی
 (چرین) = [crīn] یه‌ه‌یه ، که هه‌مان واتا ده‌دا .

ئیمه‌ته‌گه‌ر - به‌پی‌ی لیک‌دانه‌وه‌ی وشه‌به‌وشه - رسته‌ئاقیستایی یه‌که‌لیک‌بده‌ینه‌وه‌ته‌مه
 ده‌گریته‌وه : (زووده‌مه‌وی) ، (ده‌چرم) ، (بانگی ده‌که‌م) (گازی ده‌که‌م) . (و) .

هاتوو، کهچی وشه‌ی (زه‌وزهو) [ZAU - ZAU] له قه‌دی کاری (زف = زفه) [ZV (δ)] هوه وهرگیراو.

(b) - (که‌له‌که‌ی ئاسایی = normal gemination).

لیره‌دا که‌ره‌سته‌کانی که‌له‌که، که‌وتوو‌نه‌ته پیش ریشه‌وه‌وله ته‌ک کونسونان‌تی یه‌که‌م دا جووتیان گرتوو (یان له‌گه‌ل یه‌کیک له‌و کونسونان‌تانه‌ی، که‌که‌وتوو‌نه‌ته گرووبی سه‌ره‌تاوه) هه‌روه‌ها له‌گه‌ل بزوینیک یان نیمچه بزوینیک دا. بو‌وینه وشه‌ی (قه‌فه‌چه = va vača)، به‌واتای فره‌یزی (هی سه‌ید he said) ی ئینگلیزی هاتوو. که‌چی وشه‌ی (قه‌فه‌چه) [VA - VAČ] قه‌دی کاری ته‌واوه که‌له [VK] ^(۱۱۵) یه‌وه وهرگیراو.

هه‌روه‌ها، وشه‌ی (چیخه = čixra)، که‌ ترانس‌کریپشنی [Kɪ - KɪR - A] ^(۱۱۶) یه، به‌واتای وشه‌ی (ئه‌نه‌رجی = energy) ی ئینگلیزی هاتوو. قه‌دی (ناو) له [KR] هوه وهرگیراو.

(۲) - (سه‌فیک - زه‌یشن = suffixation) یان پاشبه‌ند سازی.

ژماره‌ی پاشبه‌نده‌کان شایه‌نی خسته‌به‌رچاون و گرن‌گیشیان له‌وه‌دایه، که‌له‌ناو خاله‌کانی قه‌دسازی‌دا سه‌رژمیر بکرین: پاشبه‌ند به‌ریشه‌وه ده‌لکیت و ئه‌م پیک هاتنه‌ش، وه‌ک یاسایه‌ک، بو‌کورت کردنه‌وه به‌سه‌ر پاشبه‌ند‌دا رووده‌دات و له‌م حاله‌ته‌ش دا، وشه‌ی (به‌رزه‌نته‌م = bərzantəm)، که‌ ترانس‌کریپشنی به‌م جو‌ره‌کراوه [BRZ - ANT - AM] ^(۱۱۷) له‌حاله‌تی به‌رکاری یان پر‌یپوزیشن دایه‌و (تاک) یشه، له‌ ئاوه‌ل‌ناویکه‌وه وهرگیراو و ئه‌و ئاوه‌ل‌ناوه‌ش (به‌رزه‌نتا = bərzantā) یه‌و ئه‌میش

(۱۱۵) - له‌ لایه‌کی دیکه‌وه - به‌ په‌راویز - ئه‌م وشه‌یه‌ روشن ده‌کریته‌وه، (و).

(۱۱۶) - له‌ زمانی کوردییی ئه‌م‌رودا، وشه‌ی (چه‌که‌ره = cakaro) و (چرو = ciro) و (چووزه = cūza) هه‌ن. هه‌ریه‌کی له‌مانه‌ش وزه‌ی ژیان‌دنه‌وه‌ورپواندن و گه‌وره‌بوون و ته‌قینه‌وه‌یان تی دایه: بو‌وینه ده‌وتری: (توو‌که‌چه‌که‌ره‌که‌ی کرد)، یان (قه‌له‌مه‌که‌چه‌که‌ره‌ی کرد)، یان (دره‌خته‌که‌چرو‌ی کردوو)، یان (چووزه‌ی کردوو).

تیکه‌لاو بوون له‌ نیوان ده‌نکی [ک] و ده‌نگی [چ] دا، رپه‌ویکی ئاسایی زمانی کوردییی به‌ بو‌وینه به‌ (کیرد)، هه‌ندی جار (چیرد) ده‌وتری، به‌ تایبه‌تی له‌ زمانی ناوچه‌ی هه‌ولیردا. (و).

(۱۱۷) - له‌ زمانی کوردییی دا، وشه‌ی (به‌رز = barz) وه‌ک ئاوه‌ل‌ناو به‌کاردی. به‌ هو‌ی پاشبه‌ندیک، که‌ (بی) ی گیره‌ به‌ره‌و ناو ده‌گو‌ری، واته‌ (به‌رزیی)، یان (به‌رزایی).

بو‌وینه ده‌وتری: (ئه‌و کیژه، بالا به‌رزه - ه)

یان ده‌وتری: (ئه‌و لاه، بالا به‌رز - ه).

ترانسکرپشنی [BRZ - NT - Ā] یه و به واتای وشه‌ی (های = high) ی ئینگلیزی هاتووه .
وشه‌ی (کرنه‌وتی = kōrōnaoiti), که ترانسکرپشنی به‌م جوړه‌یه [KR - NAU - TI],^(۱۱۹)

به واتای وشه‌ی (مه‌یکس = makes) ی ئینگلیزی دی . که چی وشه‌ی (کرنویات =
kōrōnuyāt), به واتای رسته‌ی ئینگلیزی (لیت - هیم دوو = Let him) هاتووه .
له‌ناو پاشبه‌نده‌کان دا ، پیویسته بیریکی سهره‌کی دهر باره‌ی
ده‌نگه‌بزوینی [A] (e/o ی هیندو - نه‌وروپایی) بخریته کاره‌وه .
ئه‌م پاشبه‌ندانه راسته‌وخو ، ده‌لکین ، یان به ریشه‌وه ، یان له‌گه‌ل پاشبه‌ندی
هه‌مه‌جوړدا دهرده‌که‌ون .

تایه‌تی یه‌کانی (قه‌د = stem), له‌گه‌ل بزوینی ناوبراودا که - (هی ههردووکیان ؛ قه‌دی
ناووهی کاریش) - له‌کاتی گه‌ردانی دالی‌ی رووده‌دات ، کورت کردنه‌وه‌ی پله‌نی یه .
به‌و جوړه قه‌دی وشه‌ی (ئه‌سپه = ASPA) ی ئافیستایی ، که به واتای وشه‌ی (هوس =
horse) ی ئینگلیزی هاتووه ، له ژماره‌ی هیچ حاله‌تیک دا ناگوردریت!

هه‌روه‌ها ، قه‌دی کاری وشه‌ی ئافیستایی (به‌ره) = [BARA], که به واتای فره‌یزی

(توکه‌ری = to carry) ی ئینگلیزی هاتووه ، له‌گه‌ل هیچ که‌سیک . وزه‌مانیک دا

ناگوردریت (ئه‌گه‌ر هاتوو‌ئه‌و فورمانه‌مان پشت گوی خستن ، له
جیگایه‌ک دا ، که کوتایی قه‌د ، تیکه‌لاویکی جوی نه‌کراو ، له‌گه‌ل به‌نده
کوتایی یه‌کان دا ، پیشان ده‌دات . له‌به‌رئه‌وه ، هه‌ندیک جار دیاری کردن وده‌ست
نیشان کردنی (قه‌د) به‌بی زیادوکه‌می ئاسان نی یه)

به‌لام ، له ئافیستادا ، به‌کار هیئانی ئاوه‌لناوله‌گه‌ل نیرومی دا ، پاشبه‌نده‌که‌یان جیاوازی پیشان
ده‌دات ، بووینه : له‌گه‌ل (می) دا ، وشه‌ی (به‌رزنتا) به‌کار دی له‌گه‌ل (نی) یش دا ، وشه‌ی (به‌رزنته)
به‌کار دی (و) .

(۱۱۹) - له‌زمانی کوردیی ته‌م‌رودا ، ریشه‌ی ئه‌م وشه ئافیستایی یه ، - [که - که = -ka] ریشه‌یه‌و
کاتی داهاتوو‌پشان ده‌دات و (کرد = kird) = (که‌رد = kard) یش قه‌دی رانه‌بورددوو پیشان ده‌دات] - به
پامان وزامانی ماوه‌ته‌وه‌و به‌کار دی .

به‌هه‌رحال ، وشه‌ی (که‌رو = karō) و (بیکا = bika) به واتای (که‌رنو - یات = KR - NU - YĀ - T)

هاتووه . (و) .

ئەوقەدانەى، كە [A] يان تى دايەوبە ھۆى گەرادانەوۋە ئەگەر ئاوازيشيان گوردرا،
ناچنە ريزى باسەوۋە .

ئەوجا، دەرکەوتنى، يان پەنا كەوتنى بزوينى [A] ي تايبەتى، ^(۱۲۰) بە ھۆى ئەوۋەوۋە،
كە ھەرچى قەدى (ناو) ھى (كار) یش ھەن بە دوو بەشەوۋە دابەشيان بكات :

(a) - جورى تايبەتى

(b) - جورى نا تايبەتى .

قەدى تايبەتى، ئەوقەدانەن، كە بە ھەولكى بەتین و بە پى كيشانەونرخى قەدى
ئاسايى (ناتايبەتى) دروست كراونەتەوۋە بنەرەت دانانەوۋەشيان دووا كەوتوۋە .

(۳) - (ئین فیکزەیشن = in fixation), يان (ناوبەندسازى) جورىكى ديارى كراوى
ديکەيە، كە لە (قەد) ھوۋە وەر دەگىرى، بە تايبەتى لە (قەد) ى (كار) ھوۋە .

بوۋىنە، ناوبەندى (-n = - ن -) و (-na - - نە -) مان لە ناوۋەوۋە قەدى كارەوۋەھەن،
واتە : لە قەدى (كار) ىكى وەك (فيد = VID) ^(۱۲۱) وشەى (فينەستى = VInast), كە بەم

جورە ترانسكرىپشن كراوۋە [VI - NA - D - TI], دروست بوۋە . ئەم وشەيە، بە واتاي وشەى
(فايندز = finds) ى ئىنگلىزى ھاتوۋە (لە قەدى تايبەتى دا، ناوبەند تەنھا يەك جورە

رووالەتى ھەيە، ئەویش ناوبەندى (-n = - ن -) يە . بوۋىنە ئەمە، وشەى (ھىنچەتى =
[HI - N - ČA - TI] = (hinčaiti) ^(۱۲۲) كە بە واتى وشەى (پەوۋەز = pours) ى ئىنگلىزى ھاتوۋە .

وشەى (ھىنچەش = hincōiš) = [HI - N - ČA - IŠ], بە واتاي ئەم فرەيزە ئىنگلىزى يە

«(thou) shaLt pour» ھاتوۋە وشەكەش لە ریشەى (VHIK) ھوۋە ھاتوۋە .

(۱۲۰) - مەبەست، لە وشەى (تايبەتى) وشەى thematic) ى ئىنگلىزى يە . (و .)

(۱۲۱) - لە زمانى كوردى ئەمپرودا، قەدى (وين = wīn), (بين = bīn), (قین = vīn) بە ھەمان واتا
قەدى (vio) ى ئاقىستايى دین .

چاوكەكەيان : (بينين = bīnīn), (ويناي = wināy), (ديتن = dītīn) ن . (و .)

(۱۲۲) - ئەم وشەيە، سەرلەنوى بنیات نراوۋەتەوۋە، بەو پىيەى كە ناوبەندەكەى تەنھا برىتى يە لە (-n =

- ن -) . لەگەل ئەوۋەش دا، لە كوردى ئىستا ھەمان ریشە ھەرماوۋەبە ھەمان واتايش بە كاردى و
ئەویش لە ناو قەدى (ھىز = hēz) دايە .

(به شه کانی ئاخافتن = PARTS OF SPEECH).

به شی ناوی = Nominals

٤٠ - به هوی زانیاری یه کان و ناوونیشانه کانی پیشه وه، ته توانین ناوونیشانی

ئه م جوړه به شه ناوی یانه ی خواره وه دیاری بکهین :

(١) - ناوی راستی و ئاوه لئاویش

(٢) - راناو (جگه له راناوی که سی)

(٣) راناوی که سی

(٤) - ناوی ژماره یی (بیگومان، ئه م به شه یان، هاووینه ی، ئه وان، که متر ده که ن).

ناوی راستی و ئاوه لئاو.

٤١ - (قه دی ناوی راستی و هی ئاوه لئاویش - هه ردووکیان به بی ی یه ک جوړه

ریړه و - هه ل ده سوورین .

ئه و جیاوازی یه ی، که ئاوه لئاو پیشانی ده دات، ته نها به هوی جیاوازی فورمی

جینسه وه و بو سنووریکی دیاری کراو، که به هوی توانایانه وه

پله ی به راوردی دروست ده که ن.

٤٢ - هه لسوورانندی قه دی ناوی راستی و هی ئاوه لئاو

قه دی ریشه = root stems

(١) - له گه ل پله ی کورت کراوه دا .

- بو نیر (m.) : قه دی (په د = PAD) .

وشه ی (پاد = PĀD) ^(١٢٣) به واتای وشه ی (فووت = foot) ی ئینگلیزی هاتووه . له

(١٢٣) - له زمانی کوردی ی ئه مرودا، (بی = pē) و (پا = pā) به کار دین . (و.)

پارسی نوئی دا (پا = pā) یه . به جهرمه نی کونی (nov's) ه . (۱۲۴)

- بو (می = f.) قه دی ریشه یی (ئه پ = AP) ه :

وشه ی (ئا پ = ĀP) ^(۱۲۵) به واتای وشه ی (ووته = water) ی ئینگلیزی هاتوو ه . له

پارسی نوئی دا بووه به (ئاب = āb) . به هیندی کون (ئه پ = ap) ه ، یان (ئا پ = āp) ه .

- بو (نیره مووک = mf.) قه دی ریشه یی (گه ف = GAV) ه : ^(۱۲۶)

وشه ی (گاف = GĀV) به واتای وشه ی (بول = bull) ی ئینگلیزی هاتوو ه . له پارسی

نوئی دا (گاف = gāv) ه . به جهرمه نی کون (گاف = gāv) ه

- بو (ئاوه لئاو = adj) قه دی ریشه یی (به رز = BARZ) ^(۱۲۷) ه ، یان (برز = BRZ) ه .

له حاله تی ناوی (تاک) دا وشه ی (به رش = bars) = [BARZ - S] ی لیوه دروست

ده بی . بو حاله تی ئیزافه ی تاک ، وشه که ده بییت به (برزه ه = barozō) = [BRZ - AH] . نه م

وشه یه ، به واتای وشه ی (های = high) ی ئینگلیزی هاتوو ه .

(۲) - له گه ل پله ی کورت نه کراوه دا .

- بو (نیر = m.) :

وشه ی (ماه = MĀH) ^(۱۲۸) به واتای وشه ی (موون = moon) ی ئینگلیزی دی .

له پارسی نوئی دا (ماه = māh) ه . به هیندی کون (ماس = mās) ه .

- بو (می = f.) :

وشه ی (خشه پ = XŠAP) ^(۱۲۹) به واتای وشه ی (نایت = night) ی ئینگلیزی

هاتوو ه . له پارسی نوئی دا (شه ب = šab) ه ، به هیندی کون (کسه پ = ksap) ه .

(۱۲۴) - کورت کراوه ی (m.) به واتای (نیر) یا خود وشه ی (masculine) ی ئینگلیزی هاتوو ه . (و.)

(۱۲۵) - له زمانی کوردیی . نه مرودا ، (ئاو = āw) و (ئا ف = āv) به کار ده هینرین . (و.)

(۱۲۶) - له زمانی کوردیی . نه مرودا ، وشه ی (گا = gā) بو (نیر) و بو (می) یش به کار ده هینرین . جگه

له وش وشه ی (گاف) یش . (و.)

(۱۲۷) - له زمانی کوردیی . نه مرودا ، وشه ی (به رز) به وجوره ی ئاقیستا به کار ده هینرین . (و.)

(۱۲۸) - له زمانی کوردیی . نه مرودا ، وشه ی (مانگ = māng) و (ماه = mäh) و (مونگ = mōng)

به کار ده هینرین . (و.)

(۱۲۹) - له کوردیی دا ، له بریی نه مه ، وشه ی (شه و = šaw) و (شه ف = šav) به کار دی (و.)

- بو (بی لایه ن = n):

وشه ی (ZRD = زرد) ^(۱۳۰) به واتای (هات = heart) ی ئینگلیزی هاتووه . له پارسی نوئی دا بووه به (دل = dil). به هیندی کون (هرد = hrd) . ه .

۴۳ - قه دی پاشبه ننداری واتا ناداری

Stems with indefinite meaning suffixes

- پاشبه نندی (A - = - ؟) :

بو (نیر = m) . ه . وشه ی (په ده = PADA) ^(۱۳۱) یه . ئەم وشه یه ، به واتای (په یس = pace) ی ئینگلیزی هاتووه . له پارسی نوئی دا (په ی = pay) . ه . به هیندی کون (په ده = pada) یه .

بو (بی لایه ن = n). وشه ی (سه ته = sata) ^(۱۳۲) یه . ئەم وشه یه ، به واتای وشه ی (هاندرد = hundred) ی ئینگلیزی هاتووه . له پارسی نوئی دا (سه د = sad) . ه . به هیندی کون (چه ته = cata) یه .

بو ئاووه لئاو وشه ی (ئه که = AKA) ^(۱۳۳) یه ، که به واتای وشه ی (ئیفل = evil) ی

(۱۳۰) - له زمانی کوردیی ئەمرودا ، له بریی وشه ی (zrd = زرد) ی ئاقیستایی ئەم وشانه به کار دین : (دل = dil), (دل = dil), (زار = zār) و (زیل = zēL) . (و .)

(۱۳۱) - له زمانی کوردیی ئەمرودا ، بوهاوواتای ئەم وشه ئاقیستاییه ، وشه ی (پادار = pādār), (به پی = ba - pē) هه ن و ههردووکیشیان به واتای (خاوون توانا له رویشتن دا) ، یان (زور خیرا له پیوه رویشتن دا) دین . (و .)

(۱۳۲) - بو به دهسته وه دانی واتای هه مان وشه ی ئاقیستایی ، له زمانی کوردیی ئەمرودا ، وشه ی (سه د = sad), (سه ت = sat), (سه د = sad) - دی کلور - هه ن . (و .)

(۱۳۳) - له زمانی کوردیی ئەمرودا ، جگه له وشه ی (کخخه = kixxa) که بو ئاکاداری کردنی مندال به کار دی ، بو ئه وه ی خو ی پس نه کات ، هه ندی وشه ی دیکه هه ن ، که هه مان ریشه یان تی دایه و هه مان واتاش ده ده ن . ، بو وینه وه ک : (زیانه خرۆ = ziyānaxrō), (سه ره خه ر = saraxar), (خراو = xirāw), (خراب = xirāp) . . . (و .)

٤٤ - پاشبهندی واتا بیریی و هی واتاکردهویی

Abstract and function meaning suffixes •

- پاشبهندی - (TI = تی) :

وشه‌ی (ته‌ی - رتی = TAI - RTI),^(١٣٨) به واتای وشه‌ی (ری - میونیره‌یشن = remuneration) ی ئینگلیزی هاتووو وشه‌ی (تاته - مرات = TĀT - A - MR - TĀT), به واتای وشه‌ی (ئیم مورتالیتی = immortality) ی ئینگلیزی هاتووو. به پارسی نوی (مورداد = murdād) - (ناوی مانگه) - ه.

- پاشبهندی (AS = - ه) یان (SA = - ه)

وشه‌ی (ره‌وچه‌ه = RAUČAH)^(١٣٩) یان (ره‌وچه‌ز = RAUČ - AS) ه به واتای وشه‌ی (لایت = Light) ی ئینگلیزی هاتووو. به پارسی نوی (روز = rōz) ه، که به واتای وشه‌ی (ده‌ی = day) ی ئینگلیزی هاتووو.

- پاشبهندی (IS = - یش).

وشه‌ی (سنه‌ئیش = SNAΘIS)^(١٤٠) به واتای وشه‌ی (ئامز = ārms) ی ئینگلیزی هاتووو. به‌راوردی له‌گه‌ل وشه‌ی (سنه‌ئه = SNAΘA) - (که به واتای وشه‌ی (سترایک = strike) ی ئینگلیزی دیت) - بکه.

(١٣٨) - له کوردییی ئه‌م‌رودا، بو‌هاوواتای ئه‌م وشه‌یه، وشه‌ی (رامالی = rāmaLi), یان (ری‌مالی = rēmaLi) به‌کار ده‌هینرین به تایبه‌تی بو‌ئه‌و که‌سه به‌کاردی که بو‌خوازینی کردن ده‌نی‌رری و کری ی ئه‌و کاره‌ی ده‌دریتی. (و.)

شایانی باسه، بو‌هاوواتای وشه‌ی (تاته - مرات = TĀT - A - MR - TĀT) یش، حالی حازر وشه‌ی (تاته = tāta) به‌کار ده‌هینری، که به واتای (باوک) دی. ئه‌م وشه‌یه، یان ئه‌م ناوه‌ی، که بو‌باوک دانراوه به هه‌مان واتا دی، گویا باوک لای خیزانه‌که‌ی نه‌مه‌ه.

(١٣٩) - له زمانی کوردییی ئه‌م‌رودا، وشه‌ی (رو = rō), (روژ = rōz), (روز = rōz) به‌کار ده‌هینرین. (و.)

(١٤٠) - بو‌هاوواتای ئه‌م وشه‌یه، ئه‌مانه هه‌ن. (په‌ل = paL), (بال = bāL).

ئینگلیزی هاتووہ . بہ ہندی کون (ٹہ کہہ = aka) یہ .

- پاشبہندی (- = ی -) ، یان (- = ای -)
بووینہی (نیر = m.) ، وشہی (گیرہی = GARI) ^(۱۳۴) یہ . ٹہم وشہیہ بہ واتای وشہی
(ماونتہین = mountain) ی ئینگلیزی هاتووہ . «بہراوردی لہ گہل وشہی (گیری = giri) ی
ہندی دا بکہ .»

- پاشبہندی (- = و -) یان (AU = او) .

بووینہی (نیر = m.) ، وشہی (خرہتو = XRATU) ^(۱۳۵) ہ . بہ پارسی نوی بووہ بہ
(خیرہد = xirad) . ٹہم وشہیہ ، بہ واتای (ٹینتہ لیجینس = intelligence) ی ئینگلیزی
هاتووہ . بہ ہندی کون (کرہتو = kratu) ہ .

- پاشبہندی (- = و -) یان (uv = وف) .

بووینہی (می = f.) ، وشہی (تہنوو = TANŪ) ^(۱۳۶) ہ . لہ پارسی نوی دا بووہ بہ (تہن =
tan) . لہ ہندی کون دا (تہنوو = tañū) ہ . ٹہم وشہی ٹافیسٹایی یہ بہ واتای وشہی (بہدی
= body) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- پاشبہندی (- = ت -) ، یان (STŪT) ^(۱۳۷) .

بووینہی (می = f.) ، وشہی (ستووت = STŪT) ہ . بہ ہندی کون ہہر (ستووت =
stūt) ہ . ٹہم وشہ ٹافیسٹایی یہ بہ واتای وشہی (پرہیز = praise) ی ئینگلیزی هاتووہ .

(۱۳۴) - بہ لای منہوہ ، ٹہمانہ پاشبہندی نین ، بہ لکوریشہی قہدہ کہن . بہ ہہرحال ، بوہاوواتای ٹہم
وشہ ٹافیسٹایی یہ لہ زمانی کوردیی : ٹہمروڈا ، ٹہم وشانہ بہ کار دین : (کاو = kāw) ، (کہژ = kaz) ، (گارہ =
gāra) ، (گار = gār) . (و .)

(۱۳۵) - لہ زمانی کوردیی : ٹہمروڈا ، بوہاوواتای ٹہم وشہ (ٹاوہز = āwaz) ، (ٹہقل = aqil) ، (بیر =
bir) ، (ہوش = hōs) ، (ہہست = hast) ، (پہیام = payām) . (و .)

(۱۳۶) - لہ زمانی کوردیی : ٹہمروڈا ، بوہاوواتای وشہ ٹافیسٹایی یہ کہہ ، ٹہم وشانہ ہہن : (تہن =
tan) ، (بہدہن = badan) ، (لہش = Laš) بہ کار دہہینرین . (و .)

(۱۳۷) - بوہاوواتای ٹہم وشہ ٹافیسٹایی یہ ، لہ زمانی کوردیی ٹہمروڈا وشہی (ستایش = stāyiš) بہ کار
دی . (و .)

- پاشبهندی (مهن = MAN -)، (- MĀN = مان) :-

وشه‌ی (دامهن = DĀMAN) ^(۱۴۱) هه‌یه، به واتای وشه‌ی (کر - یه‌یشن = creation) ی
ئینگلیزی هاتووه. له پارسی نوئی دا (دام = dām) هه‌یه، که به واتای وشه‌ی (کری -
یه‌یچه = creature) ی ئینگلیزی هاتووه.

- پاشبهندی (- NA = نه) :-

وشه‌ی (یه‌سنه = YASNA) ^(۱۴۲) یان (یه‌زنه = YAZNA) ههن. ههر دووکیان دوو
روواله‌تی نووسینی یه‌ک وشهن و به واتای وشه‌ی (وو - شیپ = worship) ی ئینگلیزی
هاتوون.

- پاشبهندی (- TRA = تره) :-

وشه‌ی (فه‌ز - تره = VAS-TRA) ^(۱۴۳) هه‌یه، که به واتای وشه‌ی (فه‌سته‌مینت =
Vestment) ی ئینگلیزی هاتووه. به هیندی کوون (فه‌ستره = vastra) یه.

(۱۴۱) - له زمانی کوردیی ئەمپرودا، بو‌هاوواتای ئەم وشه‌ ئافیس‌تایی یه، ئەم وشانه به‌کار ده‌هینرین:
(دنیا = din - yā)، (جروجان‌ه‌وهر = jīrūjānawar)، (داهینان = dāhēnān).

شایانی باسه، وشه‌ی (دامان = dāmān) هه‌یه، به‌لام، (- دا - dā) که پیشیه‌نده، هه‌روه‌ک به
زوریش له کوردیی ئەمپرودا ئەم جوهره پاشبه‌ندانه هه‌رماون، بو‌وینه وه‌ک: (داکه‌وتن) (داب‌رین)،
(داب‌ین کردن).

جگه له‌وه‌ش وشه‌ی (دام) به واتای (داو)، به واتای (ته‌خت و جیگا) هه‌یه، به‌لام وشه‌ی (دام)،
وشه‌یه‌کی سه‌ره‌یه، واته: خوئی (قه‌د) هه‌وریشه‌یشه. (و.)

(۱۴۲) - له زمانی کوردیی ئەمپرودا، وشه‌ی (جه‌ژن)، یان (جه‌شن) ههن، که به‌هه‌مان واتا
هاتوون. (و.)

(۱۴۳) له زمانی کوردیی ئەمپرودا، : (کراسی ددره‌دامان)، (گجی دهره‌دامان) (جامه)،

به‌کار دی. (و.)

٤٥ - پاشبهندی ئاوه‌لناوی و هی ناوی کارایی (بو جینسی نیرو هی بی لایه‌ن):

Suffixes of adjectives and doer nominals (masculine and neuter gender).

- پاشبهندی (- تر = -TR), (- TAR = تهر):

وشه‌ی (دا - تهر = DĀ - TAR) به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (کری یه‌یته = creator) ی
ئینگلیزی هاتووہ. ^(١٤٤)

- پاشبهندی (- ون = -UN), (- فەن = VAN), (- فان = VĀN):

وشه‌ی (رتہ - فەن = RTA - VAN) ^(١٤٥) به واتای وشه‌ی (پایه‌س = pious) ی
ئینگلیزی هاتووہ.

- پاشبهندی (- که = -KA):

وشه‌ی (هوشکه = HUŠKA) ^(١٤٦) به واتای وشه‌ی (درای = dry) ی ئینگلیزی هاتووہ.
له پارسی نوئی دا (خوشک = xušk) ه. به هیندی کون (سوسکه = suska) یه.

(١٤٤) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، بۆ بهرامبەری ئەم وشەیی ئافیستابیی یه وشه‌ی (داوهر = dāwar), که
به واتای (خودا) دئی به کار ده‌هینری. جگه له وهش، وشه‌ی (داهینه‌ر) یش هه‌یه.

شایانی باسه، (باو = باوک) به (داهینه‌ر)، یان (دروست که‌ری) منداڵ سه‌رژمیر ده‌کری، له به‌ر
ئه‌وه، زۆر نزیکه، که وشه‌ی (تاته = tātā), که به واتای (باوک) دئی، بۆ هه‌مان واتا به کار نه‌هاتبی! یان
بۆ هه‌مان مه‌به‌ست دانه‌نرابی!

شایانی باسه، وشه‌ی (داده) و (دیدئی) ش بۆ به‌ده‌سته‌وه دانی واتای به‌خپۆکه‌ر به کار ده‌هینری.

به‌لام، وشه‌ی ئوسا (ئوستا) به دروست که‌ری هه‌رچی شتی، ده‌وتری. (و.)

(١٤٥) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشه‌ی (ره‌ته‌فان = ratavān) و (ره‌ته‌وان) هه‌ن، که به واتای
(داوینیه‌ر) یان (ره‌تانندن = راهینه‌ن) یان به واتای هه‌ردووکیان دئی. ئه‌وجا، لیره‌دا، (ره‌تانندن
نه‌فس) یش ده‌گریته‌وه.

(١٤٦) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشه‌ی (وشک = wušk), یان (هوشک = hušk) هه‌ن.

- پاشبهندی (- YA = یه):

وشه‌ی (گه‌یث - یه = GAIΘ - YA) ، به واتای وشه‌ی (لیقینگ = Living) ی ئینگلیزی هاتووہ (۱۴۷) .

- پاشبهندی (- RA = ره):

وشه‌ی (سوخره = SUXRA) ^(۱۴۸) به واتای وشه‌ی (رید = red) ی ئینگلیزی هاتووہ . به پارسی نوی (سورخ = surx) . به هیندی کون (چوکره = cukra) یه .

- پاشبهندی (- AT = ات): ، (- NT = نت) ، (- ANT = انت):

وشه‌ی (برزه‌نت = BRZANT) ^(۱۴۹) ، به واتای وشه‌ی (های = high) ی ئینگلیزی هاتووہ . به پارسی نوی (بوله‌ند = buLand) ه به هیندی کون (بره‌نت = brhant) .

- پاشبهندی (- VAT = فته) ، یان (- VNT = فنت) یان (- VANT = فنت):

وشه‌ی (تہست فنت = ASTVANT) ^(۱۵۰) ، به واتای وشه‌ی (کورپوریا = corporeaL) ی ئینگلیزی هاتووہ . له‌گه‌ل وشه‌ی (تہسته‌نقہ‌نت = asthanvant) ی هیندی دا به‌راوردی بکه .

(۱۴۷) - له زمانی کوردی تہ‌م‌رودا ، بو‌هاوواتای تہم وشه‌ی ئاقیستایی یه تہمانه‌هه‌ن : (zIndū = زیندو) ، (ژی‌او = ziyāw) ، (ژی‌ا = ziyā) ، (و .) .

(۱۴۸) - له زمانی کوردی تہ‌م‌رودا ، بو‌هاوواتای تہم ئاقیستایی یه ، تہم وشانه‌به‌کار دینرین : (سوور = sūr) ، (سور = sōr) ، (سورخ = surx) .

شایانی باسه ، وشه‌ی (سوخره) له زمانی کوردی تہ‌م‌رودا هه‌یه‌و تہ‌ویش به واتای (به‌خو‌رایی کارپی کردن) دی .

(۱۴۹) - بو‌هاوواتای تہم وشه‌یه ، له زمانی تہ‌م‌روی کوردی دا ، تہم وشانه‌هه‌ن (به‌رز = barz) ، (بالا = bālā) ، (بولند = buLind) ، (و .) .

(۱۵۰) - له زمانی کوردی دا ، بو‌هاوواتای تہم وشه‌ی ئاقیستایی یه ، تہم وشانه‌هه‌ن : (به‌دہنی = badani) ، (تہنی = tanī) ، (له‌شی = Laśī) ، (جیسمی = jismi) .

جگه‌له‌ووشانه‌ش وشه‌ی (تہستو) مان هه‌یه‌و له‌سەر تہ‌ورپره‌وه‌ده‌کری به (تہ‌سیتویی) . (و .)

- پاشبهندی (- MAT = مهت ، - MNT = منت ، - MANT = مهنت) :
 وشه‌ی (خره‌تومه‌نت = XRATUMANT) ^(۱۵۱) به واتای وشه‌ی (ئین تیلیجینت =
 intelLigent) ی ئینگیزی هاتووہ . له پارسى نوڤى دا (خیره‌دمه‌ند = xiradmand) ه .

۴۶ - پاشبهندی (- Ā = ا ، شان ، به‌شانى قه‌دى نیرینه‌وه‌ی بی لایه‌نى (A)
 دار، قه‌دى میینه‌ پیک ده‌هینی .

بو‌وینه ، ئەمەى سەرەوه ، لەم جووتە وشەیه‌دا ، دەر دە‌که‌وی : وشه‌ی (ئەسپه =
 ASPA) به واتای وشه‌ی (ستید = steed) ی ئینگیزی دى . وشه‌ی (ئەسپا = ASPĀ) ش ،
 به واتای وشه‌ی (مه‌یر = mare) ی ئینگیزی دى . ^(۱۵۲)

وشه‌ی (زه‌سته = ZASTA) بو‌وشه‌ی (هان‌د = hand) ی ئینگیزی یه‌و ته‌نیا له دو‌خى
 (نیر = m.) دایه‌و وشه‌ی (ده‌ینا = DAINĀ) ش بو‌به‌ده‌سته‌وه‌دانى واتای وشه‌ی (فه‌یث =
 faith) ی ئینگیزی یه‌و ته‌نیا بو‌ (مى = f.) یه .

بو‌قه‌دى ئاو‌ه‌ل‌ناوى ته‌واو (بو‌ه‌ه‌ر پاشبه‌ندیك) ، قه‌دى (Ā) دار قه‌دى میینه‌یه . بو‌
 وینه ؛ وشه‌ی (سوره = SURA) به واتای وشه‌ی (سترۆنگ = strong) ی ئینگیزی
 هاتووہ . بو‌میینه ئەم وشه‌یه ده‌بیت به (سورا = SURĀ) .

ه‌ه‌ر به‌و جو‌ره ئاو‌ه‌ل‌ناوى (ئە‌که = AKA-) ، بو‌میینه شیوه‌ی (ئە‌کا = AKĀ) وه‌ر
 ده‌گرى . ئەمه به واتای (ئیشل = evil) ی ئینگیزی دى .

(۱۵۱) - له زمانى كوردی ئەم‌رۆدا ، ه‌ه‌ر ه‌مان ده‌ستوور وشه‌ی (خیره‌تمه‌ند = xiratmand) به‌كار
 دى . (و .)

(۱۵۲) - له زمانى كوردی ئەم‌رۆدا ، ئە‌گه‌رچى ، به‌ زۆرى پاشبه‌ندی جیاوازی نیرۆمى نه‌ماوه ، به‌لا
 له ه‌ه‌ندى شیوه‌زارى دا ه‌ه‌ر به‌كار ده‌هینرى
 بو‌وینه ده‌وترى :

- كورى خاس . . . = (kurl xas)

- كناچى خاسه = (kinācē xāsa) .

ئە‌وجا ، لیره‌دا (خاس) وه‌ك قه‌دى ئاو‌ه‌ل‌ناو چونكه له‌گه‌ل نیر (كوپ) دا به‌كار هینرا ، ه‌ه‌روه‌ك خو‌ی
 بى پاشبه‌ند به‌كار هینرا ، به‌لام له مى (كناچى) دا پاشبه‌ندی میه‌تى وه‌رگرت ، واته : (خاس) بو‌نیر ،
 ئە‌وجا بو‌وبه (خاسه) بو‌مى . (و .)

ئاوئناوى نائاسايى (Non thematic adjectives) ، قەدى مېئە لە گەل پاشبەندى دىكەى
وەك (ي = ī) و (يا = YĀ) پىك دەھىنى (ئەم پاشبەندە ھەمىشە لە گەل قەدى مېئەى
سەربەخودايە) - بووئىنە ، وشەى (بوومى = BUMĪ) بە واتاى وشەى (لەند = Land) ى
ئىنگلىزى ھاتووە .^(۱۵۳)

ئەم پاشبەندە بە فورمى - (فورمى ، كە كەمترىن كورت كوردنەوہى بەر دەكەوئىت) -
لاوازى قەدى نىرېنەوہ دەلكى .

- بو (نېر = m.) : وشەى (برزەنت = BRZANT) ھوبە واتاى وشەى (ھای = high) ى
ئىنگلىزى ھاتووە .

- بو (مى = f.) ، ئەم وشەى شىوہى (برزەتى = BRZATĪ) ھەر دەگرى .
وئىنەى كى تر :

- بو (نېر = m.) : وشەى (رتەقەن = RTAVAN) . بە واتاى وشەى (راى چەس =
righteous) ى ئىنگلىزى ھاتووە

- بو (مى = f.) ، ئەم وشەى شىوہى (رتەقنى = رتەونى = RTAUNĪ) ھەر
دەگرى .^(۱۵۴)

(۱۵۳) - لە زمانى كوردى ئەمروا ، وشەى (بووم = būm) بە واتاى (زەوى = زەمىن) ، يان بە واتاى
گوى زەوى بە كاردى . (بوومەلەرزەش) وئىنەى بوئەمە . وشەى (بوومى) یش بە يەكى دەوترى كە
سەرەمپە خەرىكى باخ دانان بى ، يان (گل كارى) پىشەى بى . (و .)
(۱۵۴) لە زمانى كوردى ئەمرودا ، زاراوى (راست و رەوان) ھەيەو بە تەواوى بە واتاى وشەى
ئاقىستايى يەكەى .

ئەوہى ، كە لېرەدا بەدى دەكرى ، ئەوہى ، كە ئال وگورپى لە نيوان دەنگى [u] ، [v] ، دا ، رووى داوہ ،
ئەم روودانەش ، دەبى بگەرېتەوہ بو :

يان بو شىوہى نووسىنى [u] ، [v] ، كە زور نزيكن .

- يان بو ھوى مېژ ووبى وگورانى دەنگى [v] بەرەو دەنگى [u] .

- يان بو ھەلەى چاپى ! (و .)

جینسی بی لایه نی ئاوه لئاو، ههروهك جینسی نی، هه مان قه دی ههیه، به لام
تایه تی یه کی دیاری له هه لسو و پراندن دا پیشان ده دات.

٤٧- پله ی به راوردی ئاوه لئاو.

لیره دا، دوو نه خشه، بو پیک هیانی پله ی به راود کردن له ئاوه لئاو دا پیشان ده دریت:
(١) وه رگرتنی راسته و خو له ریشه وه.

به راورد کردنی پله یی، پیوستی به پاشبه ندی (-YAS = یاز -) یان (-YAS = یه ز -)، یان (-YAS = یاز -) ههیه. له هیندی کون دا پاشبه ندی (-ior) به کار ده هیتری.

بو وینه، وشه ی - (ئاوه لئاو) - (VAHU = قه هو) ^(١٥٥) به واتای وشه ی (good = گود) ی
ئینگلیزی هاتوو. پاش ئه وه ی که پاشبه ندی که ده خریته پاشکویه وه شیوه ی (قه هیه ه =
VHYAH) وه رده گری و واتای وشه ی (better = بیته) ی ئینگلیزی ده دات.

ئه م وشه ئاقیستایی یه، له گه ل وشه ی (vasyas = قه زیه س) ی هیندی کون داو
وشه ی (قیه = veh) ی پارسی ناوه راست داو وشه ی (به = bih) ی پارسی نوی دا
به راورد بکه.

پله ی (ناوه ند) ی ئاوه لئاو پیوستی به پاشبه ندی (ئیشته = ISTA -) ههیه - (له هیندی
کون دا، پاشبه ندی که (ئیش ته = istha) یه).

(١٥٥) - له زمانی کوردی، ئه مپرودا، وشه ی (به ه = bah) و فرهیزی یان بابلین، وشه ی دوولانه ی
(به ه به ه = bah - bah) یش به کار ده هیتری.

هی یه که میان، به واتای (نایاب) یان (ده گمه ن) یان (بی هاوتا)، یان (دانسقه) هاتوو. هی
دوو ه میشیان هه ر به ه مان و اتا به لام له گه ل یاریده دانی وشه ی (زور) دا، واته: (زور نایاب)، (زور
ده گمه ن)، (زور بی هاوتا)، (زور دانسقه).

شایانی باسه، له کوردی ئه مپرودا، جگه له و به کار هیانه، ئه م وشانه ش هه ن: چاک (چاکتر).
خاس، خاستر (خاسته ر). عال، عالته ر (عالت). باش، باشته ر. قه شه نگ، قه شه نگته ر
(قه شه نگتر).

بووینه، وشه‌ی (سوره = زوره = SŪRA) به واتای وشه‌ی (سترونګ = strong) ی
ئینگلیزی هاتووہ ئہم وشہیہ، بوپلہی بالا ئہم شیوہیہ وەر ده‌گری
(سه‌فیشته = SAV - IŠTA).^(۱۵۶)

(۲) - له قہدی ئاوہ‌لناوہوہ وەرگرتن .

پلہی بہ‌راوردکردن، پیوستی بہ پاشبہندی (- تہرہ = TARA -) ہہیہ - له ہیندی
کون دا، پاشبہندی (- تہرہ = tara -) یہو بہ جہرمانی کونیش (تہرہ . . . -) یہ .
بہ پارسی نوی - ش (- تہرہ = tar -) ہ .

وشہی (ئہ کہہ = AKA) ، کہ بہ واتای وشہی (ئیفیل = evil) ی ئینگلیزی ہاتووہ، بو
پلہی ناوہندی شیوہی (ئہ کہہ تہرہ = AKA - TARA) وەرده‌گری و ئہمہش بہ واتای (مو - ئیفیل
= more evil) ی ئینگلیزی دی .

(۱۵۶) - له زمانی کوردی ئہمرودا، بوپلہکانی، بہ‌راورد، بہم جوہرہ پیک دی :

(a) - پاشبہندی (- تہرہ = tar -)، یان (- تر = tir -) دہ‌خریتہ پاشکووی قہدی ئاوہ‌لناو (قہدی ئاوہ‌لناو + تہرہ -
تر -) - ئہمہ بوپلہی ناوہندی .

(b) - پاشبہندی (- ترین = tirIn -) یان (- تہرین = tarIn -) دہ‌خریتہ پاشکووی قہدی ئاوہ‌لناوہوہ بہ وجوہرہ
پلہی بالا پیک دی .

ہہمان جوہرہ کردہوہ، لہ‌گہل ہہر ناویکیش دا دہ‌گری، ئہ‌گہر ہاتووہک ئاوہ‌لناو بہ کار ہینرا . جگہ
لہوش لہ بری پاشبہندی پلہی ناوہندوہی بالاش، (زور) و (زور زور) و (ئیجگار)، لہ‌گہل
ئاوہ‌لناودا بہ کار دہ‌ہینرین .

بووینہ دہوتری :-

- ئہو پیاوہ . (ئاسایی)

- ئہو پیاوترہ . (پلہی ناوہندی)

- ئہو پیاوترینہ (پلہی بالا)

بہم جوہرش ئہم پلانہ دینہ کایہوہ :

ئہو پیاوہ (ئاسایی)

ئہو زور پیاوہ . (پلہی ناوہندی)

ئہو ئیجگار پیاوہ . (پلہی بالا)

ژماره‌ی کۆمه‌له ژووری دیاری کراو- (وهك بلییت : ژووره سه‌رووه‌کان) - به هۆی پاشبه‌ندی (- ئه‌ره = ARA -) هوه ده‌ست نیشان ده‌کرین . بووینه ، وهك له وشه‌ی (ئوپه‌ره UP - ARA =) دایه ، که به واتای وشه‌ی (upper - ئه‌په‌ر) ی ئینگلیزی هاتووه . له لاتینی دا (superus) ه .

پله‌ی بالاش ، پاشبه‌ندی (- ته‌مه = TAMA -) ی پی ده‌وی . بووینه وشه‌ی ره‌یقه سه‌مه (RAIVASTAMA =) یان (ره‌یقه‌ت - ته‌مه = RAIVAT - TAMA) ، که به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (مۆست ریدیه‌نت = most radiant) هاتووه ، له قه‌دی (ره‌یقه‌نت = RAIVANT) هوه هاتووه .

پاشبه‌ندی (- ته‌مه = AMA -) یش ، پاشبه‌ندیکی دیکه‌ی پله‌ی بالایه ، که به کار ده‌هینریت بووینه ، وشه‌ی (ئوپه‌مه = UPAMA) له پله‌ی بالادایه‌وه به واتای وشه‌ی (هایه‌ست = highest) ی ئینگلیزی هاتووه - (له‌گه‌ل وشه‌ی لاتینی (suprmus) دا به‌راوردی بکه) .

٤٨ - (وشه‌لیک دان = word addition) به زۆر جوړ له ئافیس‌تادا ده‌رده‌که‌وی ،
ئه‌مانه‌ش هه‌ندی له‌و جوړانه‌ن :

- ناوی دیارخهر + ناوی دیارخراویان قه‌دی کار (وهك ، tatpurusa) :

(a) - (فیس - په‌تی = VIS - PATI) ،^(١٥٧) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (ماسته‌ر - ئوڤ هاوز = master of the house) هاتووه - (وشه‌ی فیس = VIS) به واتای وشه‌ی (هاوس =

(١٥٧) - ئه‌گه‌ربیت ، واتای وشه‌به‌وشه‌ی ئه‌م فره‌یزه ئافیس‌تایی به به کوردی ئه‌مپرولیک بده‌ینه‌وه به‌م جوړه ده‌بی : (مال ، گه‌وره‌ی) به‌لام به پی‌ی کوردی ئه‌مپروده‌بی بوتری : (گه‌وره‌ی مال) .
لیره‌ش دا جوړه جیاوازی له نیوان وشه‌سازی له ئافیس‌تاداوه له نیوان زمانی کوردی ئه‌مپرودا به‌دی ده‌کری .

(house) هاتووو وشه‌ی (په‌تی = PATI) یش به واتای وشه‌ی (ماسته‌ر = master) هاتووو .
 (b) - (نر - گهر = NR - GAR)^(۱۵۸) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (مان
 دیفوره‌ر = man devourer) هاتووو . (وشه‌ی (نر = نر) به واتای وشه‌ی (مان = man)
 هاتووو . وشه‌ی (گهر) به واتای وشه‌ی (ده‌یفه‌ور = devour) هاتووو .
 هه‌روه‌ها (فیشه - فه‌یپه = VIŠA - VAIPA) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (پویزن -
 سپوته‌رینگ = pison - sputtering) هاتووو . وشه‌ی (فیشه = VIŠA) به واتای (پویزن =
 poison) هاتووو وشه‌ی (فه‌یپه = VAIPA) ش ، واتای وشه‌ی (سپوته = sputter)
 ده‌دات: ^(۱۵۹)

ئه‌مه ، له‌گه‌ل (ناوی کارا) (ئه‌سپ فروش = asp - frōš) له پارسی نو‌ی‌دا ، که به
 واتای فره‌یزی (هورس - سیله‌ر = horse seller) ی ئینگلیزی هاتووو ، به‌راورد بکه .
 - دیارخهر + دیارخراو . پیک هاتووو ، به واتای هه‌بوون ، یان په‌یوه‌ندایه‌تی ئاوه‌لناو
 دی (وهک ؛ ba huvrihi).

(a) - وشه‌ی لیک دراوی (ده‌یفه - یه‌سنه = DAIVA - YASNA)^(۱۶۰) به واتای فره‌یزی
 ئینگلیزی (وو‌شپه ئوف ده‌یفه = worshiper of daeva) هاتووو . وشه‌ی (ده‌یفه = DAIVA)
 به‌رامبه‌ری وشه‌ی (دیفه = daeva) ی ئینگلیزی یه . وشه‌ی (یه‌سنه = YASNA) ش به
 واتای وشه‌ی (وو‌شپه = worship) ی ئینگلیزی هاتووو .

(۱۵۸) - وشه‌ی (نیر = nēr) و (نیرینه) ، له زمانی کوردیی ئه‌م‌رودا بو‌واتای (پیاو، کور) ، (ئازا ،
 لی‌هاتوو، نه‌به‌رد) دی . وشه‌ی (گهر) و (گیر) یش له زمانی کوردیی ئه‌م‌رودا هه‌رماون . یه‌که‌میان
 واتای (پیشه) ده‌دات و ئه‌وی دووه‌میشیان به واتای (گرتن) هاتووو . به هه‌رحال له کوردیی ئه‌م‌رودا
 (پیاوخور) ، (پیاوهر) ، (نیرخور) (نیروه‌ر) هه‌ن . (و .)
 (۱۵۹) - بو‌هاوواتای ئه‌م لیک دراوه ئافیس‌تایی یه (قولپه‌ی زه‌هر) به‌کار دی (وشه‌که زیاتر به لای
 ناوی ده‌نگ دا ده‌چی) . (و .)

(۱۶۰) له زمانی کوردیی ئه‌م‌رودا (دیوپه‌رست) هاوواتای ئه‌م وشه ئافیس‌تاییه‌یه . (و .)

(b) - وشه‌ی لیک دراوی (نهریه - مهنهه = NARYA - MANAH) ی^(۱۶۱) ئافیستایی به -

واتای فرهیزی ئینگیزی (مانلی ئین سپیرت = manLy in spirit) دی. وشه‌ی (نهریه = NARYA) به واتای (مانلی = manLy) ی ئینگیزی هاتوو. وشه‌ی (مهنهه = MANAH) یش به واتای وشه‌ی (سپیرت = spirit) ی ئینگیزی دی.

وشه‌ی لیک دراوی (بی - زهنگره = BI - ZANGRA) ی ئافیستایی به واتای فرهیزی ئینگیزی (تو - لیگد = two - Legged) هاتوو. ^(۱۶۲)

(بی = BI) ، له وشه‌ی (دقه = DVA) هوه وهرگیراوه ، که به واتای وشه‌ی (تو = two) ی ئینگیزی دی. وشه‌ی (زهنگره = ZANGRA) هس به واتای وشه‌ی (لیگ = Leg) ی ئینگیزی هاتوو.

بهشی یه کهمی ههریه کی لهم وشه لیک دراوانه ؛ یان (ئاوه لئاوه) ، یان ناوی ژماره‌یه . (بهراوردیان بکه له گهل : وشه‌ی لیک دراوی پارسی نوی (سیاه - چهشم = siyāh - cašm) دا ، که به واتای (بلاک ئاید = bLack - eyed) ی ئینگیزی هاتوو ، ههروهها له گهل (چهار - پا = cahār - pā) دا ، که به واتای (فو - لیگد = four - Legged) ی ئینگیزی هاتوو .)

(۱۶۱) - بوهاوواتای ئەم وشه لیک دراوه ئافیستایه ، له زمانی کوردیی ئەمرۆدا ، ئەمانه هەن : روچی پیاوانه ، گیانی پیاوانه ، هینری پیاوانه ، کاری پیاوانه . کاری مهردانه ، روچی مهردانه ، کردهوهی مهردانه . (و.)

(۱۶۲) - له زمانی کوردیی ئەمرۆدا ، بوهاوواتای ئەم وشه ئافیستایی یه لیک دراوه ئەمانه هەن : (لووزه‌نگره) . (دووزه‌نگره) ، ههروهها وشه‌ی (زهنگر) و (زهنگول) یش به واتای وشه‌ی (Leg) ی ئینگیزی به کار دی.

شایانی باسه ، وشه‌ی لیک دراوی (دوولینگ) بو هه مان مه بهست به کار ده هینری . (و.)

(گہردانی ناو = Nominal Inflection)

۴۹ - ناوی ٹاڻیستایی، ہہر سی جینسہ ہیندو - ٹہور و پایی یہ ٹاسایی یہ کہی

ہہ یہ :

(۱) - نیر = (m.)

(۲) - می = (f.)

(۳) - بی لایہن = (n.)

بوژماردنیش، سی جورہ :

(۱) (تاک = sg.)

(۲) - جووت = (Du.)

(۳) - کو = (pl.)

جگہ لہمانہش، ہہشت حالت، یان ہہشت دوخی ہہ یہ :

(۱) - لہ دوخی (حالی) (کارا) دا = (N.)

(۲) - لہ دوخی (حالی) (بہرکار) دا = (Acc.)

(۳) - لہ دوخی (حالی) (دیارخہر) دا = (G.)

(۴) - لہ دوخی (حالی) (کارابزر) دا = (AbL.)

(۵) - لہ دوخی (حالی) (بہرکاری ناراستہ و خو) دا = (Dat.)

(۶) - لہ دوخی (حالی) (یاریدہدہر = تہواو کہر) دا = (Instr.)

(۷) لہ دوخی (حالی) (ٹاوه لکاری جیگا) دا = (Loc.)

(۸) لہ دوخی (حالی) (بانگہ وازی) دا = (Voc.)

جینس ، ههروهك یاسا ، به هوی فورمی تایبته تی یهوه ، ته نیا بوئاوه لئاو پیشان ده دری . جینسی ناویش به هوی وهرگیراویانه وه ده رده که وی (بروانه ، خالی سهره کی : ۴۴ ، تا ۴۶) . به لام له هندی حالت دا ، به هوی پیک هاتنه وه ، جیگیر ده بی .

جوړی جیاوازی هه لسوورانندن (declension) ، که به هوی پاشکوی حالته ته کان و کورت کردنه وهی قه ده کانه وه روو ده دن ، به هوی سهره تای قه دیانه وه ده ست نیشان ده کرین :

(۱) - جوړی واتایی (thematic type)

(۲) - جوړیک ، که به پاشبه ندی (Ā-) کوتایی دی

(۳) - جوړی ناواتایی ئەمیش به دووبه شه وه ، دابه ش ده کری :

(a) - قه دیک ، که به کونسونانت کوتایی دی .

(b) - قه دیک ، که به سونانت کوتایی دی .

جوړی ناواتایی (non - thematic) هه ر هه مان ده ستور ، قه ده کانیاں (۵) یان تی دایه . ئەم سی جوړه ، له روواله تی گشتی یه وه ، ده چوینرینه دووهم ویه که م و سییه م هه لسوورانندن له زمانی گریکی ولاتینی دا (زور که میش ، له رووسی دا) .

له م کلیشه هه ل سوورانندنه ی خواره وه دا ، فورمه کانی هه مان ناو ، به ترانسکرپشنی میسالی (ideal) پیشان ده دریت . به هه ر حال پیویسته تی بینی ئەوه بکریت ، که ئاقیستا ناتوانیت هه رچی نمونه ی ناوی هه ن ، هه موویان پیشان بدات - (جوړه فورمی هه لسوورانندی هه ر ناویک) . و .

له راستی دا ، فورمه بووه کان (زوربه ی زوری ناوی هه مه جوړ) شان به شانی یه کترینی ، به ترانسلیتره یشن پیشان دراون و به و جوړه تیکه لاوی و نووسینی جوړبه جوړ له یه کات دا ، پیشان دراون .

ٲهوانه‌ى، كه به پىٲى ئىٲالى (italics) نووسراون هاووښنه‌ى ٲه و فورمانه‌ن كه له گاته‌كان دا، پىشان دراون وله‌گه‌ل فورمه‌كانى ٲاڅىستاي دوايى جياوازي يان پىشان داوه

(هه‌رچه‌نده نه‌هينانى هاووښنه‌يان له گاته‌كان دا، سه‌باره‌ت به ته‌واوى فورمه‌كانه‌وه دلنبايى به‌رپا ناكات).

ٲه و فورمانه‌ى، كه له (جوړ) لايان داوه، خراونه‌ته ناو چوار چيوه‌وه. كورته‌ى گشتى ياساى كوٲايى به‌كان و قه‌د كورت كردنه‌وه، له خاله‌كانى (٦٣ - تا - ٦٦) پىشان دراوه.

جۆری ناواتایی = Thematic Type

۵۰ - ئەم جۆره ناوی نیر و ناوی بی لایه نی «-A- .-e/o-» دار، ده گریته وه .

- وینه ، بو (نیر = m.):

+ (ئەسپه = ASPA) ، به واتای وشە ی (steed = ستید) ی ئینگلیزی هاتوو

+ (مەرت یه = MARTYA) ، به واتای وشە ی (man = مان) ی هاتوو .

+ (زەستە = ZASTA) ، به واتای وشە ی (arm = ئام) ی ئینگلیزی هاتوو .

+ (نەیمە = NAIMA) ، به واتای وشە ی (half = هاف) ی ئینگلیزی هاتوو .^(۱۶۳)

+ (ئەهورە = AHURA) ، به واتای وشە ی (divinity = دیقینیتی) ی ئینگلیزی هاتوو .

+ (زەرە ئوشتەرە = ZARAO USTRA) به واتای وشە ی (zara thustra = زەرە ئوستەرە)

هاتوو .

+ (یەمە = YAMA) ، ناوی (yama = یەمە) = (Jamsid) جەمشید .

+ (ئەرئنه = ARΘNA) به واتای وشە ی (elbow = ئیلبو) ی ئینگلیزی هاتوو .^(۱۶۴)

+ (ئەمسە = AMSA) ، به واتای وشە ی (side = ساید) ی ئینگلیزی هاتوو .^(۱۵۶)

+ (دەیشەرە = DAIΘRA) ، به واتای وشە ی (eye = ئای) ی ئینگلیزی هاتوو .^(۱۶۶)

+ (شیه وئنه = ŠYAUΘNA) به واتای وشە ی (deed = دید) ی ئینگلیزی هاتوو .

(۱۶۳) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشە ی (nim = نیم) = (nīw = نیو) هەن و وشە ی (nīma = نیمە)

ش به واتای (نیوخشت) یان (نیوه) به کار دی .

(۱۶۴) - (یەرزەنه = yaražna) یان (ئانیشک) له کوردیی ئەمڕۆدا به کار دین .

(۱۶۵) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشە ی (dīda = دیدە) بو هەمان واتا به کار دی .

(۱۶۶) - لە زەتاوه (s) نیشانه ی (کو) بووه، ئەوجا گۆراوه و به رهو (- ان) چوو، ههروهك له وشه دا

دهر ده كه و ئی (..)

- وینهی ئاوه‌لناو- یش، وهك :

+ (ئه‌مرته = A-MR-TA) ، به واتای وشه‌ی (ئیم مورتال = immortal) ی ئینگلیزی هاتوو .

+ (میثقه‌ره = MIΘVA-RA) ، به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (ئوف ئه‌په‌یر = ofa pair) هاتوو .

فورمی بی‌لایهن (neuter) ، بوئه‌و حاله‌تانه‌ی ، که له‌فورمی نیرینه‌ جیاوازن ، به شیوه‌یه‌کی جیاواز پیشان ده‌درین .

وینه بو‌نیرینه‌ی تاک ، له هه‌شت حاله‌ت دا

بوئه‌م مه‌به‌سته ، وشه‌ی (ئه‌سپه = ASPA) ، به وینه‌وه‌رگیراوه ، بوئه‌وه‌ی له هه‌ر هه‌شت حاله‌ته‌که‌دا ، فورمه‌کانی پیشان بدرین وئه‌و حاله‌تانه‌ش ، که ده‌ستی بو نادات ، هه‌ر ده‌خریته به‌رچاو .

+ حاله‌تی کارا (N.) : (ئه‌سپه = ASPA - S) = (aspō) .

+ حاله‌تی به‌رکار (Acc.) : (ئه‌سپه‌م = ASPAM) = (aspōm) .

+ حاله‌تی دیارخه‌ر (G.) : (ئه‌سپه‌هیه = ASPA - HYA) = (aspahe) .

+ حاله‌تی کارابزر (AbL.) : (ئه‌سپات = ASPĀT) ، پاشبه‌ندی (-A) وهی (-AT) یش به‌کار

دی ، هه‌روهك هه‌رسی پاشبه‌نده‌که ، له‌م وشانه‌دا ده‌ر ده‌که‌ون :

- (زه‌ره‌ئوشترات = zaraguštrāt)

- (مه‌شیاتچه = mašyāat - ca)

(ییمه‌ت = yimat)

+ حاله‌تی به‌رکاری ناراسته‌وخو (Dat.) :

- (ئه‌سپای = ASPĀI) ، جگه له‌مه‌ش پاشبه‌ندی (-A) ، (-AI) ی به‌کار دی ، هه‌روهك له

وشه‌ی (یمای = yimāi) دا ده‌ر ده‌که‌وی .

+ حاله‌تی یاریده‌دان ، یان یاریده‌ده‌ر (Instr.) : (ئه‌سپا = ASPĀ) جگه له‌مه‌ش ، پاشبه‌ندی

(-A) وه‌ر ده‌گری ، هه‌روهك له وشه‌ی (زه‌سته = zasta) و (زه‌ستا = zastā) دا ده‌ر ده‌که‌وی .

+ حاله تی ئاوه لکاری جیگا (Loc.): (ئەسپە ی = ASPA - I) ، یان وهك ئەم وینانه :

- (شیه ئەه ی = syaogne)

- (ئەسپە یچە = aspaē - ca)

- (شیه ئەه ی = syaoganōi).

+ حاله تی بانگه وازی (Voc.): ئەسپە = (ASPA) ، یان وهك ئەم وینانه : (ئەهوره = ahura)

، (ئەهورا = ahurā).

وینە ، بو بی لایه نی تاک .

بو ئەم مه به سته ، وشه ی (ده یثره = DAIΘRA) به وینە ، بو (بی لایه ن) ی تاک ، له م

حاله تانه دا

+ حاله تی کارا (N.): (ده یثره م = DAIΘRAM) . یان ، شیه ئەه م = (syaognōm)

وینە ، بو دووان ، یان جووت (Du.):

+ له حاله تی (کارا = N.) دا : (ئەسپا = ASPĀ)

+ له حاله تی (به رکار = Acc.) دا : (ئەسپە = ASPA)

+ له حاله تی (بانگه وازی = Voc.) دا : (ئەسپا و = ASPĀU)

+ له حاله تی (دیارخه ر = Gen.) دا : (ئەسپه یا = ASPA - I - ĀS)

+ له حاله تی (کارا بزرا = Abl.) دا ، ههروه ها ، له حاله تی به رکاری (ناراسته وخو

Dat.) دا ، (ئەسپه ی بیه = ASPA - I - BYA) = (aspaēibya) یه .

وینه ی هه لسو و پان دنی وشه ی (ده یثره = DAIΘRA) ی بی لایه ن ، له دوخی (دووان

= Du.) یان جووت دا ، به م جوړه ده بی :

+ بو حاله تی (کارا = N.)

+ بو حاله تی (به رکار = Acc.) = (ده یثره ی = DAIΘRA - I) یه .

+ بو حاله تی (بانگه وازی = Voc.)

+ بو حاله تی (دیارخه ر = Gen.): (ده یثرا = DAIΘRĀ - S) یه .

+ بو حاله تی (کارا بزرا = Abl.)

بو حاله تی (بهرکاری ناراسته وخو = Dat.) : (دهیثربیا = DAIΘRABYĀ) یه

+ بو حاله تی (ئاوه لکاری جیگا = Loc.): (دهیثراو = DAIΘRĀU) ه .

وینه ی ههشت حاله ته که ، بو نیرینه (کو = PL.) بهم جوره یه :

+ بو حاله تی (کارا = N.): (ئه سپا = ASPĀṢ) ، یان (ئه سپه = ASPA) یان (ئه سپازه =

ASPĀṢAS) ، یان (aspāghō)

+ بو حاله تی (بهرکار = Acc.) ، ئه م وینانه هه ن :

- (ئه سپه نز = ASPA - NS)

- (مه شیاسچه = maśyas - ca)

- (مه شیه نگ = maśyōng)

- (دیقا = daevā)

+ بو حاله تی (دیارخهر = Gen.) ئه م وینانه هه ن :

- (ئه سپه نام = ASPA - NĀM)

- (ئه سپانام = ASPĀ - NĀM) , aspānām

- (مه شیانام = maśyānām)

- (شیاننه نام = śyaagnanām)

+ بو حاله تی (بهرکاری ناراسته وخو = Dat.) ، حاله تی (کارابزر = Abl) ئه م وینانه هه ن :

- (ئه سپه ی بیهز = ASPA P - I - BYAṢ)

- (نه یمه ی بیهز = naēmaēbyō)

+ بو حاله تی (یاریده دان = Instr) ئه م وینانه هه ن :

- (ئه سپایش = ASPĀIS)

- (ئه سپه یش = ASPĀIS)

- (مه شیایش = maśyāis)

- (شیه ثنایش = śyaognāis)

+ بو حاله تی (ئاوه لکاری جیگا = Loc.) ئه م وینانه هه ن :

- (ئه سپه یزو = ASPA - I - ṢU)

- (ئەسپەپشۇ = aspaēsu)

- (شەپەنەشۇ = syao gnaēsu)

وشەي (دەپشە = DAIΘRA) ش وەك وشەپەكە بى لایەن، لە دوخی (كوڭدا، ئەم
حالەتەنەي بەرچاوەوتوون :

+ لە حالەتەي (كارا. N.) دا ئەم وینەپە هەپە :

- (دەپشە = DAIΘRĀ) ، هەر وەها ؛

- (شەپەنە = syao gna) ، يان (شەپەنە = syaogana)

+ لە حالەتەي (كارابزەر = Abl.) و (بەركارى ناراستەوخو = Dat.) دا ئەم وینانە هەن :

(دەپشەپەز = DAIΘRĀBYAS) ، (doigrābyo).

جیاوازی (پیکهاتوو = فورم) ی (بى لایەن = neuter) ی هەرسى ژمارەكە (تاك،
جووت، كوڭ) لە حالەتەي (كارا = N.) داوویكچوونی پیکهاتووەکانى بى لایەنى حالەتەي
كاراوهی بەركارى هەرسى ژمارەكە دەستوورویاسایەكى گشتى بو هەردوو جوړە
هەلسووراندنەكە، هى واتایى وهى ناواتایى، پیک دەهینیت.

كەرەستەي (i) ؛ لە كوٹایى (پاشكووى) وشەي ژمارە (جووت = دوو = du) داو (كوڭ =
pLural) ی كارای نیرو هەلسووراندنى واتایى دا، سەر لەنووى، لە ژیرزورى
هەلسووراندنى (راناو) دا دروست كراو هەتەو (تەماشای حالى سەرەكى «۷۱»، بكە).

لە هەلسووراندنى قەدى واتایى دا، بە تەواوى هەر وەك لە هەلسووراندنى قەدى (Ā)
داردا، كوٹایى لە گەل قەدى بە بزوين كوٹایى هاتوودا دەر دەكەوئیت.

هەمیشە، ئەمەش مسوگەرنى یە، لە كاتیک دا، كە دريژى كوٹایى ئەنجامیكى
ساكارى خستەسەرى دريژ كەردنەوہى قەدە. لە كوٹایى دا، ئەو هەش يان دەگەریتەوہ بو
هوى بزوينى كوٹایى، يان بو هەندى هوى پیشووتر كە بەشدارى ئەو پیکهاتووہن.

لەمەوپیشتر، ئەمە روشن كراپەوہ (تەماشای حالى سەرەكى «۲ و ۳۹» بكە) و ئەم
جوړە هەلسووراندنەشى، لە زمانى ئاقیستادا زور سوودبەخشە.

قه‌دی (ئا = -Ā) دار Type with (-Ā)

٥١ - له ژیر سیبهری ئەم ناوونیشانەدا، ناوی (مییڤه) کوډه‌بنه‌وه، که راسته‌وخو
(به سه‌ره‌مپه‌یی وهك ئاو‌ه‌ل‌ناو) په‌یوه‌ندی‌یان له‌گه‌ل ناوی نیرینه‌وه‌ی بی‌لایه‌نی (a) دارد
هه‌یه.

بو‌وینه، وهك:

+ (ئورقه‌را = URVARĀ), ^(١) که به واتای وشه‌ی (پلانت = pLant) ی ئینگلیزی هاتووه.
+ وشه‌ی (ده‌ینا = DAINĀ), ^(٢) به واتای وشه‌ی (ریلیجن = reLigion) ی ئینگلیزی
هاتووه.

+ وشه‌ی (گه‌یثا = GAIΘĀ), ^(٣) به واتای وشه‌ی (بی‌ینگ = being) ی ئینگلیزی هاتووه.
+ وشه‌ی (فه‌نثقا = VANΘVĀ), ^(٤) به واتای وشه‌ی (هیرد = herd) ی ئینگلیزی هاتووه.
+ وشه‌ی (سه‌فا = SAVĀ), ^(٥) به واتای وشه‌ی (یوز = use) ی ئینگلیزی هاتووه.
+ وشه‌ی (گریفا = GRIVĀ), ^(٦) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (نه‌یپ ئوف‌ذه
هید = nape of the head) هاتووه.

(١) - له‌زمانی کوردیی‌دا، ئەمانه‌هه‌ن: (رووه‌ك = ruwak), (گییا = giya), (دره‌خت = diraxt), (شه‌تل

= satil), هه‌روه‌ها (شانای = šanāl) و (چاندن = cāndin) و (روواندن = ruwāndin) یش هه‌ن. (و.)

(٢) - له‌کوردیی‌ئه‌م‌په‌وش‌دا، هه‌ره‌مان‌وشه‌به‌کاردی، ئەگه‌رچی زوربه‌ی خوینعه‌ه‌واری کورد به

وشه‌یه‌کی (عه‌ره‌بی) ده‌زانی! (و.)

(٣) - له‌زمانی کوردیی‌ئه‌م‌په‌ودا، وشه‌ی (جیهان = jihān) و (گیتی = getti) به‌کار دین. (و.)

(٤) - له‌زمانی کوردیی‌ئه‌م‌په‌ودا، ئەم‌وشانه‌هه‌ن: (گه‌له‌ = gaLa), (ران = rān), (جله‌و = jiLaw), (ره‌م

= rām) . . . (و.)

(٥) - له‌زمانی کوردیی‌ئه‌م‌په‌ودا، بو‌هاو‌واتای ئەم‌وشه‌ئافیستای‌یه‌وه‌ك (ناو) ئەمانه‌هه‌ن: (زانین =

zānin), (زانشت = zānist), (سه‌واد = sawād), (زانباری = zanyārī).

وه‌ك (کار)‌یان‌ئاوه‌ل‌ناو‌ئه‌مانه‌هه‌ن:

(به‌کاردی = ba - kar - dē), (پادیت = rā - det), (به‌سوود = ba - sūd). (و.)

(٦) - له‌زمانی کوردیی‌ئه‌م‌په‌ودا، بو‌هاو‌واتای ئەم‌وشه‌ئافیستای‌یه‌، (گری‌مل = gre - miL), (گریوه =

grīwa) هه‌ن. (و.)

+ وشه‌ی (چیتا = CIΘA), ^(٧) به واتای (ردیمپشن = redemption) ی ئینگلیزی هاتووہ .
+ وشه‌ی (جہہیکا = گہہیکا = JAHIKĀ), ^(٨) به واتای وشه‌ی (وہنتہن = wanton) ی
ئینگلیزی هاتووہ .

وشه‌ی (ئورقہرا = URVARĀ) له حالہ تہ کان دا .

له گہل (تاک = singular) دا

+ له حالہ تی (کارا = N.) دا : (ئورقہرا = URVARĀ) = urvarā, ہہروہہا (دہینا = daenā)
ش .

+ له حالہ تی (بہرکار = Acc.) دا : (ئورقہرام = URVARĀ - M) = urvarām .

+ له حالہ تی (دیارخہر = Gen.) دا : (ئورقہرہ = URVARĀ) یان (ئورقہرہیا =

URVARAYĀ) یان (ئورقہریاز = URVARAYĀŞ), (ئورقہرہیا = urvarayā), ہہروہہا (چیتا
= ci gā).

+ له حالہ تی (کارابزر = Abl.) دا :

(ئورقہریات = -A-YA-T) URVARAYĀT

یان (urvarayāt).

+ له حالہ تی (بہرکاری ناراستہ و خو = Dat) دا :

(ئورقہریای = -A-YA-AI) URVARAYĀI

یان, (جہہیکہیای = Jahikayai)

یان (گہیشیای = gaegyāi)

+ له حالہ تی (یاریدہدہر = Instr.) دا :

(ئورقہرہیا = (YĀ-) Ā) URVARA

(٧) - ئەم وشەییە، زیاتر ئاوازی وشە کەییە، تاوہ کو واتاکەیی و حالی حازریش، لە کوردیی ئەمرۆدا
وشەیی (چرز) بو ئاوازی (دەنگی گوشت برژاندن)، یان بو (کوژاندنەوہی دەنگی ئاگر) بە کار دی.
(.٩)

(٨) لە زمانی کوردیی ئەمرۆدا، ئەم وشەییە ہہروہک خوئی ماوہ تەوہ لە گہل نہختی ئال و گۆر بە سەر
کوٹایی دا، ئەمرۆش (جاہیل، جہحیل، ہہرزہ، ہہرزہ کار، لووتی) ہاوواتای ئەو وشە ئافیستای یەن.
(.٩)

یان (دهينه = daēna) (دهينا = daēnā), (دهينهيه = daēnaya), (دهينهيا = daēnaya).
+ له حاله تي (ئاوه لکاري جيگا = Loc.) دا :
(ئورقه رهي = URVARAI (-A-I ?))
یان :

« گهيشي = gaēge »

یان « گريقه يه = grivaya (AI + A) »

+ له حاله تي (بانگه وازی = Voc.) دا :

(ئورقه رهي = URVARAI), (urvaire)

- له گهل (جووت = دووان) = (Du.) دا. ^(۹)

+ له حاله تي (به رکار = Acc.) دا.

(ئورقه رهي = URVARAI), (urvaire)

یان (سه قوی = savoi).

+ له حاله تي (بانگه وازی = Voc.) دا. ^(۱۰)

+ بو حاله تي به رکاري (ناراسته و خو = Dat.) :

- (ئورقه را - بيا = URVARĀ - BYĀ)

یان، (فاتوا بيه = vqđwabya)

+ بو حاله تي (کارابزر = Abl.) و (ياریده دهر = Instr.)، هر هه مان وينه ي سهره وهن.

+ بو حاله تي (ديارخهر = Gen.) و (ئاوه لکاري جيگا = Loc.)؟ ^(۱۱)

له گهل (کو = PL.) دا :

+ له حاله تي (ناوی = N.) دا :

- (ئورقه راس، ئورقه راس = URVARĀ - s) ، ئه و جا (ئورقه را = urvara)

(۹) - نووسهر، يان بابليين وهرگيرهري بوئينگليزي، له هه ندي جيگادا شتي تيگهل وپيگه لي پيشان

داوه. بو وينه، له لاپه ره (ل - ۴۸) دا ئه مانه ي به م جو ره پيشان داوه (Du., v., Acc...). ئا لي ره دا ئه م (v.)

هيچ واتايي به دهسته وه نادات. به هر حال، له وانه يه له بريي (Voc.) بي.

(۱۰) - بو ئه م حاله ته، هيچ وينه يه كي پيشان نه داوه. (و.)

(۱۱) - بو به رامبهري ئه م وشه ئاقيستايي يه، له زماني كوردبي دا، ئه م وشانه هه ن: (پا = pā)، (بي =

+ له حاله تی (به رکار = Acc.) دا :

- (ئورقه رانسی = URVARĀ - NṢ.)

یان ، (گه یثا = gaegā.)

+ له حاله تی (دیارخه ر = Gen) دا :

- (ئورقه ره نام = URVARANĀM) ، urvaranām

+ له حاله تی (کارابزر = Abl.) و (به رکاری ناراسته و خو = Dat.) دا :

- (ئورقه رابی یه س = URVARĀ - BYAS.)

یان (ئورقه را بی یه س چه = urvarābyas - ca)

یان (گه یثه بی یه = gaegabyō) ، gaegavayo

+ له حاله تی (یاریده ده ر = Instr.) دا :

- (ئورقه را بیس ، ئورقه رابیش = URVARĀ - BIS)

یان (گه یثه بیش = gaeg abis.)

+ له حاله تی (ئاوه لکاری جیگاد = Loc.) دا :

- (ئورقه راسو = URVARĀ - ṢU (- A))

یان ، (گه یثا هقه = gaegāhva)

له م هه لسو و پړاندانه دا ، جوړی (قه د = stem) زور که م ناسرا و و دیاره ، هه روه ها

زوری جوړه کانی کوتایی ، که وهك : [AYA, Ā, A] بن ، به هوئی هه لسو و پړاندنی زوره ملی

له گه ل [i] دا و هه لسو و پړاندنیان له گه ل راناودا ، ده رکه و توون . .

A thematic type = جوړی واتایی

۵۲ - له کاتیک دا، که قەدی کوتایی به [A], [Ā] هاتوو، ههموویان، له ههلسوورانندی ناوهوی جوړیک دا، چوون یه کن، قەده کونسونانت و سونانت داره کان، پیوستی یان، به دابه شکردنی دووه م، بو چەند به شیکی دیکه وه، ههیه .

ئەم جیاوازیانە، ههروهک چوون له کورت کردنهوهی قەداوله هەندی حالت دا، روودەدەن، به هوئی کوتایی هەندی حالتەوه دەردەکەون .
کلیشه (pattern) ی ههلسوورانندن، زورن، به تایبەتی، ئەگەر هاتوو ئیمه ئەو حالەتانی، که جوړی تیکه ل به کوون و جزکراو پیشان دەدەن، سەرژمیریان بکەین و بیانەینەوه ناوهوه .

ژماره ی ئەو کلیشانە (پاتەن = patterns) ، له پشکینەر یکه وه بو یه کیکی دیکه جیاوازیی پیشان دەدەن .

بو، وینه، پشکینەری، وهک (ریچلت = H. RecheLt) نزیکه ی « ۱۵ » جوړ کلیشه بو هەمان مەبەست سەرژمیر دەکات .

ئیمه، لیره دا، هه رته نیا، هه ره گرن گترین جوړی ههلسوورانندن پیشان دەدەین و نامانەوی، بگه رپینه وه، بو هیانە سوئی دابه ش کردنی دابه ش کراو .

۵۳ - (قەدی کونسونانت دار). ئەم (قەده) پیک هاتوو له : ریشه ی قەد + قەدو

پاشبەندی (-T-, I T, -T-), یان پاشبەندی (-US, -IS -, -T AT-, -AT -).

- بو (نیر = m.), وشە ی (پەد = PAD).

لەمە، وشە ی (پاد = PĀD) ی لی وەر دەگیری و ئەم وشە یە ش به واتای وشە ی (فووت

= foot) ی ئینگلیزی هاتوو . له پارس ی دا (پا = pā) یه .

- بو (می = f.), وزشە ی (ئەپ = AP -).

+ وشە ی (ئاپ = ĀP -), ^(۱) به واتای وشە ی (ووتە = water) ی ئینگلیزی هاتوو . له

(۱) - له زمانی کوردیی دا، وشە ی (ناو = āw) و (ئاوی = āwi) و (ئاب = āb) هەن . (و.) .

پارسی نوی دا، (ئاب = ab) .

+ وشه ی (دروگ = DRUG)،^(۲) به واتای وشه ی (دروگ = drug) ی ئینگلیزی هاتووہ . به راوردی له گه ل (دروغ = duro) ی پارسی نوی دا، بکه . ئەم (دروغ) ی پارسی یه، به واتای وشه ی (لای = Lie) ی ئینگلیزی هاتووہ .

+ وشه ی (فیز = VIS)، به واتای وشه ی (هاوس = house) ی ئینگلیزی هاتووہ . به بلووحی (گیز = gis) .^(۳)

+ وشه ی (ئەست = AST)، به واتای وشه ی (بۆن = bone) ی ئینگلیزی هاتووہ .^(۴)

(بی لایەن)

به راوردی ئەم وشه ئافیسٹایی یه و وشه ی (ئوستخان = ustuxān) پارسی نوی، بکه .

+ وشه ی (ئوش = us)،^(۵) به واتای وشه ی (ئێ = ear) ی ئینگلیزی هاتووہ .

+ ئاوه لئاوی (مەز = MAZ)، به واتای وشه ی (لاج = Large) ی ئینگلیزی هاتووہ . به

بلووحی دەبیت به (مەزەن = mazan).^(۶)

(۲) - له زمانی کوردیی دا، (زەر = zahir)، (ژەر = zahir)، (بی هوشی = behoshi)، (دەواء = dawā).

(دەرمان = darman)، (مەزادخانە = mazād - xāna)، (قسە سوێر = qisa - swēr).

نووسەر بو بە رامبەری ئەم وشە یه، وشه ی (دروغ) ی له پارسی نوی دا هیناوه ته وه، ئەوجا ئە گەر ئە وه وایت (ئە گەرچی دوورن)، له زمانی کوردیش دا (درو = drō) و (درووی = dirwē) و (دری = drē) . (درو = draw) هەن . (و .)

(۳) له زمانی کوردی (مال = māL) و (خانوو = xanū) و (یانە = yāna) هەن، هەر وه ها (خانە = xāna) و (لانە = Lāna) شی بی دەوتریت . (و .)

(۴) - له زمانی کوردیی ئیستادا، ئەم وشانە هەن : (ئەستی = astl)، (ئەستۆ = asto)، (ئیسقان = esqān)، (ئیسٹیخوان = estixwān)، (پیشه = pēsa) هتد (و .)

(۵) - له کوردیی ئیستادا، ئەم وشانە هەن ؛ (گوش = gōs)، (گوئی = guwe)، (گی = gi) هتد (و .)

(۶) - له زمانی کوردیی ئیستادا، ئەم وشانە هەن : (مەزن = mazin)، (گەرە = gawra)، (زل = zil)، (برم = birm) هتد (و .)

+ وشه‌ی (نه‌پت نه‌پات = NAPĀT - NAPĀT) ، به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (گراندسهن
= grand son) هاتووه . به پارسی نوئی، (نه‌قه = nava) ی پی ده‌وتریت^(۶) .

- بو مینه .

+ وشه‌ی (نه‌مرتات = AMRTĀT) ، به واتای وشه‌ی (ئیم مورتالیتی = immortality) ی
ئینگلیزی هاتووه . به پارسی نوئی وشه‌ی (مورداد = murdad) هه‌یه ، که ناوی
مانگیکه .

+ وشه‌ی (سنه‌ئیز = زنه‌ئیز = SNAOIS) ، به واتای وشه‌ی (ئامز = arms) ی ئینگلیزی
هاتووه . (بی لایه‌ن)

(۶) - له کوردیی ئیستادا ، ئەم وشانە بە کار دێن : (نەوہ = nawa) ، (وہچہ = waca) ، (ئەوہزا = awazā) .

هموو قهده کانی، ئەم جوړه، پلهی کورت کردنه وهیان نی یه! (٧)

Neuter بئ لایه ن	Feminine مئ	Masculine نئ
<p>ئەست = AST ئەسچە = as-ča</p>	<p>(āfš = ئافش) (drušš = دروخش) (vīš = قیش) (aməratās-ča = ئەمەرتەسچە)</p>	<p>{ĀP-š = ئاپ-س} + {بوۆ تاکی (کارا)}</p>
	<p>āpəm = ئاپەم drujim = دروجیم drujəm = دروجەم</p>	<p>ĀP-AM = ئاپەم + تاکی (بە کار)</p>
	<p>apas-ča = ئەپەس-چە apō = ئەپا drujō = دروجا /āpō/ = ئاپا</p>	<p>AP-Aš = ئەپەس + تاکی (دیارخەر)</p>

خشته خانەئى ژماره (. ٥٣ . . .)

(٧) - تیکه ل و پیکه لئ یه ک، به خشته خانە که یه وه، دیاری یه! (٧٠)

Neuter بی لایه ن	Feminine می	Masculine نیر
	<p>vīsat = قیزه ت</p> <p>ape = نه پی</p> <p>apaē-čit = نه په بی چیت</p> <p>mazōi = مه زای</p> <p>/āpe/ = ناپی</p> <p>apa = نه په</p> <p>apā-ča = نه پاچه</p> <p>visa = قیزه</p> <p>naišišā = نه یشیشا</p> <p>vīsi = قیزی</p> <p>vīsyā = قیزیه</p> <p>aməratāitī = نه مه رتایتی</p>	<p>AP-AT = نه پت</p> <p>تاکي (کارابزر)</p> <p>AP-AI = نه پی</p> <p>تاکي (به رکاری ناراسته و خو)</p> <p>AP-Ā = نه پا</p> <p>تاکي (یاریده ر)</p> <p>AP-I (A) = نه پی</p> <p>تاکي (ناوه لکاری جیگا)</p>
<p>AST-1 = نه ستی</p> <p>usi = نوشی</p>	<p>āpa = ناپه</p> <p>pāda = پاده</p> <p>snaišizbya = سنه یشیربیا</p> <p>ušibya = نوشیبیا</p> <p>pādave = پاده ف</p> <p>aməratātā = نه مه ره تاته</p>	<p>ĀP-A = ناپه</p> <p>جووتی (لارا) و (به رکاری)</p> <p>AP-BYA = نه پ - بیا</p> <p>(جووت، بو به رکاری ناراسته و خو، یاریده دان، کارابزر)</p> <p>AP-Āṣ = نه پاز</p>

خشته خانہی ژماره (.....)

Neuter بی لایه ن	Feminine می	Masculine نیر
	<p>āpō</p> <p>apas-ča = نه پاچه</p> <p>apo = ناپو</p> <p>vīsqm = فبزام / سنه ییشام =</p> <p>snaiḡišqm</p> <p>aiwvō = نه یوقا</p> <p>vīzi byō = قیزبیا</p> <p>padəbyas-ča = په ده یه سچه</p> <p>azdibīš = نه زدیبیش</p> <p>pādəbīš = پاده بیس</p> <p>(NAPṬṢU) nafšū = نه فشو</p>	<p> $\left. \begin{array}{l} \bar{A}P-A\check{S} = \text{نه پهر} \\ \bar{A}P\check{A}\check{S} \end{array} \right\} \text{کوی (کارا)}$ </p> <p> $\left. \begin{array}{l} \bar{A}P-A\check{S} \\ \bar{A}P\check{A}\check{S} \end{array} \right\} \text{نه پهنز} = AP-N\check{S}$ </p> <p>کوی (به رکار)</p> <p>apqm = AP-ĀM = نه پام</p> <p>AP-BIŠ = نه پ-بیش</p> <p>به رکاری ناراسته و خو و کارابزر</p> <p>AP-UYAŠ = نه پ-بیه س</p> <p>کو (کارابزر) و (ناراسته و خو):</p> <p>AP-BIŠ = نه پ-بیش</p> <p>AP-ŠU = نه پ-زو</p>

خشته خانهای ژماره (.....)

حاله تی (کارابزر = abLative) ، ههروهك جوړیكى تاییه تی ، پیکهاتوو-
 (فورم) یه کی نوی یه ، بو هه موو جوړیكى ناواتایی (Non - thematic) - «له گاته کانه وهو
 هه ندیک جار، ته نانه ت، له ئاقیستای دواینیش دا، حاله تی فورمی کارابزر له گهل
 دیهارخراو (genetive) دا، تیکه لاوده بیټ» - له بهر نه وه دژ اوهری له گهل جوړی
 کورت کردنه وه، جیگای سه رسورمان نی یه . کورت کردنه وهی جوړ به جوړ، یان
 جوړی زوری کورت کردنه وه هه هه مان ده ستوور، له حاله تی دیکه دا، ئاشکراو
 دیاره .

فورمی (یوزیب یه = usibya) و (پادهف = pādave) - «بووینه، وشه ی (پادا - بیا =
 PĀDA - BYĀ» - له قه ده وه وهر نه گیراون، به لکو له فورمی حاله تی (کارا = nominative)
 دا، له ژماره ی دووانه (جووت) وه، هاتوون .

۵۴ - قه دی (-AŞ-), (-ĀŞ-) دار .

له چوارچیوهی ئەم سه ره ناوه دا، ناوی بی لایه ن و ئاوه ل ناوی وهر گیراو، که له وانیه
 فورمی نیری یان هه بیټ، پله ی به راوردی نیوان ئاوه ل ناو بو نیرو بو بی لایه ن و هه روه ها
 پارتیسیپلی ته واوی (-US-), (-VĀŞ-) دار، دهرده که ون :

- وشه ی (مه نه = MANAH) ، که بی لایه نه ، وشه ی (مه ناه = MANĀH) ی

لی وهر گیراوه . ئەم وشه یه ، به واتای وشه ی (سپیریت = spirit) ی ئینگلیزی هاتووه ^(۱)

- وشه ی (نهریه - مه نه = NARYA - MANAH) ، که بو نیره ، وشه ی (مه ناه = MANĀH)

ی لیوه وهر گیراوه . ئەم وشه یه ، به واتای ، فره یزی ئینگلیزی (مانلی ئین سپیریت =
 manly in spirit) هاتووه - (بو به راورد) .

(۱) له زمانی کوردی ئەمیروداو بو هاوواتای ئەو وشه ئاقیستایی یه ئەم وشانه به کار دین : (روح =

(rōh), (ویژدان = wīzdān), (بیر = blr), (میش = mēs), (مرغ = mirg). هتد (و.)

- وشه‌ی (فههیهه = VAHYAH) ، وشه‌ی (فههیاھ = VAHYĀH) ی^(۲) لیوه
وهرگیراوه . ئەم وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی (بیتە = better) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- وشه‌ی (ئازیهه = ĀSYAH) ، وشه‌ی (ئازیاه = ĀSYĀH) ی^(۳) لیوه هاتووہ . ئەم
وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی (کویکهست = quickest) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- وشه‌ی (فیدوش = VIDUŠ) ، وشه‌ی (فیدفاز = VIDVĀS) ی^(۴) لیوه وەرگیراوه . ئەم
وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی (نهوینگ = knowing) ی ئینگلیزی هاتووہ .
جیاوازی یه کانی جوړه که ی پیشوو به ره و فورمی به هیز که م ده کرینه وه ، بووینه ؛
ئه و حاله تانه ی ، که که مترین کورت کردنه وه ، به سهر قه دیان دا دیت (ئه گهر ،
پله خوازین) .

ئه و حاله تانه ی قه ده کونسونانت داره کان ، بریتی یه ، له : (کارا) و (به رکار) ، بو تاک و
بو جووت . ههروه ها (کارا) ی (کو) ی نیرومی ، کارا و به رکاری کو- ی بی لایهن .

که چی (نی) ی ئەم جوړه (مه نهه = MANAH) - (جگه له ناوی تاک) - قه دی لاوازی
وهك (AS-) ، نهك ؛ -AS-) ی ههیه . ئەم هه ر جوړی هه لسو و پراندنه ، که له گریکی
کون دا ههیه . جوړی (ε φ ο ε ν . .) .

(۲) - له زمانی کوردی ئەمپرودا ، ئەم وشانه هه ن : (بهه = bah) ، (باش = bās) ، (چاک = cāk) ، (خاس
= xās) ، (قه شهنگ = qašang) ، (لاو = Lāw) ، (نایاب = nāyab) . (و) .

(۳) - له زمانی کوردی ئەمپرودا ، وشه‌ی (ئازا = āza) ، (خیرا = xēra) ، (گورج = gurj) ، (گول = gōl)
هه ن (و) .

(۴) - بوها و واتای ئەم وشه ئافیتایی یه ، له کوردی ئەمپرودا ، ئەم وشانه هه ن : (زانا = zānā) ، (دانا =
dānā) ، (بزان = bizān) .

شایانی باسه ، ئەم وشه ئافیتایی یه (فید - فاز) ، زور نزیکه ، له (فی - فازوئی - واز) هوه . ئەگه
واش بی ، هوه ، له یهك ریشه وهن به هه رحال ، ئەمه ، بو به راورد ، سوودی ههیه ! (و) .

Neuter بئلايه ن	Masculine نير	
(MANAṢ = مه نه ز) manō =	بو (کارا = N.): وشه ی (مه نه ز = MANAṢ) مان (vīdvā)	Singular
(VIDVĀṢ-AM = قید قاره م) vīdvāṅham =	بو (به رکار = Acc.): وشه ی (مه هه زه م = MAHAṢ-AM) mananḥam =	تاك
	بو (کارا = N.) و بو (به رکار = Acc.): وشه ی (مه نه ز = MANAṢ - Ā) یان وشه ی (ئاشینه = asyanḥa)	Dual جووت
(MANĀṢ = مه ناز) manā = vaiṅhās-ċa	بو (کارا = N.): وشه ی (مه نه زه س = MANAṢ-AṢ) mananḥō = یان وشه ی (قید قاره س = VIDVĀṢ-AṢ) vīdvāṅho = بو (به رکار = Acc.): وشه ی (مه نه ز - نس = MANAS-NS) mananḥō =	Plural کۆ

خشته خانه ی ژماره (. ۵۴)

۵۵ - قه‌دی «- AT - (- NT -), - ANT -»:

له ژ...، ئەم ناوونیشانەدا، (ئاوه‌لناو) و (پارتیسیپل) ی پاشبەند (- AT -), (- IT -) دار، دین هەر و هە ئاوه‌لناوی پاشبەند (- VAT -), (- VANT -), (- MAT -) دار و له پاشبەندی (- MANT) (نیں) و (بی لایەن) یش، دین.

+ (هەت = HAT): یان (نەنت = NANT)، بە واتای وشە (ئینگ سیزتەز existent) ی ئینگلیزی هاتوو.

+ (مەزەت = MAZAT): (مەزەنت = MAZANT)^(۱)، بە واتای وشە (لاج = Large): ئینگلیزی هاتوو.

+ (چقەت = CVAT): (چقەنت = CVANT)^(۲)، بە واتای فرەیزی ئینگلیزی (هاولا how Large =) و (هاوماچ = how much)، هاتوو. بەراوردی له گەل وشە (کووتەتەز

quantus) ی لاتینی دا بکە.

+ (برزەت = BRZAT): (برزەنت = BRZANT)^(۳)، بە واتای وشە (های = high) ی

ئینگلیزی هاتوو.

+ (فشویەت = F̄SUYAT): (فشویەنت = F̄SUYANT)^(۴)، بە واتای فرەیزی ئینگلیزی

(۱) - له زمانی کوردیی ئێستادا، وشە (مەزن = MAZin) بە واتای (گەورە = gawra) و (بەرز = barz) و (نەمر = namir) دیت. (و.)

(۲) - له زمانی کوردیی دا، هەمان وشە، له گەل نەختی جیاوازی دا، واتە، وشە (چەند = çand) و (چند = cind) و (چن = cin) بە کار دین. (و.)

(۳) له زمانی کوردیی ئێستادا، وشە (بەرز = barz) بو هەمان واتا بە کار دیت. (و.)

(۴) - بەرامبەری ئەم وشە ئاف یستایی یە، له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانە (فرەیزانە) هەن. (رانی داشت = rān-i-dāst)، (پەزی داشت = paz-i-dāst)، (رانی دوشەنی = rān-i-dōšanl). (ئازەل وداستی = āzaLudāstl) (و.)

(که تل بریده = cattle breeder) هاتووه .

+ (دفشیهت = DVIŠYAT): (دفشیهنت = DIVIŠYANT),^(۵) به واتای فرهیزی

ئینگلیزی (هه یته - نه نه می = hater enemy) هاتووه .

+ (ئه ست فهت = ASTVAT): (ئه ست فهنت = ASTVANT),^(۶) به واتای وشه ی

(مه تیره ل = material) ی ئینگلیزی هاتووه، یان به واتای (کورپه ره ل = corporeal) هاتووه .

+ (مژده فهت = MIZDAVAT): (مژده فهنت = MIZDAVANT),^(۷) به واتای فرهیزی

ئینگلیزی (رسیفینگ ریتربیووشن = receiving retribution) ی ئینگلیزی هاتووه .

به وینه یه کی میسالی، هه لسوورانندن، له جووری سه ره کی دا جیاوازی پیشان

نادات (ته ماشای، خالی - ۵۳ بکه)، به لام له فورمی راستی دا، زور هه ن، که له

کورت کردنه وه دا لا بدهن . له بهر ته وه، وا ئیمه، ئه وانه به پراویژ ده خه یه روو .

(۵) - له زمانی کوردی ی ته مپرودا، ئه م وشانه هه ن: (دیو = dēw), (دوژمن = duzmin), (دژمن =

(dižmin), (دژمه ن = dižman), (و .)

(۶) به رامبه ری ئه م وشه ئافیس تایی، له زمانی کوردی دا ئه م وشانه هه ن:

(ئیس تیخوانی = Istixwānī), (ئه ستی = astī), (ئیسکی = eskī), (ئه ستوی = astōl).

(۷) - له زمانی کوردی ته مپرودا، بو به رامبه ری ئه م وشه ئافیس تایی یه ئه م وشانه هه ن: (موژده =

(mužda), (مزگینی = mizgenī) ۱۰۱۰)

Neuter بِنِ لایهِن	Masculine نِیْر
HAT = ههت mazat = مهزهت	+ بو (کارا = N.): (ههنتس = HANT-Ş) ، hqs مهزه = /maza/ ، خره تومه = /xratumā/ + بو (بهرکار = Acc.): ههنته م = HANT-AM ، hantəm + بو (دیارخه ر = Gen.): ههته ز = HAT-AŞ ، hatō ، /fšuyantō/ + بو (کارابزر = Abl.): ههته ت = HAT-AT ، /tbišyantat/ astvatat = نه سته ته ن + بو (بهرکاری ناراسته وخو = Dat.): ههته ی = (HAT-AI) ، (ههیتی = haite) ، نه سته یتی = /fšuyentē/ astvaitē + بو (یاریده = Instr.): ههته = HATA ، (به ره زه ته = barazata) (ده ره گفه تا = dragvatā) + بو (ئاوه لکاری جینگا = Loc.): ههتی = HAT-I (جغه یتی = čvaiti) ، /astvanti/
* ههتی = HAT-I	+ بو (کارا = N.) و (بهرکار = Acc.): (ههنتا = HANT-Ā) ، (به ره زه نته = barazanta) + بو (کارابزر = Abl.) و (بهرکاری ناراسته وخو = Dat.) و (یاریده ده ر = Instr.): ههت بیا = /barazanbya/ ، čvatbya ، (HAT-BYĀ)

خشته خانهای ژماره (. ۵۵ .)

Neuter بئ لایه ن	Masculine نیر	
<p>* HANT-I = هه نتی</p> <p>(HĀNT? = هانت) mīždavḡn</p>	<p>+ بو (کارا = N.): (ههنته ز = HANT-AṢ) ، hantō</p> <p>+ بو (به کار = Acc.): (هه تنز = HAT-NṢ) ، /fšuyantō/ drəgvatō</p> <p>+ بو (دیارخه ر = Gen.): (هه تام = HAT-ĀM) ، /tbišyantəm/ ، hatəm</p> <p>+ بو (کارابزر = Abl.) و (به کاری ناراسته و خو = Dat.): (هه ت بیه ز = HAT-BYAṢ) ، (DRUGVATBYAH) ، drəgwōdəbyō /tbišyanbyō/</p> <p>+ بو (یاریده ده ر = Instr.): هه ت بیش = HAT-BIŠ dəbīš ، drəgvō ، haḍbīš</p> <p>+ بو (ئاوه لکاری جیگا = Loc.): (هه ت سو = fšuyasu ، (HAT-SU</p>	<p>Plural</p> <p>کۆ</p>

خشته خانهای ژماره (.....)

جگه، له فورمی نارپیک وپیکي حاله تی کارا، له جوره ههلسوورانهدا، قه دی به هیزی حاله تی لاواز، ئاسایی یه، که له قه دی لاوازیك دیت وزور بلاویش و زانراویشه (له ههلسوورانندی پارتیسه ل - دا، ههندی جار، جیاوازی یه کی دهست نیشان کراوی کورت کوردنه وهی هه یه، که په نای بهر فورمی بردووه، که؛ یان، له سیماتیکه وه هرگیراوه، یان، له قه دی سیماتیکه وه هرگیراوه).

۵۶ - قه دی (-AR-, -R-, -ĀR-) دار:

ئهم جوره، ههندی قه دی نه گوراوویه کبار بو نیرو بو می ی تیدایه. ههروه ها (کارا) ی ناوی (-TR-), (-TĀR-) داری نیرو که ره سه ی په یوه ندایه تی نیرومی (تهنها یه ک جور ی قه د پیشان دراوه):

+ (ئاتر = ĀTR).^(۱) به واتای وشه ی (فایه = fire) ی ئینگلیزی هاتووه. (به پارسی نوی، «ئاده ر =»)

+ (نر = NR-).^(۲) به واتای وشه ی (مان = man) ی ئینگلیزی هاتووه، یان به واتای وشه ی (مهیل = maLe) هاتووه (له پارسی نوی دا «نهر = nar»)

+ (قه ده ر = VADAR).^(۳) به واتای وشه ی (ئامز = arms) ی ئینگلیزی هاتووه. ئهم وشه یه بی لایه ن = neuter) ه.

(۱) له کوردی ئهمرودا بو به رامبه ری ئه وشه ئاقیستایی یه، ئهم وشانه هه ن: (ئایر = āyir), (ئاویر = āwīr) و (ئاگر = āgir) و (ئیر = ēr), (و).

ئهمه ش، وینه هونراوویه کی کوردی کونه، که ده لیت:

«هورمزگان رمان ئاتران کژران + ویشان شاردووه گه وره ی گه وره کان» (و).

(م. ئ. ک - ۱۵۲).

(۲) - له کوردی ئیستادا، هه مان وشه، بو هه مان مه به شت به کار دیت. (نهر = nar) ی کون بووه به (نیر = nēr)

(۳) - له کوردی ئهمرودا، (بال = bāl) و (زه ندک = zanik) به کار دین.

شایانی باسه، ئه وه ی ئاقیستایی به م جوره به ره و گوران چووه:

(قه ده ر = va-dar) (به ده ر = ba-dar) (وه ده ر = wa-dar) ئهمه ش، زور نزیکه، که وابیت، چونکه (بال)، له کوردی زور کون ناکات!

- + (ئه‌یه‌ر = AYAR) ^(٤) به واتای وشه‌ی (ده‌ی = day) ی هاتووه .
- + (به‌یفه‌ر = BAIVAR) ^(٥) به واتای (تین ساوزه‌ند = ten thousand) هاتووه . له پارسی نوئی دا، وشه‌ی (بیوهر = بیفهر = bevar) یش به‌کار دیت .
- + (داته‌ر = DĀTAR) ^(٦) به واتای (کریه‌یچه‌ر = creator) یش به‌کار دیت .
- + (پیته‌ر = PITAR) ^(٧) به واتای وشه‌ی (فازه = father) هاتووه .
- + (ماته‌ر = MĀTAR) ^(٨) به واتای وشه‌ی (ماده = mother) هاتووه .
- + (دگده‌ر = DUGDAR) ^(٩) به واتای وشه‌ی (دوته = daughter) هاتووه ، (به پارسی

نوئی، دوخته‌ر = duxtar) ه .

کورت کردنه‌وه‌ی قه‌د، بوپله‌ی سیفر، له هه‌لسووراندنی حاله‌تی لاوازدا، وه‌ک یاسایه‌ک، خوئی پیشان ده‌دات . له حاله‌تی به‌هیزدا، پله‌ی ناوه‌راست ودریژ، به‌م جووره دابه‌ش ده‌کرین :

(٤) - بوهاوواتای ئەم وشه‌یه، له کوردیی دا، ئەم وشانه هەن : (روژ = rōz), (رو = rō), (رو = rō), (روژ = ruz) . له‌وه ده‌کات که وشه‌ی (ئایار)، که ناوی مانگه له وشه‌ی (ئه‌یه‌ر) ی ئافیستایی یه‌وه هاتبیت .

(٥) - بوهاوواتای ئەم وشه‌یه، ئەم وشه‌یه هه‌یه : (ده‌هزار = da - hazār)

(٦) - له زمانی کوردیی دا، بوهاوواتای ئەم وشه‌ی ئافیستایی یه، ئەم وشانه هەن :

(خوا = xuwā), (داهینه‌ر = dahēnar), (باوک = bawk), (باو = baw), (باب = bab), (تاته = tāta) .

(٧)

(٧) - له زمانی کوردایی دا، ئەم وشانه هەن : باو، باوک، باب، تاته . (٧)

(٨) - له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانه هەن : (دایک = dāyik), (دای = dāy), (ئه‌دا = adā), (دا = dā) .

(دالک = dālik) . (٧)

(٩) - له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانه هەن : (دوت = duet), (کچ = kic), (کناچی = kinācē), (کیژ =

kis), (که‌نیشک = kanīsk) . (٧)

Neuter بى لايەن	Masculine نىر	
ئەيەر = AYAR ، vadarə	بۆرگارا (N.=): داتا = DĀTĀ ، (پیتا = PITA) ، /ātarš/ ، pita ، dāta بۆ (بەرگار = Acc.): داتارەم = DĀTĀR-AM ، dātārəm پیتەرەم = PITAR-AM ، pitarəm (ATARAM) atrəm	Singular تالک
	بۆ (گارا = N.) و (بەرگار = Acc.): داتارا = DĀTĀRĀ ، پیتەرا = PITARĀ ، nara	Dual جوت
ئەيار = AYĀR ، ayārə	بۆ (گارا = N.): داتارەز = DĀTĀR-AŞ ، dātārō پیتەرەز = PITAR-AŞ ، patarō ، narō بۆ (بەرگار = Acc.): دەتەرنز = DATAR-NŞ ، ātarō ، mātərq̄s-ca/fəδrō/	Plural كۆ

بهم جوړه، له هه لسو وړاندن دا، ده توانين، ده ست نيشاني دوو دابه ش كراوى
وه چه (دووجار دابه ش كراوى) بكه ين، كه له دوو جوړه دابه ش كراوه وه چانه بكه ن، كه
له گه ل (AS) دا، هه لسو وړينراون.

(كاراى ناوى «doer nominal»، له گه ل (TAR) دا، هه روه ك پارتيسپلى (VĀS)، پله ي
دريژى كورت كردنه وهى له هه موو حالته به هيژه كان دا، هه يه. ناوه نيرينه ومى يه كانى

ديكه، ته نيا، له حالته تى كاراى تاك دا، پله ي كورت كردنه وهى دريژيان هه يه. ناوى
بى لايه ن له (كاراى) و (به ركار) دا پله ي كورت كردنه وهى دريژيان هه يه.
كو، هه روه ك، له هه لسو وړاندن له گه ل (AS) دا، پله ي كورت كردنه وهى دريژى به بى
كوتايى هه يه.

جياوازيى ته وه يه، كه ناوى (AR) دار، له حالته تى لاوازا پله ي كورت كردنه وهى
سيفرى هه يه. كه چى ناوى (-AS) دار، پله ي كورت كردنه وهى ناوه پاستى به سه ردا
ديت.

۵۷ - ناوی (N), (AN), (ĀN) دار، هەر وهك يهك ههڵ دهسوورین. ئەم بابەتە، هەر سی جوړه جینسه کانی ناوی تیدایه. به شیوهیه کی تایبەتی فورمی کوتایی هاتوو به پاشبەندی (-UN-) یان (-VĀN-), (-MN-) یان (-MAN-) زورتر روو دهدهن.

- بو، وینه، بو (نیر = m.):

+ رون = RUN: به هوئی پاشبەندهوه وشه ی (RVĀN = رقان) ی لی دروست بووه. ^(*)

ئەم وشه نوئی یه، به واتای وشه ی (soul = سۆل) ی ئینگلیزی هاتوووه. له پارسی نوئی دا (رهقان = ravān) ه.

+ سون = SUN: به هوئی پاشبەندهوه، وشه ی (SPĀN = سپان)، یان (سشان) = (SVĀN) ^(۱) ی لی دروست بووه. ئەم وشه یه، به واتای وشه ی (dog = دوگ) ی ئینگلیزی هاتوووه. له پارسی نوئی دا (سهگ = sag) ه.

+ ئەسمەن = ASMAN ^(۲) به واتای وشه ی (sky = سکای) ی ئینگلیزی هاتوووه. به پارسی نوئی (ئاسمان = āsmān) ه.

- بو (می = f.):

خشه فن = XŠAFN: به هوئی پاشبەندهوه دهبیت به (خسه پهن = XSAPAN) ^(۳) ئەم وشه یه، به واتای وشه ی (night = نایت) ی ئینگلیزی هاتوووه.

۱- لهوانه یه، (شوان = šuwān). یان (ششان = švān) ی ئەمپرو، هەر هه مان وشه بی و به لام به هوئی به سه ربردنی ته مەنیکی دوورو دریزه وه جوړی به کارهینانه که ی گوێ درابیت! (و).

(۲) - له زمانی کوردی ئەمپرو داو بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستایی یه، ئەم وشانه هەن: (ئاسمان = āsmān). (سه ما = samā).

(۳) - بو هاوواتای ئەم وشه ئاقیستایی یه، ئەم وشانه، له زمانی کوردی ئەمپرو دا هەن: (شه و = šaw), (شەب = šab), (شه ف = šav), (ئه خشه م = axšam).

- بو (بی لایه ن. n):

- + چه شمه ن = CAŠMAN. ^(۳) به واتای وشه ی (ئای = eye) ی ئینگلیزی ^(۴) هاتووہ .
له پارسی نوئی دا (چه شم = cašm) ه .
+ نامه ن = NĀMAN. ^(۵) به واتای وشه ی (نهیم = name) ی ئینگلیزی هاتووہ . له
پارسی نوئی دا (نام = nām) ه .
+ دامه ن = DĀMAN. ^(۶) به واتای وشه ی (کریه یش = creation) ی ئینگلیزی هاتووہ .
له پارسی نوئی دا (دام = DĀM) ه .
+ رته ون = RTAUN: ^(۷) به هوئی پاشبه نده وه بووه به (رته فه ن = RTAVAN). ئەم
وشه یه ، به واتای وشه ی ئینگلیزی (رایت چه س = righteous).

-
- (۳) - لیسه دا، پشکینه رقه دی وشه که ی نه داوه، واته وشه که و پاشبه نده که ی پیکه وه پیشان داوه،
ئه وجا، بویه منیش، ههروه ک خوئی نووسیمه وه. شایانی باسه، دوو وشه که ی دوا ی ئەمه ش هه ربه و
جوړه ن، بوئاگاداریی . (و.) .
- (۴) - له زمانی کوردیی دا، ئەم وشانه هه ن: (چه م = cam), (چاو = cāw), (چاف = cāv), (دیده =
dīda). (و.)
- (۵) - بوهاوواتای ئەم وشه ئافیستایی یه، له کوردیی ئەمرودا، ئەم وشانه هه ن: (ناو = nāw), (نام =
nām), (نامی = nāmē), (ناف = nāv).
- (۶) - پشکینه ر وشه ی (دام = dām) ی پارسی نوئی به هاوواتای وشه ی ئافیستایی (دامه ن = DĀMAN)
له قه له م داوه، به لام له راستی دا
له واتادا، زور له یه کتری یه وه دوورن. چونکه وشه ی (دام = dām) ی پارسی نوئی به واتای
(داو)، یان (ته له) ی کوردیی هاتووہ. ئەگه ربه و جوړه ی ئەو بوئی بروین، له زمانی کوردیی دا، (دام =
dām), (داو = dāw) هه ن، ههروه ها وشه ی (دامنه = dāmna) و (داوین = dāwēn) یش هه ن. به لام
ئهمانه هیچیان له واتا بنه رته یه که ی وشه ئافیستایی یه وه نزیك نین .
به هه رحال، زاراوی (دام وده زگا = dām-u-dazgā) ی زمانی کوردیی، به تایبه تی وشه ی (دام)
هه مان واتا هاتووہ .
- (۷) - له وانیه، (راست = rāst) ی کوردیی ئەمروهاوواتای ته واو بیته .

به پئی کورت کردنه وه، بو دوو دابه شکراوی وه چه، له حاله ته به هیزه کان دا ههر
 هه مان دابه شکردنمان هه ن:

Neuter بئ لایه ن	Masculine & Feminine نیژ و می	
نامه = NĀMA ، nāma	بو (کارا = N.): رقا = RVĀ ، ئورقه = urva ، ئه شه قه = aśava بو (به رکار = Acc.): رقانه م = RVĀNAM ، ئورقانه م = urvaṇam ، سپانه م = spānam رته قه نه م = RTAVANAM ، ئه شه قه نه = aśavanam	Singular تالک
	بو (کارا = N.) و بو (به رکار = Acc.): رقانا = RVĀNĀ ، سپانه = spāna رته قه نا = RTAVANĀ ئه شه قه نه = aśvanu	Dual جوت
نامان = NĀMĀN نامانی = NĀMĀNI نامانم = dāmaṁ /aśaon/	بو (کارا = N.): رقاندر = RVĀNAṢ ، ئورقانه = urvaṇō سپانه = spānō رته قه ندر = RTAVANAṢ . ئه شه قه نه بو (به رکار = Acc.): روتندر = RVANAṢ ، ئورقانه = urvaṇō	Plural کت

له حالهتی لاوازدا، کارای (- MAN -) دار، هندی وهخت، پاریزگاری
کورت کردنهوهی بی لایهنی (- MAN -) دار - (نهک (- MN -) دار - دهکات .

فورمهکانی دیکه، پلهی سفری کورت کردنهوه دهبینن :

- بووینه، (کارابزر = Abl.) ی تاک : (ئهشهونهت = ašanonat), (رتهونهت = RTAUNAT).

- بووینه، بو (دیارخهری کو = PL. G.):

چشمهنت = cašmant = CAŠMANAT

خشهفنام = xšafnam / xsapanam / damanam / namanam.

فورمی (بی لایهنی) ی کورتکراوهی پلهدریژی بی کوتایی، بهرهو حالهتی دیارخراو
ئاوهلکاری جیگای تاک پهخش دهبیتهوه.

- بووینه، بو (دیارخراوی تاک = Sg. G.): وشهی (ئهیان = ayān) = (AYĀN) ه. بو
(جیگا، تاک = Sg. Loc.): وشهی (ئهیان = ayān) .

قه‌دی سوڤانت داری (U, A, u, I).

۵۸ - قه‌دی سوڤانت (U, A, u, I). دار، پیک هاتووه، له دووهم جوړی وه‌چه‌یی
هه‌لسوورانندی واتایی تیدایه.
ئهمانه، له قه‌دی کونسونانتدار، له دوورووه‌وه جیاوازن، (ئه‌وانه‌ی، که قه‌دی، (N)
(R) یان هه‌یه) ئه‌وانیش هه‌ندی کوتایی دیاری، له‌گه‌ل یاسای تاییه‌تی کورت
کردنه‌وه‌دا.

لیره‌دا جوړ دیاری ده‌کرین، ئه‌وانیش ئهمانه‌ن: (U: AU) (I: AI), (A: YA), (U).

۵۹ - ئه‌وه‌دانه‌ی، که (U: AU) یان هه‌یه‌وه‌لیره‌دا، ده‌می باسمان له‌سه‌ریانه، ناو
و ئاوه‌لناوی نیروبی لایه‌ن ده‌گرنه‌وه:
- (خره‌تو = XRATU), ^(۱) به‌واتای، (ویل = wiLL) یان (ئین تی‌لیجینس =
intelligence) ی ئینگلیزی هاتووه، به‌پارسی نوی (خیره‌د = xirad) ^(۲) ه.
- (ئه‌هو = AHU), ^(۳) به‌واتای (بینیگ = being), یان (وول‌د = world) ی ئینگلیزی
هاتووه.

(۱) - له زمانی کوردی ئه‌مرو‌دا، بو‌هاوواتای ئه‌م وشه ئاف‌یستایی یه، ئه‌م وشانه‌ه‌ن: (haz = haz),
(توانا = tuwānā), (خیره‌ت = xirat), (به‌خیره‌ت = ba-xirat), له‌گه‌ل (خیر) ی عاره‌بی‌دا، نزیکن!
(۲) - شایانی باسه، وشه‌که (خیره‌د) نی‌یه، هه‌روه‌ک پشکینه‌روای وتووه، به‌لکو (خیره‌ت) ه.
(۳) - له زمانی کوردی‌دا، (دنیا = dinyā) به‌کار دیت.

- (مه نیو = MANYU), ^(۱) به واتای وشه‌ی (سپیریت = spirit) ی ئینگلیزی هاتوره
 - (په زو = PASU), ^(۲) به واتای وشه‌ی (که تل = cattle) ی ئینگلیزی هاتووه. ئەمه،
 له گه‌ل «pecus» لاتینی و «په ز = pas» بلووجی، که به واتای وشه‌ی (شیپ = sheep) ی
 ئینگلیزی هاتووه، به‌راوردی بکه. - (یاتو = YATU), ^(۳) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی
 (ئه‌میشکه‌ل ئیقل بینگ = a mythical evil being) هاتووه. له پارسی نوی‌دا (جادوو =
 jādū) ه. که به واتای (مه‌جیشه‌ن = magician) هاتووه.

+ (ئاوه‌لناو = Adj):

- (قه‌هو = VAHU), ^(۴) به واتای وشه‌ی (گود = good) ی ئینگلیزی هاتووه
 - (په‌رو = PARU), ^(۵) به واتای وشه‌ی (نیومره‌ز = numerous) ی ئینگلیزی هاتووه،
 یان، به واتای (لاج = Large) هاتووه. به‌راوردی له‌گه‌ل (muLtus) ی لاتینی دا بکه.
 به شیوه‌یه‌کی ئاشکرا و دیاری، هه‌لسووران‌دنی فورمی سونانت‌دار، تیکه‌ل به
 هه‌لسووران‌دنی فورمی کونسونانت‌دار - (ستوونی دووه‌می ئەم خسته‌خانه‌یه) - له‌م
 هه‌لسووران‌دنه‌دا بووه.

(۱) - له زمانی کوردی دا، بو‌هاوواتای ئەم وشه‌ ئاقیستایی‌یه، ئەم وشانه‌ هه‌ن: (روح = rōh),
 (میرده‌زمه = merdazima), (نهمر = namir), (ژیان = ziyān), (مه‌نه = mana) (و.)

(۲) - له زمانی کوردی دا، حال‌ حازر، وشه‌ی (په‌ز = paz) هه‌یه‌و به‌کار ده‌هینریت، ئەمیش به واتای
 (مه‌ر)، به‌لام به‌واتای گه‌له‌ به‌کار نایه‌ت. به‌هه‌ر حال، بو‌هاوواتای وشه‌ی (که تل = cattle) ی
 ئینگلیزی، ئەم وشانه‌ هه‌ن: (پان = rān), (گه‌له = gaLa) (و.)

(۳) - له زمانی کوردی دا، وشه‌ی (جادوو = jādū) هه‌یه، هه‌روه‌ها وشه‌ی (فالچی = fālci) و (ساحیر
 = sāhir) یش به‌کار ده‌هینرین. له وشه‌ی (جادوو) ش، وشه‌ی (جادوو‌گه‌ر = jādūgar) یش، دروست
 کراوه. (و.)

(۴) - له زمانی کوردی دا، ئەم وشانه‌ به‌کار ده‌هینرین: (خاس = xās), (چاک = çak), (باش = bās),
 (به‌ه = bah) (و.)

(۵) - له زمانی کوردی دا، ئەم وشانه‌ هه‌ن: (په‌ره = para), (فره = fra), (زور = zōr), (فراوان =
 frāwān) (و.)

Neuter بی لایه ن	Masculine نیر	Singular تالک
<p>vahū ، VAHU = قه هو</p> <p>xrañwō XRAṬV-AṢ</p>	<p>+ بو (کارا = N.): قه هوز = VAHU-Ṣ ، vanhus ، pouruš</p> <p>+ بو (به رکار = Acc.): قه نوم = VANU-M ، vohum</p> <p>+ بو (دیارخراو = Gen.): قه هه وز = VAHAU-Ṣ ، vanhēuš ، xratēuš ، paraoš</p> <p>+ بو (کارابزر = Abl.): قه هه وت = VAHAU-T ، vanhaot ، xrataot</p> <p>+ بو (به رکاری ناراسته و خو = Dat.): قه هقه ی = VAHAV-AI ، vanhave</p> <p>XRAṬV-AI ، xraḍwe /aṇuhe/ AHV AI !</p> <p>+ بو (یاریده دهر = Instr.): (قه هوو = VAHŪ) ، vohū ، xratū</p> <p>xrañwa و XRAṬV-Ā</p> <p>+ بو (تاوه لکاری جیگا = Loc.): قه هاو = VAHĀU ، vanhāu ، xratā قه هه و = VAHAU ، aṇ vō</p> <p>+ بو (بانگه وازی = Voc.): قه هه و = VAHAU ، mainyō</p>	

Neutral بئ لایه ن	Masculine نیر	
قه هقی = VAHV-I vaṅuhi	+ بو (کارا = N.) و (به رکار = Acc.): قه هوو = VAHŪ ، vohū ، pasu + بو (به رکاری ناراسته و خو = Dat.) و (کارا بزور = Abl.) و (یاریده دهر = Instr.): قه هو بیا = VAHU-BYĀ ، pasubya ، ahubyā + بو (دیار خراو = Gen.): قه هقاز = VAHV-ĀṢ ، pasvā ، ahvā + بو (ئاوه لکاری جیگا = Loc.): قه هقه و = VAHV-AU ، aṅhvō	Dual جوت
قه هو = VAHU ، vohu-ča pourū به سوشوا = (PASUŠU+A)	+ بو (کارا = N.): قه هه قه ز = VAHAV-AṢ ، vaṅhavō /pasuas-ča/ + بو (به رکار = Acc.): قه هوتز = VAHU-NṢ ، xratūs pasvō ، XRAṬV-NṢ + بو (دیار خراو = Gen.): قه هونام = VAHU-NĀM ، vohunam pasvam ، XRAṬV-ĀM + بو (کارا بزور = Abl.) و (به رکاری ناراسته و خو = Dat.): قه هو بیه ز = VAHU-BYAṢ ، vaṅhubyō + بو (یاریده دهر = Instr.): قه هقیش = VAHV-ĪŠ ، vaṅhuhīš + بو (ئاوه لکاری جیگا = Loc.): قه هوزو = VAHU-ṢU ، vaṅhušu bava ، pasuš ، pourušū	Plural گو

هه نديك رووالهت، وا، له هه لسووراندي (AU:U) ⁽¹⁾ دار، ده كهن، كه له هه لسووراندي بزويندار بكات - (واته: كوتايي يه كاني ديارخراو Gen وياريدهرى Instr. كو) - نهواني ديكه، واي لي ده كهن، كه له گهل، هه لسووراندي كونسونانت داردا، چوون يهك بيت (كوتايي ديارخراوى Gen. تاك).

له گهل نه وهش دا، هه لسووراندي، رووالهتي تايبهتي خوي هه يه :-

- حالهتي «ياريدهر = Instr.» ي تاكي بي كوتايي، ههروهه ها - جيركردني سه رهتاي قه دي بزويندار له حالهتي «ئاوهلكاري جيگا = Loc.» ي تاكي بي كوتايي دا، له گهل كورت كردنه وه ي ناوه پراست، يان دريژ - ي (قه د) دا.

به شيوه يه كي گشتيي، ياساي كورت كردنه وه ي قه د ده گورپيت:

+ حالهته لاوازه كان له تاك دا، (كارا = N.)، يان (بهركار = Acc.) ن، يان (ياريده = Instr.) دهرن.

+ كه چي نهواني ديكه به هيزن: (كارا = N.) ي جووتي نير، و كاراي (كو).

+ بي لايه نيش، وا دهري ده خات، كه هه مديسان لاوازه.

هه رته نيا، له ناو (كو) ي (نير) و (مي) دايه، كه كورت بوونه وه، له ناواخنياندا له گهل هه لسووراندي كونسوناتته كان دا روو ده دات.

٦٠ - جوړه قه دي (AI: I) دار، به لاي نزيكي يه وه، زور له و جوړه ي پيشه وه

ده كهن.

نه مانه ي، كه ليړه دا، هه ن، (ناو) و (ئاوه لئاو) ن، كه له فورمي هه مه جوړه وه

وه رگيراون:

+ بو (نير = m.)، وشه ي (په تي = PATI). ⁽²⁾ به واتاي وشه ي (ماسته = master) ي

ئينگليزي هاتووه.

(١) - لهم جوړه بابته تانه، له بهر هو ي شيوه نووسيني كوردبي ئيستا، كه له راسته وه بوچه په،

چه واشومان كردن. له ئينگليزي يه كه دا، نووسراوه، (U: AU) (و.)

(٢) - له زماني كوردبي هم وشانه به كار دين: (به گك = bag)، (ئاغا = āgā)، (گه وره = gawra)، (مير =

mir)، (سه ردار = sardār)، (ماموستا = māmōsta). (و.)

٦١ - قەدى (Ū) دار .

ئەم جوړه قەدانە ، (کارای نیروھی می ده گرنه وه . ئەمانه ، له هه موو
حاله ته کان دا ، جگه له (کوی دیارخراو = P. Gen) دا (ئەوانه ی خاوه ن کوّتایی «NĀM» -
ن هه لسوواندنی کونسونانتی کوّتایی یان هه یه .

لیره دا ، پله ی قەد دەرناکه ویت ، به لام پیش کوّتایی یه کان ، که به بزوین دەست
پی ده کات ، (u) ی سهره تایی قەد به ره و (uv) ده گوردریّت و ئەمهش ، هه رچونیک بیت ،
کار ، سهرنووسین ، ناکات :

- بو (کارای تاک = Sg - N.) ، (ته نوش = TANUŠ) tanuš . به پارسی نوی (ته ن = tan) ه .
شایانی باسه ، وشه ی (ته نوش = TANUŠ) ی ئافیستایی ، به واتای وشه ی (به دی =
body) ی ئینگلیزی هاتوو .

ئەم وشه یه ، له م حاله تانه دا ، به م جوړه ی لی دیت :

- بو حاله تی (به رکار = Acc.) ؛ (ته نوڤه م = TANUVAM) .tanvəm .

- بو حاله تی (دیارخراو = Gen.) ؛ (ته نوڤه ز = TANUVAS) .tanuvəs .

- بو حاله تی (یاریده دەر = Instr.) ؛ (ته نوڤا = TANUVĀ) . هتد . به لام ، له

حاله تی (ناراسته وخوی تاک = Sg. Dat.) دا ، tanuye ، (ته نوڤه ی = TANUVAI) .

٦٢ - قەدی (YA ; I) دار .

ئەم جوړانه ، ناوی (می) ده گریته وه و که میکیش به لای ناوی (نی) کونسونانت و
سونانت داردا ، لا ده دات . (ته ماشای ، خالی - ٤٦ - بکه) . بو وینه :
- وشه ی (ڤه هقی = VAHVI) ، به واتای (کایند = kind) هاتوو . بو (نی) ، (ڤه هو =
VAHU) یه .

- (دائری = DĀORI) ، به واتای (گیڤه = giver) هاتوو . بو (نی) ده بی به (داتر =
DĀTR) .

- وشه ی (رته ونی = RTAUNI) ، به واتای (رایچه س = righteous) ئینگلیزی هاتوو .
بو (نی) ده بیت به (رته ون = RTAUN) .

- (ئهختی = AXTI).^(۳) به واتای وشه‌ی (سه‌فرینگ = Suffering) ی ئینگلیزی هاتووہ.

- (گہری = GARI).^(۴) به واتای وشه‌ی (ماونته‌ین = mountain) ی ئینگلیزی هاتووہ.
+ بو (می = f). وشه‌ی (رتی = RTI).^(۵) به واتای (شہیر = share) ی ئینگلیزی هاتووہ.

- (بووری = BŪRI).^(۶) ئاوہ‌لناوہ، به واتای (ریچ = rich) ی ئینگلیزی هاتووہ.
هہ‌لسووراندنی ئەم جوۆره قەدانە، لە هہ‌لسووراندنی قەدی (-U-) دار دەکات. به هہ‌مان پاسای کورت کردنەوہ، لە گەل دان پیانانی بزوینی کوتایی، لە هہ‌مان حالەت دا. هەر وەها، هەندی وشە، هەلسووراندنی جوۆر بە جوۆری کونسونانت پیشان دەدەن:

- بووینە، (بەرکاری ناراستەوخۆ = Dat.) ی تاک، وشه‌ی (پەشی = paigē)، یان (پەشیەچە = paigē aeca) یه. وشه‌ی (پەشیە = PATYAI) ی لە گەل جوۆری باودا، (پەتەیهی = PATAYAI) یه یان لی دروست بووہ.
- بووینە، لە وشه‌ی (ئهختویای = axtōyāi)، وشه‌ی (ئهختەیهی = AXTAYAI) دروست بووہ.

- بووینە، وەك (ئاوہ‌لکاری جیگا = Loc.) ی تاک، فۆرمی (گەرە = gara) و وشه‌ی (گەرۆ = gārō) رپەرەویکی سەیر و نارۆشن پیشان دەدەن. (ئە گەر بە پی ی رپەرەوی هاوشانی و هاویاسایی بیټ - جوۆری (-U-) دار - دەبی چاوہ‌روانی، ئەمە بکەین: (GĀRAI, *GARAI) . . . هتد.

(۳) - (نالان = nālān), (ئاخ هەلکیشان = āxhāl kēšān), (ئۆف خواردن = ōfxuwārdin) (ئازار =

(āzār), (ئاخ = āx), (ئۆف = of). (و.)

(۴) - تا ئیستەش، وشه‌ی (گاره) به واتای شاخ و به ناوی شاخیش هەر بە کار دیت. (و.)

(۵) - (راتو = ratu) وەك (بەش = baš) لە زمانی کوردیی دا بە کار دیت. (و.)

(۶) - لە کوردیی دا ئەم وشانە بە کار دین: (بی یه = biya), (بسووه = bu-wa), (دەولەمەند =

(dawlāmand), (دەسدار = dasdār)

کلیشه‌ی خالی سهره‌کی (۶۲).

Sg.	N.	VAHVĪ	vaṇuhi	/dāṣriš/
	Acc.	VAHVĪM	vaṇuhīm	
	Gen.	VAHVYĀ-Ṣ	vaṇhuyā	
	Abl.	VAHVYĀ-T	haraiṣyāt	
	Dat.	VAHVYĀ-AI	vaṇhuyāi	
	Instr.	VAHVYĀ-Ā	vaṇhuya	/vaṇuhi/
	Loc.	VAHVYĀ (?)	pərəṣwe	
	Voc.	VAHVI	vanuhi	aṣaone
Du.	N. } Acc. }	VAHVĪ	āzī	
Pl.	N.	VAHVĪ-Ṣ	vaṇuhīš	
	Acc.	VAHVĪ-NṢ	vaṇuhīš	
	Gen.	VAHVĪ-NĀM	vaṇuhīnaṃ	
	Abl. } Dat. }	VAHVĪ-BYAṢ	vaṇuhi byō	
	Instr.	*VAHVĪ-BIŠ		
	Loc.	VAHVĪ-ṢU	xṣaṣrišu	

- وشه‌ی (خشه‌ثرنی = XŠAΘRI)، ^(۱) به واتای وشه‌ی (ومهن = woman) ی ئینگلیزی
ماتووه.

- وشه‌ی (ئازی = ĀZĪ)، ^(۲) به واتای فره‌یزی ئینگلیزی، (وذ کاف - ئوف ته کاو =
«with caLf «ofa cow» هاتووه.

- وشه‌ی (پرئقی = PROVI)، ^(۳) به واتای وشه‌ی (سه‌فه‌یس = surface) ی ئینگلیزی
هاتووه.

له حاله‌تیک داوتیای دا، به هو‌ی هه‌لسوورانندی قه‌دی (Al;l) داره‌وه فو‌رمی جو‌راو
جو‌ر روو ده‌ده‌ن (ئه‌مانه له ناو چوار چیوه‌دا پیشان دراون، یان دیاری کراون).

کو‌تایی به‌کان و دابه‌ش بوونی به هی‌زو لاواز، به‌سه‌ر حاله‌ته‌کان دا زو‌رت‌ره‌وه‌ی،
یان له‌وانه‌ی (l) دارو (U) دار ده‌که‌ن. به‌هه‌رحال فو‌رمی دیکه‌ی تایبه‌تی و دیاریش هه‌ن
(بو‌وینه، بو‌حاله‌تی کارای تاک و هی‌ کو‌ش، هه‌روه‌ها بو‌حاله‌تی یاریده‌ده‌ر «هو‌ی تاک
- یش).

۶۳ - خشته‌خانه‌ی، ژماره (۳)، به شیوه‌یه‌کی گشتی، نه‌خشه‌یه‌که بو
پیشان‌دانی، یان ده‌رخستنی کو‌تایی حاله‌ته‌کان و کو‌رت بو‌ونه‌وه‌یانه. خشته‌خانه‌که،
هه‌موو جو‌ره‌کانی نه‌گرتووه‌ته‌وه‌و زو‌رت‌ریش به لای پیشان‌دانی بنچینه
سه‌ره‌تایی به‌کان دا، ده‌روات.

دیره ستوونیه‌کان - له‌م خشته‌خانه‌یه‌دا - ته‌و کو‌تایی یانه‌یان جو‌ی کردووه‌ته‌وه، که
هه‌ندی‌ک جار، تیکه‌ل به‌و جو‌ره قه‌ده تیکه‌ل نه‌بو‌انه نابن. ته‌مه‌ش ده‌س نیشانی تیکه‌ل
به‌و جو‌ره قه‌ده تیکه‌ل نه‌بو‌انه نابن. ته‌مه‌ش ده‌ست نیشانی تیکه‌لو‌بوونی جو‌ره‌کان،
له‌م حاله‌ته‌دا، ده‌کات.

(۱) - هاوواتای ئەم وشه‌یه، له زمانی کوردیی ئەم‌پۆدا، (خاتوون، خانم، بانوو، ژن، ئافره‌ت)
هاتووه.

(۲) - هاوواتای ئەم وشه‌ ئافێستای‌یه، له زمانی کوردیی ئەم‌پۆدا (ئاژه‌ل)ه.

(۳) - بو‌هاوواتای ئەم وشه‌یه، وشه‌ی (روو، په‌رچه‌م)ن.

خسته‌خانه‌ی ژماره (3)

Final stem sound Number & case		Endings					Reductions					
		A	Ā	I, U	Ī, Ū	Conso- nant	n. Athematic type	Conso- nant		I, U	Ī, Ū	I, U
								mf.	n.	mf.	mf.	n.
Singularis	N.	S		S, -		-						
	Acc.		(A) M									
	G.	SYA			(A) 3							
	Abt.				(A) T							
	D.				A I							
	I.		Ā	Ī, Ū	Ā	= mf.						
	L.		I	-	I	= mf.						
Dualis	N. Acc.	Ā		-	Ā	I, -						
	Abt. D.				BYĀ							
	I.				ĀS							
Pluralis	N.	ĀSAS			(A) 3	Ī, -						
	Acc.				N 3							
	G.		NĀM		ĀM	= mf.						
	Abt. D.				BYAS							
	I.	ĀIS	ĪS		BIS	= mf.						
	L.				SU							

له ههلسوورانندی قهدی (A) داردا، جوئی کردنهوهی کوتایی له قهذ زور گرانه .
خانه لابه لایه کان، حاله تی قهدی به هیژ پیشان ته دهن .

به شدار بوونی کورت بوونهوه، له نیوان قهدی به هیژوهی لاوازا -
(کورت بوونهوهی دریژ، یان هی ناوهندی قهدی به هیژ، یان کورت بوونهوهی
ناوهندی، یان هی سفری قهدی لاوازا) - جوئی جیاوازا، ته نانهت له ناوهندیک
جویش دا، پهیدا ده کهن .

ته م راستی یه، له ناوخشته خانه که دا، دهرنه که وتوووه . لیره دا (له م نه خشته یه دا =
خشته خانه یه دا) حاله تی بانگه وازی ی تاک و حاله تی ناوه لکاری جیگای جووت،
سرپراوته وه . وهک یاسایهک، یه که میان، کوتایی نی یه و کورت بوونهوهشی، هه ندی
جار، دهرناکه وی . ته وهی دواینیشیان، به تاک و تهراک روو دهرات .

٦٤ - زوربهی زوری کوتایی حاله ته کان، به شیوه یه کی گشتی، دریژه

پیدائیکی کوتایی هیندوئه وروپایی یه :

- کارای تاکی هیندوئه وروپایی، کوتایی به (s) دیت = (sg.N. - *s) : (١)

+ به ئاقیستایی وشه ی قهرکهس (ز) = *varkō, VARKAS*,

+ به هیندی کون (قهرکهس = *vrkas*) ه،

+ به جهرمه نی کون (*hukos*) ه،

+ به لاتینی لوپهس = *Lupus*,

ههروه ها به ئاقیستایی (فاکز (س) = *(VAK - S)* ه، *vaxs*,

+ به لاتینی (قوخ = *vōx*) . به واتای (سپیچ = *speech*) هاتوووه . ته مانه له کوتایی یه

که یان دا، (هیچ = سفر) هه یه، (ههروهک له هیندوئه وروپاییش دا، وه هایه) .

+ به ئاقیستایی، وشه ی (ئورقهره = *URVARĀ*)، *urvarā*، واتای وشه ی (پلانت =

pLant) ی ئینگلیزی هاتوووه . به راوردی، له گهل (.) ی جهرمه نی دا بکه،

که به واتای وشه ی (دهی = *day*) ی ئینگلیزی هاتوووه .

(١) - ته مه، له بهرهمه که دا، بهم جوړه یه : (Sg N. Indo - Eur.) . (و.)

+ به ئاقیستایی ، وشه‌ی (پیتا = PITĀ), pita به جه‌رمه‌نی کون (πῆμα) یه .
 - به‌رکاری تاکی هیندوئییرانی ، کوتایی به (-M), (-AM) دیت: ^(۲) هی هیندو

ئه‌وروپاییش (-nn, *-n, *-n) *-mm, *-m):

+ به ئاقیستایی (فرکه‌م = VRKAM), vrkkm,

+ به هیندی کون فرکه‌م = vrkam,

+ به جه‌رمه‌نی کون (hukov) ه ،

+ به لاتینی (لوپه‌م = Lupum).

+ به ئاقیستایی ؛ (هه‌نته‌م = HANT - AM) - (MM), له (has) = (HANTS) هاتوووه ، واتای

وشه‌ی ئینگلیزی (ئیگ زیسته‌نت = existent) ده‌دات .

+ به هیندی (سه‌نته‌م = santam) ه . به‌راوردی له‌گه‌ل وشه‌ی لاتینی (فرنتم =

ferentem) دا ، بکه . ئەم وشه‌یه ، له (ferens) هوه هاتوووه . به هه‌رحال ، ئەمه‌ش واتای

وشه‌ی (که‌رینگ = carring) ی ئینگلیزی ده‌دات .

+ به جه‌رمه‌نی کون - (havan) - (havan) ه .

- دیارخراو-یان ، ئیزافه‌ی هیندوئییرانی کوتایی به (AS) ^(۳) دیت . هی هیندو

ئه‌وروپاییش به (-os, *-es):

+ به ئاقیستایی (هه‌ته‌ز = HAT - AS), hatō,

+ به هیندی کون سه‌ته‌ز = satas,

+ به جه‌رمه‌نی کون (havan) ه .

- به (-s) کوتایی هاتوووی هیندوئه‌وروپایی : به‌م جووره (-s):

+ به ئاقیستایی (هونه‌وز = HUNAU - S), hunaos, ئەم وشه‌یه ، به واتای فره‌یزی

ئینگلیزی «ئوف ئە سه‌ن = (ofa) son» هاتوووه .

(۲) - له کتیبه‌که‌دا به‌م جووره نووسراوه : (Acc. M - AM, indo - Eur.) ز(و .)

(۳) - به‌م جووره نووسراوه : (-S, Indo - Eur.)

+ به هیندی کون (سونوز = sunos) . o

+ به گوتیک - ی (sunaus) . o

- به، (SYA) کوتایی هاتروی هیندوئوروپایی، -syo

+ به ئاقیستانی فرکه زیه = vāhṛkahe, VRĪKA - SYA

+ به هیندی کون (فرکه سیه = vrkasya)

+ به جهرمه نی کون (o l e) (e ḥ a) . o (cu, att, oc eoio e ohio)

- بهرداری ناراسته و خوئی ئاقیستانی به (AI) کوتایی هاتروهی هیندوئوروپایی به -oi

+ به ئاقیستانی (پیتری = PITER - AI) . pi re

+ به هیندی، کون (پتری = pitre)

+ به لاتینی (پتری = patr - i) (e i >)

+ هم دیسان، به ئاقیستانی (فرکه - ئه ی = VRĪKA - AI) , vāhṛkai

+ به جهرمه نی کون (o i) = (o i)

- کارابزری ئاقیستانی کوتایی به (-AT) هاتروه (تهنیا له گهل قهدی واتایی دا) :

+ به ئاقیستانی (فرکات = VRĪKĀT) . vāhṛkat

+ به هیندی کون (فرکات = vrkāt)

+ به لاتینی، (لوپود = Lupod) . o

- باریدیری ئاقیستانی کوتایی به (-Ā) هاتروه، له هیندوئوروپایی دا، به (-ē)

وینه که، لاوازه، له وانیه، که وشه ی (پتری = Patre) ، له گهل وشه ی (پیترا =

PITER - I) ی هیندو - ئیرانی دا، په یوه ندی په کی به تینان هه بیت .

ئاوه لکاری جیگا، له ئاقیستادا، کوتایی به (-I) هاتروه، له هیندوئوروپایی دا به (-i) بو

هاو وینه ی قهدی جویری واتای (ئه سپه ی = ASPA - I) له گریکی و لاتینی دا ئاوه لکار

هه ن :

+ له جهرمانی کون دا، o' l' k o l ,

+ له لاتینی دا، (domi) یه، که به واتسای (at home) هاتروه - بو فورمی واتسای، له

گریکی دا، پاشبه ندی (e) ده خریته سهر وشه، له حاله تی (det. = کارابزری) داو بو چوار

سیسته م .

+ له جهرمانی کون دا، ، ،
 + له لاتینی دا، (domi) یه، که به واتای (at home) هاتووه. بو فورمی واتایی، له
 گریکی دا، پاشبهندی (ε) دهخریته سهروشه، له حالهتی (dat. = کارابزر) داو بو چوار
 سیستم.

- کارای جووتی هیندوئیرانی کوتایی به (-Ā) هاتووه وی هیندوئه وروپایی به (-ō):

+ به ئاقیستایی، وشهی (فرکا = VRKĀ) = vāhrka.

+ به هیندی کون (فرکا = vrka).

+ به جهرمەنی کون (.) .

بو فورمی واتایی، له گریکی دا، پاشبهندی (ε -) ههیه.

(Ā) ی هیندوئیرانی، له رووی ئه رکه وه، له وانیه، له گه ل جوروی واتایی دا یه ک

ئه نجام به دهسته وه بدهن.

پاشبهندی واتایی (-Ā)، له لایه کی دیکه وه، هاوکاری قه دی (l) و (u) داره. بو وینه،

به لای که می یه وه، له وانیه ئه نجامه که ی جوره جیر کردنه وه یه کی سه ره تایی قه دی

بزوین دار بیت.

- ناوی کارای هیندو- ئیرانی کوتایی به (-Ā) هاتووه وی هیندوئه وروپایی به (-ā):

+ وینه ی ئاقیستایی (ئه شی = āsī, (ĀS - ā = asi، به واتای (ئایز = eyes) هاتووه.

+ به سلاقی کونیش: слобоц - и, NMCH - и

- کارای کوی هیندو- ئیرانی کوتایی به (-AS) هاتووه، هی هیندوئه وروپاییش به (-es):

+ وینه ی ئاقیستایی (پیته راز = (P (l) TAR - AS) = patarō - .

+ به جهرمەنی کون (.) .

+ به لاتینی (patr - es) .

- بهرکاری ئاقیستایی کوتایی به (-NS) دیت و هی هیندوئه وروپاییش به (-ns)

+ بو پاش بزوین، له ئاقیستادا، وشهی (مه رتیه نز = MARTYANS) ، maśyaśca .

+ به گوئیکی وشهی (ولفه نز = wulfans) ههیه

+ بویاش کونسونات (ns - *) ، له ئاقیستادا ، وشه ی (ئه په ز = APAS) ، apō ، هه یه .

+ به جهرمه نی کون ، (. 174 2 4 2 2) .

- (کارا) و (به رکار) ی بی لایه نی ئاقیستایی به (Ā) کوتایی دیت و هیندوئه وروپایش

کوتایی یان به (ā - *) دیت :

+ وینه ی ئاقیستایی (ئه کا = AKĀ) = akā - یه «به راوردی ، له گه ل ئه م وشه

کونه یوگوسلافی یه دا ، «MCH - 111» بکه . له بنه رت دا ، ئه م فورمه ، وهك ناویکی تاك بو

کومه لی ناوی بی لایه ن پیک هاتوو .

هه مان فورم بنه رتیکه ده ستووری یه بو هه لسوورانندی ناوی واتایی بی لایه ن ، له

(کو) دا (ته ماشای ، خالی - 50 - بکه) .

هیندوئیرانی ، کوتایی به (I) هاتوو ، هیندوئه وروپایی به (5 - *) پله ی سیفر بو هه مان قه د :

له ئاقیستادا ، وشه ی (ئه ستی = (ASTI) = asti - یه ، ئه مه به واتای وشه ی (بون =

bone) ی ئینگلیزی هاتوو .

- دیارخه ری هیندوئیرانی پاشبه ندی (ĀM -) ی هه یه . له هیندوئه وروپایی دا ، (om -) ه ،

یان (on - *) ه .

+ به ئاقیستایی (سونام = (SUN - ĀM) = sunam ه . له سه ن (SUN) هوه هاتوو .

ئه مه ش واتای وشه ی (دوگ = dog) ی ئینگلیزی ده دات .

+ له هیندی کون دا (چونام = cunam) ه .

+ له جهرمه نی دا (. 174 2 4 2 2) ه .

- یاریده ده ری ئاقیستایی کوتایی به (ĀIS -) هاتوو . هیندوئه وروپایش به (ois - *) -

(سه ره تایی حاله تی قه دی واتایی) .

+ له جهرمه نی دا (. 174 2 4 2 2) ه - (ois -) ه

+ له لاتینی دا وشه ی (Lup - Īs) ه .

+ به هیندی کون ، له وشه ی (virkais) دا .

- ئاوه لکاری جیگای ئاقیستایی کوتایی به (SU -) دیت ، هی هیندوئه وروپایی ،

به (SU - *) :

+ وینهی ئاقیستایی وشه‌ی (مهرتیه‌یزو = MARTYAIŠU) ، یان (mašyaēšu) ، به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (ئهمه‌نگ پپیل = among people) هاتووہ .
 ئەم کۆتایی به (جگه له هیندوئیرانی) - له زمانی بالتیکی و سلاڤونیک دا ، له گه‌ل هه‌مان جیاوازی له سه‌ره‌تای واتایی (پاشبه‌ندی هیندو- ئیرانی «- AISU») دا ، له به‌ر چاوه :

+ به‌سلاڤی کۆن ، هی واتایی ، وشه‌ی (Tpb-x) ، هه‌روه‌ها هی جوړه‌که‌ی دیکه‌یان ، (B a b y , x) . یه . .

٦٥ - ئەم کۆتاییانە ، که له مه‌ولا دینه به‌رچاو ، بو سه‌رده‌م و چه‌رخ‌ی ده‌گه‌رینه‌وه ، که له هینی هیندو- ئیرانی زوړ کۆنتر نی یه !

- ئەو قه‌ده‌ی ، که کۆتایی به (-I) و (-U) هاتووہ ، له دوخی (تاکی یاریده‌ده‌ر = sg. Instr.) دا ، ده‌بن ، به (-Ā) و (-Ū) :

+ وشه‌ی (رتیی = RTĪ) ، له قه‌دی (رتی = RTI) یه‌وه هاتووہ . ئەم وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (شه‌یر = share) هاتووہ .

+ وشه‌ی هیندی کۆن (dhīti) له قه‌دی (dhiti) یه‌وه هاتووہ ، ئەم وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (ذهو = though) هاتووہ . (ئه‌گه‌ر به (i) کۆتایی هات ، ته‌نها بو «می» ده‌بیت ، که چی هاوکاری ئەمه له قه‌دی (-U) دار ، له وشه‌ی (خره‌تو = XRATŪ) دا که له قه‌دی (XRATU) وه‌وه وه‌رگیراوه و واتای وشه‌ی ئینگلیزی (ئین ته‌لیجینس = Intelligence) ده‌دات ، هاو وینه‌ی له هیندی کۆن دا نی یه !)

- قه‌دی کۆتایی به (-Ā) هاتوو ، (له کارای کۆ = PL. N.) دا ، پاشبه‌ندی (-S) وه‌ر ده‌گریت .
 + بو وینه ، وشه‌ی (فه‌هقیز = VAHVĪ-S) ، va|hvīs ، له قه‌دی (فه‌هقی = VAHVĪ-) یه‌وه وه‌رگیراوه . ئەم وشه‌یه ، به واتای وشه‌ی (کاینده = kind) هاتووہ .

+ وینه‌ی له هیندی کۆن دا (vasvīs) ه .
 - قه‌دی کۆتایی به (-I) ، (-U) هاتوو - (هه‌روه‌ها «R» له هیندی کۆن دا) - له حاله‌تی (دیارخراو ، یائیزافه = Gen.) دا ، پاشبه‌ندی (-NĀM) وه‌ر ده‌گریت .

+ وینه‌ی له ئاقیستادا (ده‌یفه‌نام = DAIVANĀM) ، daevanām ، که له قه‌دی (ده‌یفه = DAIVA) وه‌وه هاتووہ به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (ده‌یفه = daev) هاتووہ .

+ وینہی له هیندی کون دا (دیفانام = devanām) ه، یان (گه یرنیام = gairinām) = (GARI - NĀM) له ئاقیستادا، که له بنه رته وه قه دی (گه ری = GARI) یه وه وه رگیراوه، ئەم وشه یه، به واتای وشه ی (ماونته ین = mountain) ی ئینگلیزی هاتووه.

+ له هیندی کون دا (گرینام = girinām) ه.

- (کارابزر و بهرکاری ناراسته و خو = Dat., Abl.) پاشبهندی (بی یه ز = ByAS) وه ده گرن، ئەوه ی (یاریده ده ریش = instru.) پاشبهندی (بیز = BIŞ-) وه ده گریت.

- کوتایی ئەمانه و دوخه کانی دیکه ی (bh) دار، له هه مه جو ره زمانی کونی هیندو- ئەوروپایی دا، له بهر چاوه. به لام، له گه ل ئەوه ش دا، بو هیچ جو ره بنه رته یکی گشتی کون، ناگه رینه وه و جیگیر بوونیشیان له فورم و ئه رکی جو ره به جو ردا، بو زمانی جو را و جو ری جیاواز ده گه رته وه.

- له هیندو ئیرانی دا، ئەم پاشبهنده بهم جو ره ی لی دیت: (- bhyas), (- bhis).

+ وینہی، له ئاقیستادا، دوخی (کارابزر و بهرکاری ناراسته و خو ی کو = Abl. Dat. pLural) وشه ی (نر بیه ز = NR - BYAS), norobyو - ه. ئەمه، له فورمی (نر = NR) وه وه رگیراوه، که به واتای (مان = mān) ی ئینگلیزی هاتووه.

+ له هیندی کون دا، وینہی ئەمه، وشه ی (nrbyas).

- وینہ له ئاقیستادا، (یاریده ده ری کو = Instr. pL.) یه، بو وینه وشه ی ئاقیستایی (ههت - بیش = HAT - BIŞ = HAT) ه، که له فورمی (ههت = HAT) وه هاتووه و واتای (ئیگ زیسته نت = existent) ی ئینگلیزی ده دات.

+ وینہی له هیندی کون دا، وشه ی (sadbhis) ه.

به نیسبهت، دواین بنه رته ی ئەم کوتایی یانه وه (وهك هه موو کوتایی یهك، له «کو» دا، جگه له «کارا» و «بهرکار») - ئەمانیش هه ره مان ده ستوور، به هو ی په یوه ندایه تی ی گشتی یانه وه، له گه ل هه موو قه دو جینسی نیرومی دا، دیاری ده کرین.

٦٦ - ئەم فورمانه ی که له مه ولا پیشان ده درین و به ره مه ی هه لسو و پراندنی

ناوین، به ئیرانی تایبه تی سه ر ژمیر، ده کرین، یان، له قه له م ده درین.

- (کارابزر و بهرکاری ناراسته و خو ی جووت = Abl. Dat. Du.) ی ئیرانی کوتایی به (بیا = - BYĀ) دیت (هیندی کون، به «- bhyām» دیت):

+ وینهی له ئافیستادا، (نریبا = NR-BYĀ = ndrōbya - یه، که له قهدی (NR) =

هوه هاتوروه به واتای (مان = man) یش دیت.

+ وینهی له هیندی کون دا، وشهی (nrbyam) ه.

به ههرحال، لهوانهیه، له هیندوئیرانی دا، ههردوو جووره که بووبن و

پاشبهندی (-bhyān) ی هیندی پشاندهری پاشبهندی (-bhyā) یه له گهڵ خسته سهری

جوری (-m) دا، که ئاماژهیه بو پشاندانی ئاوه لکاری جیگا له قهدی (-ā) داردا.

+ بووینه (ستریام = stiryām) ی هیندی، له قهدی (strī) یه وه هاتوروه. ئه میش به

واتای (وومن = woman) ی ئینگلیزی هاتوروه.

جوری (بیام = BYĀM)، له ئافیستادا، جاریکیش دهرده که ویت، بووینه، وشهی

(بروفهت بیام = BRUVAT-BYĀM) له قهدی (بروفهت = BRUVAT) هوه، وهرگیراوه

ئه میش واتای (ئای برو = eyebrow) ی ئینگلیزی ده دات.

- (دیار خراوی جووت = Gen. Du.) ی ئیرانی کوتایی به (ئاس = ĀS) هاتوروه:

+ وینهی له ئافیستادا، وشهی (نهراز = NARĀS) = -naro ه، که به واتای فرهیزی

ئینگلیزی (ئوف تومین = of two men) هاتوروه.

- (ئاوه لکاری جیگا، بو دووان = Loc. Du.) ی ئیرانی کوتایی به (-AU) هاتوروه:

+ وینهی له ئافیستادا (ئه هفهو = AHV-AU) وه، له قهدی (-AHU) هوه وهرگیراوه، که به

واتای وشهی ئینگلیزی (وئد = world)، یان (یونیفیس = universe) هاتوروه.

+ هیندی، هه مان فورمی (-aus) داری بو ههردوو دوخه که یه هیه: بووینه، وشهی

(پیتروس = pitros) له وشهی (pitarau) هوه هاتوروه، که واتای وشهی (پارینتس = parents)

ده دات.

به ههرحال، هه رچی فورمه کانی ژماره دووان (جووت) ههن، له چاوهی دیکه دا،

زور به که می روو ده دن و ناشتوانری یاسای هه لسووران دن، له چاوهی دیکه دا،

لیره دا، به ته واوی دیاری بکری.

ئهمهش، هه ر، له هیندیش دا، روونادات و کوتایی (-Is) له دوخی (یاریده ده ر =

Instr.) دا، بو کوی هه ندی (قه د) ده بیت.

به شیوه یه کی یه جگار ته واو، ئهم جو ره، له ئیرانی دا که مه، یا خود له وانه شه،

جۆریکی کۆتایی (ĀiS-) بیت و به هر حال، ئەمانه هه موویان پیکه وه ده چنه ریزی
(-bhis) ی ئاریایی یه (Arian) وه .

له ناو فورمه نوئی یه ئیرانی یه کان دا، له حاله تی (دوخی) (کارابزر = Abl.) دا، (-T) ی
(سهره تایی = initial) زور بلا و بووه وه ی سیماتیکی (واتایی)، بو هه موو جو ره کانی
هه ل سو و ران دن هه یه وه هینانه به ره مه می (-T)، (-AT) نوئی کۆتایی، شان به شانی
کۆتایی یه کانی دوخی (Gen. دیار خراو = ئیزافه) که (-S, -AS) ن، به کار ده هینرین، بو
وینه:

+ وشه ی ئاقیستایی، له دوخی (دیار خراو = Gen.) دا، بو وینه، (مه نه هه ز =

(MANAHAŞ) = (mana ghō) .

+ له دوخی (کارابزر = Abl.) دا، وشه ی (مه نه هه ت = MANAH - AT) = (mana ghāt) ،
که له قه دی (مه نه هه = MANAH -) وه وه ر گیرا وه به واتای وشه ی (سپیریت = spirit) ی
ئینگلیزی هاتوو ه .

- بو دوخی (دیار خراو = ئیزافه = Gen.) له ئاقیستادا، بو وینه، وشه ی (گه ره یس =

(GARAI - S) = (garōis) .

- بو دوخی (کارابزر = Abl.)، له ئاقیستادا، وشه ی (گه ره یس = GARAI - T) = (garoit) ،
که له قه دی (گه ری = GARI) یه وه هاتوو ه، به واتای وشه ی ئینگلیزی (ماونته ین =

mountain) دیت .

ئهم دیار ده یه، زیاتر هه ی بنه ره تی دوا که وتوو تره، له وه ی، که شیوه ی گشتی ئیرانی .
بیت . بو شیوه زاری گاته کان، جو ره فورمی وه ها خو ی ده رنه خستوو وه به پی ی یاسای
هیندو - ئیرانی ش، له ناوی واتایی دا، که به هو ی فورمی (دیار خراو = ئیزافه = Gen.) ه
پیک دیت، دوخی (کارابزر = Abl.) یش ده رخرا .

٦٧ - ئەو وینانە و ئەو یاسا هه ل سو و ران دنانه ی سه ره وه لار و بو ونیکی ته واوی

دوو ر که وتنه وه یه، له ویکچوون و هاوچه سپی بو هه موو ئەو فورمانه، که به شیوه یه کی
راستگۆنه به رچاو که وتوون .

ئەو فورمانە ی، که له چوار چیوه ی چوار گوشه یی دا دانراون، ئاماژه یه بو ئهم
دوخی وبارە . وینه ی میسعالی زور پیویسته، که به ته واوی وه ک ترانسکرپشنی میسالی

بیت و به شسوهیه کی سهره کی بوخسته بهرچاوی یاسایه کی تاییه تی . له بهر ئه وه جوړه فورمی نائاسایی ئاقیستا ، له وانیه ، بهرهمی لارو بوونه وهی ئه یاسایه بیت .
دهست نشان کردنی جوړی دابه ش کردنه وهی دابه شکرای سهره کی که په نای بهر جوړه کانی ههمان فورم بردبیت ، لیره دا جیگای چه زو ویستن نی یه .

پیشی ههمویشی ، ئیمه ئه و فورمه جوړ به جوړانه مان دی ، که زوربه ی وهخت ، به سهر ههمان وشه دا دیت ، بو وینه :

- دوخی (تاکی تاك = Se. Gen.) وشه ی (خره تفه ز = XRAṬV - AS) , xragwo = (خره ته وز = XRATAU - Ṣ) , xratəus = ههن ، که هه ردووکیان ، له فورمی (خره تو = XRATU) وه وهرگیراون و ئه مهش به واتای (ئین تیلیجینس = intelligence) ی ئینگلیزی هاتووه .
- دوخی (بهرکاری کو = AC:GPL) ، وشه ی (ئه په ز = AP - AṢ) apo = و (ئا په ز = ĀP - AṢ) = (āpə) ههن ، که له فورمی (ئه پ = AP) هو هاتوون و ئه م وشه یهش به واتای وشه ی (ووته water =) ی ئینگلیزی هاتووه .

- دوخی (دیارخراو = ئیزافه ی تاك = Gen. Sg.) ، وشه ی (ئاتره س = ĀTR - AṢ) , āgrō = ههروه ها (ئاته رس = ĀTAR - Ṣ) , ātarə = ههن . ئه مانه له فورمی (ئاتر = ĀTR) هوه وهرگیراون و ئه مهش به واتای (فایه = fire) ی ئینگلیزی هاتووه .

- ههر له ههمان دوخ دا ، (نهرس = NAR - Ṣ) , nars = و (نرس = NR - Ṣ) , nōras = ههن ، ئه مانه هه ردووکیان ، له فورمی (نر = NR) هوه وهرگیراون . ئه م فورمهش به واتای وشه ی (مان = man) ی ئینگلیزی هاتووه .

سهره پای ئه وهش ، ناتوانری ، گره نتی بدریت ، که ئه و فورمانه ی له لایه ن ریك خه ره وهی نوسخه ی ئه رده شیرو ساسانیه کانه وه به کار هاتوون ، یان ، ته نانه ت ئه وانیهش ، که به هو ی نووسه ره وهی نوسخه ی دواتریشه وه روویان داوه ، به جوړی تاییه تی له قه له م نه درین .

به هه رحال ، بهر زونزمی له رینه وهی ده نگه بزوین له هه لسووران دن دا ، هو ی په نابردنه بهر یه کتری ، له لایه ن وینه ی جوړ به جوړو فورمی نوی وه ، که ئه نجامی بهرهمی هو ی ویکچوونن (هه ندی جاریش به ریك کهوت) . ئه مه دلنیامان ده کاووهك

به لگه له بهرچاوه، که شیوه زاری زمانی ثاقبستادا له و چه رخه دا، هیشتا هر زیندوو بوون.

ثم دیاردهیه، به شیوهیه کی تایبته تی، له لایهن زمانی هاووینه وه دیاری کراره، نه گرجی ژمارهیه کی زورکه م له و جورانه، له تو مارگی زمانی کونی هیندی دا تو مار کراره. به هر حال، با به چاوکی وردبینی یه وه ته ماشای ثم جورانه بکهین.

۶۸ - گوپینه هی قه دی واتایی وینه ی جوراوجور، به هلسوورانندی واتایی، کرده ویه کی هره گرنگی باوه. به شیوهیه کی روونتر، سه رزمیر کردنی قه دی واتایی وینه ی جوراوجور به هلسوورانندی واتایی کرده ویه کی باوو هره گرنگه:

- وشه ی (زه مه ی = ZAMA) = zome به واتای فرهیزی ئینگلیزی (ئون ئیث = on earth) هاتووه. ثم وشه یه له دوخی (ئاوه لکاری جیگای تاک = Loc. Sg.) دایه. له جوری قه دیکه وه وهرگیراوه که (A) داره و ته ویش (ZAMA = زمه) یه.

ههروه ها، له قه دی (ZAM = زه م) هوه، له دوخیکی دیکه دا ئیمه، چاوه پروانی (زه می = ZAM - ا) و (زمی = ZM - ا) ده کهین.

- بو دوخی (دیارخراو = ئیزافه ی تاک = Gen. Sg.) وشه ی (په ره ده رز = PARA - DARŞ) = paro. darsahe هه یه.

- بو دوخی (کارای تاک = N. Sg.) وشه ی په ره ده رز = (pərd - das) = (PARA - DARŞ - Ş) هه یه، که به واتای فرهیزی ئینگلیزی: - (about acock) «foreseeing (down)». له بری فورمی (په ره ده رز = PARADARŞ - Ş) هاتووه.

له نووسراوه پارسیه کونه دواینه کان دا، وشه ی: (داره یه قه وشه یه = (dārayavausaḥya)، به واتای (ئوف داریوش = of Darius) ی ئینگلیزی هاتووه، به اوردی بکه له گه ل ته وه ی فورمی ته قلیدی دا که بو دوخی دیارخراوی تاک به کار هاتووه و ته ویش (داره یه قه هه وش = dārayavahaṣ) ه.

- وشه ی (فشویه = fsuya)، له دوخی (بانگه وازی تاک = Voc. Sg.) دایه، له وشه ی

(فشویه نت = FSUYANT) هوه هاتووه، که واتای (که تل = cattle) ی ئینگلیزی ده دات.

- وشه ی (به رزات = borzāt) له وشه ی (برزانت = BRZANT) هوه هاتووه و ته م وشه یه ش

واتای (های = high) ی ئینگلیزی ده دات.

رووداوی ئاسایی ناوی واتایی، له هه مان کات دا، سه ره تایی بنه پرتی فورمی

(کۆی (a-) داره له دوخی (کارا) دا، که له ههلسوورانندی واتایی یهوه هه رگیراوه - (له جیگایه ک دا، فورمی ستاندهردی (ā) دار جیگای گرتووه)؛ بووینه :
- وشه ی (گه ته فه = gatava, له دوخی (کارای کۆ = N.PL.) دایه، له (گه تو = GATU) هوه هاتوووه به واتای (پله یس = place) ی ئینگلیزی هاتوووه، له جیاتی ئه وه ی له فورمی (گه ته فه ز = GATAV - AS) هوه بیت .

له نیوان سوونانی راسته قینه داو ههلسوورانندی کونسونانت داو له وه وپیشتر، ئیمه جووری ناوی سوونانت دارمان دی (ته ماشای خالی ۵۹، بکه). ههروه ها قه دی [ā], [a]. داریش، (ته ماشای، خالی - ۶۲، بکه).

ناوایی بوونی (thematization) قه د، له گه ل یه ک نه گرتنی یاسای ههلسوورانندی کۆن، له گه ل دووه م روواله تی قه د (پله ی قه د) دا، شان به شانن .
به و جووره، ئیمه ئه وه مان، له جووری (-ANT) داردا دیوه : (ته ماشای : خالی، ۵۵، بکه). ئا له وی دا، لارو بوونی باو به ره و قه دی به هیز ده بینریت .

له لایه کی دیکه وه، له و ناوانه ی که (-VĀS), (-US-) دارن، قه دی لاواز، به ره و دوخی به هیز خوی ده دزیته وه . بووینه : - وشه ی (فیدوش = vidus) بو دوخی کارای تاکه و فورمی پوراویشی هه یه و ئه ویش (فیدقاز = VIDVĀS) ه .
تیکه ل بوونی کورت بوونه وه له هه ندی دوخ دا، روو به ره و نه مان و ئالوز بوونی دوخه گان ده کات .

به و جووره دوخی کۆی کاروه ی به رکاری نیرومی جیاوازی یان پیوه دیاری ده دات، پاش ون کردنی جیاوازی یه کان (AS & NS, AS)، که ته نها به هوی کورت کردنه وه و روو ده دات (به هیز له کار داو لاوازش له به رکار دا)، بووینه :
- وشه ی (ئا په ز = ĀP - AS) apo =، له دوخی (به رکار = Acc.) دایه، له بری فورمی (ئه په ز = AP - AS) ه .

- یان وشه ی (په سه فه س = PASV - AS) pasvō =، له دوخی (کارا = N.) دایه، له بری (په سه فه س = PASAV - AS) ه .

جیاوازی یه کان، به هه مان ریگا، ده شارینه وه .

به و جووره، وا ده چیته دلّه وه، که له زمانی ئافستادا، جووراو جووری یاسای کۆنی لادری لارو بوو، له میژه وه دهستی پی کردووه .

راناو = pronouns

۶۹ - له توانادا ههیه، که هه رچی راناو ههن، به سهر دوو گرووی سهره کی دا

دابەش بکرین :

(۱) - ئەو راناوانه ی که فورمی جینسیان ههیه : راناوی ئاماژه، هی په یوه ندایه تی،

راناوی پرسگۆنه یی، هی نه ناسراویان نادیار و ئەو راناوانه ش، که وهك پیشره وی ناو،

زۆر نه بی کهم به لایان دا داده شکین .

(۲) - راناوی که سی، بو که سی یه کهم و هی دووهم (راناوی ئاماژه یی که بو که سی

سییه م به کار هینراون) ئەوانه ی که فورمی جینسیان نی یه و وینه یه کی تایبه تی

هه لسووراندن دروست ده کهن .

ئەو راناوانه ی که خاوه نی فورمی جینسن .

۷۰ - ژماره یه کی دیاری له قه دی راناوی ئاماژه له به رچاون، به لام هیچ کامی

له وانه، به هوی وینه ی هه لسوورانندی ریشه ی تایبه تی ته و اووه پیشان نه دراوه !

له زمانه جور به جور هیندو ئیرانی یه کان دا (هه ره هاله هی هیندو

ئه وروپایش دا) ئەم قه دانه له هه مه جور شیوه ی پیکه وه به ستن دا، به ته و اوکه ره سه ر ژمیر

ده کرین .

سی جور راناوی ئاماژه، له زمانی هیندو ئەو روپایی دا ده رکه و توون :

(۱) - ئەو راناوانه ی، که ده ست نیشانی شتی نزیك ده کهن .

(۲) - ئەو راناوانه ی، که ده ست نیشانی شتی دوور ده کهن .

(۳) - ئەو راناوانه ی که نه به ستراون نه به دووره وه نه به نزیکه وه .

(بو وینه، وهك جوری، it, that, this - واته : ئەوانه یان، که به واتای، it, that, this، ی

ئینگلیزی دین - و .)

به هه رحال، ئەم ياساسى گوشه يى يه، له زمانى جور به جوردا به جياواز كۆمه ل ده به ستن و جورى كه ره سته ي و يك چوونى، دوو قه دى راناوى له زمانانى جياوازاو له يه ك چوونى جيگايان له ياساى ژير ليكۆلينه وه دا، هيشتا ده ست نيشان نه كراوه .
 راناوى «it» ي هيندوئه وروپايى باو (وهك راناوى كه سى و وهك هى ئاماژه يش) قه دى ته واو كه رى (-so) * ي، بو (كارا = N.) ي تاك وهى نيرومى و بو ته واو كه رى (-to) * و فورمه كانى ديكه شى، هه يه .

له زمانى گريكى دا، راناوى (it) ئارتىكه ل (article) ي (to, ð) هتد) دروست كردووه . له زمانى سلافي دا راناوى Tð (to, tð), له زمانى هيندى دا راناوى (it) ريشه ي هه لسووراندى ته واوى هه يه و ته وانيش (ta, sa) ن كه له ته ويني (it) دان .

به هه رحال، له ئاقيستاداو له م قه ده وه ته نها چهند فورمى ژياون وهه ن و به شيويه كى سه ره كى، له دوخى (كارا = N.) و (به ركار = Acc.) دان ئەمه سه ره راي ته وهش، كه ئاسان نى يه و بگره زور ناره چه تيشه كه هه ر ريشه يه كى هه لسووراندى وهك فورمى خستنه سه ره ده ست نيشان بكرىت، ئەگه ر زانيمان له ئاقيستادا ژماره يه كى زورى فورمى دوخى (كارا = N.) بو هه موو جو ره كوزت كردنه وه يه ك و بو ياسايه كى نه گو ردا و هه ن .

بو زمانى ئاقيستا، پيوسته، ئەم زه نجيره راناوه ئاماژه يى يانه ديارى بكه ين :- دوو زنجيره بو نزيك . يهك زنجيره بو دوور .

٧١ - زنجيره راناوى ئاماژه ي نزيك، ئەو راناوانه ده گريته وه، كه وان له م قه دانه ي خواره وه دا :

+ (A-) بو نيرو بو بى لايه نيش .

- بو (كاراى تاكى نير = N. Sg. m.) (A-YAM) = (ئه يه م) .

+ (Ā-) , (-Ī) بو (مى) .

- بۆ (کارای تاک = N. Sg. (I-YAM))^(۱) ه

ههروهها، ئهوانهش، كه ههندی جار، واتای دووپاتکراویان بهرچاوده که ویت:

- بۆنیروبوئی لایهن؛ (هه - = HA-) ، (ته - = TA-).

- بۆمی؛ (ها - = HĀ-) ، (تا - = TĀ-)

- بۆنیروبوئی لایهن؛ (ئهیته = AITA) ، (ئیشه = AIŠĀ).

- بۆمی؛ (ئیتا = AITĀ) ، (ئیشا = AIŠĀ)

- بۆنیروبوئی لایهن؛ (ئیمه = IMA).

- بۆمی؛ (ئیما = IMĀ).

- بۆنیروبوئی لایهن؛ (ئهنه = ANA-) ، (هقه = HVA-).

(۱) - به بیروپرای من و به پئی بوچوونم، ئالیرهدا، ههله بهدیی دهکریت، ئهویش ئهوهیه، دهبوایه

بهم جوړه بینووسیایه: - (N. Sg. F., Ī-YAM) نهك وهك ئهوهی خوئی!!

له رووی هه‌لسووراندهوه، ئەم قەدانه بهم جوړه‌ی خواره‌وه به‌شداریی ده‌که‌ن:

		Feminine		می
Sg.	N.	IYAM īm	HĀ hā HĪ hī	AIŠĀ aēša
	Acc.	TĀM tqm, tām	IMĀM imqm	AITĀM aētqm
	Gen.	AHYĀŞ aiñhā		AITAHYĀŞ aētañhā /aetayā/
	Abl.	AHYĀT aiñhāt		
	Dat.	AHYĀI aiñhāi, ahyāi		
	Instr.	AYĀ aya, ōyā		AITAYĀ aētaya
	Loc.	AHYAI aiñhe		
Du.	Dat	ĀBYĀ ābyā		
Pl.	N. } Acc. }	TĀŞ tā /tā/	IMĀŞ imā	AITĀŞ aētā
	Gen.	ĀŞĀM āñhqm		
	Abl. } Dat. }	ĀBYAŞ ābyō		AITĀBYAŞ aētāibyō
	Instr.	ĀBIŞ ābiš		
	Loc.	ĀŞU (+A) āhū, āhva		

کلێشه‌ی خالی سه‌ره‌کی (٧١)

Masculine

نير

Sg.	N.	AYAM = aēm , ayam , HAṢ = hō	HVAṢ = hvō , AIṢAṢ = aēsō
	Acc.	TAM = tām	IMAM = imam AITAM = aētām
	Gen.	AHYA = ahe , aiḡhe , ahyā	AITAHYA = aētahe
	Abl.	AHMĀT = ahmāt	AITAHMĀT = aētahmāt
	Dat.	AHMĀI = ahmāi	AITAHMĀI = aētahmāi
	Instr.	TĀ = tā	ANĀ anā AITĀ = aēta
	Loc.	AHMI(A) = ahmi, ahmya	AIMAHAMI , aētahmi
Du.	N.	TĀ tā /tā/	IMĀ ima AITĀ = aēta
	Dat.	ĀBYĀ ābyā	
	Gen.	ĀṢ , AYĀṢ , ās-ča , ayā	ANAYĀṢ = anayā AITAYĀṢ = aētayā
Pl.	N.	TAI = tē , tōi /tā/ ,	IMAI = ime AITAI = aēte
	Acc.	TANS , taḡ , tang	IMANṢ imaḡ ime *AITANS
	Gen.	AIṢĀM aēsām	AITAIṢĀM aētaēsām
	Dat.	AIBYAṢ aēibyō	AITAIBYAṢ aētaēibyō
	Instr.	ĀIṢ āiṣ , AIBIṢ aēibiṣ , TĀIṢ tāiṣ , ANĀIS anāiṣ	
	Loc.	AIṢU (+A) aēsū , aēsva	AITAIṢU (+A) aētaēsū , aētaēsva

Neuter

بی لایه

Sg.	N.	TAT tat	IMAT imat	AITAM aētām	AITAT aētaḡ
	Acc.				
Pl.	N.	TĀ tā /tang/	IMĀ ima /imā/		AITĀ aēta /aētā/
	Acc.				

۷۲ - ئەو زنجیره راناوانه‌ی که بو دووران دوو به کار دین، بریتن له قه‌دی:

(۱) - بو نیرو بو بی لایه‌ن؛ (AVA-).

(۲) - بو می؛ (AVA-).

(۳) - بو نیرو می - ش؛ (HAU-).

ئەو فورمه تو مارکراوانه، بهم جوړه‌ی خواره‌وه به شداری ده‌که‌ن:

		Masculine	Neuter	Feminine
Sg.	N.	HĀU hāu , AVAM aom		HĀU hāu
	Acc.	AVAM aom	AVAT avat	AVĀM avqm
	Gen.	AVAHYA avahe		AVAHYĀṢ avaiṅhā
	Dat.			AVAHYĀI avaiṅhāi
	Abl.			AVAHYĀT avaiṅhāt
	Instr.	AVĀ ava, avā		
Pl.	N. Acc.	AVAI ave	*AVĀ /avā/	AVĀṢ avā /avanḥā/
	Gen.	AVAIṢĀM avaēṣqm		
	Dat.	AVABYĀṢ avabyō /avatbyō/		
	Instr.	AVĀIṢ avāiṣ		

کلیشه‌ی خالی سه‌ره‌کی (۷۲).

۷۳ - راناوی ناواخن = Enclitic pronouns (۱)

بو دوخی (به رکار = Acc.) و (ئیزافه = Gen.) و (به رکاری ناراسته و خو = Dat.) ی

اناوی نامژه، هه مان دهستوور ئەم فورمه ناواخنانه هه ن :

(۱) - ئەوهی، ده باره ی ئەم سی خشته خانە ی که له خاله کانی (۷۱، ۷۲، ۷۳) دا پیشان دراون

و نریت، ئەمه یه :

یه که م تیکه ل و پیکه لی یه کی سه یر پیشان ده دن، تا راده یه ک، له هه ندی جیگادا، خوینه ر ریره وی

بیری خویشی هه له ده کات، تاوه کوشتی له ورووه به دی ده کات!

دوووم، به ته واوی نه یتوانیوه، ده ست نیشانی راناوه کان بکات و به ته واوی قه واره یان روشن

بکاتوه، جگه له وهی که جیگیانی دیاری نه کردوه.

سییه م، که له به ریکی زور گه وره، لیره دا، به دی ده کریت، ئەویش ئەوه یه که راناوی که سه کان و

جووری که سه کان و ژماره یانی دیاری نه کردوه.

له گه ل ئەوه ش دا، لیکۆلینه وه یه کی زور به نرجه، بو ئەوانه ی که خه ریکی ره سه نی وشه و

زمان کوردین. (و.)

		Masculine نیر	Feminine می	Neuter بئلا یهن
Sg.	Acc.	<u>IM = im</u>	<u>IT = it , DIT = dit</u>	
	Dat., Gen.	HIM = him, DIM = dim		
Du	Acc.	<u>I = i</u>	SAI, he, se	
	Acc.	DIS dir HI hi		
Pl.	Acc.	HIS his		DI di

کلیشه‌ی خالی سهره‌کی (۷۳)

۷۴ - قەدى ئاقىستايى راناوى ئاماژە، ئاشكرايە لە ھەندى فۆرم داو ياخود لە ھەندىكى دىكە، ئە ھىندى دا، لە جىگايەك دا، كە ھەلسووراندى تىكە لاويان زورتر ئاشكراو ديارىيە، ئەوئيش بە ھوى بوونى ژمارەيەكى زور و باشترين پارىزگارى كەرى دەستەوايى ديار دەيى يەوہ.

كۆمەلە ريشەيەكى ھەلسووراندىن لە (sa-), (ta-) دروست بووہ. ھى دىكەش لە (i), (-a) ھى سىيەميش لە (esa-), (eta-).

بە ھەرحال، لە زنجىرە راناوى ئاماژەي بو دووردا، تەنيا (ئەسەو = asau) ە، كە لە گەل راناوى (ئەھاو = AHĀU) ى ئىرانى دا بەرامبەرە.

فۆرمەكانى دىكە، لە قەدى پاك (رەسەن) ى ھىندى (amu-) ەوہ، وەرگىراون. كەچى قەدى (ava-)، دوو جار، يان سى جارى، لە (رەگ ئىدا = Rig - Veda) دا، دەر دەكەويت.

بە شىوہەيەكى گشتى، ھەلسووراندىن لە زمانى ئىرانى ولە زمانى ھىندى دا، لە خالە سەرەكى يە گشتى يە كان دا، بە شدارن؛ بووئىنە: ھەمان كەرەستەي (-sm-) لە دوخى فۆرمى تاك دا (فۆرم بو تاك) - (لە ھىندى كۆن دا (ئەسمای = asmāi) يە ولە ئاقىستاش دا (ئەھماي = ahmāi) يە و ئەمەش، بە واتاي فرەيزى ئىنگلىزى «(to) that» ھاتوہ.

ھەر و ھا ھەمان كەرەستە (-s-)، لە (كۆ) دا، بە ھىندى كۆن وشەي (ئىزام = esām) دىت و، لە ئاقىستاش دا (ئەشام = aesām) ە، كە بە واتاي فرەيزى ئىنگلىزى (of them) يان (of those) ھاتوہ.

ھەر ھەمان كەرەستەيە، كە لە ھەلسووراندىن ناويى دا لا دەدات :-
- بو كاراي كۆي نىر: لە ھىندى كۆن دا (ئىمى = ime) يە، لە ئاقىستايى ش دا، (ئىمەي = IMAI = ime) يە.

۷۵ - راناوی ناماژە، بە دوو شیوە بە کار دەهینریت :-

(۱) - بە شیوەی سەر بە خو،

(۲) - بە شیوەیەکی ناراستە و خو.

بووینە، ئەم رستەییە، کە لە ناو (یەشت، ۳۱ - ۸) دا هاتوووە، راناوێکی ناراستە و خوێیە، رستە کە دەلیت :-

ترانسلیترەنیشنی بە پیتی کوردیی ئەمرو.

- (هەز زەرە ئەیە و زەیتی) -

- ترانسلیترەنیشنی بە پیتی لاتینی.

- «hō (HAS) zrayō ayaozayeti»

+ واتاکەیی بە ئینگلیزی :

(he «Tishtrya» agitates the Lake)

+ واتای بە کوردیی ئیستا :

(ئەو زەریا دەهینیتە لەرزە)، یان، (تیشتریە زەریا دەخروشینیت).

رستەییەکی دیکە دەلیت :-

ترانسلیترەنیشنی بە پیتی کوردیی ئەمرو. - (تەفسەتچە، هەز مەیریە خقی سەتچە)

ترانسلیترەنیشنی بە پیتی لاتینی.

- «tafsatca ho (HAS) mairyo xvisatca»

+ واتای بە ئینگلیزی بەم جوهریە :-

(that rascal began to grow warm and swcat)

+ واتای بە زمانی کوردیی ئەمرو :-

- ئەو پیاوێ خراپە بەرەو خراپتر رویشت.

- ئەو پیاوہ خراپہ خراپتر بوو.

راناوی نزیك وھی دوور دژژ به یه کترین

بووینہ، له (یه شت، II. 9) هاتووو ده لیت :-

«... imat (IMAT) nmanom... hāu (HĀU) maza mrayō... ave (AVAI) awrā ...»

- ئەمەیان به ترانسلیترهیشنی لاتینی بوو.

- «ئیمهت نه مانهم . . . هاومهزه مرهغه . . . ئەفهه ئەوره»

- ئەمەشیان به ترانسلیترهیشنی پیتی کوردیی ئیستا بوو

+ واتای، به ئینگلیزی :-

«this house... that Large bird... those clouds» -

+ واتای به کوردیی ئیستا:

- «ئەم خانووہ (ماله)، ئەوبالنده گه ورهیه . ئەوهه ورانه» .

۷۶. راناوی په پوهندایه تی، له ئافستادا، که (یه = YA-) و (یا = YĀ-) ن - له

هیندی کویش، هەر (یسه = ya-) و (یسا = yā-) ن - هەر له سهر هه مان ریسه وی

هه سووراندهن دهرون، که راناوی ئاماره بیان له سهر دهرون:

YA - S = yō +

YA - M = yim +

YASMAT = yahmāi +

هەر ته نهیا تاته جوړه فورمیکي تایه تی له گاته کان دا هه یه و ته ویش فورمی (یه ت = h'yat) ه، که له دواي (یه ت = YAT) ی (yat) ی (کاراو بهرکان) له دوخی بی لایدن - مر دیت.

هەر له سهر زور به کارهینانی، هه رچی فورمی ته و راناوانه هه ن، زور به ئاندرای ده رکه و ترون، جگه له هه ندی فورم نه بی، که بوژماره ی دوان به کار ده هیترین راناو، یه کجار به زوری ده که ونه کاره وه، چونکه سهره پای کار کردنیان و له واتای ئاسایی خو بیان دا، له م جوړه واتایانه ش دا، به کار ده هیترین:

راناو، یه کجار به زوری ده که ونه کاره وه، چونکه سهره پای کار کردنیان و له واتای ئاسایی خو بیان دا، له م جوړه واتایانه ش دا، به کار ده هیترین:

(۱) بو به ده سته وه دانی واتایه کی لاوازی ئیزافه. بو وینه، وهک، نیشانه ی ئیران وشه ی ناوونیشان هه ل دراو، ناوونیشان هه لدهر، یان دژری:-

«janat azīm svom yim (YAM) aspō. garōm norō garōm yim (YAM) višavantōm zairitōm».

+ ترانسلیترویشنی ئەم فرهیزانه، به پیتی زمانی کوردی ئەمرو، به م جوړه یه:

- «ژهنه ت ئەژیم سرفره م به م ئەسپا. گهرم نه رگهرم به م فیشه فه نته م زه یه ریتهم»

- واتای ئەم فرهیزانه، به ئینگلیزی به م جوړانه یه:

«killed a snake, horned, horse - devouring, man devouring, poisonous, yellow»

- واتای، ئەم فرەیزانە، بە زمانی کوردیی ئەمڕۆ بەم جوۆرەییە:

- «کوشتنی ماری شاخدار، خرمەیی ئەسپ (ماین)، خرمەیی مروۆف، زەهراوی زەرد».

+ ویتەییەکی دیکە، کە لە (Vd. 18. 15) دا وەرگیراوە و دەلیت:

- «mōrōyō yō (YAŞ) parō darš nāma»

- واتای بە شینگلیزی بەم جوۆرەییە:

«bird named parodars»

- ترانسلیترەیشنی بە پیتی کوردیی ئەمڕۆ:

- «مەرەغە یەزپەرەدەرش نامە»

- واتای، بە زمانی کوردیی ئەمڕۆ

- «بەلندەییەکی ناوی پەرۆدەرش - . ە»

- «بەلندە کە پەرۆدەرشی ناوە»

(۲) - هەر وەك كەرەستەییەکی زۆر نزیك بە سوودی ئامرازی ناوونیشان هەڵدەر،

لە پیش ناوەوە، یان، بە جیاوازی، بە تیکەلبوونی لەگەڵ راناوی ئاماژە، یاخود هی

کەسی دا: -

لە (یەشت = Yt. 17, 55) دا هاتوووە و دەلیت:

«āat maṃ fraguzayanta yōi (YAI) apōrō nāyu tauruna»

- ئەمەیی سەرەووە ترانسلیترەیشنی بوو.

- ترانسلیترەیشنی بە رینووسی ئیستای کوردیی:

+ «ئائەت، مام فرەگوزەییەنتە بەی ئەپەرە نایوتە ورونە»

+ واتای بە ئینگلیزی، بەم جوۆرە هاتوووە: -

- «then the young men gave me away»

+ واتای بە کوردیی ئەمڕۆ: -

- ئەوجا، پیاووە گەنجەکان تاریان کردم و نەییەمەووە.

لە لایەکی دیکەوە، لە (Vd. 6. 26) دا، هاتوووە و دەلیت: -

«kuḡa te vōrōzyān aete yōi (AITAI YAI) maydaysna»

- ئەمەنى سەرەووە ترانسلیترەیشننى بوو.

- ترانسلیترەیشننى بە پىي رینووسى كوردىي ئەمرو: -

- «كوته تى قەرەزىيان ئەيەتى يەى مەيدەيسنە»

+ واتاي بە ئىنگلىزىي بەم جوړه هاتووه :-

«what the mazdayasna (worshippers of Mazdah, zoroastrians) must do»

له لايەكى دىكەو، هاتووه و دەليت :-

- «azom yō (AZAM YAŞ) ahurō mazdā»

- ترانسلیترەیشننى بە كوردىي ئەمرو: -

- «ئەزم يەز ئاهورا مەزدا»

+ واتاي بە ئىنگلىزىي :-

- «I, Ahura Mazdah»

+ واتاي بە كوردىي ئەمرو: -

- ئەزم ئاهورا مەزدا.

يان، منم ئاهورا مەزدا.

۷۷ - راناوی پرس (که = KA) و (کا = KĀ) - (له هیندی کۆن دا، (که = ka, کا =

kā) و له هیندوئەوروپايش دا، (-ka, a/o, k) - هەرۆك راناوه پيشووينه كان دوخی

هەلسوراندى تەواوی هەمان جوړيان هەيه، بەلام، سەرەپاي ئەووش، چەند فورمى

هەن، که لەم قەدانەو - (چی = ci-)، (چەى = CAI-)، (کوی = k^wi) و (کوهى = k^wei) -

وەرگىراون:

- بۆنير و بۆمى و له دوخی (کارا = N.) دا (چی = ci-s) و (چيش = -ciš) ن.

- بۆبەرکاری نير، دەبیت به (چيم = -ci-m) .

- بۆبى لايەنى (بەرکار = Acc.) و (کارا = N.)، دەبیت به (چیت = -ci-t) = (cit).

- بۆکۆى نير له دوخی کاراد، دەبیت به (چەيه = -ci-as) = (cayō).

هەرۆك راناوی ئاماژە، راناوی پرسيش، وهك «who» به سەر بەخو، بەکار

دەهينريت و هەلگري روواله تى (what), (which) يش دەبیت:

+ رسته یه کی ئافیتای (Yt. 5,8) هاتووو ده لیت (ترانسلیتره ییشنی):

«kō (KAṢ) mam stavāt ko (KAṢ) yazāite»

- ترانسلیتره ییشنی به نووسینی کوردیی ئه مرۆ:

که مام سته فات که یه زایتی؟ (.)

- واتای به ئینگلیزی بهم جوړه هاتووو: -

«who will extol me? who will bring me asacrifice?»

- واتای به کوردیی ئه مرۆ: -

کی ستایشم ده کات؟ کی قوربانیم بو ده دات؟ (.)

+ له (Y-9,3) دا، هاتووو بهم جوړه ش ترانسلیتره ییش کراوه: -

«kā (KĀ) ahmāi aśiś ḥrōnāvi, cit (CIT) ahmāi jasat ayāptam»

- ترانسلیتره ییشنی به رینووسی کوردیی ئه مرۆ: - (کا ئه همای ئه شیش ئه ره نافی، چیت

ئه همای ژه سه ت ئایه پته م) (.)

- واتای به زمانی ئینگلیزی:

«what share has he deserved?»

«what happiness has come to him?»

- واتای به کوردیی ئه مرۆ: -

- کام به شی که وتووو؟ یان چه به شیکی که وتووو؟ (و.)

- چه خوشی یه کی بو هاتووو؟ (و.)

هه مان پاناو بو ی هه یه، که وه ک پاناوی نه ناس بیت، ههروه ک له م

وهر گرته یه دا (Y.9 - 12) ده رده که ویت:

«mā ciś (CĪṢ) paurvō būdyāēta nō» -

- ترانسلیتره ییشنی به رینووسی ئه مرۆی کوردیی:

- «ماچیش په ورقا بوویدیه ته نا»

- له ئینگلیزی دا، بهم واتایه دیت:

«Let no one be the first to sense us» (with negation)

- واتای به کوردیی ئیستا:
- با، له سهرهتاوه، هیچ کهسی پیمان نه زانیت! (و.)
- با، کهس نه مان دوزیتهوه! (و.)
- با جارئی، کهس ههستمان پی نه کات! (و.)
- + وەرگرتهیه کی دیکه، له (Yt. 5,101) هوه، ترانسلیترهیشنی بهم جوړهیه:

- «kayhe kayhe (KAHYAKAHYA) apay žaire nmānom hištaite»

- ترانسلیترهیشنی به رینووسی ئیستای کوردیی:
- «که هیه که هیه، نه په نژهیر نه مانه م هیشتهیتی.»
- واتای به ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه تهوه:
- «at the branching of each (Lake streams) stands a house»
- واتای به کوردیی ئیستا:

- له گوشهیه کی ههر گولاوی دا خانوویهك ههیه. (و.)
- له ههر گوشه ی ئاویك دا، خانوویهك ههیه. (و.)

۷۸ - به شیوهیه کی رهوا، واتای نه ناسراو، به ئاسایی، به هوئی خسته سهری

پارتیکه لی (چیت = čit = cit) هوه دهست ده که ویت:

+ کهس چیت = «KAS - CIT = kascit»

- واتای به ئینگلیزی: «someone»

- واتای به کوردیی «کهسی، کهسیك». (و.)

+ کهم چیت = «KAM - CIT = kamcit»

- واتای، به ئینگلیزی: «whoever»

- واتای، به کوردیی: کام بی، کی بی، یه کیك (و.)

+ کهس چیت مه رتیه نه م = «KAS - CIT MARTYANAM»

«kascit masyanam»

- واتای، به ئینگلیزی: «some people»

- واتای، به کوردیی: چه ند کهسی. هه ندی کهس (و.)

٧٩ - وهچهی راناو، دهوری راناوی ئاوهلناویش، ده بینیت

بو وینه :

- له ئاقیستادا (ئه نیه = ANYA -)^(١) ههیه ،
- له هیندی کون دا (ئه نیه = anya) هاتوووه .
- ئەمهش ، به واتای وشه ی (ئه نه ده = another) ی ئینگلیزی هاتوووه .
- له ئاقیستادا (فیسپه = VISPA)^(٢) هاتوووه
- له هیندی کون دا ، (فیحقه = vicva -) هاتوووه .
- ئەمه ، به ئینگلیزی ، واتای وشه ی (ئول = all) ئەدات .
- له ئاقیستادا (که ته ره = KA - TARA -)^(٣) هاتوووه .
- له هیندی کون دا ، وشه ی (که ته ره = katara) هاتوووه .
- له ئینگلیزی دا ، به واتای فرهیزی (ویچ ئوف ده تو = which of the two) هاتوووه .
- له ئاقیستادا ، وشه ی (که ته مه = KA - TAMA -)^(٤) هاتوووه .
- به هیندی کون (که ته مه = katama) یه .
- به پارسی نوی (کودام = kudām) ه .
- واتای به ئینگلیزی (ویچ ئوف ده مه نی = which of the many) .

-
- (١) - واتای له زمانی کوردیی ئەمرودا ، به م جوړه دیت : یه کیکی دیکه ، یه کسی تر ، یوتهر ، . . . (و.)
 - (٢) - له کوردیی ئەمرودا ، به واتای (گشت) ، (هموو) ، (گرد) هاتوووه . (و.)
 - (٣) - له کوردیی ئەمرودا ، (کامیان ، کامه یان) ده گریته وه . (و.)
 - (٤) - له کوردیی ئەمرودا ، به واتای (کامیان) ، (کامه یان) ، (کامه شا) هاتوووه (و.)

- (دووانه که ی دوایی یان، یهك جوړه پاشبه نديان هه یه، كه بوپله ی به راوردی هی
نزم و هی بالا به کار دیت).

له نیوان پاته نی (pattern) ناوی وړاناوی دا، جوړی هه لسو وړاندنیان زورده بن، بو
وینه:

- وشه ی (فیسپه ی = vispe = VISPAI)، به واتای وشه ی (ئول = all) ی ئینگلیزی
هاتووه، فورمی راناوه، به لام (فیسپه نام = VISPANAM)، كه له دوخی (کارای کو =

Gen. pl.) دایه به واتای فرهیزی ئینگلیزی (ئوف ئول = ofall) هاتووه، فورمی
ناوی یه، بویه، ناگونجین برونه ناوریزی جوړیکی تایه تی وشه وه.

Personal Pronouns = راناوی کهسی

۸۰ - ئەم فورمانەیی خوارەووە، خویان بە ئاشکرا دەرخستوووە:

کلێشەیی خالی سەرەکی (۸۰)

Cases دۆخ	1st person کهسی یە کهم	2nd person کهسی دوووەم
Singular	N. AZAM, azam, azām = ئەزەم	TUVAM = توفەم tvam, tūm /tu/
	Acc. MĀM = مام mām	TVĀM = تڤام ʒvām
	Gen. MANA = مەنە mana	TAVA = تەڤە tava, tavā
	Abl. MAT = مەت mat	TVAT = تڤەت ʒwat, ʒwāt
	Dat. MABYĀ = مەببیا maibyā, mavoya	TABYĀ = تەببیا taibyā
	Instr.	TVĀ = تڤا ʒwa
Dual	Acc. ĀVĀ = ئاڤا əəāvā	
	Gen.	YAVĀKAM = یەڤاکەم yavākam

- ناته واوی نه و دیو.

Plural	N.	VAYAM = قه یه م vaēm	YUŠ-AM = یوشه م yūžəm
	Acc.	AHMĀ = نه هما ahmā و əhmā	
	Gen.	AHMĀKAM = نه هما که م ahmākəm	YUŠMĀKAM = یوشما که م yušmākəm XŠMĀKAM = خشما که م xšmākəm
	Abl.	AHMAT = نه همت ahmat	YUŠMAT = یوشمه ت yūšmat XŠMAT = خشمه ت xšmat
	Dat.	AHMABYĀ = نه همه بیا ahmaibyā AHMĀI = نه های ahmāi	YUŠMABYĀ = یوشمه بیا yūšmaibyā /yušmaoyo/ XŠMABYĀ = خشمه بیا xšmaibyā , xšmavoya
	Instr.		XŠMĀ = خشما xšmā

۸۱ - ئەم فورمە ناواختانەي خوارەو، ھەمان دەستوور ئاشکراو لەبەر چاون :

کلێشەي خالی سەرەکی (۸۱).

Cases رۆخ		1st Person کەسی یە کەم	2nd Person کەسی دووھەم
Singular	Acc.	MĀ = ما ، mā	TVĀ = تڤا ، ṭwā
	Dat. Gen.	NĀ = نا ، nā	TAI = تەي ، tē ، tōi
Dual	Gen.	NĀ = نا ، na	
Plural	Acc.	NĀṢ = ناز ، nā	VĀṢ = فاز ، vā
	Acc. Dat. Gen.	NĀṢ = نەز ، nō nā	VĀṢ = قەز ، vō ، vā

۸۲ - بنه پرتی گشتی راناوی کهسی هیندو - نه وروپایی ده رکه وتوو و دیاری یه . به هه رحال ، یاسای فورمه کان ، خوئی له خوئی داو به شیوه یه کی راسته وخو (یه کسه ریی) هیندو - ئیرانی یه و له گه ل نه وهش دا هه ندی فورمیش له گه ل هی هیندی دا ، جیاوازی پیشان ده دن ، بو وینه :

- ئاقیستایی ، (ئه زه م = azom, AZ - AM),

- پارسی کون ، (ئه ده م = adam),

- هیندی کون ، (ئه هه م = aham),

- کوردیی نه مرو ، (ئه ز = oz), (و .)

- سلاقی ، (d36 .). پیشنیازی (gh) ی هیندو - نه وروپایی ده که ن (به هوئی «h» ی هیندی یه وه) ، به و جو ره ، بو یه به لای هاووینه ته و اوئی خوئی له گریکی (بهاح' . . .) دا ناکه نه وه .

که ره سته ی (ئامراز) ی (-AM) له وشه ی (AZ-AM) دا ، وه چی که له راناوه کانی ئاماژه ی (ئه یه م = AY - AM) و (ئییه م = IY - AM).

هه مان که ره سته ی ناوبراو له م فورمانه ی خواره وه دا ده رکه وتوو ه :-

- (توفه م = TUV - AM),

- (فه یه م = VAY - AM),

- (یوشه م = YUS - AM).

قه دی ناراسته وخو (لاروبوو) ی (مه = MA-) و (ته = TA-) ته و او که ری فورمی هیندو نه وروپایی یه ، فورمی (مه نه = MANA-) و (ته فه = TAVA-) ش هاووینه ی فورمی کون (mehe, leoe (* teve) ی سلاقی .

فورمه کانی دیکه ، خاوه نی کوتایی ی هیندو - ئیرانین :

- فورمی (ته بیا = TABYĀ) ی ئاقیستایی توانای پاریزگاری کردنی کونی زورتره هه بووه ،

تاوه کو فورمی (توب هیم = tub hyam) ی هیندی کون .

له لایه کی دیکه وه ، فورمی هیندی کون (مه هیه م = mahyam), که به

واتاوی «(to) me» ی ئینگلیزی هتوو ، وا ده ری ده خات ، که هاووینه ی فورمی (میهی

= mihi) ی لاتینی یه .

که چي فورمي (مه بيا = MABYĀ) ي ئاڤيستايي ، هه مان کوټايي ئارياني هه يه ، که
 فورمي (ته بيا = TABYĀ) هه يه تي .
 فورمي (قه ي = VAY -) و (يوش = YŪS) ، په يوه ندي يان به فورمي زماناني جه رماني و
 به لتيکي يه وه هه يه .

قه دي ناراسته و خو ي راناوي ، که سي يه که م و دووهم وه ي (کو ش ، که ره سته ي
 ناسراوو په يوه نديداريان ، که له وه و پيشتر ، له راناوي ئاماژه دا پيشان دراون ، هه يه ،
 ئه ويش (sma) * يه و - (به راوردی له گه ل جه رمه ني کون (سما ، داسما . دا) -
 خراو يشه سه ر قه د ، بو وينه :

- U (s) , N(s) :
- + NSMA (ده بي به) - AHMA .
- + USMA ← (Y)USMA -
- + (U) SMA ← XSMA -

هه مان قه دي سه ره تايي ، له دوخي پله ي ناوه راست وه ي دريژي کورت کراوه ي ؛
 (نه س = NAS) ، (ناس = MAS) ، (قه س = VAS) ، (قاس = VĀS) دا ، به ناواخني ، وه ک
 هاو وينه ي فورمي رووسي به کار هيئراوه .

فورمه ناواخنه کاني (مه ي = MAI) و (ته ي = TAI) ، هه مان ده ستور هاو وينه ي
 فورمي سلاقي ؛ (TI , MI) ، وه ي جه رمه ني (Att. Soc.) ، (Tik Mok) . ن
 دهر نه که وتني فورمي هه ندي دوخ ، له ناو فورمي به هيژي سه ره تايي دا به ئاشکرايي
 ده گه رپته وه ، بو ژماره يه کي زور ، که به هو ي به کار هيئاني لکاندني فراوانه وه روويان
 داوه .

۸۳ - به شيوه يه کي ئاسايي ، خاوه نيته تي به هو ي (راناو) هوه و له دوخي ئيزافه دا
 (هيژي سه ره تايي ، يان زور به ي وه خت ناواخن و لکاندن) دهر ده که ویت .
 به هه رحال ، ئه م خاوه نيته ته ، به هو ي ئه و ئاوه لئاوانه شه وه ، که له بريي (رانا) ويش
 دين ، دهر ده که ویت :

- (مه = MA -) ، به واتاي وشه ي (ماي = my) ئينگليزي هاتووه .
- (تقه = TVA -) ، gwa ، به واتاي (ذاي = thy) ئينگليزي هاتووه .
- (سقه = SVA -) ، (هقه = hva) ، (هقه = hava) ، (خقه = xā) و له هيندي

کونیش دا، (سڦه = sva -)، راناوی (خوځوځوځین = possessive - reflexive pronoun) ن .

- (ئههماکه = AHMĀKA -)، ahmāka -، به واتای (ئهوه = our) ی ئینگلیزی هاتووه .

- (یوشماکه = YUŠMĀKA -)، (XŠMĀKA - = خشماکه)، xsmāka, yuśmāka, به واتای (یووه

= your) ی ئینگلیزی هاتووه .

ژماره = Numerals

(کاردنیال = cardinals)، یاخود ژماره ی بنه رته تی .

۸۴ - ئه گهر له رووی راستی یه وه، بوی بروین، ژماره، وهك به شیکی

تایه تی، له ئاخاوتن دا، جیگای نه گرتووه . له گهل ئه وهش دا، هه ندیک له وژمارانه،

له گهل به شه کانی دیکه ی ئاخاوتن دا، ناگونجین، که ریز بکرین، بویه، ئه مهش

به لگه یه بوئه وه ی له به شیکی جیاوازی ئاخاوتن دا سه رژمیر بکرین، ههروهك له لایه ن

دابهش که ری کلاسیکی یه وه، به و جوړه کراوه .

(ناوی ژماره بنه رته تی یه کان = The name of unity).

- (ئه یقه = AI - VA -)، به واتای (وهن = one) ی ئینگلیزی هاتووه .

ئه مه هاو وینه ی (oL(F)os) ی جه رمانی یه، که به واتای وشه ی (سوول = sole) ی

ئینگلیزی هاتووه . به لام له (ئی - که = e-ka) هیندی کون دا (پاشبه ند) ی جیاواز
ده نوینی .

له پارسی نوی دا (یهك = yak) ه، که له (ئیقهك = evak) وئه میش له

(ئه یقه که = aiva - ka -) هوه وه رگیراوه .

- وشه ی (ئه یقه = AI - VA -)، ههروهك راناو هه لده سوورینریت :

+ بو دوخی کارای نیر؛ (ئه یقه ز = AIVS)، به کار ده هینریت

+ بو دوخی بهرکار، (ئه یقه م = AIVAM)، yom, oim, oyum, به کار دیت .

+ له دوخی کارابزرده، (ئه یقه ه مات = AIVAHMĀT)، aevahmat, ه

۸۵ - ناوی ژماره؛ له ژماره (۲) وهوه تاوه کو ژماره (۴)، ههروهك هه ناویکی
 هاووینهی هه مان جوړ هه ل ده سوورینریت. ژماره (۲) له لایه ن پاته نی ژماره
 (دووان = جووت) هوه هه لسوورینراوه. ژماره (۳) و (۴) یشی له لایه ن پاته نی
 (کو) وه هه لسوورینراون:

- (دقه = DVA-) ی نایستایی.

+ له پارسی نوی دا، وشه ی (du = دو) هه یه، ئەمهش وشه ی (دووځه = DUVA-) ده خاته
 بهرچاو.

+ له دوځی (کارای نیردا = N. m.) دا، ده بیټ، به (دوځا = DUVĀ) dvā.

+ له دوځی (ئیزافه = Gen.) دا، ده بیټ به (دوځه یاز = DUVAYĀS) dvayā.

+ له دوځی (کاراو بهرکاری می (N. Acc. f.) دا، ده بیټ به (دقه ی = DVAI) duye, DUVAI.

- (تر = TRI-) ی نایستایی.

+ (تره ی = TRAI-)

+ بو می (تیزر = TISR-).

+ به هیندی کون (تری = tri)، (تیزر = tizr) - (جگه له هیندوئی رانی، فورمی «می» ته نها

له زمانی کیلتیکی دا پاریزگاری کراوه:

+ بو (کارای نیر = N. m.) ده بی به (ترایه ز = TRĀYAS) (Tadj: ce) grāyō.

+ بو (بی لایه ن = n.)، ده بیټ به (تری = TRI) gri.

+ بو دوځی (می)، ده بیټ به (تیزره ز = TISRAS) tisrō.

+ بو دوځی (ئیزافه ی می = Gen. f.)، ده بیټ به (تیزرام = TISRĀM) tisrām.

- (چه تور = ĀTUR-) ی نایستایی.

+ (چه تفار = ĀTVĀR-).

+ بو دوځی می ده بیټ به (چه ته زر = ĀTASR-).

+ بو دوځی (کارای نیر = N. m.)، ده بیټ به (چه تفاره ز = ĀTVĀRAS) caḍwāro. به

پارسی نوی (چه هار = caḥar).

+ بو دوځی بهرکار ده بیټ به (چه توره ز = ĀTURAS) caturō.

+ بو دوځی ئیزافه، ده بیټ به (چه تورام = ĀTURĀM) caturām.

+ بو دوځی کارای «می» ده بیټ به (چه ته ره س = CATAHRAS) catahrō.

۸۶ - ناوی ژماره کان، له (پینج = ۵) هوه تاوه کو (ده = ۱۰)، له بنه رت دا، نه

بو (جینس) و نه بو (دوخ)، هه لئاسوورین:

- (په نچه = PANČA), .panča

+ به جهرمه نی کون (panča . . .) .ه

+ به پارسی نوی، (په نچ = panj).

- (خشقه ش = XŠVAŠ), xšvaš, نه مه (سفه کس = svaks) ی هیندو - ئیرانی پیشان

ده دات .

+ به هیندی کون (سه ت = sat) ه و وشه ی (سه کس = saks) ده هینیتته وه یاد .

+ به هه رحال، به پارسی نوی (شه ش = šas) ه، له وانه شه له یه کیك له و فورمانه وه

هاتبیتته خواره وه .

- (هه پته = HAPTA), .hapta

+ به هیندی کون (سه پته = sapta) یه .

+ به پارسی نی (هه فت = haft) .ه

+ به جهرمه نی (hapta . . .) .ه

+ به هیندو - نه وروپایی (سه پتم = septm) .ه

- (نه شتا = AŠTĀ), .aštā

+ به هیندی کون (نه سته = asta).

+ به پارسی نوی (هه شت = hašt) .ه

+ به جهرمه نی (astā . . .) .ه

+ به هیندو - نه وروپایی (ئوکتو = okto) * یه (له بنه رت دا فورمه که دوانه یه - بو

جووته) .

- (نه فه = NAVA), .nava

+ به پارسی نوی (نوه = nuh) .ه

+ به جهرمه نی (navā . . .) .ه

+ به هیندو نه وروپایی (نیوم = neum) .ه

- (ده سه = DASA), .dasa

+ به پارسى نوٲى (دهه = dah) ه

+ به جهرمه نى (. . . डेके) ه

+ به هيندوٲه وروپايى (دكم = dekm) ه

ههروهك چوٲ له هيندى دا ههلسووراندىن به سه رٲماره دا رووده دات ، ههروهه ها له
ٲاٲيستاش دا ، فورمى ههلسووراندىن رووده دهن :

- (په نچه نام = pañcanam) ، كه به واتاى فرهيزى (ٲف فايف = «of five») ى ٲينگليزى
هاتووه .^(١)

- (نه ٲه نام = navanam) ، به واتاى فرهيزى ٲينگليزى «ٲوٲ نايڻ = (of) nine» .

له لايه كى ديكه وه ، رٲماره ههلسووراوه كان ، كوٲه لى فوم دههيننه كايه وه :

- بوٲوٲخى (كاراى نيٲر = N.m.) ، (چه ٲقاره ز = CAṬVĀRAS cagvaro - ه ، به واتاى
وشه ى (فو = four) ى ٲينگليزى هاتووه .

- بوٲوٲخى (كاراى مى = N.F.) ، ده بيت به ، (چه ته هره = CATAHRAH) ، catagrō .

٨٧ - ناوى رٲماره كان ، له (يانزه = ١١) هوه تاوه كو (نوٲده = ١٩) به هوى

خستنه سه رى وشه يه كى ٲاسايى يه ، واته ، ناوى رٲماره كه كه مه به سته ده خرٲته سه ر
وشه ى (ده سه) و به م جوٲه :

- (په نچه ده سه = pañcadaśa) ، به واتاى (fifteen) ى ٲينگليزى هاتووه .^(٢)

- (خشٲه ش ده سه = xṣvaśdaśa) ، به واتاى (sixteen) ى ٲينگليزى هاتووه .

ناوى (ده) يه دهوره كه ره كان ، له (بيست = ٲ٠) هوه ، تاوه كو (په نجا = ٥٠) ، له

(١) - له كوردى ٲه رٲوٲا ، ٲه م جوٲه وشانه به دى ده كرين .

بوٲوينه ، ده وترٲيت :

+ نوٲه = nona ، واته : له (نوٲ) دا .

+ دهنه = dana ، واته : له (ده) دا : (و .)

(٢) - له كوردى ٲه رٲوٲش دا ، هه ر به و جوٲه يه ، واته ، ناوى رٲماره كه ده خه يته ٲيش (ده) هوه و رٲماره كه
ٲيٲك ديٲ ، بوٲوينه ده وترٲيت :

چوار + ده = چواره

حهوت + ده = ههوت ده ، ههوته = هه ٲه ده له ٲاٲيستادا ، ههروهك وٲرا ، ناوى رٲماره ى (سه)

ده خه يته دواى رٲماره كه وه . بوٲوينه :

په نچه + ده سه = په نچه ده سه . (و .)

ناوی (یه که + سهت = Units - sat) هوه، وهر ده گیریت^(۱).

- له ئیرانی دا (gat) ه = (تهت) ه.

- له هیندوئه وروپایی دا (d) kmt) ه.

بوژمارهی (بیست = ۲۰) فورمی (می)، به کار دیت وئه ویش (قیسه تی = visaiti

visaiti = VISAT - Ā) یه.

به پارسی نوی (بیست = bīst) ه.

ناوی (ده) یه دهوره که ره کان، له (سیی = ۳۰) یه وه تاوه کو (په نجا = ۵۰)، وهک

شیوهی یاسایهک، له دوخی بهر کاردا دهرده که ویت:

- (تری سه ته م = TRI - SAT - AM), grisatəm

- (چه ثقه ر سه ته م = SAΘVAR SATAM), caḡwarəsatəm

- (په نچه سه ته م = PANČA - SAT - AM), pañcasatam

+ به پارسی نوی (سیی = si) و (چهیل = cihil) و (په نجاه = panjah) ن.

+ وا ده چیته بیر هوه، که به پارسی کون (تری - تهت = gri - gat) و (چه ثقه ر تهت =

caḡvar - gat) و (په نجا - تهت = pañca - gat). بن.

ناوی (ده) یه دهوره که ره کان، له (شهست = ۶۰) هوه تاوه کو. (نهوت = هه). له

ناوی نه وژماره یه و له گهل خستنه سه ری پاشبه ندی (تی = -ti -)، له گهل

پاریزگار کاری کردنی یاسای وهر گرتنی پاشبه ندی بهر کاری (یان فورمی بهر کاری):

- (خشقه ش تیم = XŠVAŠ - TI - M), xšvaštīm

(۱) - مه به ستمان له (یه که)، (unit) ه.

(۲) - نووسه روای له قه لهم داوه، که هه لسوورانندی (ST), (ST) له ئیرانی نوی دا هه مووکاتی روشن

نی یه! (و.)

+ به پارسی نوئی (شهست = $\bar{s}ast$) ه^(۲)
 - (ههپتاتیم = $HAPT\bar{A} - T\bar{I} - M$), .haptaitim
 + به پارسی نوئی (ههفتاد = $haft\bar{a}d$) ه .
 - (ههشتاتیم = $A\bar{S}T\bar{A} - T\bar{I}M$),
 + به پارسی نوئی (ههشتاد = $ha\bar{s}tad$) ه .
 - (نهفته تیم = $NAVA - T\bar{I}M$), .navaitim^(۱)
 + به پارسی نوئی (نهفهد = $navad$) ه .

ناوی نهوژمارانهی، که کهوتوونهته ژووربیست - (جگه له ژماره (ده)یی یه دهورکه ره کان) - ههروهك ئەم وینهیهی خوارهوه دروست دهبن:

- (په نچه - چه فیسه تی = $PAN\bar{C}A - \bar{C}A VISATI$), .pancača visaiti^(۲)

ئهمهش، به واتای وشه ی (توهنتی فایف = $twenty\ five$) ی ئینگلیزی هاتوووه .

۸۹ - ئەم ژمارانهی که له خوارهوه دین، ههروهك ناوی بی لایه نی ئاسایی به کار

دههینرین:

- (سه ته م = $SATA - M$), .satam به واتای وشه ی (هاندرده = $hundred$) ی ئینگلیزی هاتوووه .

- به هیندی کونیش (چه ته م = $\check{c}atam$) ه .

(۱) - له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، به م جوهریه:

- شهست = $\bar{s}ast$ (= $\bar{s}as$).

- ههفتا = $haft\bar{a}$ (= $haft\bar{a}$).

- ههشتا = $h\bar{a}st\bar{a}$ (= $a\bar{s}t\bar{a}$).

- نهوهده = $nawad$ (= $navad$), (نهوهت = $nawat$), (نهفته = $navat$).

(۲) - ئالیهره دا، جیاوازی له نیوان کوردیی ئەمڕۆوهی ئاقیستایی دا ده نوینی، بهوهی له ئاقیستادا،

ژماره ی بیست کهوتوووته دواوهی وشه که، یان بووه، به پارچه ی دووه می وشه (ژماره) لیک دراوه که،

که چی له کوردیی ئەمڕۆدا به پیچه وانه وهیه:

- تری - چه فیسه تی = $tri - ca visati$ ئاقیستایی .

بیست و سی = $bist - u - se$

ویست و پهری = $wist - u - yare$ کوردیی ئەمڕۆ .

- به پارسی نوی (سه د = sad) ه .
 - به لاتینی (سه نته م = centum) ه .
 - به هیندو- ئه وروپایی (d - kṛtom) ه .
 - (هه زه هرهم = HAZAHRA - M), (1) hazarām . به واتای وشه ی (ثاوزه ند = thousand)
 ئینگلیزی هاتوو ه .

- به پارسی نوی، (هه زار = hazār) ه .
 - به هیندی کون (سه هزاره م = sahasram) ه .
 - (به یقه ر، به یقه ن = BAIVAR -, BAIVAN -), (2) baēvan, baēvar . به واتای (تین ثاوزه ند = ten thousand)
 ی ئینگلیزی هاتوو ه .
 - به پارسی نوی (بیقه ر = bevar) ه .

ناوی سه ده ده وره که ره کان، یان به هو ی لیک دانی ساکاره وه رووده دات، یان به
 هو ی پیوه ندوه (متور به وه):
 - وینه ی لیکدان، وهک:

- (دو قه ی سه ته ی = DUVAI SATAI), (3) duye saite . به واتای (توهه ندر = two hundred)
 ی ئینگلیزی هاتوو ه .

- یان وینه ی (پیوه ن = ترکیب)، وهک:

- (خشقه ش سه ته = xšvaš - sata -), به واتای (سیکس - هاندر = six hundved) ی
 ئینگلیزی هاتوو ه .

(1) - له کوردیی ئه مرودا، له بریی ئه و وشه ئاڤیستایی یه، وشه ی (هه زار = hazar) به کار دیت . . .

(2) - له کوردیی ئه مرودا، وشه ی (بیوه ر = بیقه ر = bevar, bewar) هه یه، به لام به واتای (ده هه زار)
 به کار نایه ت، به لکوبه واتای ژماره یه کی زور، یا خود به واتای (بی شماری)، یان، له (ژماره نه هاتوو)
 دیت (و.)

(3) - له کوردیی ئه مرودا، بو ناوی ئه و جو ره ژمارانه، هه ر هه مان ریگا به کار دیت، بو وینه،
 ده وتریت:

- (دوو سه د = dū sad), یان (دوو سه ت = dū sat), یان دووه سه د = duwa sat).

- (یه ره سه د = yara sad), یان (یه ره سه ت = yara sat), یان (سی سه د = sē sad), یان (سی سه ت = sē).

sat (و.)

ژماره‌ی ریزی‌یان ته‌رتیبی = Ordinals

۹۰ - به ته‌واوی هه‌روه‌ك له هه‌ر زمانیکی دیکه‌ی هیندو - ته‌وروپایی دا ژماره‌ی سه‌ره‌کی (فیست = first), ئاوه‌لناوه‌و له‌گه‌ل واتی‌ه‌کی سه‌ره‌تایی دا، که ته‌ویش (fronati = فره‌نته‌ل) یاخود (پیشه‌نگ) ه، یاخود (پیشین) ه، یاخود (چوپی) یه:

+ بو (کارای تاکی نیر = N.Sg. m.) وشه‌ی (فره‌ته‌ره = FRA - TARA) ^(۱) به‌کار دیت و به‌م جو‌رش نووسراوه (fratarō). به واتای فره‌یزی ئینگلیزی (فیست ئوف ذه تو = first of the two) هاتوو.

- به جه‌رمه‌نی کون، ده‌بیت به (n p o z e p o s).
 + بو (کارای تاکی نیر = N.Sg. m.) (فره‌ته‌مه = FRA - TAMA) ^(۲). هه‌یه که به واتای (فیست ئوف مه‌نی = First of many) هاتوو.

- به هیندی کون ده‌بیت به (پره‌ته‌مه‌س = pra thamas).
 + بو (کارای تاکی نیر = N. Sg. m.) وشه‌ی (په‌رفی یه = PARVYA) ^(۳) هه‌یه. ته‌مه جو‌ره نووسینیکی دیکه‌شی هه‌یه و ته‌ویش (paoiryō) یه. ته‌م وشه‌یه، به واتای وشه‌ی ئینگلیزی (فیست = first) هاتوو (به‌راوردی له‌گه‌ل وشه‌ی رووسی (nepBbl И) دا، بکه، که ته‌میش به واتای (first) ی ئینگلیزی هاتوو).

له‌ناوی ژماره‌کانه‌وه، به‌ره‌و ژوو‌ر تاوه‌کو (ده)، به شیوه‌ی ریزی، یان ته‌رتیبی، ناوی ژماره‌که داده‌نریت، له‌گه‌ل وه‌رگرتنی جو‌ری پاشبه‌ند، له ژماره‌یه‌که‌وه، بو یه‌کیکی دیکه :-

+ دفتیه = DVIT (I) YA - , bitya ^(۱) , dalbitya.

(۱) - له زمانی کوردیی ته‌مرودا، بو‌ده‌ست که‌وتنی هه‌مان وشه‌ی ئافیستایی، ده‌وتریت: (یه‌که‌می دووان = yakam - i duwān), یان (یه‌که‌می ته‌و دووانه = yakami aw duwān). (و.)

(۲) - بو‌هاوواتای ته‌م فره‌یزه ئافیستایی یه، له کوردیی ته‌مرودا ده‌وتریت: (یه‌که‌می فره = yakami), fra یان (یه‌که‌می زور = yakami zōr). (و.)

(۳) - له زمانی کوردیی ته‌مرودا، له بریی ته‌م وشه ئافیستایی یه وشه‌ی (یه‌که‌م = yakam), (یو‌قه‌م = yuvam), یو‌وه‌م = yuwam) به‌کار دیت (و.)

- به هیندی کون ده بیټ به (دڤیتییه = - dvitya).

- به پارسی کون (دوڤتی تی یه = - duvitlya) یه .

- به پارسی نوی (دیگر = digar) - > dīdgar . (دیتییه کهره =

.DIVITYA - > (ditlya - kara -

+ (تریتی یه = - (TRIT (Ī) YA - (۳) . gritya - .

- به هیندی کون (ترتی یه = - trtlya) یه .

+ (کچوریه = (K) TŪRYA - , tūirya - .

- به هیندی کون (توری یه = - turiya) یه .

+ (پنکته = - (PNKΘA - , puxda

- به هیندی کون (په نجه مه = - pancama).

+ (خشته = - (XŠTVA - , (ŠVSΘA) . xštva

- به هیندی کون (ساڄا ته = - saṣ tha) یه .

+ (هه پته ته = - (HAPTAOA = , haptaḡa

- به هیندی کون (سه پته ته = - saptatha) یه .

(۱) - له زمانی کوردی ئه مرودا، بوپیک هینانی ناوی ژماره ی ریزی، یان، ته رتیبی، ته نیا پاشبه نندی

(- am = هم) ده خریته پاشکوی ژماره وه به وجوده ناوه که ی دروست ده بیټ، بووینه: دوو = dū, (دوو

+ هم = am = dū) ده بیټ به (دووهم = dūwam).

پیش ته وهی، ئه م خاله به جی بهیلین، پشکینه ر جیاوازی نیوان واتای (دیگر = digar) ی پارسی

نوی و له گه ل (دوهم = dūvam) ی هه مان پارسی نوی دا نه کردوو. دیاره، (دیگر) واتای (دیکه) و

(هی تر) ی کوردی ئه مرودا به دهسته وه ده دات و ئه مهش دووره، له واتای وشه ئافستایی یه که وه، که به

واتای (دووهم) هاتوو. (و.)

+ (ئهشته مه = AŠTAMA - , aštama -)⁽¹⁾

- به هیندی کۆن (aštama -) یه .

+ (نهفه مه = NAVAMA , naoma , nāuma)

- به هیندی (navama = نهفه مه) یه .

+ (دهسه مه = DASAMA - , dasama -)

- به هیندی کۆن (daçama = دهچه مه) یه .

بوناوی ژماره‌ی ریزی (ته‌رتیبی) له یانزه‌وه تاوه‌کونۆزده ، ناوی ژماره‌ بنه‌په‌تیه‌که

به‌کار دیت و به هوی جوړه قه‌دی (A) داره‌وه ، هه‌ل ده‌سوورین :

- (په‌نچه‌دهسه = pañcadaśa -) ، به واتای (fifteen = فیفیتین) ی ئینگلیزی هاتووه .

(په‌نچه دهسه = pañcadaśa -) ش ، به واتای (fifteenth = فیفیتینت) هاتووه .

(1) - له کوردیی ئه‌م‌پۆدا ، به‌م جوړه‌یه :

- ئافیس‌تایی ، (ئهشته مه) ، به کوردیی (haštam = هه‌شته مه)

- ئافیس‌تایی (نهفه مه) ، به کوردیی (nōwam = نووه مه) ، یان (nōyam = نویه مه) ، یان (nuvam = نوفه مه)

- ئافیس‌تایی (دهسه مه) ، به کوردیی ، (dayam = دهیه مه) ، یان (daham = دهه مه) . هه‌روه‌ها

دهش وتری :- نوهم ، هه‌شت هه‌م ، جهوت هه‌م ، شه‌ش هه‌م ، پینج هه‌م ، چواره‌هه‌م (و .)

- له ئینگلیزی دا، به م جوړه ليک در اوته وه :
«وايت نامز ثيکه ذهن نه هوس ليگن =

(۱) white arms thiker than a horse Legs

دوخ = cases

۹۳ - دوخی ناوی هه مان واتای ناسایی هه یه، که (کارا) و (نیهاد) هه یانه .
هه نديک، ناوه لئاو له دوخی ناوی دا، له وان هه یه، که واتای ناوه لکار یه تی به ده سته وه

بدات :

بووینه :-

- له «Vd. 2. 1» دا هاتووه ده لیت :

(۱) - ئالیره دا، سه رنجمان بوته ووتیه یه پشکینه رده چیت و ئالوزانیکیش به هوئی نه و جوړه
لیک دانه وه یه دیته به رینگا، به شیوه یه کی روونتر، پشکینه ر، وای له قه له م ده دات، که ده ست
ده بی دوان بن، چونکه ژماره یان له هه ر که سیک دا دوانه ! هه روه ها، نه و ناوه لئاوه ی که ناوونیشانی
بازوو یانه هه ل داوه، ده بیت بو دووان به کار هینرایت!
ئیمه وای بو ده چین، که نه مه وانه بیت و سه رپاکی وشه کان پاشبه ندی کو یان هه بیت، یان پیوه
بیت، بووینه :

قاچی مریشک، له قاچی نه سپ لاواز ترن . لیره دا، قاچ - ی مریشک به واتای (دووان)
نه هاتووه، به لکو ویزه یه کی گشتی یه و واتای (کو) ده گریته وه .

هه روه ها له فره یزی : (arms thine than Legs) ئینگلیزی دا، نه وشه ی (arms) و نه وشه ی (Legs)
هیچ کامیان به واتای (دووان = جووت) نه هاتوون، به لکو به واتای (کو) هاتوون و پاشبه ندی کوشیان
پیوه یه . (و.)

واتای فورمی ناوی خواروبوو

Meaning of Nominal Deflection Form

جنس = Gender

۹۱ - وهك ياسا، دیاری کردنی په یوه ندیی له نیوان ناوی جنسی ریزمانی و هی

واتایی دا، زور گرانه .

ناوی جنس ده به ستریت، به بوونی ژیانه وه، به شیوه یه کی ساکاروئاسایی په یوه ندیی به (نیرومی) وه هه یه، به بی ته وهی گومان له (نی)، یان له (می) بکریت .

ناوی واتا (Abstract noun)، به شیوه یه کی گشتی، بی لایه نن، یا خود به (می)

سه رزمیر ده کرین .

هه ندی دوخیش هه ن، که هه مان ناو بو هه مه جوړی جنس به کار دین .

ژماره ی ناو

۹۲ - به کار هی نانی (تاک) و (کو) ی، له بنه رت دا، له هی زمانانی هیندو -

ته ورو پای جیاوازی یه .

هه ندی جار، یان وه ختی وها هه یه، که فورمی ژماره ی (جووت)، جیگای فورمی

ژماره ی (کو) ده گریته وه (ته گه رواز، له ریگه لاده ره کان، بهینن):

- «bāzava auruša aspō. staoye hīs» (Yt. 5,7)

- به ره مز ی فونه تیکی باوی جیهانی :

«BĀZAVĀ (N. Ou.) ARUŠĀ (N. Du.) ASPĀ - STAVAHĪ Š (N.P.)»

- ترانسلیتره یشنی به نووسینی کوردیی ی ته مرو:

«بازه فا (ناوی جووت) ته روشا (ناوی جووت) ته سپا سته فه هیش» (و.)

(۱) «kahmāi paoiyō (PARVYAS) (۲) mašyanam (۳) apōrōsō tum yō
ahurō mazdā anyō (ANYAS) mana yat zaraḡustāi»

- ترانسلیتریشنی به کوردیی (رینووسی ئەمپرووی کوردیی) بهم جوره یه . «کاهمای
پهرفیهس مهشیه نهه ئەپه رسه تووم یا ئەهورا مهزدا ئەنیهز مه نه یهت زه ره ثوشتای؟»
- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوره یه :

«with whom did you first conserve, OAh uro Mazdao, except me, Zarathustra?»

- واتای به زمانی کوردیی ئەمپرو، بهم جوره ده گریتیه وه : «له کیت، بویه کهم جار
(له سه ره تاوه) پرسی یه وه، ئەهی ئاهورا مهزدا، جگه له زه رده شت؟»، (و.)
هه ره ها له (Y. 9,11) دا هاتوو ده لیت :-

(*) «fras (FRA S, FRANK - S) ayagho frasparat yaesantlm apom paraghati: paras
(PARANS, PARANK - S) tarsto apataca naire, mana korosaspō»

(۱) - وشه ی کاهمای ئافیسٹایی، وهك (قه د = stem) حالی حازر له زمانی کوردیی ئەمپرودا، هه ر
ماوه و به کار ده هینریت و واته، بهم جوره :

کام کتییت خوینده وه؟ کام هاوریت دی؟ یان کامه یانت چاوپیی کهوت (و.)

(۲) - وشه ی (مهشیه ه) به واتای (پیاو) هاتوو، یان به واتای (مروڤ) (یان (مهرد) هاتوو. له
گاته کان دا (مه رته) یه . ئەم وشه یه، وشه ی ئافیسٹایی دوایینه .

وشه ی (مهش) حالی حازر بو (گیان) به کار دیت . بو وینه ده وتریت : «مهشی (میشی) ده رچوو»
(۳) - (ئه په رسه)، وهك (قه د) له کوردیی ئەمپرودا به کار دیت، بو وینه ده وتریت : «کوره که له
باوکه کهی ده پرسیتیه وه» واته : ئاگاداری ده کات، به خیوی ده کات، رووی به لاهه ده کات .

(۴) ئیمه، ئەگه ر به وردیی ته ماشای رووآلهت و واتای ئەم وشه ئافیسٹایی یانه بکهین، بو مان ده ر
ده که ویت، که هیشتا ریشه و قه دیان، له گه ل هاوکارو هاوواتای وشه یان له کوردیی ئەمپرودا، له
یه کتری ده کهن . بو وینه :

- له وشه ی (فرهش) یان (فرانس) دا، قه دی (فره) هه یه .

له کوردیی ئەمپروش دا (به ر = وه ر = قه ر = فه ر) هه یه . ئەمه ی کوردیی یه کهی ئەمپرو بهم جوره به کار
دیت و ده وتری : (به رده م، به رپی = bar - dam, bar - pē), ئەوجا، وشه ی (فرانس = FRANS) ی
ئافیسٹایی و (فه وید = forward) ی ئینگلیزی و (قه ر = var, وه ر = war, به ر = bar) ی کوردیی له قه دی
(قه ر = وه ر = فه ر) دا به شدارن، هه روهك، له واتاش دا، هاواتان . به شیوه یه کی روون تر (فه ر =

- ترانسکرپشنی ، به رینووسی ئەمرۆی کوردیی بەم جوړهیه :
 «فرانز ئەیه نکھۆ فرەسپەرەت یەیی شەنتیم ئاپەم پەرەنگهاتی : پەرانش تەرشتو ئەپەتەچە
 نەیری مەنا کەرەس ئاسپۆ (کرسەسپە) . (و) .
 واتای بە زمانی ئینگلیزی بەم جوړه هاتووہ :

«forward rushed from the cauldron, upset the boiling water, aside retreated in fright the manly krsaspa»

- واتای بە زمانی کوردیی ئەمرۆ:
 بوپیشەوہ دەرپەری لەمەنجەلەکەوہ . ئاوہ گەر مە کە دەمەونخوون بوویەوہ (رژا) ،
 کرسەسپە ، بە پیاوانە لە باریکی پر لە ترس (ترسناک) دا ، لای گرت . (و) .

٩٤ - دوخی بەرکار = The accusative case

(١) ئەم دوخانەیی بەرکاری جووت ، لە واتای ئاسیی بەرکاری راستەوخو دیاری
 دەدەن . بووینە ، وشەیی (جەدیە = -jADYA) بو داوای شتیکی لە یەکیک :-
 «imom gwam paorim yanom haoma jaidyemi»^(١)

بەری کوردیی ئیستا ، ئال گوپی (فرە = فرا) یە .
 وشەیی (ئاپەم = āpam = āPAM) لە دوخی بەرکاردا یە واتای (ئاو) دەدات . واتە : دەنگی [p] ، بەرەو
 دەنگی (و = u) ، بەرەو دەنگی [v = ف] هاتووہ . (و) .

(١) - وشەیی (جەدیە - jadya) ، لە زمانی کوردیی دا ماوەتەوہ و ئەویش وشەیی (گەدا) ، کە ئاوہ لئاوہ لە
 بریی ناویش بە کار دیت . وشەیی (گەدایی) ، ناوی وشەیی (گەدا) یە . بووینە دەوتری :- ئەری کابرای
 هەزار لە کوئی یە ؟

وہ لآم : چووہ بو گەدایی کردن .
 حالی حازر وشەیی (گەدایی) ، کە متر بە کار دەهینریت و لە بریی وشەیی (سوالکەر) بە کار دیت .
 بە هەر حال ، وشەیی (گەدا = gadā) و (گەدایی = gadāil) و (گەدایی کردن = gadāil - kirdin) بە کار
 دین .

ئەوہی شایەنی باسە ، ئەوہ یە ، کە دەنگی [g = گ] ، لیرەدا ، ئەوہی نوئی دەنگی (ج = [j] یە .

لە لایەکی دیکە شەوہ ، دەبی ئەوہ مان لە بیر ئەچیتەوہ ، کە لە پارسی نوئی دا ، لە بریی وشەیی گەدایی
 (صدقە) ی عەرەبی بە کار دەهینریت . (و) .

- ترانسلیترهیشنی به رینووسی ئەمرۆی زمانی کوردیی :

- «ئیمەم ثقام پەرفیەم ، یانەم هەومە جەیدیمی» (و .)

- واتای بە ئینگلیزی :

«this is the first gift I ask oHaoma from you»

- واتای بە کوردیی ئەمرۆ :

- «ئەمە یەك ، هەومە ، داوای گەداییت لی دەكەم» (و .)

(b) - وهختی ، یەكێك ، لە ناوەكان ، كە بەهۆی كارتی كردنەوه ، بە (فرمان = كار) هوه

دەبەستریت و پیکهوه لیکدراوی ، وهك فرمانی لیکدراو له پارسى نووی دا ، له گەل

پاریزگاری کردنی واتاکان دا ، پیک دەهینن . بووینە ، له ئافستادا :

- (سکه‌نده = SKANDA) ، به واتای وشەى ئینگلیزی (دیستره‌کشن = destruction)

هاتوو ، سکه‌ندهم کرنو = (SKANDAM KRNU) ی پیک هیناوه ، ئەم لیکدراووش به

واتای ، فرهیزی ئینگلیزی (make destruction) هاتوو ، یان به واتای (تودیستروى =

to destroy) ، یاخود به واتای ، (توبریک داون = to break down) هاتوو .

- « » (٣) semano (MANAH) (٢) (SKANDAM) (١)

ترانسلیترهیشنی به رینووس کوردیی ئەمرۆ بەم جوهریه :

- «سکه‌ندهم شی مه‌نهه کهره‌نویدی .» (و .)

- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوهریه :

«break down his spirit»

(Y. 9, 29).

(١) - وشەى (سکه‌ند = skand) له سهرهوه لیک درایه‌وه و بومان دهرکه‌وو ؛ که تهنه‌دهنگی [س] ،

بووه به [ش] ، واته (سکه‌ند) ، بووه به (شکه‌ند = شکاند) ، که قەدی (شکساندن) ه .

(٢) - وشەى (مه‌نهه = manh) ، راناوه .

(٣) - (که‌ره‌نو) ، یان (مرنو = kōranu) ، به واتای وشەى (کردن) ، و (که‌رده‌ی) کوردیی ئەمرۆ هاتوو .

ئەم پارچه‌یه له گەل (کار) ی یه‌که‌م ، که له سه‌ره‌تاوه هاتوو پارتیکه‌ل ، یان بابلیین لیک دراویان

دروست کردوو ، به لام ناواخنيا زیاتره له وشه‌یهك . (و .)

- واتای به زمانی کوردیی ئەمپرو بەم جوړهیه :

پیاووتی دهشیلری . پیاووتی بو ناھیلری (و)

(۲) له پیک هاتووی جووت بهرکادا ، ههوال دەر دەوری بهرکاریش وەر دەگریت (به

شیوهیه کی روشتەر ، له پیک هاتوویه ک دا که دوو بهرکار (مفعول به ، أوفي حالة

النصب) ی تیدا بیت ، بویه کیکیان دەوری ههوال دەر رهوایه .) :

«tūm zōmargūzō (ZAMAR - GUZAS) akōrōnvō vispe daēva (VISPI DAIVA - NŠ) » (Y.

9,15)

- ترانسلیترهیشنی به پی ی رینووسی ئەمپرویی زمانی کوردیی بهم جوړهیه :

«توم زه مهر - گوزەز ئە که ره نقو فیسپه ی ده یقه» (و .)

- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :-

«thou made aLL, conceaLing underground» .(Y. 46. 1).

(۳) - بهرکاری دایره کشن (أتجاه) :

-- «kam zam^(۱) (KĀM^(۲) ZĀM) āyent»

- ترانسلیترهیشنی به پی ی رینووسی ئەمپرویی زمانی کوردیی بهم جوړهیه :

«کام زام ئایه نت؟!» (و .)

- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

to which Land ,shouLdl go ?

- واتای به زمانی کوردیی بهم جوړهیه :

«کام زه مین ، بوی پرۆم؟!» (و .)

(۱) - وشه ی (kam = کام) وه ک ئامرازی پرس ، له ئافیس تادا به کار هاتوو ، له کوردیی ئەمپروش دا ، به

پامان وزامانی به کار دیت . (و .)

(۲) - (zam = زام) . وشه ی (زام) له ئافیس تادا ، وه ک قه دیک له کوردیی ئەمپروش دا به کار دیت ،

ئەویش ، له وشه ی (زهوی = zawl) ، (زه مین = zamīn) دا ، که به هه مان واتای (زام) ی ئافیس تایی به کار

دین . (و .)

(٤) - بهرکاری ماوه (بو ماوه بی یاخود بو کات):

«aps⁽¹⁾ dīm aōāt vyeiti ... hāgrō . masayhōm aōwanom (HĀΘRAMASAHAM
ADVAN - ⁽²⁾ AM). »

- ترانسلیتره‌یشنی به پی ی نووسینی ئەمپرۆی کوردیی بهم جوړه‌یه: «ئەپس ئەدات
قی یه‌یتی هه‌ثره - مه‌زه‌م ئەدقه‌نەم»

- واتای، به زمانی ئینگلیزی، بهم جوړه لیک دراوته‌وه:

«drives him thence over a distance (ADVAN) the size of HAΘRA - (HĀΘRA - MASAḤ -
HĀΘRA - is a measure of distance presumably equal to a mile, MASAḤ, mggni - tude').

- واتای به زمانی کوردیی ئەمپرۆ بهم جوړه‌یه:

«لی ی خوړی، به‌سه‌ر ئەم ماوه‌یه‌دا (وشه‌ی ئەدقه‌ن) به واتای قه‌واره‌ی هه‌ثره هاتووه -

(هاثره مه‌زه‌ه: هاثره - پیوانه‌ی درێژایی میلیکه، مه‌زه‌ه، به واتای (ماوه) هاتووه).

(.و)

(٥) - بهرکاری په‌یوه‌ندی: The accusative of relation

بو وینه: «avavaiti masō (MASAH)»

- ترانسلیتره‌یشنی ئەم گوته‌یه بهم جوړه‌یه:

- ئەفه‌قه‌یتی مه‌زه‌ه (مه‌سه‌ه). (Yt. 5.3)

(١) - به داخه‌وه، وادیاره، ناوی سه‌رچاوه‌که‌ی له بیر چووه! (.و)

(٢) - وشه‌ی (مه‌زه‌ه = masah) ی ئافیستایی ووشه‌ی (مه‌کتیوود = magnitude) ی ئینگلیزی ووشه‌ی

(مه‌شه‌ه = mashah) ی کوردیی ئەمپرۆ، جگه‌ له‌وه‌ی که ریشه‌ی هاوبه‌ش و هاوکاریان هه‌یه،

هه‌روه‌ها یه‌ك واتاش ده‌دن.

وشه (مه‌شه‌ه = mashah) ی کوردیی ئەمپرۆ، بهم جوړه به‌کار دیت:

(گاکه مه‌شه‌ی کرد)، واته: گاکه که‌وته هه‌راکردن و هه‌ل توورانندن.

ناوبه‌ ناویش، بۆمه‌به‌ستی قه‌رز (استعاره) ویک چوونیش بۆه‌ندی هه‌رزهی سه‌رشیت، به‌کار

دیت و ده‌وتریت: وه‌ك، گا، دای به‌سه‌ری خو‌ی داومه‌شه‌ی کرد.

جگه‌ له‌وه‌ش، وشه‌ی (مه‌زه‌ه) ی ئافیستای به واتای (ماوه) ی ئەمپرۆی کوردیی هاتووه. به

هه‌رحال گرینگه‌ی ئه‌یه‌یه‌ که ریشه‌که له هه‌رده‌که‌کان دا هه‌یه‌ و واتا‌کانیشیان له سه‌رچاوه‌یه‌که‌وه

- به ئینگلیزی بهم جوړه واتای لیک دراوه ته وه :

«of the size»

(۶) - له هر پیک هاتوویه کی دیکه دا :

«jat aēte ʃōi mazdayasna pāda ayantəm (PĀDĀ - AYANTAM) vā barōmnəm (BARAMNAM) vā vazōmnəm (VAZA - MNAM) vā tači. apaya nasāum frajasaṅ...» (Vd. 6.26)

- ترانسلیتره یشنی ئەمە ی سەرەوه ، به پتی ی رینووسی نوئی ئەمرووی زمانی کوردیی ،
بهم جوړه یه :

- «یه ت ئەیتی یوی مه زده یه زنه پادا ئەیه نته م فا به رهنه م فا فه زمنه م فا ته چی ئەپه ی
نه زاوم فره - جه سان» (و.)

- واتای ، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«if mazdayasna, walking on foot (PĀD - step; AYANT is a participle from the verb 'to go'), riding (BARAMN - 'riding') or being carried (VAZAMNA - 'carried') meet a dead body .in running water.»

- واتای ، ئەمە ی سەرەوه ، به زمانی کوردیی ئەمروو ، بهم جوړه ده گریته وه :

- «ئەگەر مه زده یه سنه به پی (پیاده) به ریوه بروا ، یان به سورای بیت ، یان
هەل گیرا بیت ، لاشه ی مردووی ، له ناوئاوه تووشه که دا ، تووش ده بیت»

۹۵ - دوخی خستنه پال (ئیزافه) = The genitive case

(۱) - به واتای خاوه نیه تی (له به کار هیانی ناوونیشان هەل دان وپی ناسه دا) ، بووینه :

«pugra ahurahe (AHURAHYA).»

- به ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه .

«O'son of Ahura» -

- ترانسلیتره یشنی به پی رینووسی ئەمرووی زمانی کوردیی ، بهم جوړه یه :

- «پوثره ئاهووره .» (و.)

- واتای، به زمانی کوردیی ئەمپرو بهم جورهیه:

- «ئوه، کوپری ئاهوورا!»، «کوپری ئاهوورا»

- «ئوه، کوپری خوا!»، «کوپری خوا» (و.)

یان، له دوخی ههوال دەر (predicative) دا - دلنیاکردن، بووینه؛ له (Yt. 5,5) دا، هاتوووه دهلیت:

«yejhe (YAEA) hazagròm vairyanam»

- ترانسلیترهیشنی به پیی رینووسی ئەمپرویی زمانی کوردیی، بهم جورهیه:

- «یهیه هه زهره^(۱) قهریه نام^(۲)» (و.)

- واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوره لیک دراوه تهوه:

«which has a thousand of streams' (about a Lake)».

(۲) - له واتای ناته واویش دا (partitive meaning): بووینه، ئەو نموونه یه ی پيشوو،

وشه ی:

(قهریه نام = VARYANĀM). «لیره دا، مه بهستی ئەوه یه، که وشه که، پاشبه ندی

خاوه نیه تی پیه یه و به و جوره به هوی ئەو پاشبه نده خاوه نیه تی یه وه، واتای دوخه که و

کرده وه که ی، روشن و ئاشکرا ده بی (Gen. PL.)، (و.) .»

(۳) - به کارهینانی دوخی ئیزافه له هه ندی (کار = فرمان) دا، چه زی به لار و بوونه،

به لای واتا ناته واو (partitive meaning) دا. بووینه، (مان = MAN)، به واتای (توئینگ =

to thing) ی ئینگلیزی هاتوووه و وشه ی (فید = VID)، به واتای (تونه وو = to know) ی

ئینگلیزی هاتوووه:

- «aśahya (ṚTAHYA) manyāi» (Y. 43,9)

- ترانسلیترهیشنی به پیی رینووسی ئەمپرویی کوردیی بهم جورهیه:

(۱) - وشه ی (هه زهر) و وشه ی (هه زار) ئەمپرو، ئەو جیاوازی یه یان نی یه، که شایانی باس بن.

(۲) - (قهره) ش، بووه به (به ره)، وهك (ناو) یك، بووینه حالی حازر، له زمانی کوردیی ئەمپرو دا،

(ئاوبه ره)، (توشه به ره) هه ن، ههروه ها وشه ی (به راو) یش هه یه. (و.)

- «ته شهیه (رته هیه) مه نیای»

- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه:

- «(I) shaLL think of Arta»

(۴) - ئیزافه ی (کارا)، یا خود هی (نیهاد) = (Genetivus subjectivus) بو وینه:

- «tbišvatam^(۱) (DVIŠVAT - ĀM, Gen. PL.) tbaēša»

- ترانسلیتره یشنی به پی ی رینووسی ته پروی زمانی کوردی بهم جوړه یه:

- «د فیشقه تام، تبه یشه»

- به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه:

- «hostiLity of enemy»

(۵) - ئیزافه ی بهرکار = (Genetive objective), بو وینه:

- «dayā^(۲) pouru. spaxštīm tbišyantam (DVIŠYANT - ĀM, Gen. PL.)»

- ترانسلیتره یشنی، به پی ی رینووسی ته پروی کوردی بهم جوړه یه:

- دهیه، په ورو، سپه خش تیم (د فیشیه نتام). واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک

دراوه ته وه:

- «give us the abiLity to notice enemies from afar»

(Y. 57, 26).

(۶) - به واتای - (بو = for) - (بو) ی کوردی و (for) ی ئینگلیزی هاتبیت و هاوشانی

(بهرکاری ناراسته و خو) بیت. بو وینه:

- «at fravaxsya aghous ahya (AHAU - S A - HYA) vahistom» ترانسلیتره یشنی به پی ی

رینووسی ته پروی زمانی کوردی بهم جوړه یه:

- «ته ت فره فیه خشیا ته هه وش ته هیه فه هیشته م»

- واتاکه ی، به زمانی ئینگلیزی، بهم جوړه لیک دراوه ته وه:

- «(I) shaLL speak of the best for this worLd»

(۱) - له زمانی کوردی ته پرودا، وشه ی (دوژمن = dužmn), یان (دووشمن = dušmn) هه یه، که به

همان واتا هاتووه،

به هر حال وشه که لیک دراوه ونزیکي ته مه یه: (دژ + من) بووه به (دژمن) بو (تاک). (دژ +

ئیمه)، گویا ده بوی بوی به (دژیمه)، ته مه ش نزیکي وشه لیک دراوه ئافستای یه که یه.

- ئەم وەرگرتەيە، لە (Y. 45,4) هوه وەرگراوه .
بەراوردی لە گەل ئەم وەرگرتەيەدا، بکە :

'hyat marōtaēibyō (MARTAIBYAS, Dat. PL.) vahištōm» .(Y. 45,5)

- ترانسلیترەيشنی بە پێی رینووسی ئەمڕوی زمانی کوردیی بەم جوړەيە :
«یەت مەرە تەببەز قەهیشتم»

- بە زمانی ئینگلیزی بەم جوړە ليك دراوہتەوہ :

«that which is the best for» -

(۱) - «دەئاخەفم بو باشی ئەم دنیايە .»

- «یان، داوای کامەرانی خەلك دەكەم .»

(۲) - «قەوہ باشتريه بو» (و.) .

(۷) بەواتای ئاوہلکار يەتی (Genetivus Locativus), بو وینە :

«hamahe ayañ (HAMAHYA AYĀN) hamayā xšapō (HAMĀYĀŠ XŠAPAS) » (Yt.

8,54).

- ترانسلیترەيشنی بە پێی رینووسی ئەمڕوی زمانی کوردیی بەم جوړەيە :

«هەمەهيە ئەيان . . . هەمەهياس خشەپەس» (و.)

- واتای، بە زمانی ئینگلیزی بەم جوړە ليك دراوہتەوہ :

وینەيەکی دیکە :

«on the same day or.. in the same night»

«aighō zōmō (AHYAS ZAMAS) nikante spānasčo irista..»

- ترانسلیترەيشنی بە پێی رینووسی ئەمڕوی زمانی کوردیی بەم جوړەيە :

- «ئەهيەس زەبەس نیکەنتی سپانەس چو ئیريسته» (و.)

- واتاکەي، بە زمانی ئینگلیزی بەم جوړە ليك دراوہتەوہ :

«buries in this earth dead dogs» -

- واتاکەي بە زمانی کوردیی ئەمڕو بەم جوړەيە :

- «نیژراوہ، لەم خاکەدا (زەمینەدا)، سەکی توپیو»

- یان، لەم خاکەدا، سەگی مردوو نیژراوہ» . (و.)

۹۶ - کارابزری ناو واتا بزر کراوه ئاسایی به که ی دا،

(The abLative in its normal meaning of abLation)

بووینه، وهك: جوولان به ره و دوور،

خالئی سه ره تایی، بنه رت و بنچینه، که زور به ی کات، له واتادا، به لای ئیزافه دا
پاده کیشی و به گشتی له فورمی هه لسو و پانندی واتایی دا جیاوازی له گهل ئه ودا نی به
(ته ماشای خالی سه ره کی - ۶۶، بکه)، بووینه، وهك ئه م و هر گرتیه ی ناو (Y. 12,2)، که
ده لیت: «us gòušstuyē tayāatča hazarhatča (TAYĀT - ČA HAZAHAT - ČA)»

- ترانسلیتره یشنی به پی ی رینووسی کوردیی ئه مرۆ، به م جو ره یه:

«ئوزگی ئوش ستویی ته یاتچه هه زه هه تچه» (و.)

به زمانی ئینگلیزی به م جو ره واتای لیک دراوه ته وه:

« (I) give up the stealing and plundering of cattle. » -

- «واز له دزین و تالان کردنی مهرو مالآت ده هیئم» (و.) وینه یه کی دیکه:

- «gòurvaya he pādave (PĀDABYĀ, AhL - Du) zavarō» ترانسلیتره یشنی به پی ی

رینووسی ئه مرۆی کوردیی به م جو ره به:

- «گورقه یه هی پاده بیا زه قه ره»

به زمانی ئینگلیزی به م جو ره لیک دراوه ته وه:

«take away strength from his Legs» -

- به زمانی کوردیی ئه مرۆ، به م جو ره لیک ده دریتته وه:

- «نه ماوه، له قاچیا (پی یا) زور.»

یان:

- «له قاچیا، زور نه ماوه.»

یان، «زوری قاچی، نه ماوه»

یان، زوری پی ی، نه ماوه»

یان، هیزی پی ی، نه ماوه (و.)

کارا بزریک، که له واتادا، نریک به ئیزافه بیت، بووینه:

«at yūš dāevā akāt manahō (AKĀT, Abl88 MANAHAŠ, Gen. Abl.) stā čipom...»

ترانسلیتره‌یشنی به پی‌ی رینووسی ئەمپرووی کوردیی بهم جوره‌یه :-

«ئەت یووش دێقا ئەکات مەنەهەش ستا چیشرەم» (و.)

له زمانی ئینگلیزی دا بهم جورە لیک دراوه‌ته‌وه :-

«now, you, daeva, are a progeny of (from) evil thought.» له کوردیی ئەمپرودا، بهم

جورەیه :-

«ئێستا ئیوه، دیوان به‌ره‌می بیری شەرپرانین.»

یان، ئیوه ئەی دیو، ئێستا وه‌چه‌ی بیری شەرپرن.» (و.)

به تایبه‌تی، کارابزر له به‌راورددا به‌کار به‌یتریت، بووینه :

«akāt (AKĀT) āsyō (ĀSYAS. Comp.) » (Y. 59,30) -

ترانسلیتره‌یشنی به پی‌ی رینووسی ئەمپرووی زمانی کوردیی بهم جوره‌یه :

- «ئەکات ئەشیه‌س» (و.)

- واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جورە لیک دراوه‌ته‌وه :- «more evil than the evil»

به زمانی کوردیی ئەمپرو بهم جورە هاتوو

«زور خراپتره له خراپ». یان، «خراپی خراپتەرین»

۹۷ - به‌کار هاتنی دوخی به‌رکاری ناراسته‌وخو له واتای باوی به‌رکاری

ناراسته‌وخودا.

بووینه :-

«mraot ahurō mazdā spitamāi zaraḡuštrāi (SPITAMĀI ZARAT - UŠTRĀI) » (Yt. 5,1).

ترانسلیتره‌یشنی به پی‌ی رینووسی ئەمپرووی کوردیی بهم جوره‌یه :

- «مروت ئەهوره مه‌زدا سپیته‌مای زه‌ره‌توشتیه» (و.)

- واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جورە لیک دراوه‌ته‌وه :

«Ahura Mazda toLd Spitama Zarathustra»

- واتای، به زمانی کوردیی ئەمپرو، بهم جورە هاتوو :

«ئاهوره مه‌زده هه‌والی زه‌رده‌شتی دا به سپیته‌مه» یان، ئاهوره مه‌زده هه‌والی دا

به سپیته‌مه زه‌رده‌شت» (و.)

بوواتای فراوان و بلاو، بووینه :

«tā nō jāsonu avajhe (AVAHAI)» (Yt. 13,146).

ترانسلیتره‌یشنی به پی‌ی رینووسی ئەم‌پرووی زمانی کوردیی بهم جوړه‌یه :-

«تا نه‌س جه‌سونتو ئە‌قه‌ره‌ی» (و.)

واتای، به ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه‌ته‌وه :-

«Let those come to us to aid»

یان، ئەم وەرگرتە‌یه‌ی ناو (Y. 29,1):

«kahāi (KAHMĀI) mā gwarōZdūm»

- ترانسلیتره‌یشنی، به پی‌ی رینووسی ئەم‌پرووی زمانی کوردیی بهم جوړه‌یه :

- «که‌همای ما تووه روژ دووم»

- واتای به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه‌ته‌وه :

«for whom you have created me»

- به زمانی کوردیی ئەم‌پروو بهم جوړه ده‌گرتە‌وه :

- «بوکی تومن‌ت درست کرد!» (و.)

۹۸ - دوخی به (هو)وه، دوور له هه‌ست و واتای هو‌یه‌تی، دیتە کایه‌وه . بو

وینه وهك :

- «ašibya = AŠIBYA Instr . Du» .

- ترانسلیتره‌یشنی، به پی‌ی رینووسی ئەم‌پرووی زمانی کوردیی بهم جوړه‌یه : «ئە‌شیبیه»

- به ئینگلیزی، بهم جوړه، واتای لیک دراوه‌ته‌وه : - «by eyes»

یان، ئەم وەرگرتە‌یه، که ده‌لیت :- «Zastaēibya (ZASTAIBYĀ)»

- ترانسلیتره‌یشنی، به پی‌ی رینووسی ئەم‌پرووی زمانی کوردیی، بهم جوړه‌یه :-

«زه‌سته‌ییا» (و.)

به زمانی ئینگلیزی، واتای بهم جوړه لیک دراوه‌ته‌وه . - «by hands»

له‌م هه‌ست و واتایانه‌دا :

+ هه‌ست و هاوکاری (comitativus):

«ārmaitiš mainyū (MANYŪ) porsaitē» (V. 31.1) ترانسلیتره‌یشنی، به پی‌ی رینووسی

ئەم‌پرووی زمانی کوردیی، بهم جوړه‌یه :

- ئارمەيتيش مەنيو پەرەسەيتى «

بە زمانى ئىنگلىزىيە ، بەم جورەي خوارەو، واتاي ليك دراوۋتەو:

«Armati' converses with the spirit»

بە كوردىي ئەمرو، بەم جورە ديت:

- «ئارمەيتى ، لەگەل ويزدانى خوي دا ، دەدويت»

+ پەيوەندىيەتى و تاييەتتەتى (characteristic and relation), بووينە ، وەك:

«gōuš kōhrpa (KṚPĀ) zaranyō - Srvahe» - (Yt. 8,16)

ترانسليترەيشنى ، بە پىي رينووسى ئەمروى كوردىي ، بەم جورەيە:

- «گاوش كرپا زەرەنيەس سرفەھى» (و.)

- بە زمانى ئىنگلىزىيە ، بەم جورە ، واتاي ليك دراوۋنەو:

«in the image of a golden horned bull» -

- بە كوردىي ئەمرو، بەم جورە دەگريتەو:

«بە داھولى گايەكى شاخ زيرين .» (و.)

ويىنەيەكى ديكە ، كە لە (Yt. 14,3) وە وەرگىراوۋ دەليت :-

«ama (AMĀ) ahmi amavastōmō»

- ترانسليترەيشنى بە پىي رينووسى ئەمروى زمانى كوردىي ، بەم جورەيە:

«ئەما ئەھمى ئەمەفەستەمەس» (و.)

- بە زمانى ئىنگلىزىيە بەم جورە واتاي ليك دراوۋتەو:

«by strength I am the strongest»

- واتاي ، بە پىي زمانى كوردىي ئەمرو، بەم جورە ديت:

- «بە ھوى ھيزە ، من بەھيزترينم»

يان:

- «بە ھوى پشت گىريەو، من بەھيزترينم» (و.)

+ بەكارھينانى نائاسايى وروشنى ناتەواوى ھويەتى لە دوخى كاراوبەركارى

راستەوخودا ، ئاشكرايە ؛ بووينە ، وەك:

«tištrīm... yazamaide, yim vispāiš (VISPĀIŠ) paiti - šmaronte yāiš (YĀIS) spontake
mainyōuš dāman (DĀMĀN. N.PL. n.) adairi .zōmaišca (ADARI - ZAMĀIS) yāča upāpa
yāča upasma...» (Yt. 8,48)

ترانسلیتیرهیشنی به پی رینووسی ئەمپرووی زمانی کوردیی بهم جوړهیه :
- «تیشتریم بهزه مەیدی یم فیسپایش پەیتیشمەرەنتی یایش سپنتەکی مەینیه یوش دامان
یاچه ئوپاپه یاچه ئوپه سمه . . .» (و.)
واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه تهوه :-

« (we) worship Tishtrya... whom mention aLL creatures of the sacred spirit, underground
and over earth, those that are in water and those that are»

یان ئەم وەرگرتەیهی دیکه :

vi nō thišvatam tbaēsōbīš (DVAIŠAHBIŠ) manō (MANAH. Acc.n) bara gramōntam» (Y.
9,28).

- ترانسلیتیرهیشی، به پی رینووسی ئەمپروو زمانی کوردیی بهم جوړهیه :
- «فی نه تبیشقه تام دقهیشه هبیش فی مەنەه بهره گرەمنتام» (و.)
- واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه تهوه :

remove from us the hostility of enemy, remove the designs of haters»

- به کوردیی ئەمپرو، واتای بهم جوړه دیت :

+ دوور بکه رهوه، له ئیمه؛ دوژمنکاریه تی دوژمن.

+ دوور بکه رهوه، له ئیمه؛ پیلانی تۆله و نه ویستن - ی. (و.)

به زوری، لهم دوخه دا، وشه ناوی یه کان، که (کارا) و (به رکاری) هاو جینسیان
هەن، له دەوری (کارا) یی و (به رکاری) دا، به شیوهی (کو) خویمان دەرده خەن و له بهر
ئەوه (ریک خراو = پیک هاتوو) هکه، به تهواوی روواله تیکی هاوکاری وەرگرتوو . . .
مەبەستی، هەرچی گیاندارى روخى پیروژ هەن و له گەل ئەوانەى ژیر زهوى و سەر
زهوى، دەگریتهوه . . . «دوور به لیمانهوه؛ پیلان ورق و کینه و دوژمنکاریه تی دوژمن» .
له گەل ئەوهش دا، لیرهش دا به دەری تیدایه .

به هه رحال، بوونی راستی ئەم به کارهینانهی دوخی تهواکه ره له شیوهزاری
ئیرانی کون دا، له لایه ن ههردووکیانهوه؛ شیوهزاری دهرهوهی زمانی ئاویستاوهی

هاوشانی پارسی کونیش، دانی پادا نراوه: بووینه:

«garmapadohya mahyā, raučabišgakata aha» -

- ترانسلیترهیشنی بهم جورهیه:

+ گهرمه په ده مهه نوروچه بیش ته که ته ئاهه.

- یان بهم جوره:

+ گهرمه په ده هیا، مه هیا نوره وچه بیش ته که تا ئاهه.

- «شایانی باسه، ئالیردها، له بری (نهفه = NAVA) ی ئاویتایی ژماره ی (۹) ی

ئینگلیزی نووسراوه، له وه ده کات له بری چوو بیت، یان به هه له دا چوو بیت - و.»

به هه حال، ئه مه به زمانی ئینگلیزی بهم جوره لیک دراوه ته وه:

+ (of the month gdrmapada nine days passed)

به زمانی کوردی ئه مرۆ بهم جوره ده گریته وه:

+ له مانگی (گهرمه په ده)، نوروژ روشتوو.

۹۹ - دوخ (حالت) ی ئاوه لکاریه تی.

بووینه:

ahmi nmāne = (AHMI NMĀNAI) -

- ئه همی نماه ی

واته ی، به ئینگلیزی: at this house

واته ی، به کوردی ی ئه مرۆ: له ماله دا (له م خانوو ده). (و.)

aiwi gāme = (ABI - GĀNAI) -

- ئه بی گامه ی

واته ی، به زمانی ئینگلیزی: «in winter»

واته ی، به زمانی کوردی: ئه مرۆ: له زستان دا، به زستان، (و.)

جیاواز (جگه)، له واتای سه ره کی، یان مه به سستی راسته و خو ئه م واتایانه ش چاوه پروان

ده کرین:-

+ واتای وه چی (جزئی)، به لای مه به سستی سه ره کی دا راده کی شی بو

وینه:- «yð zarogustròm maròtaèšu (MARTAIŠU) xšnauš» ترانسلیترهیشنی بهم

جوړه يه :

- يه زهړه توشتره م مه رته يشو خشناوش .

واتای، به زمانی ئینگلیزی به م جوړه يه :

«who of peopLe (among peopLe) gratified Zarathustra» (Y - 46,13).

واتای، به زمانی کوردییی ئه مړو، به م جوړه يه .

- له ناو خه لک دا، زهړدهشت خوشنوود کرا :

+ واتای دووریش مه رام به دهسته وه ده دات .

بو وینه :-

«yō cīscā ahmi nmāne (AHMI NMĀNAI). yō aiḡhe vīsi (AHYA VISI), yō ahmi zantvo (AHMI

ZANTAU) yō aiḡhe daoighvō (AHYA DAHYAU) aenajha asti masyo»

- ترانسلیتره یشنی به م جوړه يه :

«یو چیشچه ئه همی نمانه ی . یو ئه هیه فیزی، یو ئه همی زه نته و، یو ئه هیه ده هیه و .»

واتای، به زمانی ئینگلیزی، به م جوړه لیک دراو ته وه :

«man who is inimical to this gens, this tribe, this dahyau (union of tribes)» (Y. 9,28).

واتای، به زمانی کوردییی ئه مړو، به م جوړه دیت :

- ئه و پیاو هی که دژره به م گه له، به م هوژه به م دیهاتیانه . (و .)

۱۰۰ - تیکه ل بوونی پیکهاتوو (فورم) ی دوخ (حالت) ه کان .

له سه ره وه، رووبه رووی ویره (ته عبیر) ی هه مان واتا، به هو ی پیکهاتوو (فورم) ی

جوړ به جوړه وه بو وینه وه : دوخی دیار خه ر (ئیزافه) و دوخی به رکاری ناراسته و خو و دوخی

ئاوه لکاریه تی له واتای مه رامی دوراندووردا، نه بوونی جیاوازی نیوان ئه رکی دیار خه رو

کارا بزردا، هه روه ها دان نان به سه ر ئه رکی ته و او که ر یان یاریده ده ردا .

له زور حالت دا، ئه مانه عونسرن بو په ره سه ندنی لادان و لارو بوون له یاسا و به

هو یه وه پیکهاتوو ه کان واتای ته و او ی تایبه تی خو یان ه هیه، که یه کسه ر په یوه ندی یان به

واتای ناوهر و که که وه ه هیه، نه ک له گه ل یاسا پیک هینراوه رو و آله تی یه که دا .

به م جوړه، له حالتی به کاره ینانی هاوشانی دیار خه رو کارا بزردا، پیویسته په نا

نه بریته به حالت ته تیکه لا و بووه کان، به لکوبه پیچه وانه وه و، ده بی په نا بریته به ر

جیاوازی نیوان ئه رکی هه ردوو حالت ته که .

ئەم كرده وەيە ، بەسەر جياوازی یە پيوانه كەيان دا ، دەچەسپى :
 لە بنچينه دا ، هەلسوراندنى پيکھاتووی واتای تايبەتى کارابزر ، جياوازه لە هى
 ديارخەر و ئيزافە ، چونکە پيکھاتووی تايبەتى کارابزر جياوازه لەو هى ديارخەر و ئيزافە ،
 كە تى بينى ناکرى ، بووينە ، لە هيندى داو تەنانەت لە هەندى شيوه زارى گاتەکان دا .
 بە هەرحال ، وينەى حالەتى تیکە لاوى دیکە مان هەن (جياواز لە و حالە تانەى ، كە
 دەگەرینه وە بو دەمى ، كە زمانى ئاو يستا ، ئيتروەك زمانىكى نە ژياو ه) و وای دەردەخەن كە
 بەرەو لاروبوونى دژ ژاوه رى رویشتون ، ئەم دياردەيهش لە شيوه زاره ئيرانى يە
 كۆنەکان دا ، كاری خووى کردووه :

- حەز (ويستن) بەرەو شکاندى ياسای لاروبوون . بەم ناوونيشانە وە ، تیکە لاوبوونى
 حالەتى بەرکاری ناراستە و خوۆ کارابزر و حالەتى تەواو کەر دەردە کەون :-
 «tam yazāi huyašta yasna (HUYAŠTĀ YASNĀ, Instr. Sg.)... zaḡrābyō (ZAUΘRĀBYAS
 .Dat .AbL. PL.)»

ترانسليترهيشنى بەم جوړه يه :

- (تەم يەزاي هويەشتا يەزنا ، تەواکەر ، تاک) . . . (زەث رابيه س ، بەرکاری
 ناراستە و خوۆ کارابزر ، کو) لە برى تەواو کەر و بە پيچە وانە وە :-
 «haomōāēibiš (AIBIŠ, Instr. PL.) yōi aurvantō hita taxšōnti arōnāum, zavarōaojāsca
 baxšaiti; haomō āzīzanāitibiš (ĀZIZANĀTIBIŠ, Inst. PL.) daḡāiti xšaētō. puḡrīm»
 .(Y. 9,22: Instr. pL, Instead of Dat. pL.)

- ترانسليترهيشنى بەم جوړه يه :

- (هەومە ئەيش يوئى ئەورقەنتە هيتە تەخشەنتى ئەرناوم ، زاڤەر ئەوجەسچە بەخشەيتى
 هەومە ئازيزەن ئاتيش دەدائىتى خشەيتو پوثریم)

واتای بە ئینگلیزی بەم جوړه هاتووه :

«may Haomo endow those who, precipitous, drive chariots on the battlefield
 strength and power, Haomo gives women in Labour fine sons (Literally: fine son-
 ness)»

به کوردییی ئەمڕۆ واتای بەم جوۆره ده گریتهوه :

ههومه هیزی بهرگه گرتن بهوانه ده دات ، که گالیسکه له گوڤپانی شهردالی
ده خوڤن . ههومه ، به ژنی په نجدهر کوڤی باش ده به خشی . (و .)

روواله تی هه ره گرینگ و تیکه لاوی گشتی ئەم جوۆره یه هوی نه توانینی جووی
کردنه وهی پیکهاتوو (فورم) ی (کارا) و (به رکاره) ، به تایبه تی له حاله تی (کو) دا .

ئەم تیکه لاوی یه ، له وانیه ، له لایه ن پیکهاتوو (فورم) ی هه لسو و پانندی واتایی یه وه
بی ئەوهی کار بگریته سه رپله ی قه د (ته ماشای خالی سه ره کی ، ٦٨ بکه) به لام توانای
پیشاندانی نموونه هه موو جوۆره قه دی هه یه : - «fravašayō yazamaide»

ترانسلیتره یشنی به کوردییی ئەمڕۆ بهم جوۆره یه :

- فره شه یو به زه مه یدی

واتای به زمانی ئینگلیزی ، بهم جوۆره ، ده گریته وه : «(we) worship FRAVARTI» (pL.)

واتای به زمانی کوردییی ئەمڕۆ بهم جوۆره ده گریته وه :

- فره قه رتی ده په رستن (بو کو - یه) . (و .)

(FRAVARTAYAS) نیهاده و (کو) یه و پیکهاتوو ی به رکاری کو - یشی (FRAVARTIŞ) یه .

- «yadōit dim avazanam..... sūnō»

(vd. 6,45)

ترانسلیتره یشنی بهم جوۆره ده گریته وه :

- «یه دویت دیم ئەفه زه نام سوونو»

واتای ، به زمانی ئینگلیزی بهم جوۆره لیک دراوه ته وه :

- «that the dogs should find him»

واتای ، به زمانی کوردییی ئەمڕۆ ، بهم جوۆره ده گریته وه :

«ئوه ، سه گه کان ده بی بیدۆزنه وه»

«ئوه ، سه گه کان هه ر ده یدۆزنه وه» (و .)

لیره دا ، به پیچه وانه وه ، پیکهاتوو ی (SŪNAS) ، که بو به رکاره ، له حاله تی (نیهاد) ی

(کو) ، له بری (پیکهاتوو = فورم) ی (سپانهس = SPĀNAS) ی (پیوانه = قیاس) بی .

(پریپوزیش) = (prepositions) یا خود ، حه رفی جه ر

۱۰۱ - پریپوزیشن (حرفی جهر) کهم، یان زور سوودبه خشن ووشه‌ی خوراگری (independent words) جورى ئەدقیربیه‌ل (ئاوه‌لکاریه‌تی) ن. زوری له‌وانه‌ش به پیش کاری (کار) به‌کار دین. ئەم دوو جوره به‌کار هینانه‌ش، به‌ته‌واوی و زوربه‌ی کات ده‌ست نیشان نا‌کرین، یان دیاری کردنی سنووریان زور زه‌حمه‌ته:

«asmanam avi frasusāni, zam avi ni. uruisyāni» -

(Yt. 17,57).

ترانسلیتره‌یشنی به‌م جوره لیک دراوه‌ته‌وه:

- «ئەسمه‌نەم ئەفی فرەشوسانی، زام ئەفی نی ئورفیسسانی (واتای، به‌زمانی ئینگلیزی به‌م جوره‌یه:-

«shouLd I go to skies or should I turn to the earth»

واتای، به‌پی‌ی کوردیی ئەمرو، به‌م جوره هاتوو:

- «برۆم بو‌ئاسمان، یاخود بگه‌ریمه‌وه بو‌زه‌وی!»

لیره‌دا، له‌توانادا هه‌یه، که‌گۆته‌ی (ئەسمه‌نەم ئەفی = ASMANAM AVI) و (زام ئەفی =

ZAM AVI) به‌پریپوزیشنە‌ل فرەیزی (بو‌ئاسمان) و (بو‌زه‌وی) سه‌رژمیر بکه‌ین. به‌لام، له‌

لایه‌کی دیکه‌وه، بو‌مان هه‌یه، که‌ (ئەفی) به‌ (کار) که‌وه به‌ستینه‌وه:-

-(AVI - FRA - ŠUSA -)

- (ئەفی - فره - شوسه)،

که‌ به‌ واتای (تومه‌یک فۆ = to make for) ی ئین گلیزی هاتوو.

له‌ کوردیی دا، به‌م واتایه‌ دیت:

- (بیکه‌ی بو، یان کردن له‌به‌ر). (و.) ئەمه‌ش، پیش کاره بو‌ناوی.

له‌ لایه‌کی دیکه‌وه، واتای ریره‌ویی به‌ هو‌ی پیکهاتو (فورم) ی حاله‌تی به‌رکاری یه‌وه

پی‌ی له‌سه‌ر داگیراوه.

(* کۆکردنه‌وه‌ی وشه‌ی (sky) ی لیره‌دا، ئەگه‌ر به‌مه‌به‌ست له‌ ئاسمانه‌کان، واته‌ وه‌ك ده‌وتری؛ (طبقات)، نه‌ هاتی، جیگای راکیشانی سه‌رنجه! (و.).

به شیوهیه کی گشتی ، پیکهوه به ستنی سوودی تهواوی پرپوزیشن (حرفی جهر) له گهل سوودی تهواوی حاله تی دا ، به شیوهیه کی سروشتیانهدا زور جووری ههن و همهش مهرجی هاوکاریانه نی یه ، به لکوبه تهواوی پیکهوه به ستنیکی ته عریفیانه به . ههن دی جار ، پرپوزیشن و پیکهاتووی حاله ت ، ههر ته نیا یه کسه ره ههمان واتا دوویات ده که نه وه :

(apāxtarāt haça naēmāt) - (Vd. 19,1)

ترانیلیتره ییشنی به م جوړه یه :

- (ته پاخته رات هه چه نه یما ت) واتای ، به زمانی ئینگلیزی به م جوړه هاتووه :

(from the northern part) -

واتای ، به زمانی کوردیی ی ئه مړو به م جوړه یه ،

(له به شی سهر ووه وه .)

(له به شی ژو ورو ووه وه .)

لیره دا ، واتای راسته و خو ی سهره تایی ، بریتی یه له ههر دوو جوړه که ؛ پرپوزیشن (هه چه = HAÇA) - پارسی نوی ، ئه ز = az) ه - که به رامبه ری «from» ، یان «out of» ی ئینگلیزی یه وله کوردیی ی ئه مړو دا ، (له) ، ده گریته ووه وله پیکهاتووی (کارابزر) یش ، که ئه مه یه (APĀXTARĀT NAIMĀt) و نریکه ، به بی پرپوزیشنیش ، ههمان واتا ببه خشی .

ئهم وهر گرت هیه ش :-

«upa dvaṣaiti apāx̄a draēibyō naēmaēibyō (APĀXTRAIBYAṢ NAIMAiBYAṢ)» (Vd, 7,2).

ترانسلیتره ییشنی به م جوړه ده گریته وه :

- (ئوپه دقاسه یتي ئه پاخته ریبیه س نه یمه بییه س) واتای ، به زمانی ئینگلیزی به م جوړه

دیت :

(fLies from nothern parts) -

به زمانی کوردیی ی ئه مړو ، واتای به م جوړه دیت :

- «له به شه کانی سهر ووه وه ده فریت .» (و .)

- «میشی به شه کانی سهر وو»

ئەم پیکھاتوو، بۆی ھەییە، بە ھۆی پریپۆزیشن دیکەووە کە توانای ھینانە دیی
واتای گشتی تیکەلبوونی ھەییە خزمەتی، یاخود پارێزگاری واتای خۆی بکات .
وەرگرتەییەکی دیکە :

«haraigyāt paiti barōzaghat» - (Yt. 10,51).

ترانسلیترەیشن بەم جوۆرەییە :

- «ھەراتی پەیتی بەرزەت» (و.)

واتای، بە زمانی ئینگلیزی، بەم جوۆرە دەگریتەووە :

- «from the high (mountain) Haraty»

واتای، بە زمانی کوردیی ئەمرو، بەم جوۆرە دەگریتەووە :

- «لە شاخی بەرزەتی ھەرەتی - یەو» (و.)

لێرەدا، واتای سەرەکی سەرەتایی بە ھۆی فۆرم (پیکھاتوو) ی (کارابزر) ھووە - کە
بریتی یە لە (HARATYĀT BARZAHAT) - دەردەکەووی و پریپۆزیشن (پەتی = PATI)،
واتایەکی تایبەتی نادیارى ھەییە .

لە حالەتی دیکەدا، بە پێچەوانەووە، ئەو واتایە سەرەووە ھەمووی تەنیا پریپۆزیشن
ھەلی دەگری، لە کاتیك دا پیکھاتوو (فۆرم) ی حالەت دەوری دووھ دەبینی .
وەرگرتەییەکی دیکە :

«hača ušatara hōndva» - (Vs. 1,18).

ترانسلیترەیشن بەم جوۆرە دەگریتەووە :

- (ھەچە ئوشەستەرە ھندقە) .

واتای، بە زمانی ئینگلیزی، بەم جوۆرە دەگریتەووە :

- (from eastern India)

واتای، بە زمانی کوردیی بەم جوۆرە، دەگریتەووە :

- (لە روژھەلاتی ھیندستان - ھووە) .

- (لە ھیندستان روژھەلاتەووە) . (و.)

مه بهستی سه رته تایی، لیره دا، به هوی پرپوزیشنی (هه چه = HAČA) هوه
دهرده بریت و حاله تی ته واوکه رویاریده ده ری (USASTARĀ. HINDVĀ) = (ئوشه سته دا
هیندقا) خوی بو خوی واتای سه ربه خونابه خشی. ئەمه حاله ته و چاوه روانی یاسایه کی
بنه رته تی کومه له ی پرپوزیشنی لی ناکریت.

بووینه، با ئیسته ش ورد بینه وه، له حاله تیک، که پرپوزیشنی (په تی = PATI =
Paiti) وهی (مه ز = maz) به زوری به یه که وه ده به سترین:

له حاله تی بهرکاری دا:

«xšayata paiti būmim (PATI BŪMĪM)» -

(Yt. 19,26)

ترانسلیترهیشنی بهم جوره یه:

- (خشه یه ته په تی بوومیم)

به زمانی ئینگلیزی، بهم جوره لیک دراوه ته وه:

«reigned on the earth» -

به زمانی، کوردیی ئه مرۆ، بهم جوره ده گریته وه:

- بووبه شای زهوی

- فه رمانه وایی به سه ر زهوی دا کرد. (و.)

له حاله تی دیارخه ر یان ئیزافه دا:

«paiti aighā zōmō (PATI AHYĀŠ ZAMAS).»

(Yt. 19,1).

ترانسلیترهیشنی بهم جوره یه:

- «په تی ئه هیه زه مه ز» (و.)

یه زمانی ئینگلیزی، واتای، بهم جوره لیک دراوه ته وه:

-(on this earth) -

به زمانی کوردیی ئه مرۆ، واتای بهم جوره یه:

- «له سه ر ئه م زه مینه» (و.)

له حاله تی کارابزردها:

«haraigyāt paiti baiti barzaghat (HARAIYĀT PATI BARZAHAT)»

ترانسلیتره یشنی بهم جوره یه:

«هه رهیت یات په تی به رزه ههت» (و.)

واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوره لیک دراوه ته وه:

«from the high Haraty» (Yt. 10,51).

واتای، به زمانی کوردیی ئه مرق، بهم جوره ده گریته وه:

- (له هه ره تی به رزه وه) (و.)

له حاله تی بهرکاری ناراسته و خودا:

«bawrōis paiti daiḡhaove (PATI DAHYVAI)»

(Yt. 5,29)

به زمانی ئینگلیزی، واتای، بهم جوره لیک دراوه ته وه:

(in the country of BabyLon) -

ترانسلیتره یشنی، بهم جوره یه:

- (به ورویش په تی ده هیه قه ی)

به زمانی کوردیی ئه مرق، بهم جوره، واتای لیک دراوه ته وه:

- (له ولاتی بابل دا)

- (له ناوچه ی بابل دا). (و.)

له حاله تی یاریده دهر، یان ته و او که ردا:

«paiti āya zōma (PATI ĀYĀ ZAMĀ)»

(Yt. 19,21)

ترانسلیتره یشنی، بهم جوره یه:

- (په تی ئایا زهما) (و.)

به زمانی ئینگلیزی، بهم جوره، واتای لیک دراوه ته وه:

(on this earth) -

به زمانی کوردییی ئەمڕۆ، واتای، بهم جوړه دیت :
له سهه ر ئەم زهوی یه (له سهه ر ئەم زه مینه) . (و.)
له حاله تی ئاوه لکاری جیگادا :

«vispāhu paiti barzāhu (VIsPĀṢU PATI BARZAṢṢU)»

(Yt. 10,45)

ترانسلیتره ییشنی بهم جوړه یه :

- (فیس پاسوپه تی به رزه سو)

واتای، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه هاتووہ :

- (on all summits)

به زمانی کوردییی ئەمڕۆ، واتای بهم جوړه یه :

- (به سهه ر هه موو به رزه کانه وه)

- (به سهه ر هه موو لووتکه کانه وه) (و.)

بهم جوړه، ئەم پرپۆزیشنە، له گەل هه موو جوړه حاله تیکی لاداوو لارۆبوودا،
به کار دیت و به زوړیش و زوړبه ی کاتیش له گەل حاله تی (به رکار) داو زوړ که میش،
له گەل حاله تی به رکاری ناراسته و خودا .

۱۰۲ - ئەمانه ی خواره وه، پرپۆزیشنە هه ره گرینگن :

- (api = API = ئەپی) : به واتای وشه کانی (behind, at) هاتووہ . به هیندی کۆن (api)

یهو، به ئەلمانی کۆن، (اے ئی . ۵)

به زمانی کوردییی ئەمڕۆ (به تهنیشت، یان تهنیشت، له) ده گریته وه . (و.)

- (abi = ABI = avi = aoi = aibi) = (ئەبی) :

ئەمه، به واتای (direction) ی ئینگلیزی هاتووہ . به هیندی کۆن (abhi) یه .

له زمانی کوردییی ئەمڕۆدا، (به ره و -) هاوو اتاو هاو کاریه تی .

- (anu = ANU = anu) = (ئەنو) :

ئەمه، به واتای (according to) ی ئینگلیزی هاتووہ . له هیندی کۆن دا، (anu) .

له زمانی کوردییی ئەمڕۆدا، (به بی) ده گریته وه .

- (antar = ANTAR) = (ئەنتەر) :

ئەمە، بە واتای (inside) ی ئینگلیزی هاتووہ . لە هیندی کۆن دا (ئەنتەر = antar) ەو
لە پارسی نوێ دا (ئەندەر = andar) ەو لە لاتینی دا (ئینتەر = inter) ە .
لە کوردیی ئەمڕۆدا، بووہ بە (لەناو = لەناف)، یان (ناف، ناو).
- (ava = AVA) = (ئەفە) :

ئەمە لە هیندی کۆن دا کۆن (ئەفە = ava) یەو بە ئینگلیزی بە واتای وشە (direction)
هاتووہ .
- ($\bar{a} = \bar{A}$) :

ئەمە پریپوزیشنی دایرێکشن - ەو ەمە جوړ سوودی ەه یە . لە هیندی کۆن دا (\bar{a})
یە .

- (upa = UPA) (ئوپە) :

ئەمە جوړی ەیزی (حیز = مکان - فراغ) یە : لە هیندی کۆن دا (ئوپە = upa) یەو لە
جەرمانی کونیش دا (vno) ە .
- (upari = UPARI) = (ئوپەری) :

ئەمە، بە واتای وشە (above) ی ئینگلیزی هاتووہ . لە هیندی
کۆن دا (ئوپەری = upari) یە . لە پارسی نوێ دا، بووہ بە (بەر = bar) و لە
جەرمانی کونیش دا (. . .) ە .

بەرانبەری، لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، (لەسەر، سەر، بالا) ن . (و) .
- (a d'airi = ADARI) = (ئەدەری) :

بەرانبەری، لە زمانی ئینگلیزی دا، وشە (under) ە . ئەمە بووہ بە (هەچە ئەدەدا =
HAČA ADARA) و لە پارسی نوێ - ش دا، بووہ بە (ژیر = zēr) .
لە کوردیی ئەمڕۆدا، (ژیر، چیر) ەن . (و) .

- (paiti = PATI) = (پەتی) :

باسی ئەم پریپوزیشنە، لەژمارە (۱۰۰) سەددا کرا، تەماشای بکەرەوہ .
- (pairi = PARI) = (پەری) :

ئەمە، ھاوواتاواوکاری وشە (around), (about) ی ئینگلیزی یە . لە هیندی

کۆن دا (پهري = pari) يهوه به جهرماني کونيش (پهري = pari) .
له کوردییی ئهمرۆدا، وشهیی (دهربارهیی، لهبارهیی، نزیکهیی، . .) ههن .
- (PARAS = PARA = para = paro) = (پهريه) :

بهرامبهري ئهمه، له ئینگلیزیی دا، وشهیی (before) ه. له هیندی کۆن دا (پورهس =
puras) هه له جهرماني کونيش دا (پهريه = pasca) .
- (PASCĀ = pasca) = (پهسچا) :

بهرامبهري ئهمه له زمانی ئینگلیزیی دا، وشهیی (after) ه. به هیندی کۆن (پهچسه =
pačca) يهوه به لاتینیش (pos - t) هه له پارسی نوی - یش دا، بووه به (پهس = pas).
به کوردییی ئهمرۆبوو هاوواتاواوکاری ئهه وشهیه، (پاش، لهپاش، دوا، لهدوا) ههن
(.و)

- (HMAT = mat) = (مهت) :

ئهمه، به واتای (with) ی ئینگلیزیی هاتوووه. به هیندی کۆن (سمهت = smat) ه. له
کوردییی ئهمرۆدا، (لهگه، لهتهك، چهنی) ههن (و).
- (HACĀ = hača) = (ههچه) :

ئهمه، به واتای (from) ی ئینگلیزیی هاتوووه، یان به واتای (out of) هاتوووه. له
پارسی نوی دا، بووه به (ئهز = az).
له کوردییی ئهمرۆدا، (له) و (دهر) و (جه) ههن (و).
- (HADA = hada) = (ههده) :

ئهمه، به واتای (with) ی ئینگلیزیی هاتوووه. به هیندی کۆن (سههه = sadha = saha)
يه .

۱۰۳ - ئاوهلکار = Adverbs

ئاوهلکار، جوړی وشه پیک دههینن و به شیوهیهکی هه میسهیی به سیتی
حاله ته فورمی ناوی یهوه دهرازی نریته وهوه به پیچه وانه شهوه، به لاچوونی پارچهی
پیناسی ی ئاوهلکاریه کهی، دهوری پریپوزیشن، وه ده گریت .

به و جوړه و له بهر بوونی به لگه ی جوړ به جوړی زور، له لایه کهوه، نه و
پریپوزیشنانه ی سهره وه، ده خرینه ریزی جوړی ناوه لکاره وه و هره هاو له لایه کی
دیکه شه وه، فورمه حاله ته کانی ته م جوړانه ی خواره وه ش:

- له دهوری بهرکار (ناوه لئاو) دا: (دهرگه م = DARGAM = (darəgəm) = (darəgəm).
به پارسی کون (dargam) ه و به هیندی کون (dīrgham) ه. ته مه، به واتای
فرهیزی (for Long) ی ټینگلیزی هاتووه.

له زمانی کوردی ته مړودا، (بو دریزی) به رامبه ریته تی (و).
- (ناو)، نامه (NĀMA) = (nāma). به پارسی کون و به هیندی کون (nāma = نامه) یه.
واتای، به زمانی ټینگلیزی، فرهیزی (by name) ده گریته وه، ته مه ش به رامبه ری فرهیزی
(به ناو) ی زمانی کوردی ته مړویه.
له دهوری کارا بزردا:

- (دوورات) = (dūrāt = DŪRĀT)، به واتای، فرهیزی ټینگلیزی (from afar)، هاتووه و
له کوردی ته مړوش دا به رامبه ری فرهیزی؛ (له دوور)، (به دوور)، (له دووره وه)
هاتووه (و).

ته دهوری بهرکاری ناراسته و خو - دا:
- (پهرف یای) = (PARVYĀi) = (paoiryāi). به واتای فرهیزی
ټینگلیزی (for the first time) هاتووه، که به رامبه ری (بویه که مجار) و
(بویه که م که پرت) ی زمانی کوردی ته مړو هاتووه.

له دهوری ته و او که (یاریده دهر) دا:
- (پهراچا) = (PARĀNK - = PARĀČĀ) = (parāča). به واتای فرهیزی ټینگلیزی (away)
، هاتووه و به رامبه ری فرهیزی (بو دوور) ی زمانی کوردی هاتووه. (و).

له دهوری ئاوه لکاری جیگادا:

(ئه سنه ی = ASNAI = asne), به واتای وشه (near) ی ئینگلیزی هاتوووه به رامبه ریش وشه ی (نزیك) ی کوردیی ی ئیستایه (و.)

جووره پۆلیکی ئاوه لکاری راناوی، له گه ل قه دی راناوی و پاشبه ندی تایبه تی دا، زۆرتر به روشنی ده رده که ون:

- (ئره = θRA), به واتای وشه ی (where?) ی ئینگلیزی هاتوووه. به رامبه ری ئه مه له کوردیی دا (ئیره، ئیگه، ئه گره)، (جی) هه ن. (و.)

- (ئه ئره) = (agra), به واتای وشه ی (here), (there) ی ئینگلیزی هاتوووه. له بریی ئه م وشانه، له کوردیی دا، (لیره) و (له می) و (له وی)، (چی) و (چا) هه ن.

- (ئه فه ئره) = (avagra), به واتای وشه ی (there) ی ئینگلیزی هاتوووه.

- (کوئره) = (kugra), به واتای وشه ی (where?) ی ئینگلیزی هاتوووه. ئه مه ش به رامبه ری (کوئی، کو) (له کوئی، چکو)، (بو کوئی، په ی کوئی) هاتوووه.

- (په ئره) = (yagra) ش، هه ر به واتای وشه ی (where) ی ئینگلیزی هاتوووه، که دهوری (راناوی په یوه ند = په یوه ست) ده بینیی.

- (hagra = HMθRA) به واتای فرهیزی ئینگلیزی (at the same place) هاتوووه له کوردیی ئه مرۆدا، فرهیزی (هه مان جیگا)، یان (له هه مان جیگادا) به رامبه ری هتی.

له هیندی کو ن دا، (ئه تره = atra) و (کو تره = kutra) و (یه تره = yatra) و (سه تره = satra) هه ن.

(- θĀ = ثا -), به واتای وشه ی (how?) ی ئینگلیزی هاتوووه، له کوردیی ئه مرۆدا، به رامبه ری (چو ن؟ و چه نی؟) یه. - (ئیشا = iga) به واتای وشه ی (thus) ی ئینگلیزی هاتوووه هاوواتای له کوردیی ی ئه مرۆدا، فرهیزی (به و جو ره). یه

- (ئه شه = aḡa), به واتای وشه ی (thus) ی ئینگلیزی هاتوووه هاوواتای، له کوردیی ئه مرۆدا فرهیزی (به و جو ره)، یان (به م پی یه)، یان (به م ریره وه) یه.

- (ئه فه شه = avaga), به واتای وشه ی (thus) ی ئینگلیزی هاتوووه.

- (کو شه = kuḡa) و (که شه = kaḡa) به واتای وشه ی (how) ی - که دهوری (ئامرازی

په یوه ست (د بیبلی) - یې بیری ته ورته .
- (همه مه ته = hamaga), به واتای فرهیزی ئینگلیزی (in the same way) ی هاتووه .
به رامبهری همه، له زمانې کوردیې ته مړوډا (به همان ری دا) یه و (به همان شیوه) یه .

- (ته یفه تا = AIVAΘĀ = aeveda =) به واتای وشه ی (identicalLy) ئینگلیزی هاتووه .
به رامبهری همه، له زمانې ته مړوډی کوردیې دا، فرهیزی (یه ک جور) (یه ک شیوه)، (هاو جور)، (هاو وینه) . . . دیت . (و .)

- (ته نیه ته = anyaga) ، به واتای فرهیزی (other - wise) ی، ئینگلیزی هاتووه .
بو به رامبهری همه، وشه ی (ته گینا)، له زمانې کوردیې ته مړوډا (و .)

له هیندی کون دا (ئیتتا = itthā) و (ته تا = athā) و (که تا = kathā) و (یه تا = yathā) و
(ته فه تا = avathā) و (ته نیه تا = anyathā) ، به ریزو بو به رامبهری ته وانیه سهره وهن .
- (- دا = - DĀ) ، به واتای وشه ی (when?) ی ئینگلیزی هاتووه .

به رامبهری همه له کوردیې دا، (که ی؟) یه (و .)

- (ته دا = ADĀ =) (ada) ، به واتای وشه ی ئینگلیزی (then (now) هاتووه .
هاو واتای همه، له کوردیې ته مړوډا، (ته نجا، ته مجا، ته وجا)، یان (نوکه، ئیسته، ئیسه) یه (و .)

- (ته دا = TADĀ =) (tada) ، به واتای (then) ئینگلیزی هاتووه .

هاو واتای همه، له کوردیې ته مړوډا، وشه ی (ته وجا) و (ته مجا) و (ته نج) ن (و .)

- (که دا = KADĀ =) (kada) ، به واتای (when ?) ی ئینگلیزی هاتووه .

به رامبهری همه، له کوردیې ته مړوډا (که ی؟) یه .

- (یه دا = YADĀ =) (yada) ، به واتای وشه ی (when) ی ئینگلیزی - ده وری راناوی
په یوه ست ده بینی - هاتووه .

- (همدا = HMDĀ =) (hada) ، به واتای وشه ی (always) ی ئینگلیزی هاتووه .

هاو واتای، همه، له زمانې کوردیې دا، (همیشه) یه : (و .)

له هیندی کون دا، بو هاو - واتای ته م وشانه ی سهره وه، ته م وشانه به ریز هه ن :

(ته دا = tadā) و (که دا = kada) و (سه دا = sada) .

- (- DA = ده) - (هیندو- ئیرانی ، dha - په) - ، به واتای وشه‌ی (where?) ی ئینگلیزی هاتوو.

به رامبه‌ری له کوردیی ئه‌مروډا، وشه‌ی (کوئی)، یان (له‌کوئی) په
- (ئیده = ida = IDA) ، به واتای (here) ی ئینگلیزی هاتوو. به رامبه‌ری له کوردیی
ئه‌مروډا، (ئیره) و (لیره) په (و).

- (ئه‌فده = avada = AVADA) به واتای وشه‌ی (there) ی ئینگلیزی هاتوو.

به رامبه‌ری ئه‌مه، له کوردیی ئه‌مروډا، وشه‌ی (له‌وئی) په (و).

- (کوده = kuda) ، به واتای وشه‌ی (where) ی ئینگلیزی هاتوو.

- (هه‌ده = hada = HADA) ، به واتای وشه‌ی (together) ی ئینگلیزی هاتوو.

هاوواتای ئه‌مه، له زمانی کوردیی ئه‌مروډا، (پیکه‌وه)، (پیه‌وه)، یان (شان به‌شان) ه
(و)

به رامبه‌ری ئه‌مانه، له هیندی کۆن دا، ئه‌مانه‌ن، به ریز: (ئیهه = iha) و (کوهه =

kuha)، (سه‌هه = saha) ن.

Verbs = کار

۱۰۴ - کاری هیندو- نهوروپایی سی دهمی هه په ، دهمی ئیستاودهمی رابوردووی ساکارودهمی رابوردووی تهواو. (لیره دا ، کار ، وهك زاراویکی کلاسیکی پیشان دهری).

- دهمی ئیستا کردهوه په که ، که له کاتی گوئی دا روودهدا .

- رابوردووی ساکار کردهوه په که به هوی نه جانی دیاری په وه (دهرکه وتووه) .

- پیکهاتووی کاری (verbal form) ی هه په کی له وانه له قه دی هاویاسا په وه وهرده گری .

له هه په کی له قه دانه وه ، قه دی سی جور فیس (mood) : (کرداری ، په یوه ندی

(شوینکه وتووی) ، خوزیایی) به هوی پاشه ند (پاشگری نیوه کارموه (secondary) -

(پاشه ندی سیفر بو کرداری په) - وهرده گیرین .

هه رچی پیکهاتووی کاری که سی (personal verbal) هه ن له قه دی فیس (mood) هوه

گه رده درین و له گه ل کوتایی که سی (personal endings) دا هم هه ستانه ی خوارموه

را ده گه په نین .

(۱) - دهم (ته نه ها بو فیس کرداری = indicative mood) .

دهمی ئیستاو هی ناتهواو (present and imperct) . له قه دی رانه بوردووه دروست

دهن .

دهمی داهاتو په هوی ؛ یان قه دی تایپه تی سیسته می رانه بوردووه

(present = system) په وه دهرده گه ون وه ، یان به هوی پیکهاتووی فیس په یوه ندی

(conjugative mood forms) (رانه بوردو و رابوردووی) .

ته نه ها دهمیگی رابوردووی: رانه بوردو و له قه دی رانه بوردووه پیک دنی . دوو دهم له

قه دی تهواوهوه پیک دین : تهواو و تهواوی دووریش .

(۲) - هندی پیکھاتووی مہرجی (modal forms):

ہی فرمانی (imperative) وہی ٹاموژگاری (injunctive) لہ قہدی جوڑی کرداری یہ وہ (indicative), دروست دہ کرین .

(۳) - پیکھاتووی دوو جوڑہ دہنگ: ہی ٹاشکرا (active) وہی ناوہ راست یان ٹاسایی (medial)

(۴) - لہ ہی پھوہندی دا، کار سی کہ سی ہہ یہ و سی ژمارہ شی ہہ یہ:

۱۰۵ - فورمی دہمہ کانی ہیندو۔ ٹہ وروپایی: (فیس = mood), (دہنگ = voice) لہ ٹاقیستادا، دیاری و ٹاشکران .
بہ ہہرحال، کومہ لہ یاسای (پیکھاتوو = form), ہی (دہم = tense) ناگیردرینہ وہ، بو تہ نیا سہربنہرتی ٹاقیستایی .

دیارہ تہ نیا ہویہ ک بو ٹہمہ بہس نی یہ . ہویہ کی دیکہ؛ ٹہ وراستی یہ یہ، کہ زور بہی ٹیکستہ کانی ٹاقیستا یاسایہ کیان پیک ہینا وہ (پیکہ وہ ناوہ)، کہ بوونی جیاوازی نیوان قہدہ کانی (کہ لہ وہ و پیش تر جیاوازی یان ہہ بووہ و دیاری بووہ) ٹیک و تاران داوہ و شیواندوو یہ تی و ہہندی کی کہ میش لہ وانہ (لہ و ناوی کارانہ) بہ شوینہ وار نہ زانراو لہ قہ لہ م دہدرین و لہ یاسای نوئی ٹاسان کراوی ناوی کاردا ٹہرکیکی ناسہرہ کی پیک دہہینن .

بہ لگہ دیاری یہ کانی ٹاقیستا ریگا نادن بہ دہرخستنی ٹہ نجامیکی وردو راست و رہوان لہ ورووہ وہ . یاسای ناوی کار لہ ٹاقیستادا، ٹیمہ لہ یاسایہ کہ وہ چاوہرئی دی دہ کہین، کہ زور بہ بہ تہ سہ لہ ہی (بووینہ) لہ زمانی ہیندی دا دہردہ کہ وئی و تاییہ تی یہ کانی یاسای ٹاقیستای کہ نوانرا دیاری بکرین .

کوتایی کهسی = personal-Endigs

۱۰۶ - له گەردانی (کار) دا (conjugation) ، دوو جوړه کوتایی دەرده کهون :

(۱) کوتایی کاری کارا دیار (active) - بو وینه وهك کاری کارا دیار
(active voice) - و کوتایی ناوهندی یان ی اسایی (medial endings) - بو وینه ، وهك کوتایی
کاری ئاسایی (medial voice endings).

(۱) - کوتایی سهرتایی (primary endings) - به شیوهیه کی سهره کی بو دروست کردنی
پیکهاتوو (form) ی کاری پانه بووردوو و کوتایی دووه مین ، یان دووه مین کوتایی (له ریزدا)
- به شیوهیه کی سهره کی بو دروست کردنی پیکهاتوو ی کاری پابوردوو ده بی!

کاری ته واو (perfect tense) کوتایی تایبته تی هه یه - (هه رچه نده ته و کوتایی یه تایبته تی یه

هه موو جوړه کان ناگریته وه) - له گه ل ته و ه ش دا بو جوړی شوینکه وتوو (conjunctive) و
هی خوژیایی (optative) وهی فه رمایی (imperative) کوتایی تایبته تی هه ن ، که له م
به شه دا هاتوانه دا ده مه ته قی ده کرین .

ئهمه ی خواره وه ، که هه نگاوتیکی سهرتایی روشن که وه یه ، خشته خانه یه که ، بو
کوتایی سهرتایی وهی دووه مین له کاری کرده وهی - (indicative) دا .

یاسای رانه بوردوو = The System of the Present

۱۰۷ - کاری رانه بوردوو به هوئی ریگای جوراو جوره وه دروست ده کری و چه ندانیش قه دی رانه بوردوو له تاکه ره گیکه (ریشه) وه دروست ده کری، که هه ریه که له وانه واتای ریزمانی باو ده به خشی.

جیاوازی یان هه یه له گهل یه کتری دا، به وهی، که هه ریه کی له وانه کرده وه یه کی دیاری تایه تی پیشان ده دن (له هیز و خهستی دا = intensity, له دهست پی کردن دا = inchoativeness). له دوایش دا، هه ندی له وانه، کومه لیکي زور له واتای ته جریدی ریزمانی ده هیئنه دی (داهاتو = future, هوئی = causative, کاری کارا نادیاریش = passive).

به و جوره، ئا، لیره دا، له قه دی کاری (دهست پی کردن = inchoative) دا (ته پسه = tafsat = TAP-SA-), که به واتای رسته ی ئینگلیزی (هی گروو هیتد = (he) grew heated) هاتوو له ریشه ی (ته پ = TAP) هه هاتوو، که به واتای وشه ی (ووم = warm) ی ئینگلیزی هاتوو.

که چی قه دی (تاپه یه = TAP-AYA-), که واتای (هوئی = causative) تیدایه وه له رسته ی (تاپه یه تی = TAPAYATI) دا هاتوو که واتای (هیتس = heats) ی ئینگلیزی ده دا، له هه مان ریشه وه هاتوو.

له حاله تی دیکه دا، قه دی جوراو جوری هه ندی ریشه، به پی ی واتای راستی - (concrete meaning) به پیچه وانه وه - به ره و لار بوونه وه به رده و امن و به و جوره به شیوه یه کی ساکار بو قسه که ربوون به کاری جور به جور.

به و جوره، قه دی (زفه = ZVA) که به واتای (to call) ی ئینگلیزی هاتوو، له ریشه ی

(زهف = ZAV) هوه هاتووه، که هه مان واتای (to call) ی هه یه :

زفه یه تی = (zbayeiti = ZVAYATI) به واتای وشه ی (calls) ی ئینگلیزی هاتووه،
که چی قه دی زهفه = ZAVA، واتایه کی تایبه تی به دهسته وه ده دا، ئه ویش له گوته ی
(زهفه تی = ZAVATI) دا دایه، که به واتای (he) curses) هاتووه.

ئهم جوړه لارو بووانه، له قه دو له پهن دی دیاری دا ده ست نیشان کراون. بووینه
قه دی دوولوی (ŞI-ŞTA-, HIŞTA)، له ریشه ی (سته = STO) وه وه رگیراوه، که به
واتای (to stand) ی ئینگلیزی هاتووه، له م گوته یه دا به دی ده کری: -
(هیشه تی = (HIŞTATI) = (hiştaiti) = (stands).

له لایه کی دیکه وه به شیوه یه کی ئاسایی قه دی (ستا = STĀ-) به تیکه لاوی له گهل
پهن دی (FRA) = (فره) = (to set to, to come out) دا له گوته ی (فره شتایه ی =
FRA-ŞTĀ-TAI) دا، دهرده که وی، که واتای (comes out) دی.
قه دی (سته به = STAYA-)، له گهل پهن دی (په ری = PARI) - به
واتای (to restrain), (to prevent) هاتووه - له گوته ی په ریشه یه تی (PARI-ŞTAYATI) =
(pairiştayeiti) دا، که به واتای (restrains) ی ئینگلیزی هاتووه، دهرده که وی.

بووه ندی ریشه ته نیا قه دیکه رانه بور دو وه یه، که چی له هه مان کات دا، چهند
پیکه اتوو (forms) یه کی چهند قه دی هه ن، به بی بوونی جیاوازی واتا له نیوانیان دا.

له م حاله ته دا، بوونی ئهم دیارده یه، ده گه پریته وه؛ یان بو جیاوازی نیوان شیوه زاری
ناو ئاقیستا خوی، یا خود بو هو ی بوونی پیکه اتوو ی زیاده ی قه دی جوړ به جوړی هه مان
گه ردانی ریشه یه کی تایبه تی، که به پی ی بنچینه ی به لگه ی به دهسته وه هه بوونان تر ی
دانی راستی یان پی دا بنری.

له وان هه شه، ئه و دیارده یه، بو جیاوازی بگه پریته وه، به لام به ئیمه دیاری، یان
ده ست نیشان نه کری!

۱۰۸ - به هوی گهردانهوه (conjugation), توانامان ههیه، که دهست نیشانی دوو جوړه قهد بکهین:

جوړی (واتایی = thematic) وهی (ناواتایی = athemati). به هوی گرتنه بهری ریگای دروست کردنی قهد (stem), له ریشهی (root) هوه، ژمارهی جوړ، زوړ گهوره یه وناسینیان (دیاری کردنیان) ئاسانتر نی یه له وانهی حاله تی قهدی ناویی.

جوړی قهدی رانه بور دوو له رووی ره مزی یه وه و له زوړ رووه وه له نمونه (pattern) ی کاری زمانه سامیه کان ده کا. بووینه، ریچلد = Reiche Lt, دوانزه جوړی دهست نیشان کردوه. پارثولومی = Bartho Lomae - یش نزیکه ی سی و دوو ژماره ی دیاریی کردوه. له رووی ویکچوونه وه، ریزمان ناسه هیندی یه کان، له یاسای هیندی یه وه ده جوړیان دهست نیشان کردوه.

• نیمه، جوړی هه ره سه ره کی به ره هم هینانی قهدی رانه بور دوو سه ره ژمیر ده کهین، بی ته وهی و ابزانری، که ته واوی جوړه کانی گرتوه ته وه.

بو به دهسته وه دانی وینه یه کی روشن له م رووه وه، به پی ی ریپه وی نمونه ی عاره بی، له هه مان ریشه (نه ژیاو) وه، هه موو جوړو پیکهاتوو، وه ده گرین.

قەدی واتای : Thematic Stems

۱۰۹ - ریشه (root) + بزوفینی -A- ی واتایی : (Thematic vowel A):

(a) - له پلهی (SUP-A) دا (پلهی سیفری ریشهی کورتکراوه):

هرزهنتی = HRZANTI = *hrəzənti*, بهرامبهری وشه‌ی (hiLand = هیلاندا) ی پارسی یه به واتای (they Leave) هاتوو.

ههروه‌ها (ئه‌گوزه‌ی = A-GUZA-I) به واتای ((he) hid*) ی ئینگلیزی هاتوو.

(b) - پله‌ی - (SAP-A-), (SAUP-A-) - ناوه‌راست :

- به‌قه‌تی = BAVA-TI = *bavaiti*, له پارس نووی دا (بو‌قه‌د = buvad) ه، له ئینگلیزی دا به واتای (becomes) لیک دراوه‌ته‌وه.

له‌کوردیی دا، ده‌بی، ئه‌بی، مه‌بو، ده‌بیتن - ه. (و.)

- به‌وده‌ته‌ی = BAUDA-TAI = *baodaite*, به واتای (سمیلز = smells) ی ئینگلیزی هاتوو.

له‌کوردیی ئه‌م‌رودا (بو‌ده‌کا، بو‌ن‌ده‌کا، بو‌که‌رو، بو‌وه‌که‌رو - یه. (و.)

(c) - پله (SAP-A-) ی کورت کراوه‌ی دریژ :

- ئاتا‌په‌ته‌ی = A-TAPA-TAI = *atapaite*, که به واتای، (وو‌مس = warms) ی ئینگلیزی هاتوو.

* هه‌ر له‌بهر ئه‌وه‌ی باسه‌که باسی رانه‌بوردوو، ده‌بوائی ئه‌م گوته‌یه به‌م جو‌ره ببوایه : (he) hides. (و.)

۱۱۰ - ریشه SA + (سه).

ریشه ی ئیرانی (sɟ'a), ریشه ی هیندوئوروپیی ske/o - کورت کردنه وه: هی مام ناوهندی بو ریشه ی لاوازو هی سیفریشی بو ریشه ی قورس، واته: کلیشه یان به م جوړه ده بی:

SAP-SA-, SUP-SA-

- ته پسه ت = TAPSAT = tafsat, به واتای ((he) become wam) = (هی بیکه م ووم .) ی ئینگلیزی هاتووه.

له کوردیی ئه مړوډا (تاوی سه ند، تاو سه ند، تاډ سه ند، تاو سه ن) هه ن . - تر سه ن تی = TRSA-NTI = tarsanti, له (ترس = TRS) هوه یه، له جه رمه نی کوڼ دا **Τέραςον τδγ**. هه یه. له پارسی نوی دا (تهرساند = tarsand) هه یه. ئه مه به واتای؛ (زه ی ئا ئه فرید = they are afraid) هاتووه.

له کوردیی ئه مړوډا، بو به رامبه ری ئه مه، گوته ی (ده ترسین، ده ترسن ته رسا،) به کار ده هینری.

- جه سه تی = GJM-SA-TI = jasaiti به واتای (که مس = comes) هاتووه.

له کوردیی ئه مړوډا، (تی، یت، دیت، می، دهیت). هه ن. (و.) واتای کوڼی ئه م قه دانه، به نیوه چلی له ئاقیستادا پاریزگاری کراوه. جگه له وهش، ههروهک یاسه یهک، ئه وانه، وهک کاری تی نه پهر (تینه پهر) له چه رخی ناوه راستی ئیرانی دا، له فورمی په رتی دا، وهک قه دی کاری نیمچه پاسیف به رده وام بوون.

۱۱۱ - ریشه YA. + (یه). کورت کردنه وه، ههروهک جوړی پیشوو:

SUP-YA-, SAP-YA-

- مه ن یه نته ی = MAN-YA-NTAI = manyente, به واتای (they) think) ی ئینگلیزی هاتووه.

- به ری ه نته ی = BAR-YA-NTAI = bairyinte, به واتای (they are carried) ی ئینگلیزی هاتووه.

* بو که وتنه وه بیر ده رباره ی ئه م ره مزانه وه با شتر وه هایه، که بگه ریته وه بو خالی (۳۸). (و.)

- فرزیه تی = $v\bar{r}o\bar{z}y\bar{e}i\bar{t}i = VRZ - YA - TI$ ، به واتای (acts) ی ئینگلیزی هاتووہ . له پارسی نوی دا، (فرزیدہن = $varz\bar{i}dan$) هہیہ، به لام له ریشہیہ کی دیکہیہ .
 زوربهی زوری قہدی ئەم جورہ، ہی کاری تی نہ پەرن . وەك ئەنجامیش، ئەمانیش ژمارہیہ کی زوریان، ہەر وەك قہدی تیپەرہکانی دیکہ، ریشہی کاری کارا نادیاریان له ہمان ریشہوہ وەرگرتووہ .

بووینہ، (بہریہ = $BARYA -$), نوسخہی (بہرہ - $BARA -$) یہ وھی (بارہیہ = $B\bar{A}RAYA -$) شہ . ئەمەش بہ واتای (to carry) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 بہ ہرحال، بوچونہ تی روودانی ئەم جورہ فورمانہ، ریگایہ کی گشتی بہ دەستہوہ نی یہ، بہ پیچہوانہی سانسکریتی یہ .

۱۱۲ - ریشہ + AYA (ئہیہ) . دوو جورہ کورت کردنہوہ .

SAUP - AYA - , SĀP - AYA - (a)

- تاپہیہ تی = $t\bar{a}p\bar{a}y\bar{e}i\bar{t}i = T\bar{A}PAYA - TI$ ، بہ واتای، ((he) heats)، له پارسی نوی دا (تابہد = $t\bar{a}bad$) ہ .

له زمانی کوردی ئەمرودا، (گہرمی دەکا، تینی داری دەکا، بہ تینی دەکا، توورہ دەبی . تین دەیگری .) (و .)

- رەوچہیہ تی = $rao\check{c}a\bar{y}e\bar{i}t\bar{i} = RAU\check{C}AYA - TI$ ، کہ بہ واتای ((he) iLLumines) هاتووہ .
 له کوردی ئەمرودا، (روچن = روشن) دەبی .

SUP - AYA - , SAP - Aya - (b)

- گربہیہ ت = $g\bar{a}ur\bar{v}a\bar{y}a\bar{t} = GRBAYA - T$ ، کہ بہ واتای ((he) Caught) هاتووہ .
 له پارسی نوی دا (گریفتہن = $giriftan$) هہیہ . له کوردی ئەمرودا، (گرتی، گرتش) هہیہ .

ئەم جورہ، له بنەرہت دا، ناوونیشان هەل دەر ن (denominative) و جیاوازی نیوان کورت کراوہ و وەچہ بەشی (a), (b), له وانہیہ، بہ هوی جیاوازی نیوان (ئاواز = tone) و کورت کراوہی سەرہتای ناوی، روون کرابیتہوہ .
 بہ ہرحال، له ہیندوئییرانی دا، وەچہ بەشی (b), ہەر له میژہوہ وەك وینہی وەچہ

بهشی (a) لی هاتووه . «بووینه، له رهگ فیذا = Rig - Veda) دا ، cyavaya له [په ده په ته = Padapatha] دا نه کستی زور کون پیشان ده دا، ههروهه اش وشه ی - cyāvaya له [سه مهیته = Samhita] دا» .

له لایه کی دیکه وه، قه دی [AYA] دار، له زمانه ئیرانیه کان دا زور په رده داره، زوریش له قه دی وه چه بهشی (b) ش فورمی نوی - ن وده شگه رینه وه بو چه رخی، که له کاتیک دا، کورت کردنه وه وه ک فورمی زیندرو له ناو چووه .

نهم قه دانه، به شیوه یه کی سه ره کی، واتای بته ویی (توکیدى) وگویندانه وه یان تی دایه . له بهر نه وه، له ئاوه ز (sense) ی بته ویی دا ده شیلرین و ههروهه ک وینه ی دووه می قه دی تی په ری هه مان ریشه ههروهه ها له ئاوه زی هو یی (causative) دا، وه ک وینه ی دووه می قه دی تی نه په ر:

- بووینه، (به ره = BARA -) واتای (to carry) ده دات .

باریه = BĀRAYA پته ویی (intensive) به ره (- BARA) به .

- ته رسه = TARSA -، یان تره س = TRĀS = به واتای (to fear) هاتووه .

له کوردی ئه مرودا (ترسان) یان (ته رسا) ده گریته وه . تراسه یه = TRASĀYA، به

واتای (to frighten) هاتووه، که هو (causative) پیشان ده دا .

له کوردی ئه مرودا، به واتای ده ترسینی یان (ترسینه ر) دی . جگه له مهش

(ترسناک) یش به کار دی .

به پیچه وانه ی هیندی، که (هو یی) له گه ل ئه یه (- AYA) و (پاسیقیش) له گه ل یه (- YA)

دا، نابن به فورمی گشتی له ئیرانی دا .

باشتر وایه، که قه دی وه چه به شه کانی (b)، به پی ی لیک دانه وه ی واتا، سه ره له نوی

دروست بکرینه وه، چونکه ئه وانه یان، که پیک هاتووی (فورم = form) دواوه ن، قه دی

واتای بی لایه نیان تی دایه، وه ک قه دی واتای ساده ی بزوین دار

۱۱۳ - ریشه + SYA - (شییه) کورتکراوه ی ناوه ندی :

SAUP - SYA - , SAP - SYA -

- قه خشیا = VAK - SYĀ - A = vaxsya، به واتای، گوته ی (shall sperk) (1) (تینگلیزی

هانووه .

کاری پاشه روژه . به لام دووباره (یا خود بو جار یکی دیکه ش) یاساینه کی گشتی نی یه ، به پیچه وانه ی سانسکریتی یه وه : هه موویان ، پیکه وه ، نزیکه ی ده پیکه اتوو

له کوردیی ته مرودا ، (قسه) ، (گفت) ، (په خش) وهك قهدهن - سهوشیه نتی =
saosyanti = SAU-ŞYA'-NTY ، که به واتای (they) will bring benefit) دی . له پارسی
نوی دا ، قه دی (سوود = sūd) هه یه .

له کوردیی ته مرودا ، هه ره مان ده سوور قه دی (سوود) هه یه (و) . له واتادا ،
(form) ی زور ناشکراو دیلرین .

۱۱۴ - ریشه له گه ل ناوبه ندی (N) دا + بزوینی واتایی ، کورتکراوه ی سیفر :

SU - N - P - A -

- هینچه تی = hinčaiti = HI - NĀ - A - TI ، به واتای (pours) ی ئینگلیزی هاتوو .
به شیوه یه کی دیکه ، ته م جوړه پیکه اتوانه (فورمانه) زور به که می رووده دن و
واتایه کی دیاریشیان نی یه !

۱۵ - ریشه ی دوولو (geminated) SA + (سه) :

SU - SUP - SA - , SI - SIP - SA , SI - S(A)P - SA -

- دی ده رشه ته = dīdarōsata = DI - DAR - ŞA - TA ، به واتای (decided to set to) ، یان به
واتای : (made up his mind to) هاتوو .

- ری - ریک - شه ته ی = irīrixšāite = RI - RIK - ŞA - A - TAI - (ئامرازی په یوه ست) ه .
ته مه به واتای : (if he) wants to destroy) هاتوو .

له کوردیی ته مرودا ، ریشه ی (پم ، پوخ ، وپ) هه یه (و) . لیره دا ، واتا روشنه و
دیاریشه .

قه‌دی نا واتایی = Athematic Stems

۱۱۶ - قه‌دی ریشه‌یی = root stems:

(SP-) : (SAP-) : (SĀP-) : (SUP-) : SAUP-

- ئه‌ستی = AS - TI = asti

- شه‌نتی = Ṣ - ANTI = hanti; هه‌ردووکیان، به واتای (is), (are) ی ئینگلیزی هاتوووه. له هیندی کۆن دا (ئه‌ستی = asti) و (سه‌نتی = santi) یه‌و، له پارسی نوی دا (ئه‌ست = ast)

. ۵

له کوردیی دا (ههن، هه‌یه، هه‌س، ههن)

- قه‌سمی = VAS - MI = vasmi = به واتای؛ (want (1)) هاتوووه.

له کوردیی ئه‌م‌پ‌و‌دا، قه‌دی (وان) یان چاوگی (خواستن) هه‌یه.

- ئوسمه‌هی = US - MAHI = usmahi = به واتای (we) want) هاتوووه.

- ئه‌یتی = AY - TI = aeiti = به واتای (he) goes) هاتوووه.

- یه‌نتی = Y - ANTI = yeinti = به واتای (they) go) هاتوووه.

له کوردیی ئه‌م‌پ‌و‌دا، له شیوه‌زاری شاره‌زووردا، (تی) وه‌ك قه‌دی رانه‌بورددوو بو

هاتن، نه‌ك بو‌رو‌یشتن، هه‌یه (گرینگ ئه‌وه‌یه، كه ریشه‌ی (تی) تی‌دایه).

۱۱۷ - ریشه‌ی دوولۆ = geminated root:

(SI-), SA - SP -: SA - SAP -: (SL), SU - SUP -: SU - SAUP -

- شی شه‌ختی = ṢI - SAK - TI = hixti = به واتای (he follows) هاتوووه.

- شی شکه‌مه‌ده‌ی = ṢI - ṢKA - MADAI = hixcamaide = له بری ṢI - ṢKMADAI, به هوی

ویکچوون له‌گه‌ل پیکهاتووی واتایی دا

- ده‌داتی = DA - DĀ - TI = dadaiti = به واتای (gives) هاتوووه.

له کوردیی ئه‌م‌پ‌و‌دا، (ده‌داتی، ده‌دات، ئه‌یدات، ددت، مدۆ ههن.

- ده‌دمه‌هی = DA - D - MAHI = dadmah = به واتای (we give) هاتوووه.

قه‌دی ناواتایی له‌گه‌ل پاشبه‌ندو ناوبه‌ندی لووتی‌دا

Athematic Stems With Nasal Suffixes and infixes

۱۱۸ - ریشه + NU:NAU ریشه‌ی کورتکراوه‌ی سیفر:

SUP - NU -: SUP - NAU -

- کرنه‌وتی = $k\bar{r}onaditi = KR - NAU - TI$ به واتای (makes) هاتووه.

له پارسی نوئی‌دا (کونه‌د = kunad) هه‌یه.

- کرنودی = $k\bar{r}onuidi = KRNU - DI$ به واتای (make) هاتووه.

له کوردیی ته‌مروّدا، (که‌رو، ده‌یکا، دکه‌ت) هه‌ن، ته‌مه بو‌ئه‌وه‌ی یه‌که‌میان، به‌لام بو‌ئه‌مه‌ی دوایی‌یان، (که‌رد) هه‌یه. (و.)

- سرونه‌وتی = $surunaoiti = SRU - NAU - TI$ به واتای (hears) هاتووه: سرونیاز
 = $surunuy \bar{a} = SRU - UN - Y\bar{A} - S$ (Opt.) به واتای (may (one) hear).

له کوردیی ته‌مروّدا، (بیستن) و (ژنه‌وتن) هه‌ن، که به‌واتای (to hear) دین. (و.)

۱۱۹ - ریشه + N:NA ریشه‌ی کورتکراوه‌ی سیفر:

SYP - N: SUP - N\bar{A}

- ئافزینامی = $\bar{a} - FR\bar{I} - NA - MI$ به واتای (gratify) هاتووه.

- ئافرینانتي = $\bar{a} - FR\bar{I} - N - ANTI$ به واتای (they) gratify) هاتووه.

له کوردیی ته‌مروّدا، (ئافه‌رین) به هه‌مان واتا به‌کار دی.

۱۲۰ - ریشه له‌گه‌ل ناوبه‌ندی (N:NA) دا (ریشه‌ی کورتکراوه‌ی سیفر):

SU - N - P -: SU - NA - P -

- چینه‌شمی = چینه‌همی = $\bar{c}i - NA - S - MI$ به واتای (1) teach) هاتووه، یان
 به واتای (1) promise) هاتووه.

- چینه‌سته = $\bar{c}i - N - S - TA$ به واتای (he) promised) هاتووه.

گه‌رادانی جووری واتایی

Thematic Conjugation

۱۲۱ - ئەمانەى خواریهه وینەى گه‌رادانی کاری رانه‌بوردوو و هی ناتەواون .
 لەمە‌و‌پیش تر، ئەوه و تراوه، گه‌جیاوازی گه‌ردان، لە نیوان دوو جووری سەرەگی دا
 بەدی دەگرئى، ئەوانیش: هی واتایی و هی ناواتایی .
 لە جووری واتایی دا، قەدەگە بە پامان و زامانی و بەبى گۆران و بو‌ه‌موو کەسەگان
 دەمینتەوه .

لە گه‌رادانی جووری ناواتایی دا، تەنیا لەگەسى تاکی کارادياردا قەد کورت کردنەوهی
 بە هیزی هەیه . زوربەى وهخت، ئەم یاسایەش پشت گوئى دەخرئى .
 بو‌وینە قەدی:

- (نى - قەیدەیه = NI - VAIDAYA) ^(۱) بە واتای (to dedicate) ی ئینگلیزی هاتوو .
 - (پرسە = PRSA) ^(۲) یان (پسە) بە واتای (to ask) یان (to conserve) ی ئینگلیزی
 هاتوو .

- (مەنیه = MANYA) ^(۳) بە واتای (to think) ی ئینگلیزی هاتوو .

(۱) - لیره‌دا مەبەست لە چاوگە، یان قەدی کاری رانه‌بوردوو، کە لە زمانی ئینگلیزی دا، هەمیشە
 پریپوزیشنی (to) پیشی کەوتوو .

بە هەرحال، هاوواتای ئەم وشە ئافێستای یە، بە واتای وشەى (تەرخان)، (پەرستن) (ویستن) ی
 کوردی ئەمرو هاتوو (و) .

(۲) - هاوواتای ئەم وشە یە، لە زمانی ئەمرو کوردی دا، وشەى (پرس، پەرس، پرسیار،
 برس کردن، لی پرسین، پەرسای) ن (و) .

(۳) - هاوواتای ئەم وشە ئافێستای یە، لە زمانی ئەمرو کوردی دا، (بیر، یاد، ورد، بیرکردن،
 یادکردن، وردبوونەوه) ن (و) .

- (بهره = BARA) ^(۲) به واتای (to carry) ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (یہزہ = YAZA) ^(۲) به واتای (to worship) ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (خشہیہ = XSAYA) ^(۱) به واتای «to reign» ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (سہنہہ = SANHA) ^(۲) به واتای «to pronounee» ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (دیدرہ (دیدرنجشہ) = DIDRNGSA) ^(۳) به واتای (to want to fasten) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- (دہیسہیہ = DAISAY) ^(۴) به واتای (to show) ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (ہہچہ = HAČA) ^(۲) به واتای (to foLLow) ی ئینگلیزی هاتووہ .
- (ٹوس زہیہ = US - ZAYA) ^(۶) به واتای (to be born) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- (۴) - ہاووواتای لہ زمانی ٹہمروئی کوردی دا، (ہہل گرتن، بارکردن، گوئزانہوہ) ن. (و.)
- (۵) - لہ زمانی ٹہمروئی کوردی دا، ٹہم وشانہ ہہن، (جہژن، پہرستن، ویستن، نویژکردن، پارانہوہ) (و.)

- (۱) - بوہاووواتای ٹہم وشہ ٹافیسٹای یہ، لہ کوردی ٹہمروڈا، وشہی (شاہ)، (میں)، (سہردار)، (سولتان)، (مہلیک)، (حاکم)۔ ہہن (و.)
- (۲) - بوہاووواتای ٹہم وشہیہ، وشہی (چہنہ)، (گو)، (دلنیا)، یان (چہنہدان، گوکردن، دلنیاکردن) ہہن (و.)
- (۳) - بوہاووواتای ٹہم وشہ ٹافیسٹای یہ، لہ زمانی ٹہمروئی کوردی دا وشہی (دوروون، دوورین، وراستہ) ہہن (و.)
- (۴) - بوہاووواتای، ٹہم وشہ ٹافیسٹای یہ، لہ زمانی کوردی ٹہمروڈا، (دہرخستن، پیشاندان، نیشاناندان، بہرچاوخستن،) ہہن (و.)
- (۵) - لہ زمانی ٹہمروئی کوردی دا، وشہی (ہہچہ) بولی خورین و دواکہوتن (شوین کہوتن و دوانہ کہوتن) ی ولاخ بہ کار دی. (و.)
- (۶) - لہ زمانی ٹہمروئی کوردی دا، بوہاووواتای ٹہم وشہ ٹافیسٹای یہ، وشہی (زان، زاین) ہہن (و.)

- (جیفه (ژیفه) = JĪVA - = ^(٧) به واتای (to Live) ی ئینگیزی هاتووہ .

- (جہسہ = JĀSA - = GM - SA - = ^(٨) به واتای (to come) ی ئینگیزی هاتووہ .

- (بہفہ = BAVA - = ^(٩) به واتای (to become) ی ئینگیزی هاتووہ .

- (سیہ = SYA - = ^(١٠) به واتای (to defend) ی ئینگیزی هاتووہ .

(٧) - له زمانی ئەمپرووی کوردی دا، بوھاوواتای ئەم وشە ئاقیستای یە، وشە ی (ژیان، ژیوای،

ژیفای) هەن . (و .)

(٨) - بەرامبەری لە زمانی کوردی دا، وشە ی (هاتن، ئامای) هەن (و .)

(٩) - بەرامبەری لە زمانی کوردی دا، وشە ی (بوون، دەبی مەبو، بۆن . (و .)

(١٠) - هاوواتای لە کوردی ئەمپرودا (پاریزگاری)، (بەخیوکردن)، (ئاگاداری کردن) هەل (و .)

۱۲۲ - گەردانی جوړی ناواتایی Athematic conjuation

- قه‌دی، (S-) : ئەش (ئەز) = (AS)، ^(۱) بە واتای (tobe) هاتووە .
- (MRU-) : (مرهف = MRAV)، ^(۲) بە واتای (to speak) ی ئینگلیزی هاتووە .
- (STU-) : (ستەف = STAV)، ^(۳) بە واتای (to praise) ی ئینگلیزی هاتووە .
- (DAD-) : (دەدا = DADĀ)، ^(۴) بە واتای (to give) ی ئینگلیزی هاتووە .
- (GRZ = گرز)، ^(۵) ، بە واتای (to cry) ^(۶) ئینگلیزی هاتووە .
- (AUG = ئوگ)، ^(۷) بە واتای (to speak) ی ئینگلیزی هاتووە . ^(۸)
- (US-) : (فەس = VAS)، ^(۹) بە واتای (to desire) ی ئینگلیزی هاتووە .
- (MRNK = مرنک)، ^(۱۰) بە واتای (to destroy) ی ئینگلیزی هاتووە ^(۱۱)
- قه‌دی، (SRUNU) : (سرونهف = SRUNAV)، ^(۱۲) بە واتای (to hear) ی ئینگلیزی (to liston)

- (۱) - خویندنه‌وه‌ی ئەم وشەیه، بە پێی جیگا دە‌گوێری و لە‌گەڵ ئەو‌ش دا، بەم جوړه‌گۆده‌کری:
- (ئە، ئەز، ئەس، ئەش)، (و.)
- (۲) - حالی حازر وشە‌ی (مەرەمۆ) لە زمانی کوردی ئە‌م‌رۆدا هەیه، کە‌به واتای (دە‌فەرمی) دی.
- (۳) - هاوواتای ئەم وشەیه، لە زمانی کوردی ئە‌م‌رۆدا وشە‌ی (ستایش)ە.
- (۴) - هەر وەك خۆی لە کوردی ئە‌م‌رۆدا هەیه و بە‌کار دی. (و.)
- (۵) - لە زمانی کوردی ئە‌م‌رۆدا، وشە‌ی (گری) و (گریان) و (گره‌وای) هەن. (و.)
- (۶) - دە‌بوایی وەك ئەوانی دیکه (قەده) کە‌ی نیشان بە‌دایه. (و.)
- (۷) - (ئوگ و دوگ) لە کوردی ئە‌م‌رۆدا، بە واتای (قسه) و (گفته)، (وتە)، (وشه) دین (و.)
- (۸) - ئە‌میش، قە‌ده‌ی دە‌رنه‌خراوه. (و.)
- (۹) - (فەس) و (بەس) تائیس‌تەش، بە واتای تە‌واوی (رغبه) و ویستن بە‌کار دین. (و.)
- (۱۰) - حالی حازر، لە زمانی کوردی دا (مرن) (دامرکاندن) (مراندن) هەن و بە‌کار دە‌هینرین و لە‌گەڵ ئە‌وه‌ی ئاقیستای یه‌ک‌ه‌دا هەر یه‌ك ب‌نەرەت و سەر‌چاوه‌ن (و.)،
- (۱۱) - هەر وەك هە‌ندی له‌وانه‌ی پێشوو، قە‌ده‌کە‌ی پێشان نە‌دراوه (و.)
- (۱۲) - وشە‌ی (سروه) بە واتای دە‌نگی زۆر هێواش و بە واتای (بیستن) یش دی. بو‌وینه‌ دە‌وتری:
- (سروه دیتە گویم)، یان (سروه ناکەم). دیاره ئە‌وه‌ی یه‌ک‌ه‌میان، بە واتای دە‌نگ دی، بە‌لام ئە‌وه‌ی دوو‌ه‌میان بە واتای (بیستن) هاتووە (و.)

			Active	Medial
Pres.	Si.	1st p. 2nd p. 3rd p.	SAUPMI ahmi , staomi SAUPṢI ahi , daḍāhi SAUPTI asti , daḍāiti	SUPAI mruye , garāze SUPSAI SUPTAI daste , mrūite , aoxte
	Du.	1st p. 3rd p.	SUPVAHI usvahī SUPTAṢ stō , āmrutō	SUPATAI vāṛanvaitē
	Pl.	1st p. 2nd p. 3rd p.	SUPMAHI mahi (Ṣ-MAHI) , daḍamahi SUPṬA stā SUP(N)NTI hanti surunvanti	SUPMADAI mrūmaide , dadamaide SUPDVAI mārangaduyē SUPNTAI zānaite , aoṣaite
Impf.	Si.	1st p. 2nd p. 3rd p.	SAUPAM mraom , daḍam SAUPṢ mraoṣ , dadā SAUPT mraot , as , dadāt	SUPI aoṣī SUPSA mānghā , -aoṣṣā SUPTA hunūta , aoxta
	Pl.	1st p. 2nd p. 3rd p.	SUPMA haxma , āhmā SUPTA mraota , dasta SUP(N)N(T) hən , usən , dadāt	SUPMADI vāṛamaidī SUPDVAM māzdazdūm SUPNTA varata

کلیشه‌ی خالی سهره‌کی (۱۲۱)

یش هاتووہ .

- (ZAN = زەن) ،^(۱۳) بە واتای (to be born) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- (MAN = مەن) ، بە واتای (to think) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- (HUNU -) : (هونەف = HUNAV -) ،^(۱۴) بە واتای (to squeeze) ی ئینگلیزی هاتووہ .

(۱۳) - حالی حازر، لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشە ی (زان) وەك چاوگە هەیهو بە هەمان واتا بە کار دێ (و.) .

(۱۴) - حالی حازر، لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، وشە ی (هونەف) یان (خوینا) بە (قەرز) بو بە دەستەوێدانێ (ماندوو بوون) ، (ئارەقاوڕپشتن) ، (تێ کۆشان) بە کار دەهێنرێ (و.) .

کلیشه‌ی خالی سهره‌کی (۱۲۲)

		Active	Medial
Pres.			
Sg.	1st p.	SAUPMI ahmi, staomi	SUPAI mruye, garaze
	2nd p.	SAUPSI ahi, dadāhi	SUPSAI
	3rd p.	SAUPTI asti, dadāiti	SUPTAI daste, mrūite, aoxte
Du.	1st p.	SUPVAHI usvahī	
	3rd p.	SUPTAṢ stō, āmrutō	SUPATAI vṛanvaitē
Pl.	1st p.	SUPMAHI mahi (Ṣ-MAHI), dadāmahī	SUPMADAI mrūmaide, dadāmaidē
	2nd p.	SUPṬA stā	SUPDVAI māṅgāduyē
	3rd p.	SUP (N)NTI hanti surunvanti	SUPNTAI zānaite, aojāite
Impf.			
Sg.	1st p.	SAUPAM mraom, dadāṃ	SUPI aoji
	2nd p.	SAUPṢ mraoṣ, dadā	SUPSA māṅghā, -aojā
	3rd p.	SAUPT mraot, as, dadāt	SUPTA hunūta, aoxta
Pl.	1st p.	SUPMA haxma, āhmā	SUPMADI varāmaidī
	2nd p.	SUPTA mraota, dasta	SUPDVAM māzdazdūm
	3rd p.	SUP(N)N(T) hən, usən, dadāt	SUPNTA varatā LROM

- (ههك = HAK), به واتای (to follow) ئینگلیزی هاتووہ .

- (فہر = VAR), به واتای (to choose) ی ئینگلیزی هاتووہ .

- (مہنزدہد = MANZDAD), به واتای^(۱۵) (to remember) ی ئینگلیزی هاتووہ .

ئەم خشتەخانەییە ، هەندی کلێشەن ، بو دیاری کردنی چۆنیەتی پەییوەندی بوونی راناوی کەسی لکاو لە گەل قەدی رانەبوردوووی ناتهواوی کاردا (Av.L. p.89).

- تی بینی : بو ناسینی رەمزەکان (رەمزی ناو کلێشەکان) ، باشتروەهایە ، کە بگەرێتەوہ بو خالی سەرەکی (۳۸) ، (و .)

۱۲۳ - بەو جوړه فورمی کاری رانەبوردوو له فورمی کاری ناتهواو جیاوازه و ئەو

جیاوازی یەش تەنها لە رووی کوتایی کەسی یەوہیە : کوتایی سەرەتایی (primary) لە حالەتی یە کەم دایەو کوتایی دووہمینیش (secondary) لە حالەتی دووہم دایە .

زمانی هیندو- ئەوروپایی ئامرازیکی (particle) زیادەسەریش وەر دەگری ، بووینە (e-) ، کە لە هیندو- ئیرانی دا (-ā) یە ، دە کەوێتە پیش قەدەوہ ، بو پیشاندانی نیشانەیی دەمی رابوردوو

لە سانسکریتی کلاسیکی (هەر وەها لە گریکی دا) دا ، هەر وەك لە پارسی کونیش دا ، ئەو زیادەییە وەك شتیکی گشتیی وەهایە .

لە ئافیسٹادا ، کۆمەلی فورمی ناسراو- بە پیچەوانەوہ - ئەو جوړه ئامرازەیان پیوہ دیارنی یە . ئەو زۆر بە کەمی روودەدا : بووینە apatat pairi , به واتای ((he) went around) هاتووہ (Yt. 19,82). ئامرازی وەها ، لە پروفیبربەلی (ā) دا ، ناتوانری دیاری بکری ، چونکە تی بینی دەربارەیی درێژی ، یان ماوہی درێژی لە نووسین دا دیاری نادا .

(۱۵) - لە راستی دا ، ئەم وشە ئافیسٹای یە لیک دراوہ ، یاخود ناساکارہ ، پیک هاتووہ ، لە (مەن = MAN), کە بە واتای (بیر) هاتووہ ، لە گەل (زە) ، کە ریشەیی (زەن = ZAN) ه کە بە واتای (زان) هاتووہ (و .)

ئەمانە بە هەردووکیانەوہ ئەو واتایەیان ؛ (بیرزان) ، یان (بیرکردن) هیناوەتە بەر (و .)

یاسای رابوردووی دیاری تهواو

The System of the Aorist

۱۲۴ - قه‌دی رابوردووی دیاری (aorist), له قه‌دی رانه‌بوردوو له روواله‌ت دا جیاوازی‌یان نی‌یه . جیاوازی‌یان ته‌ویه , که هه‌ردوو فورم ؛ رانه‌بوردوو و نات‌ه‌واویش له هی قه‌دی رانه‌بوردوو به‌ه‌وی به‌ندبوونی دووریش‌هی کوتایی به‌وه دروست ده‌بن . که‌چی قه‌دی رابوردووی دیاری له جوړی کرده‌ویی (indicative) ته‌نیا کوتایی دووه‌مین (secondary endings) وهر ده‌گری و ته‌نهایه‌ک (کار) پیک ده‌هینی . به‌وجوره , هه‌ر قه‌دی له جوړی کرده‌ویی دا , کوتایی دووه‌می وهر گرتبی و هیچی دیکه , ته‌وه قه‌دی رابوردووی دیاری به .

ناشکرایه , بو‌که‌رسته‌یه‌کی زور که‌می ئاقیستا , ئەم پیوانه‌یه توانای زور زور که‌مه بو‌ده‌رخستنی جیاوازی ته‌واوینی به‌راورد کردن له‌گه‌ل زمانی دیکه‌داو , به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی له‌گه‌ل زمانی هیندی دا .

به‌وجوره , قه‌دی زور بلا‌وبویه (widespred) وه‌ی ده‌می رانه‌بوردوو , که له ریشه‌ی (KR) هوه‌یه , به‌واتای (to make) دی , (کرنو = KRNU -) و (کرنه‌و = KRNAU) ن .

پیکه‌اتووی (چورت) = (čōrdt) , یان (چور) , که له گاته‌کان دا هاتووه , له قه‌دیکی دیکه‌وه وهر گیراوه‌و ته‌ویش قه‌دی (که‌ر = KAR) ه , یان (چهرت = CAR-T) و , ئیمه‌ش بو‌مان هه‌یه , که به رابوردووی دیاری سه‌ر ژمیر بکه‌ین , چونکه فورمی کرده‌ویی نی‌یه , که کوتایی سه‌ره‌تایی هه‌بی و له‌م قه‌دیشه‌وه وهر گیرایی .

زمانی هیندی ئەمه‌ده‌چه‌سپینی , چونکه هه‌مان قه‌د , هه‌روه‌ک له ئیرانی داوتی دا (له ناوی دا) به‌کاردی وه‌ک قه‌دی ده‌می رانه‌بوردووی ئەم ریشه‌یه (قه‌دی دیکه , له سانسکریتی کلاسیکی دا , په‌ره‌ی سه‌ندووه) , که‌چی قه‌دی (که‌ر = kar) قه‌دی رابوردووی دیاری به . به‌هه‌رحال ئەم دیاری به (ئهم جیاوازی به) هه‌مووکاتی سه‌رناگری و هه‌ردوو فورمه‌کانیش له مؤفولوژی (وشه‌سازی) دا پیکه‌وه سه‌ر ژمیر ده‌کرین .

۱۲۵ - بە ھەر حال، يەك جورە قەد ھەن، لە كاتى چەرخى ھىندو -
ئەوروپايى يەو، وەك رووالە تىكى تايىتېن جورى (دەمى رابوردو) پەرى سەندووه :
ئەو جورەش بىى دەوترى (سىگمە تىك ئورىست) يان ئەو قەدەى، كە لە كوتايى داو بو
ئەم مەبەستە (س = s) وەر دەگرى. بو. وىنە :

- قەدى (SUP -) دەبى بە SUP - S

- قەدى (SAUP -) دەبى بە SAUP - S

بو نمونە :

- قەدى (منس) = MN - S - دەبى بە (MAN - S -)، كە بە واتاي (to think) ي ئىنگلىزى دى .
- مەنھى = mǝnghi = MANHI، (مەنسى = MAN - S - I) (بو كەسى يە كەمى تاك،
كورتكراوى ناوەندى) .

ئەمە ھەمەيدى = AMAHMADL = amǝbmaidi، دەبى بە (ئەمنس مەدى = A - MN - S -)
MADI بو كەسى يە كەمى كو، كورتكراوى ناوەندى) .
- (ستاس = STĀ - S -) بە واتاي (to stand up) ھاتووه :-
دەبى بە : ستەزنت = STA - S - NT، كە واتاي (they stood up) دەدا .

۱۲۶ - ياساي رابوردووى ديارى تەواو (aorist)، بە ھوى واتاوه، پىكھاتوو
(فورم = form) يەكى دىكەى ھەيە، كە يە كسەر لە رىشەو ھەردە گىرى (بە لام ھەندى
وخت لە قەدى رابوردووى ديارى يەو ھەردە گىرى، كە كورتكراوى درىژى بەسەردا
ھاتووه و كوتايى بە - ا - ھاتووه) .

ئەم پىكھاتووه، ئاوەز (sense) ي كەسى سىيەمى تاكى كاراناديار (passive) ي ھەيە :

- (فاچى = vāci)، بە واتاي (was called) ھاتووه .

لە كوردى ئەمرودا، چرىا، بانك كرىا، گاز كرىا، ...) . ھەن .

- (سرافى = srāvi)، بە واتاي (was heard) ھاتووه . (و .)

لە كوردى ئەمرودا، ژنەويا، يىسترا، ھاتە يىستن، ھاتە ژنەوتن . . . (سروە) وەك

ناوی دهنگ، ههیه (و.)

- (رنهفی = R̄NAVI = ḏr̄nāvi, به واتای (was granted) هاتوو. قه‌دی (رنو = RNU -) له ریشه VR - هوهیه.

۱۲۷ - له بنه‌رت دا، رابوردووی دیاری ته‌واو (aorist) له واتادا، له جو‌ری نات‌ه‌واو جیا‌وازه. پاشبه‌ندیکی رو‌شنکه‌ره‌وه جو‌ری نات‌ه‌واو له هی ته‌واو جو‌ی ده‌کاته‌وه. به هه‌رحال، ئەم جیا‌وازی‌یه، له ئاو‌یستادا، زوو‌هه‌ستی پی‌ناکری. بو‌وینه، ئەم نموونانه، ریزی هاوشانن له ته‌واو و له نات‌ه‌واو دا:
- (ka ahmāi ašš ḏr̄nāvi, cit ahmāi jasat āyaptōm).

- ترانسلیتره‌یشنی به‌م جو‌ره‌یه:

(که ئەهمای ئەشیش ره‌نافی، چیت ئەهمای جه‌سه‌ت ئایه‌پته‌م). (Y. 9,3).

واتای به ئینگلیزی به‌م جو‌ره لیک در‌اوه‌ته‌وه:

«what Lot has been granted to him, what happiness has come to him»

- وشه‌ی (رنافی = R̄NAVI = ḏr̄nāvi) ته‌واوه.

- وشه‌ی (جه‌سه‌ت = JASAT) نات‌ه‌واوه.

- (kōrsānim... yō raosta xsagrō. kāmya, yō davata)

(Y. 9,24).

ترانسلیتره‌یشنی به‌م جو‌ره‌یه:

(کرسه‌نی یو رو‌سته خسه‌ثرو کامیه یو ده‌قه‌ته.) واتای، به زمانی ئینگلیزی

به‌م جو‌ره لیک در‌اوه‌ته‌وه:

«krsani... who howled from the thirst for a kingdom, who said»

لی‌ره‌دا وشه‌ی (ره‌ودسته = RAUD - S - TA = raodsta) کاری رابوردووی ته‌واوه وشه‌ی

(ده‌قه‌ته = DAVA - TA) کاری رابوردووی نات‌ه‌واوه.

نه‌خته نه‌خته و که‌مه‌که‌مه، رابوردووی ته‌واو له‌گه‌ل هی نات‌ه‌واو دا، به‌ره‌و

تیکه‌لا و بوون ده‌چن.

ياسای رابوردووی تهواو

The System of the perfect

۱۲۸ - لهمه ویش تر، له سه ره وه، به هووی کوتایی تایه تی کارا دیاری کاری

کرده وهی یه وه جوړی تهواو دیاری کرا.

تاک = singular

که سی یه که می کو: $(-A = e^*a)$.

که سی دو وه می کو: $(\theta A = -)$.

که سی سییه می کو: $(-A = e^*e)$.

جووت = Dual

(تهر = TAR)

کو = pLural

مه = MA -

ته = θA -

هر = AR -

له وه ویش، واته له چاخی هیندو- نه وروپایی دا، قه دی رابوردووی تهواو هه بوو،
که له پیکهاتوودا له قه دی تهواوی نیستا جیاوازی نه بو. ته نیا جیاوازی، که دیاری تهو

په یوه نډی په تی په یه له گه ل نه و کوتایی یانه ی سهره وه :

فید = VID : فید = VAID - ، فیدا = VAIDĀ = vaedā ، که به واتای «
» I-learned ، « I-know ی ینگلیزی هاتووه .

به هیندی کون (فیده = veda) یه . به جهرمه نی کون (Fo...d..) هاتووه .

۱۲۹ - به هر حال ، زور به ی زوری قه دی رابور: ووی ته او کلیشه (pattern)
ی تایبه تی خو یانیان هه یه : بزوی نی تی ترنجاو ، ناسایی یه ، که هاو وینه ی ریشه ی
بزوی نی دار (بزوی نه ریشه) ه: -

SA - SP - , SA - SAP - : SA - SAP , SU - SUP - : SU - SAUP - , SI - SIP - : SI - SAIP

- یه یت = YA - IT : یه یت = yaṭata = YA - YAT ، به واتای : «he moved» ، یان به واتای
(he is in motion) هاتووه .

- یه یشمه = yōi gōmā = YA - IT - MA ، به واتای «we are in motion» هاتووه .

- دید فیش = DI - DYIS : دید فیه یس = DI - DVAIS - ، دید فیه یسه = didvaēša = DIDVAIŠ - A ، به
واتای (we hate) هاتووه .

- تورتو = TU - TU - : توتف = tūtava = TU - TAV ، به واتای possible هاتووه .

- توتویاز = TUTU - YĀṢ = TUTU به واتای : «may thee (not) be able to» هاتووه .

- نه نه ز = A - AṢ - = آس (به بی پهره سه نندی بزوی نی سهره تایی ریشه) ناز - ه = ĀṢ - A =
āgha = ، به واتای (he was) هاتووه .

له سه رپاکی پیکه اتووه کان دا ، جگه له کاری کرده وه بی کارا دیاردا ، رابوردووی
ته او ، هه ریه ک جوره کوتایی یان هه یه ، هه روه ک هی رانه بوردو .

۱۳۰ - وه ک یاسا ، له تیکستی ناویستادا ، رابوردووی ته او پاریزگاری واتای

سهره تایی ده کا :

(parḍvā vispāiṣ prḍvaḍxomā (VA - VK - MA) daēvāiṣca xrafstrāiṣ maṣyāiṣca). (Y. 34,5)

ترانسلیتره یشنی به م جوره یه :

(په ریفا فیسپایش په ریقه وخما (فه قکما) دیفایشچه خره فش ترایش مه شیایشچه .)

(.و)

واتای ، به ینگلیزی به م جوره لیک دراوه ته وه :

«we have disavowed (and are still in this state) aLL daeva and harmful peopLe»

(yō nōit pascaēta hušx afu (SU - SVAP - A).» -

(Y. 57,17)

ترانسلیتره‌یشنی به‌م جوړه‌یه :

یه نویت په‌سچه‌ئیته هوشخه‌فه (شوشقه‌په) .

واتای به ئینگلیزی به‌م جوړه لیک دراوه‌ته‌وه :

«who has not slept (since then)».

به‌ه‌رحال، حاله‌تی ئالوز (confusion) له‌گه‌ل رابوردووی نانه‌واودا به‌دی ده‌کړین :

«yō ašai ravō yaēša (YA - IŠ - A) ... ravō vīvaēda (VI - VAID), yō bāzušča upastača vīsata

(VISA - TA, Ir:pf.)»

(Yt. 13,99).

ترانسلیتره‌یشنی به‌م جوړه‌ده‌گریته‌وه :

«یه ئه‌شا ره‌فه یه‌ئیشه ره‌فه فیقه‌ئیده» یه به‌زوشچه ئوپه‌سته‌چه فیزه‌ته .

واتای به زمانی ئینگلیزی به‌م جوړه دی :

«who sought a place for Arta.. found the place, who served as a support and reliance»

۱۳۱ - کوتای دووهمه‌کان، له‌قه‌دی ته‌واوه‌وه ده‌ده‌هینن . له‌واتادا

ئهم کاره کرده‌وه‌داره‌وئنه‌جامیش له‌کاتی کاره‌که‌دا ده‌رده‌که‌وی، که به‌هوی ناته‌واوو

ته‌واوی دیاری‌یه‌وه ده‌ده‌بری :

«aurvantōm gwa bayō tatašat (TA - TAŠ - AT, Plusq.) ..aurvantōm gwa bayō nidadat (NI

- DAΘA - T, Impf.) haraygyo paiti barozaya»

(Y- 10,10)

ترانسلیتره‌یشنی به‌م جوړه‌یه :

ئورقه‌نته‌د ئوا به‌ی ته‌ته‌شه‌ت . . . ئورقه‌نته‌م ئوا به‌ی نیده‌ته‌ت هه‌ره‌یه‌تی .

واتای، به ئینگلیزی به‌م جوړه لیک دراوه‌ته‌وه :

«God had created you quick... God placed you, quick, on the high Harati»

• به هه رحال، له زوربهی زوری حالته کانی دا (به شیوه یه کی گشتی ئەمانه زورنن) واتای جیاواز نی یه له نیوانی داو له نیوان ناته واو و ته واوی دیاریی دا.

زیادهی ته وهی که پیکهاتووه که ی دور که وتوو ته وه له و پیکهاتوانه ی، که له قه دی ته واوه و دروست بوون، له زوربهی زوری حالته کان دا، جووری (سیماتیکی) بزوین دا پیک دههینی :

ته شهت (TATAS - AT)، که واتای له سه ره وه روشن کراوه ته وه، جه گمهت (GA - GM - AT) = jaymat، به واتای «he came» هاتوو . . . هتد.

له گهل ته وه ش دا فورمی (pLusquamperfect) له ئافیس تادا واته ماشایان ده کری، که نه مابن؛ هه ندی له وانه له ناو چوون و هه ندیکی دیکه شیان له ئه رکی نوی دا به کار هینراون.

(دهنگه کان = The Voices)

۱۳۲ - کاری هیندو - نه وروپایی دوو دهنگ (voices) ی هه یه، دهنگی کارادیار (active voice) و دهنگی ناوهندی (medial).

دهنگی کارا دیار ئاماژهی کردهوهیی دهکا، که به شیوهیهکی سه رهکی ئامانجی و له دهروهی (به رکار) دا

جووری دهنگی ناوهندی (medial)، ئاماژهی حالتهتی یان کردهوهیی دهکا، که کاره که، بوخوی و له دهروهی به رکار جی به جی ی کردووه.

دهنگ = (voice) خوی بوخوی قه دی تایبهتی دروست ناکا، به لکو پاشبه ندیکی کوتایی تایبهتی جوئی دهکاتهوه. (ته ماشای خالی، ۱۰۰).

۱۳۳ - له ئافستادا، به ته وای هه روهک له (فیدهس = Vedas) دا توانامان هه یه، که حالتهکانی کارا دیار (active) بدوزینهوه.

- له پلهی ناوهندی دا، وهک کارادیار به کاری تیپه ردهبی، به لام وهک کارابزر به کاری تیپه پهر دهبی.

بووینه وهک، له یه شت (Y. 56,3) دا هاتووه:

«aśōḥ... zā nō ṛṇavataēca (RNAV - ATAI - ČA).»

واته: (نه شویش رنه فه ته بیچه)

واتای به ئینگلیزی: «happiness.. which will fall to our share..» وشه ی (رنه فه ته ی =

(RNAVATI) واتای تیپه پهر ده به خشی.

وینه یه کی دیکه، له به شت (Y. 11,4) دا، ده لی:

«us mē pifa draonōfrōnaot (FRA - RNAU - T)»

- واتای به ئینگلیزی: «my father gave me... a share»

- وشه ی (رنه وت = RNAUT) واتای تیپه ری هه یه.

به هه رحال، له مه وپيش تر، له به شي هيندو- ئيراني دا هم واتايانه به کوتايي
 (پاشبه ندي) قه دي نه و کارانه دا ده رکه وتووه، که پله يان هاوشاني واتاي تپه پرو
 تينه بهرن. ته ماشاي نخالي سه رکه ي (۱۱۱)، (۱۱۲) بکه.
 شوينه واري واتاي کون، له هه ندي قه دي تيك ئالاوي ميدي ره سەن دا پاريزگاري
 کراوه.

بو وينه، وهك:

- (ناه = AH), ^(۱) که به واتاي (to sit) ي ئينگليزي هاتووه.

- (ناهانته ي = AH - ANTAI), که به واتاي (they sit) ئينگليزي هاتووه.

- (مه ده = MADA), ^(۲) که به واتاي (to be intoxicated) ي ئينگليزي هاتووه.

- (مه ده ته ي = MADA - TAI), که به واتاي (becomes intoxicated) ي ئينگليزي هاتووه.

به هه رحال، نه مه ياسه يه کي گشتي ني يه.

له جوړي ره سەن ميدي دا، قه دي تپه ره هەن.

بو وينه وهك:

- (فه ر = VAR), ^(۳) که به واتاي (to choose) ي ئينگليزي هاتووه.

- (فه رنه ته = VAR - NTA), ^(۴) که به واتاي (they chose) ي زماني ئينگليزي هاتووه.

به پيچه وانه شه وه، پيوسته هه ندي قه دي تينه په ر، له گه ل هي کارا دياردا (active)

ريز بکړين، ته نانه ت، نه و (کار) انه ش بگريته وه، که قه دي يان

بريتي يه له (S - ALL) = «to be» و کوتاي يه کانيان (کارا دياري) له زمانه هيندو-

نه وروپاي يه کان دا وه ده گرن.

(۱) له زماني کوردي نه پرودا، نه و وشانه هەن: (دانيستن، نيستن نيشته ي، رين).

(۲) - له زماني کوردي دا، نه و وشانه هەن: (مه ست، سه رخوش بوون)

(۳) - له زماني کوردي نه پرودا، بو هاو واتاي نه و وشه ئاقيستاي يه، نه و وشانه هەن: (دياري،

ده ره يان، به رئاورده ي، هه ل بژاردن، بژارتن، هو رچنيه ي).

(۴) - نه مه يان رسته يه که، نه ک پيشانداني (قه دي رکار) = چاوگي، نه مه ش به م جوړه ليک

ده دري ته وه:

هه ليان بژارد، هه ليان بژارت، هو رچنيا، بژارتن ديار يان کرد، ده ست نيسانيان کرد.

له هه ندى حالت دا، له ناو ويزه و قسه و گفت و گوى سه ره تاى دا ديارى كردنى
 جياوازى نيوان واتاو دهنگى كارا ديارو كارا ناوه ندى دا، زور قورس و ناره حه ته :
 به هه رحال، ئەمانه هه ندى وينه ي دهنگى كارا ديارو كارا ناوه ندين :
 - (به نده يتي BANDAYA - TI = bandayeiti) بو كه سى سييه مى تاكه، له حاله تى دهنگى
 (كارا دياردا = active): ئەمه ش، به واتاى (binds him) ي ئينگليزى هاتوووه - (به زمانى
 كوردى ئەم پرورسته ي (به ندى ده كات) ده گريته وه). (و.)

- (پوسه م به نده يه ته = pusam bandayata) ش به واتاى
 ((she) board acrown for herself) ي ئينگليزى هاتوووه. ئەمه ش بو كه سى سييه مى
 تاكه، دوخى دهنگى كاراى ناوه ندى نيشان ده دات.

له م رسته يه دا :

«uva dama... yasča dagat (DAΘ - AT) - (.3 .rd p. Sg. Impf. Act) - spantō mainyuš yasča
 dagat (DAΘ - AT) - agrō mainyuš» (Yt. 15,43)

واتاى ئەم رسته يه، به زمانى ئينگليزى :

«both creation.. that which has been created by the hoLy spirit and that which has been
 created by the evil spirit»...

ليره دا، راناوى په يوه ندى، په يوه ندى له گه ل كارادا هه يه كه وشه ي (MANYUŠ) نهك
 له گه ل بهر كاردا كه (DĀMA = دام) يه .

دوځه کانی کار

۱۳۴ - قه دی گه پر خوار دوو (به لای که می یه وه، به سه ر رو والهت دا دی، بی
ئه وهی کار بکاته سه ر بنه رت و بنچینه ی پیکهاتوو) کاتی دروست ده بی، که
ده ست نیشانی قه دی گونجاو بو را بور دوو و بو رانه بور دوو و بو ته واو بگری و ئه و جا
پاشبه ندی (-a-) وهك پاشگری، به پاشکویه وه به ند بگری.

به و جو ره، کو تایی قه دی گه در او ی و اتایی پاشبه ندی (-a-) یه وهی ناواتایش (-ā-)
یه. ئه گه ر قه دی و اتایی هه نگاوی کورت بو ونه وهی نابی، کورت بو ونه وهی به تینی
به سه ردا دی بو هه موو پیکهاتوو هه گه در او هه کانی.

بو ویته، بو سه ر پاکی ئه وان هی، که مه به ستن قه دی ناواتای ئاسایی سه ره تا (-a-) داره
بی ئه وهی قه دی له کاتی گه ردان دا په ری پی بدری (یان گه وره بی).

له خسته پال دا، چ جیاوازی له نیوان رو واله تی قه وار هی کاردا به رپا ناکات، ته نیا
کو مه لی نه بی که له قه ده وه وه ده گیرین، ئه ویش به هو ی خسته پالی راناوی که سی
(هی سه ره تایی وهی وه چه بی) له کو تایی یه وه بی ده رخستنی و اتایه کی بایه خدار.

بو که سی یه که می تاک، له دوځی ده نگی کارادار و ده نگی کاراداری ناوه ندی دا،
خسته پال کو تایی یه کی تایبه تی هه یه:

کو تایی ده نگی کاردا = (Act) پاشبه ندی (-Ā) یه (هه ر وهك قه دی (کرده وهی) ناواتایی
که پاشبه ندی رانه بور دووی پیوه بی).

۱۳۵ - ئه مانه ی خواره وه، وینه ی گه ردانی خسته پاله: ته نیا تاک هینرا وه ته
کایه وه، به و پییه ی، که پله ی کورت بو ونه وه هه ر له وه و پیش تر، له به راورد کردنی
پیکهاتوو (فورم) ی ده نگی کارا دیار وهی کارانا وه ندی تاک دا ئاشکرا ور وشن بو وه ته وه و
ئه نجامی به ره می پیکهاتوو (فورم) هه کانی دیکه، له گه ل هاوینه یان له پیکهاتوو
(فورم) ی ناواتایی (کرداری) دا، به ته واوی وهك یه کن.

		Thematic Stem	Athematic Stem
Ind.		SAPA-	SUP- : SAUP-
Conj. Act. Sg.	1st p.	SAPĀ xśaya SAPĀNI barāni	SAUPA tanava SAUPĀNI kəṛənavāni
	2nd p.	SAPĀṢ dāyā SAPĀHI barāhi	SAUPAṢ aṅhō SAUPAHI dāhī ?
	3rd p.	SAPĀT barāt SAPĀTI vījasāiti	SAUPAT aṅhat SAUPATI aṅhaitī
Med. Sg.	1st p.	SAPĀI yasāi SAPANĀI yazāne	SAUPĀI aoyāi SAUPĀNAI kəṛənavane
	2nd p.	SAPĀHAI pəṛəsāṅhe	SAUPAHAI
	3rd p.	SAPĀTAI pəṛəsāite SAPĀTA mainyātā	SAUPATAI əṛənavataē-ča SAUPATA darəsātā

کلیشہی خالی سہرہ کی (۱۳۵)

قه‌دی کرداریی :

- (خشه‌یه = XASYA -) به واتای (to reign) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (به‌ره = BARA -) به واتای (to carry) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (دایه = DĀYA -) به واتای (to give) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (قی - جه‌سه = vi - ĴASA) به واتای (to come out) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (یه‌زه = YAZA -) به واتای (to make sacrifice) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (پرسه = PRSA -) به واتای (to ask) یان (to converse) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (مه‌نیه = MANYA -) به واتای (to think) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (ته‌نق = ته‌نه‌ف = TANV = TANAV) به واتای (to pull) ی ئینگلیزی هاتووہ .
 - (کرنو = کرنه‌فه = KRNU = KRNAV) به واتای (to make) هاتووہ .
 - (S̄ - AS) به واتای (to be) ی هاتووہ .
 - (DĀ = دا) به واتای (to give) هاتووہ .
 - (ئوگ = AUG) به واتای (to speak) هاتووہ .
 - (رنو = رنه‌ف = R̄NU = R̄NAV) به واتای (to grant) هاتووہ .
 - (ده‌رس = DARS) به واتای (to Look) هاتووہ .
- خستنه‌پال (ساکارو (S) دار) له دوخی رابوردوو و دوخی ته‌واودا به ته‌واوی به هه‌مان شیوه‌ دروست ده‌بی و دوخی رابوردوش له‌م حاله‌ته‌دا له‌وانه‌یه پاشبه‌ندی سه‌ره‌تایی وهر بگری .
- بوویننه : وشه‌ی (که‌ره‌ت = carat = KAR - A - T) به واتای (that he should do it) ی ئینگلیزی هاتووہ (قه‌ده‌که له دوخی رابوردوو دایه) .
- (فه‌رززه = فرزشه = varṣā = , varṣaiti) = (VARṢ - S̄ - A - T) = (VARṢ - S̄ - A) به واتای (that I, he should do it) ی ئینگلیزی هاتووہ (رابوردوو یه‌کی سیگماتیکی - s - دار - یه) .
- (فه‌فه‌چات = vac̣at = (VAVĀČAT) به واتای رسته‌ی ئینگلیزی (if (he) says) هاتووہ «ئه‌م کاره له دوخی ته‌واودایه ، وه‌ک (فه‌فه‌چه‌ت = VAVĀČAT) نی یه که له دوخی ناته‌واودایه» .

خستنه پال ئەم واتایانهی خواره وه ده به خشی :

(۱) - له جیگایه کی سه ربه خودا، ئەم جوړه، واتایه کی پر له گومان، یان نزیك به روودان، یان پر له چه ز به دهسته وه ده دات .

بو وینه، له (Y. 46,1) دا هاتوو وه ده لئ :

«گوئرا نموئی ئە یانی = (AYĀNI) nāmōi ayenī (AYĀNI) «kuḡrā»^(۲)»^(۳)

ئەمه، به واتای (where should I flee?) ی ئینگلیزی . یان له (Yt, 19,44) هاتوو وه ده لئ :

«تئی می فاشه م ئە یانی = (ΘANJĀYĀNTAI) tē mē vāšōm ayenī»

ئەمه، به واتای (Let them drag my chariot) ی ئینگلیزی هاتوو وه .

ئەم واتایانه، زور بهی کات، خو یان له واتای کاری دا هاتوو نزیك ده که نه وه .

بو وینه، له (Y. 28,4) دا هاتوو وه ده لئ :

«یه قهت ئیسای ته قاچه ئە قهت خشای = Yavat isai tavaca avat xsai»

YAVATISAI = (Ind. Is -) TAVA - CA (Ind. TAV -) AVAT XSAI (Ind. XSA -)

واتای ئەمه ش به ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«I shall teach as much as I shall be able to and shall have the strength to»

لیره دا، به کارهینانی دوخی خستنه پال، به شیوه یه کی ساکار، بو ده رخستنی ده می دا هاتوو وه .

«کهت ئە شه قه . . . قه تهت دره گفه نتم» =

«kat aśava...vāṅghat (VAN - Ṣ - A - T, Conj. Aor.) droḡvantōm»

ئەمه، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«wiLL the righteous man defeat the adherent of FaLsehood»

(یه شت، 2 - 48 . Y.)

له هه مان سه رچاوه دا (Y. 31,14) هاتوو وه ده لئ :

«تا ثوا په رسا یا ذی ئایتی جه مته تیچا» =

«tā ḡwa pōrsa yā zīaiti (Ā - AI - TI, Ind, pres) jōṅghaitīca (GAM - Ṣ - A - TI, Conj. Aor.)»

ئەمە ، بە زمانی ئینگلیزی بەم جوړه لیک دراوه ته وه :

«I ask you about what comes and will come»

(۲) - به کار هینانی پال خراو، له رسته ی ناساکاردا، له واتای ئاسایی دا زورتر به لای

مهرجی دا داده تاشی، تاوه کوهر یاسایه کی پیوانه یی دیکه .

به و جوړه، له رسته ی مهرجی دا، پال خراو، له وانیه، یان له وانیه نی یه، که به کار

هینرابی له ناورسته ی سهره کی، یان هینی دووه می رسته ی ناساکاردا، په نا ده باته سهر

کرده وه که، که دهرکه وتوو، یان سهر واتایه ک که پالی پیوه داوه

بو وینه، له سهرچاوه ی (Vd. 13,35) دا، هاتوووه ده لی :

«کوته قهرزیان مه زده یه زنه» =

«kuḡa vòròzyan (VRZYĀN, Conj. Pres. Act) mazdayanu»

به زمانی ئینگلیزی، ئەمە بەم جوړه ی خواره وه لیک دراوه ته وه :

«if he who goes does not find, what the mazdayasnas must do?»

ئا، لیره دا، پال خراومان له ههر دوو رسته ی سهره کی و ناسهره کی رسته ناساکاره که دا

هه یه .

وینه یه کی دیکه له سهرچاوه ی (Vd. 6.3) هوه ده لی :

«یه زی مه زده یه زنه تام زام کاره یه ن، یه زی ئاپو ههره زه یه ن یه ت ئەهمی سپانه سچه پهره

ریشه یه نتی . . . نه سوسپه یم په سچه یه ته ئاستریان تی» =

«yezi mazdayasna tam zam kārayōn (KĀRAYAN, Impf. Act), yezi āpōhòròzayōn

(HRZAYAN, Impf.) yat ahmi spānasča narašča para iriginti (RIŪYANTI, Ind.)...

nasuspaēm pascaēta āstryānte (ĀSTRYĀNTAI, Conj, Pres. Med).

به زمانی ئینگلیزی ئەمە ی سهره وه بهم جوړه ی خواره وه لیک دراوه ته وه :

«if the mazdayasnas have tilled the Land, if they have brought water to the Land in

which dead dogs and humans lie, they will have committed the sin against the bureau

of crops.»

لیره دا، کاری کرداری له رسته ی ناسهره کی و هی پال خراو له هی سهره کی ی رسته ی

ئاوات = The Pptative

۱۳۶ - قەدى ئاوات خواز، لە قەدى رانەبوردوو و ھى رابوردوو و ھى تەواو ھى بە دوو جوړه رى وەر دەگىرى. قەدى واتايى پاشبەندى (-۱-۱) وەر دەگىرى و پىكەو قەدى ئاوات خواز كە بە (-A۱) كوتايى دى پىك دەھىنن و لە گەرانىش دا بە پلەى گەورەبوون و پەرە سەندن دا ناروات.

قەدى ناواتايى (كردەو ھى) لە دوخى پىكەتووى لاوازدا، پاشبەندى (۱-۱) يان (YA-۱) وەر دەگىرى.

بۆمەبەستى دوو ھىمىن كوتايى، توانا ھەيە تەنيا يەك كۆمەلى قەدى (ئاوات خواز)، ھەروەك، چۆن قەدى پال دەرەو، ئاو ھا وەر بگىرىن. بۆكەسى يەكەمى تاك، كاراي كاراناو ھى كارى ئاواتى خاوەن كوتامى يەكى تايبەتى يەو ئەو یش (-A-۱) يە.

۱۳۷ - ئەمەى خوارەو، كۆمەلە نموونە يەكە، بۆدەر خستنى چۆنەتى گەردانى ئاوات خواز لە قەدى واتايى و ھى ناواتايى.

قہدی کاری کردہ وہ دار:

		Thematic Stem	Athematic Stem
Ind.		SAPA_	SUP_ : SAUP_
Opt.		SAPAI_	SUPĪ_ : SUPYĀ_
Opt.	1st p.	SAPAI (M)M	SUPYAM hyām, daiḍyam
Act.	2nd p.	SAPAIŠ ^ṽ barōiṽ	SUPYĀS hyā ^o , surunuyā ^o
Sg.	3rd p.	SAPAIT barōit	SUPYĀT hyāt, daiḍyāt
Med. Sg.	1st p	SAPAYA haxṽaya	SUPYA pairi.tanuya
	2nd p	SAPAIŠA yazaēša	SUPĪŠA framrviša
	3rd p	SAPAITA yazaēta	SUPĪTA daidītā

کلیشہی خالی سہرہ کی (۱۳۷)

له قه‌دی رابوردووی سیگماتیکی

(واته: X,S دار) دا، وشه‌ی [(ره‌یخشیسه =

له قه‌دی رابوردووی سیگماتیکی [(RAIXAŠ-ŠA) raēxsīša] مان هه‌یه، که بو‌که‌سی دووه‌می تاکه له دو‌خی کاراناوه‌ندی (Med.) دا، ئەمه‌ش له قه‌دی رابوردووی (ره‌یخش = RAIXŠ-) هه‌تووه، که ره‌گه‌که (ریشه‌ی (ریک = RIK) و به واتای (to Leave) ی ئینگلیزی هاتووه.

له قه‌دی ته‌واوه‌وه، وشه‌ی (ئه‌یوی. تووتویاز (ئه‌بی توتویاز) = aiwitutūyā = (ABITUTUYĀŠ) مان هه‌یه، که له قه‌دی ته‌واوی (TUTAV): (TUTU-) هه‌هه‌تووه‌وه‌ئه‌میش له ریشه‌ی (TV) هه‌وه‌رگیراوه، که به واتای (can) ی ئینگلیزی هاتووه.

۱۳۸ .. واتاکانی (ئاوات = optatire):

(۱) - له جیگای سه‌ر به‌خو‌دا، واتای ئاسایی به ده‌سته‌وه‌ده‌دری، که وه‌ک (حه‌ز) بی، یان (فه‌رمانی ناراسته‌وخو) بی:

(سرونیا‌ز نو‌یه‌زنه‌م = (SRUNUYĀŠ) nō yasnēm (surunuyā

«له یه‌شت - (Y. 68,9) هه‌وه.»

ئه‌م رسته‌یه، به ئینگلیزی به‌م جو‌ره لی‌ک دراوه‌ته‌وه:

«may thee hear our prayer»

لی‌ره‌دا، وشه‌ی (سرونیا‌ز = SRUNUYĀŠ) بو‌که‌سی تاکه و فه‌رمانی ناراسته‌وخویه، که له بارودو‌خی هه‌زوویستن دایه.

وینه‌یه‌کی دیکه، که له سه‌رچاوه‌ی (Vd. 5,54) هه‌وه

ده‌لی: «ئوس ته‌نووم سنه‌یه‌ته = (SNAYAI - TA) us tanūm»

به ئینگلیزی، ئەم رسته‌یه، به‌م جو‌ره لی‌ک دراوه‌ته‌وه:

«Let him wash his body»

وینه کی دیکه، له په شت (Y. 9.21) دا، دهلی :

«ماچیش په ورځو بوودیه یته نو، فیسپی په ورځه بوویدیوی مهیدی =
māciš paurvō būdyōmaite (BUDYAITA, rap.sg. Optpres. Med) paurva⁽¹⁾ no, vispe»

(BUDYAIMADAI, 3rdp. Sg. Opt. Pres. Medl.

نهم رسته یه، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«Let no one sense us first Let us sense everyone first»

(۲) - له رسته ی نالوز یا خود ناساکاردا :

(a) - له هه ردوو به شی مهرجی یه ناراستی یه که دا

بو وینه له یه شت (Yt. 8,24) دا هاتوو و دهلی :

«yedizī mā mašyāka yazayanta (YAZAINNTA, 3rdp. Sg. Opt. pres, Med.) ... fra sūsuṣyam

(SU - SUYAM, 1stp. Sg. Opt. Pf. Act.) ... ava mam avi bauryam (BARYAM, .id) aōjō»

به بی ی رینووسی نهمرووی کوردی رووگرته وهی بهم جوړه یه :

«یه دی ذی ما مه شیاکه یه زهین تا فره شوشویام . . . نهغه رنام نهقی بهریام»

به ئینگلیزی واتای، نهم رسته یه ی سهره وه بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«I would have come out, gained strenght for myself»

(b) - له ورستانه دا که مهرجی نین، به لام مهرج پیشان ددهن و په یوه نندی یان به کاتی

رابوردوو وه هه یه .

بو وینه، وهك نهم وهرگرته یه ی خواره وه، که له سهرچاوه ی (KY. 9,5) هوه وهرگیراوه و

دهلی : «په نچه دهسه فره چاره ی شه ی پیتا پوثره سچه ره وده ی شفه که ته ره سچیت یه فته ته

خشه یوتی ییمو =

«pancadasa - fracarōige (FRA - ĀRAIΘAI, 3rdp. Du. Impf. Med.) pita

puḡrasča roadaēsva katavasçit yavata xšayōit (XŠAYAIT, rd. p. Sg. Opt. Pres. Act.) ... yimō»

نهمه ی سهره وه، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه ی خواره وه لیک دراوه ته وه :

«both father and son Looked Like fifteen year oLd as Long as Yama reigned»

۱۳۹ - پیکهاتوو (فورم) له سه رپاکی قه دی خاوه ن کوتایی دووهم،

که وهک

قه دی رابوردوو، هی ناته واوهی به ندداری ته واو له واتادا به کار دین، که نزیکه له جوړی پال خراوه وه. هه میسه ش به بی پشبه ندی رابوردوو (a-یهو، تایبه تی یه به زمانه ئیرانی یه کونه کانه وه بو پیشاندانی ده می رابوردوو) وروواله تیکی تایبه تی دروست ده که ن که پال خراوه.

کیشه ی نائسانی له دیاری کردنی واتای تایبه تی له نیوان جوړی پال خراوو جوړی ئاواتی دا، به ئەم وینه یه ی خواره وه، که تیای دا پیکهاتوو ی هه رسی روواله ته که به کار هاتوون، روشن ده بیته وه:

بو وینه، له یه شت (Y. 60,12) دا هاتوو وه ده لی:

«ده رسومه ثوا، پهیری ثوا جه م یه مه، هه مه م ثوا هه خمه =

darðsuma (DARSAMA, Istp. PL. Conj. Pres. Act) gwā, pairi gwā jamyama (JAMYAMA,

Opt. Pres. Act.), hamðm gwā haxma (HAXMA, Inj Pres. Act.)

ئەم وه رگرتیه ی سه ره وه، به ئینگلیزی به م جوړه لیک دراوه ته وه:

«may we behold thee, Let us walk around thee, Let us follow thee»

فرمان = The Imperative

۱۴۰ - فرمان که واتای فرمانی راسته و خو و هی ناراسته و خوبه دسته وه
دهدات، پیکهاتووی تایبه تی بو که سی دووه می تاک و بو که سی سییه می کو هه یه :

هه ندی قه دی کرداری :

- (به ره = BARA -) به واتای (to carry) هاتووه .

- (قهرزیه = VRZYA -) به واتای (ta act) هاتووه .

- (خروشه = XRAUŠA -) به واتای (to cry) هاتووه .

- (مرهف = MRU - : MRAV) به واتای (to speak) هاتووه .

- (ئهس = S - : AS) به واتای (to be) هاتووه .

- (دهدا = DAD - : DADĀ) به واتای (to give) هاتووه .

- (چه ر = که ر = ĆAR - : KR) به واتای (to make) هاتووه .

- (خشا = XŠĀ) به واتای (to reign) هاتووه .

ئەم كلیشه‌یهی خواره‌وه، جووری فه‌رمانه‌كان و پیکهاتوووه‌کانیان له کاتی گه‌ردانیان دا، له‌گه‌ل راناوی که‌سی دووه‌می تاک و سییه‌می کو‌دا پیشان ده‌دات :

بو که‌سه‌کانی دیکه، که وه‌ک که‌سی دووه‌می (کو‌بی پیکهاتوووی پال خراو به‌کار دی.

			Thematic Stems	Athematic Stems
Ind.			SAPA	SUP- : SAUP-
Impv. Act.	Sg.	2nd p.	SAPA bara	SUP-DI idī, mruīdi
		3rd p.	SAPATU karatu	SUPTU astu, dadātu
	Pl.	3rd p.	SAPANTU barantu	SUPŅNTU hantu
MED.	Sg.	2nd p.	SAPASVA barajuha	SUPŞVA karəsva, dasva (DAD-SVA)
		3rd p.	SAPATĀM vərəzyatqm	SUPTĀM dyātqm
	Pl.	3rd p.	SAPANTĀM xraosantqm	SUPŅNTAM xšāntqm

کلیشه‌ی خالی سه‌ره‌کی (١٤٠)

تیکه لاو کردنی پیکهاتووی کاری

Mixture of Verbal Forms

۱۴۱ - گورهترین هیزی رهنگدانهوی یاسای کوڻ، به زوری جوړه له و قده

ناواتای یانه دایه، که بوونه ته قدهی واتایی .

بووینه، بو دهستکهوتنی پیکهاتوو (فورم) یان، له سه ریرهوی پیکاتووی هاو

وینه یان له قدهی (- a -) دارو (- aya -) داردا دهروڻ .

به تایهتی هم جوړهوی دوینیان، له زمانه کونه ئیرانی یه کان دا زور به کار دهات:

- (که رنه فه = kōrānava), به واتای (do) هاتوو، هممه له جیانی (که رنیودی =

kōrānuidi) ی ئاسایه . بووینه هممه له گه ل (ته کونه فه یه نته = akunavayanta) پارسی کوڻ

بهراورد بکه، که به واتای (they did) ی ئینگلیزی هاتوو .

- (چه شهت = cōigat = CAIΘ - AT), به واتای ((he) taught) هاتوو، که له قدهی

واتای یه وه هاتوو و ئه ویش (CAIΘ - A - TI) یه . هممه ییشی به واتای (he will teach) هاتوو .

به هو ی پیکهاتوو (فورم) ی پال خراو (conjunctive) هوه له نیوان قدهی واتایی و هی

ناواتایی دا، له بنه رته وه فه راهم دهینن .

بووینه، قدهی واتایی پال خراو (SAP - A - T) هیچ جیاوازی له پیکهاتوودا، له گه ل

قدهی ناواتایی ناتهواو (SAPA - T) دا نابه خشی!

له بهر ته وه، هر بو دوور که و تنه وه له لی تیک چوون، نه و پیکهاتوو یه ی، که (- ā -) ی

دریژه داره و به تایهتی روو دهات، به زوری وا دهرده که وی که بو پیکهینانی پال خراو

له قدهی واتای یه وه زور سه رله به ره:

- (سته فات = stavāt = STAVĀT), به واتای (he) will praise) هاتوو .

- (سته فان = stavan = STAVĀN), به واتای (they will praise) هاتوو .

همانهش به ریز له (ستهومی = staomi = STAUMI) = (I) praise) هوه و (ستهوت =

(STAUT) = (staot) = (he praised) هوه هاتوون .

ئەمە، ھەموو، زۆر ئاسایی بوو، لە کاتێک دا، کە فورمی کەسی یە کەمی، لە پال خراودا، لە ھەردوو ھەلسووراندنە کەدا، تیکە لاوبە یە کتری بووین. لیرەدا ویک چوون بو جۆری کرداری بەردەوام دەبی.

تیکە لاوبوونی پیکھاتووی کەسی جۆر بە جۆر بوژمارە ی جووت لە خالی سەرەکی (۱۰۴) دا روشن کراوە تەو.

ھیزو توانای کورت بوونەوہی پلە، لە قەدی واتایی دا، بووینە، لە پیکھاتووی جۆری ئاواتی دا بەرچاودە کەوی:

بوژمارە ی (کو)، پيوسته قەدی لاواز، جۆری (-SUPI) بە دەستەوہ ھەبی. بووینە، ئەم وشە تومار کراوە (فرزیمە = VRZIMA) = (vrözlmca) بو کەسی یە کەمی کوپە و ئاواتی یە.

لە (فرن) ەوہ (قەرن) = (VRZ -: VARZ) وەرگیراوە، کە بە واتای (to act) ی ئینگلیزی ھاتووە.

پیش کار = preverbals

۱۴۲ - هندی پیش کار سهره پای کاره کھی خوی ههروهک پرپوزیشنیش

به کار دین، تهماشای (خالی سهره کی ۹۹) بکه. بووینه، وهکو:

- (آپه پی = API), (آبه بی = ABI), (آهنو = ANU), (آهنتر = ANTAR), (آ = Ā), (آهفه =

UPA), (آوپه = UPA), (آهتی = PATI), (آهری = PARI).

ووینهی به کارهینان:

- (آه پی کرنته تی = API - KRNTATI) = (aip kərɔntaiti), آهمه به واتای (he) cuts ی

ئینگلیزی هاتوو.

- (آه فی کرنته تی = AVI - KRNTATI) = (avi kərɔntaiti), به واتای (he) cuts through ی.

(آوپه کرنته یه ن = UPA - KRNTAYAN) = upa.kərɔntayən, به واتای (cut into) هاتوو.

- (آه تی آهفه کرتیات = PATI - AVA - KRTYĀT) = (piti avakūrgyāt), به

واتای (Let (one) cut up to) ..

آهوانه ی که ته نیا بو (پیش کار = preverbals) آهمانه ن:

- (آه په = APA) = (apa).

بووینه: (آه په کره نته تی = apa kərɔntaiti), که به واتای (cuts - off) ی ئینگلیزی

هاتوو.

- (آوس = US) = (UZ, US), له هیندی کون دا (ud) ه. آهمه به واتای (upward) ی

ئینگلیزی هاتوو.

بووینه: (آوس جه سه تی = us ĵasaiti), که به واتای وشه ی (rises) هاتوو.

- (آره = FRA) = (fra) - (به رامبه ری آهمه له هیندی کون دا وشه ی «پره = pra» یه) - به

واتای وشه ی (forward) هاتوو

- (فرهجه سەتی = frajasaiti), به واتای (comes out) هاتووە .

- (فرهجه سان = frajasān), به واتای (they will approach) هاتووە .

- (نی = ni = NI) - (به هیندی کۆن - ni یه) به واتای (downward) هاتووە .

- (نی جه سن = nijason), به واتای (descended) هاتووە .

- (فی = vi = VI) - (به هیندی کۆن هەر vi یه) - به واتای وشە (away),

یان (in different direction) هاتووە .

- (فی جه سه تی = vijasaiti) به واتای (diverges) هاتووە

- (هه هم = HAHM) - (به هیندی کونیش (sam) یه) - به واتای (together) هاتووە .

- (هه نه جه سه نتي = hanjasonte) به واتای (they) gather) هاتووە .

به هوێ کاریان هوه، پیش کار، به لای (کار) هکە ی دا ده چیت، به لام له گهڵ

ئه وهش دا، توانا هه یه لهو (کار) هی جوی بکریته وه . بووینه، له سه رچاوه ی یه سنه

(Y. 30,4) دا هاتوووه و ده لئى :

- (ئه تچه هیات تا هم مه نینوو جه سه یته م =

atca hyat tā hdm (HAM) mainyū jasaētōm (JASAITAM).

ئەم وەرگرتە یه، به زمانى ئینگلیزى، بهم جورە لیک دراوه ته وه :

«and here when those two spirits go together»

Negatives = نهري

۱۴۳ - نهري (نهيت = NA - IT = nōit) له گهل هموو کاتي کاردا . دهبي جگه
له گهل (فهрман) دا نهبي . جگه لهم نهري يه ، هيچ جوړه نهري يه کي دیکه له گهل کاري
کرده ويی دا نابي و ناگونجي .

بو جوړی (کرده ويی = indicative):

(نهيت نهوتهم ئاهه نهيت گهرمه نهيت زهورفه ئاه نهيت مهريوش =
«(NA - IT) nōit aotm āgha (ĀHA, 3rd p. Sg. Ind. PF. Act.) nōit (NA - I) gōrdmōm nōit (NA -
IT) zaurva āgha (AHA) noit (NA - IT) mōrdyus»

(Y. 9.5)

ئهمه ، به زماني ئينگليزي بهم جوړه ليک دراوه ته وه :

«there was neither cold, nor heat, neither old age, nor death»

بو جوړی (پال خراو = conjunctive):

- (نهيتي نهسته نهيت فه رسم . . . پهري . سپايتي نه په م ئاستريانته ي =
«nōit (NA - IT) astam nōit (NA - IT) varsam... pairi. spāiti apam āstryānte (Ā -
STRYĀNTAI, 3rd p. PL. pres. Med)»

(Vd. 6,29)

ئهم وهرگرته يه ، به زماني ئينگليزي بهم جوړه ليک دراوه ته وه :

Let them not sin with respect to water by casting about bones and hair

بۆ جوړی ئاواتی = optative

- (نهیت ده بیتیم دوش . سه ستیش ته هووم مه ره شیات) =

«nōit (NA - IT) daibitīm duš. sastiš ahūm mōrašyāt (MRNSYĀT, rd p. Sg. Opt. pres.

Act.)» .(Y. 45.1)

ئهم وهرگرته یه ، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«may not the teacher of evil destroy a second Life»

بۆ جوړی (ناموزگاری = Injunctive):

- (نهیت مه نه خشه ثری بقت ئوتو) =

«nōit (NA - IT) mana xšagre bvat (BAVAT, 3rdp. Sh. Inj. Pres Act.) aotō...»

.(Vd. 2,5)

ئهم وهرگرته ، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«may not coLd be in my kingdom...»

۱۴۴ - (نهری فرمان رهنګ = prohibitive negative):

نهری فرمان، یان فرمانی نهری (ma = MĀ = ما) یه ، له هیندی کونیش دا ههر
(ma = ما) یه . پارسى نوئی، (ma = مه) بوته نیا (فرمان) به کاری ده هینی . به لام
پال خراو ئاواتی ناموزگاری بویان هه یه کامیان به کار بهینن .

بۆ جوړی (فرمان = Imperative):

- (ما ئه فی ئه سمه نه م فره شوسه ، ما ئه فی زام نی ئورفیسى) =

«mās (MĀ) avi asmanōm frašusa (FRA - ŠUSA, 2ndp. Sg. Im. Pres. Act.) mā (MĀ) avi

zam ni urvise (NI - RVISYA, id.)»

(Yt. 17.60)

ئهم وهرگرته یه ، به زمانی ئینگلیزی بهم جوړه لیک دراوه ته وه :

«do not go to the sky, donot turn to the earth»

بۆ جوړی (پال خراو = conjunctive):

- (ما . . . ریشیهت) = (mača (MĀ)... irišyat (RISYAT, 3rd. p.Sg. Conj res.)

(Vd. 7,38)

ئەم وەرگرتەیه، بە ئینگلیزی، بەم جوړه لیک دراوتهوه:

«may he not do harm»

بۆ جوړی ئاواتی:

- (ما قووجهمیات ئەکات ئەشیا) =

(mā (MĀ) vō jāmyāt (JAMYĀT, 3rdp. Sg. Opt. AorAct.) akat asyo

واته: «Let not the worse than the worst come to you»

(ئاموژگاری = Injunctive):

= (ما دیم پرسهس یم پرسههی)

«mā (MĀ) dīm pōroso (PRSAS, 2nd p. Sg. Inj. Pres. Act) yim porosahi»

واته: «do not ask that obe whom you ask»

(ناوی کار = VerbaL NominaLs):

۱۴۵ - ژماره یه کی زۆر له ناوی داتا شرای جوړاوجوړ له ریشه یه که وه که بونی کاری کرداری پیوه بی، ههروهها له قه دی کاری یه وه وه ده گیرین. هه ره گرنکترینی ئەمانه، (که یاسای کار وهک پارتیسیپل ووهک قه دی چاوگ ده گریته وه) له خواره وه ریز کراون.

پارتیسیپل = participLes

۱۴۶ - پارتیسیپلی رابوردوو هی رانه بوردوو.

(۱) پارتیسیپلی کرداری له قه دی رانه بوردوو رابوردوو له گه ل پاشبهندی (-نت، ئەنت = -ANT, -NT) دا وه ده گیری (پاش ئەوهی که بزوینی کوتایی قه ده که ده قرتی یان ده شارریته وه).

بووینه:

- (کلیشهی قه دی رانه بوردوو (SUP -: SAUP) ه)

- (= پارتیسیپلی رانه بوردوی کرداری) ده بیټ به (SUPANT -: SUPAT). ئەوجا وینهی به وشه وهک:

رانه بوردوی پارتیسیپل (HANT -: HAT AS -: S), که به واتای وشه ی (existent) ی ئینگلیزی هاتوو.

ئهمه، بۆ به رکاری تاک ده بیټ به (هه نته م = hantam), بۆ پال خراوی کۆیش ده بیټ به (قه نه نته م = Vanantam).

- (کلیشه‌ی قەدی رابوردوو، SAP - S) ه .
 - (ئەوجا کلیشه‌ی پارتیسیپلی رابوردووێ کرداری بەم جوړه‌ی لی دی :
 (- ANT - : - SAPSAT).

وینە‌ی له وشەدا، وهك : (قەنەنت، قەنزەنت = VANṢ - ANT, vanḥant). ئەمە بە واتای
 (having won) ی ئینگلیزی هاتووە :

گەردانی ئەم جوړه پارتیسیپلە، له خالی سەرەکی (۵۵) دا روشن کراوەتەوہ .
 بوپیک هینانی پیکهاتووێ کارای می، قەدی لاوازی بی لایەن، یان هی نیر وەر
 دەگیری و پاشبەندی (- ی = آ) دەخریتە پاشکوویهوہ، واتە، ئەمە کلیشه‌یەتی، SAPATĪ.
 (- وینە‌ی بە وشە :

- (هەتیم = HATĪM = haitīm) - (بوکەسی تاک . بەرکار، می) - ئەمەش له (هەت = HAT)
 هەهاتووہو ئەمەش بە واتای (existent) ی ئینگلیزی هاتووہ .

جگە لەمەش پیکهاتووێ له قەدی بەهیزه‌وہ وەردەگیری و ئەمەش کلیشه‌یەیی :
 (SAPANTĪ)

وینە‌ی ئەمە، بە وشە وهك :

- (قەنەنتیم = VANANTĪM = (vanaintīm), (بو بەرکاری تاک).

- (قەنەنتیاز = VANANTYĀṢ = (vanaintyāṣca) بوپال خراوی تاک) ه ئەمەش بە واتای
 (winning) ی ئینگلیزی هاتووہ .

(بو ئەم جوړه گەردانانە، تەماشای خالی سەرەکی - ۶۲ - بکە)

(۲) - پارتیسیپلی کارا ناوہند (medial participLe) بریتی یە له پیکهاتووێ ناواتایی
 خاوەن پاشبەندی (منە = -MNA-) - (له هیندی دا (منە = -mana- یە) بو قەدی واتایی
 رابوردووێ ئیستاو (- ئەنە = -ANA-) - (له هیندی دا - ئەنە = -ana- یە) - بو قەدی
 ناواتایی .

- (بووینه کلیشه‌ی رانه‌بوردوو (-SAPA) یه .

- (پیکهاتووی کاراناوهندورابوردووی ده‌بی به (-SAPAMNA).

ئه‌وچا، رانه‌بوردووی وشه‌یه‌ک وه‌ک (مه‌نیه = -MANYA) که به واتای (to think) ئینگلیزی هاتوو، پارتیسپله‌که‌ی به‌م جوړه‌ی لی‌دی (مه‌نیه‌منه = -MANYAMNA)،
ئه‌مه‌ش بو‌دوخی (کارا) یه‌و (تاکه) و بو‌(نیر) ه. وشه‌ی (مه‌نیه‌منو = mainimnō =
mainimna) به واتای (thinking) ی ئینگلیزی هاتوو و بو‌(می) یه .

- (-SUP) کلیشه‌ی رانه‌بوردوو

له دوخی رابوردووی کارا ناوهندا کلیشه‌که به‌م جوړه‌ی لی‌دی (-SUPĀNA).
بووینه، وشه‌ی (مه‌نه = -MANH) سیگماتیکی رابوردوو له هه‌مان قه‌ده‌ویه .

پارتیسپلی (له حاله‌تی کارا و نیروتاک دا) ده‌بی به (مه‌نه‌انه = -maghānō)، که به واتای
فرهیزی ئینگلیزی (having thought) لیک دراوه‌ته‌وه .

۱۴۷ - پارتیسپل خزمه‌ت گوزاره، به واتایه‌کی تایبه‌تی که له سه‌ره‌تای قه‌دی
(کار) هوه‌یه‌وله به‌رئه‌وه پارتیسپل قه‌د له‌گه‌ل (-SYA) دا پیکه‌وه دروست ده‌که‌ن
(ته‌ماشای خالی سه‌ره‌کی - ۱۱۱ - بکه) و واتای کاتی داهاتوو به‌ده‌سته‌وه ده‌دات .

بووینه، ئەم وه‌رگرتیه، که له یه‌سنه (Y. 21,4) وه وه‌رگیراوه‌و تیای دا هاتوو و ده‌لی :
قیسپه‌م ئەشه‌قه‌نم هه‌نته‌مچه (هه‌نته‌م، پارتیسپلی رانه‌بوردوو) به‌قه‌نته‌مچه)

به‌قه‌نته‌م، پارتیسپلی رانه‌بوردوو (بوشیه‌نته‌مچه (بوشیه‌نته‌م، هه‌ره‌مان ده‌ستوور) =

«vispōm aśavanōm hantōmča (HAM, part. Pres.) bavantōmča (BAVANTAM, Part.
Pres.) busyantōmča (BU - SYA - NT - AM)»

ئه‌مه، به زمانی ئینگلیزی به‌م جوړه‌ی خواره‌وه لیک دراوه‌ته‌وه :
(any righteous man, existent, becoming or being to become)

واتای کاتی داهاتوو هه میشه به لای پارتیسیپلی رابوردوودا دهر ووا (چونکه پیکهاتوو هه
بنه پرتی یه که ی واتای رانه بوردووی تیادا به دی ناکری).

بو وینه، ههروهك له م وهرگرته یه دایه (Yt. 19,41):

- (یوئه پتهت مهره خشانو (مهره خشانه - پارتیسیپلی رابوردووی کارا ناوه ند) گه یه ثا) =

«yō apatat mōroxšānō (MRK - S - ĀNAS. Part. Aor. Med) gaēdā»

ئه م وهرگرته یه، به زمانی ئینگلیزی به م جوره لیک دراوه ته وه:

«who has come in ordre to dstroy' (LiteaLLy' having to destro'y) nature.»

۱۴۸ - پارتیسیپلی ته واو.

(۱) - پارتیسیپلی کارادار، به هو ی پاشبه ندی (- فاز = VAS̄ - : UAS̄ -) هوه له قه دی کاری

کار ته واوه وه (هی لاواز) وهر ده گیری، واته:

(SUSUP - UAS̄ -) یان (SUSUP - VAS̄ -).

قه دی (ته واو = pf)، (فید، یان، فید = VAID - : VID -) ه، پیکهاتوو ی پارتیسیپلی ته واو

کارا داری (فیدوش = VIDUS̄ -)، (فیدفاز = VIDVĀS̄ -) ه، که چی هی بهرکار

ناراسته و خو ی تاک (فیدوشی = viduse) یه وهی کارای تاکیشی (فیدفا = vidva) یه.

- (دهد، دها = DAD - : DADĀ -) پیکهاتوو ی ته واو ن. پارتیسیپلی ته واوی کارا داری

(دهدوش، دهدفاز = DADVĀS̄ - : DADUS̄ -) ن. ئه مه به واتای وشه ی (creator) ی

ئینگلیزی هاتوو ه. یان به واتای (he who has created) هاتوو ه. پیکهاتوو ی پال خراوی

تاک (دهتوشو = daguso) یه، کارای تاکیشی (دهثفا = dagva) یه.

- (فهون، فهفن = VA - VAN - : VA - UN -) ته واو ن، پارتیسیپلی ته واوی کاراداری ده بی

به (فهونوش = VAUNUS̄ -)، یان (فهونفاز = VAUNVĀS̄ -). کو ی دیارخه ری بووه به

(فهونوشه م = vaonusam)، که به واتای (those who won) هاتوو ه.

(۲) - پارتیسیپلی کاراناوه ندی، به هه مان ریگه دروست ده کری، ههروهك له قه دی

واتای رانه بوردوو ه.

بووینه (ئانه = ANA) بو نیرهو (ئانا = ANA) ش بومی یه . وشه ی (مه منانه = MAMNANA).
به واتای (remembering) هاتوو، (ته و او = perfect) ی (مه من = MA - MN -) (مه من =
ه (MA - MAN)

۱۴۹ - پارتیسیپلی کارابزری ته و او وشه یه که به گشتی تاییه تی یه به پیکهاتووی
ناوی (-TA-) داره وه ، که ئه وانه ئاوه لئاوی کارین ویه کسه ره له ریشه ی جور به جور وه
دروست بوون .

پله ی ناوه راستی کورت بوونه وه ی لاوازی به سه ر ریشه ی کونسونانتی SP دا هاتوو و
پله ی سیفریشی ده گه رپته وه بو ریشه سونانتی SVP.

واته ؟ گلیشه که ی به م جور یه :

SAP - TA -, SUP - TA -

haxta = HAXTA ← HAK - TA ← HKV

BASTA ← BND - TA ← BNDV (به هیندی کون (به دهه = baddha) - یه) - ئه مه ، به واتای

وشه ی (tied) ی ئینگلیزی هاتوو

BRTA ← BRV (هیندی کون = bhrtā) - (ئه فه بره ته = ava - bōrta) - (له حاله تی کارای

دووان - بو نیر - دایه) و به واتای وشه ی (brought) ی ئینگلیزی هاتوو .

MATA ← MN - TA ← MNV (به هیندی کون - matu - یه) . (هومه ته م = humatom) به واتای

(weLL conceived) ، یان (kind thought) هاتوو .

ئه م پارتیسیپلانه ئه گه ره له ریشه ی تیپه ره وه وهرگیرابوون ، وه ک کارابزر خو یان پیشان
ده دن ، له کاتیکیش دا که ریشه ی واتا تینه پهریان هه بووزیاتر به لای پارتیسیپلی
کاراداردا ده رۆن (یا خود به شیوه یه کی ریک و پیک بی لایه نه) . بووینه وه ک :

- (گه ته ز = GM - TA - S) = (gatō), به واتای (he who come out). هاتووہ .

(ABI - ITA - M) = (ئەبیئەم) = (aiwitōm) - (ئەمە بو بەرکاری نیڤرە)، به واتای

(he who had come) هاتووہ .

ئەم پارٹیسپلە، لەولیک دانەوہ دوایینەدا زۆر بە فراوانی بە کار هاتووہ، ئەمەش بووہ

بە بنکە یەك بو نمونە ی کاری رابوردوو لە زمانە ئیرانی یە نوێ یە کان دا .

چاوگ = Infinitives

۱۵۰ - کار لە زمانی ئافیسٹادا پیکهاتوو یە کی سەرەکی چاوگی نی یە پیکهاتوو ی

ناوی جوړاوجوړی لادەرو لارو بوو، لە واتاو لە ئەرك داریزه چاوگ ئامادە دە کەن .

دیاری کردنی پیکهاتوو لە ناو ئەوانەدا، کە ببی بە چاوگ و بچیتە ناو کوړی یاسای

(کار) هوه زۆر زەحمەتە . یە کەم ناو نیشانی ئەم دیاری کردنە بە ئیمە ئاشنایە .

توانای هیزی دەست رویشتووی پیکهاتوو ی کاری (verbal)، زۆر کە ممان بە

دەستەوہ دەدات . لە ئافیسٹادا، ژمارە یە کی زۆر لە پیکهاتوو ی (nominal = ناوی)، کە

لە بنەرەتی کاری یەوہن بە هیزو توانای دەست رویشتووی پیکهاتوو ی کاری

خزمەت گوژارن .

بو وینە، وەك لەم وەرگرتە یەدا (Yt. 5,34) دەر دە کەوئی :

«یەت بەقانی ئە یوی فەنیا، ئە ژیم دە ها کەم» =

«yat bavāni aiwi, vanyā (ABI - VAN - YĀS, Comp) ... aźīm dahākām (AŽIM DAHĀKAM,

Acc)»

ئەم وەر گرتەپەش ، بەم جوړه ليك دراوه ته وه :

«that I should win (Literally 'become a winner') of the serpent Dahak».

(Yt. 5,34)

کارا (agent) ی ناوی (nominal) له دوخی بهرکاری دا ، بهرکاری راسته و خو و
یه کسره وەر ده گرتی .

بو، وینه، وهك لهم وەر گرتە یه دا ، دەر ده که وئی :

(فهیدیه م، مه نثره م) =

«vaēdīm (VAIDYAM, Nom. Act) maḡrōm (MANORAM)» (Y. 25,6)

ئەم وەر گرتە یه ، بەم جوړه ليك دراوه ته وه :

«the meaning of the sacred word»

لیره دا ، فرهیزی ناوی ئیشه که ، بهرکاری راسته و خو وەر ده گرتی .

که و ابو، ناسینی چاوگ، زوربی یان که م، به لای گومان دا ده چی .

به هر حال، ئەم پیکهاتوانه ی خواره وه، وهك جیگای باوهر پیشان ده درین :

(۱) - پیکهاتووی بهرکاری ناراسته و خو ی همه جوړ ناوی کار، به تایبه تی ئەو

پیکهاتووه ناوی یانه ی، که (- تی = - TI -) یان هیه . واته : وهك ئەم کلیشانه :

(SAPTAYAI, SUPTAYAI)

(۲) - پیکهاتووی تایبه تی، که له پیکهاتووی بهرکاری ناراسته و خو وه - هاتووه ته

خواره وه، به لام پیکهاتووی هاو وینه ی له حاله ته کانی دیکه دانی یه، به و جوړه له

بیره که مانه وه نزیکترینه، که چاوگه .

ئەو پیکهاتووی یانه ی، که له ریشه ی کاری یه وه وەر گیراون و به

سهره تای (- دیای = - DYĀI -) دهستیان پی کردووه . بو وینه، وهك :

- (جه دیای = (JN - DYĀI) = (jāidyāi) ، به واتای (to beat) هاتووه .

- (فهید دیای = (VAID - DYĀI) = (vōidyāi) ، به واتای (to Know) هاتووه .

۱۵۱ - ئەم وینانە، بەکارهینانی چاوگ - مان بو روون دەکەنەو.

(۱) - لەگەڵ فرمانی مۆدیل دا:

لەم وەرگرتەیه دا هاتوووە دەلی:

«بەزی قەسەن (کاراداره، ناتەواو، کویە) مەزده یەزنە زام رویدیام
(بەرکاره) هیختە ی ئە ی کەرش تە ی ئە ی پەرە کەنتە یە یچە» =

«yezi vasōn (VASAN' pL. Impf, Act) mazdayazna zam raoidyam (ZĀM RAUDYĀM,
Acc.) hixtayaē ca (HIX - TAI - AI -) karstayaaēca (KARSTAI - AI) parokantayaēca
(PARAKAN - TAYAI - ČA)»

(Vd. 34,4)

ئەم وەرگرتەیه، بەم جوړه لیک دراووتهوه:

«if the mazdayasnas want to irrigate ,tilL and dig pLoughLand again»

(۲) - کاری بەرکار بەلای چاوگ دا دەچی.

بووینە، وەك لەم وەرگرتەیه دا دەردەکەوی:

«ئەت توی ئاتەرەم (بەرکار) ئوسەمهی (کو، کارادار، رانەبوردوو ئاوەلکاری
جیگا) . . . ستای (چاوگ) رەپەنتی چیثرا ئەقەهەم - (بەرکار) - =

«at tōi atōrdm (ATAR - AM, Acc.) usōmahī (USMAHI, Instr. PL. Pres. Act.)... stōi (STĀI,
Inf) rapante čigra, avaghōm (- AVAHAM, Acc.)

(Y. 34,4)

ئەم وەرگرتەیه بەم جوړه لیک دراووتهوه:

«and we wish that your fire be pLeasant to the pious»

(۳) - بی گوئی دانە کەسەکان، ئاموزگاری چاوگ دەگریتهوه. بووینە، (هەر وەك لەم

وەرگرتەیه دا بەدی دەکری:

«هوئى هودهمم (بهركار) دىاي (چاوگ) فهخه دره هيه» =

«hoi hudomom (HU - DAMAM, Acc.) dyai (DYAI, Inf.) vaxoorahya» (Y. 22,8)

ئەم وەرگرتەيە، بەم جوړه ليك دراوہ تەوہ:

«Let us give him the pleasure of speech»

زانبارى يەكى كورت دەر باره ي رسته وه

۱۵۲ - ههروهك كاريكى سروشتى يە، بو زمانى، كه ژماره يەكى زورى ههلسووراندىن و گهردانى هه بى، ياساي ريك و پيك كردنى وشه تا راده بى نازادى تىادايه و پەيوەندى نيوان وشه كانيش به هوئى هووه، تەنيا له ريبازى كاري مورفولوژى يەوہ دەبى .

بو وينه، وهك ئەم وينه يە، كه له (يهشت) هووه وەرگيراوه:

بو وينه، وهك ئەم وينه يە، كه له (يهشت) هووه وەرگيراوه:

«يەنە هەتەم ئائيت يەزنە پەيتى فه هومەزدا ئاهورا فه يده ئەشات هەچە يان هەمچە تانسچە تەسچە يەزەمەيد) =

«yeghe hātām ōat yesne paiti vaghō mazdā ahurō vaēda ašaṭ hača yāghamčā tāšča tašča yazamaide»

ئەم وەرگرتەيە، بەم جوړه ليك دراوہ تەوہ: =

«and here we worship (YAZAMADAI) both those (men TANS - ČA -) and those (wives,

TAS - ČA) out of those existent (HATAM) the kind (the best, VAHYA) of whom (man,

YAHYA) and whom (wives) YĀŠĀM - ČA) in (PATI) a prayer (YASNAI) Ahura Mazda

(AHURAS MAZDĀS) Learned (VAHĪ) from (HAČA) Arta (RTĀT)»

۱۵۳ - ژماره یه کی رسته ی ویکچوو له وانه یه پیکه وه بنووسرین به هو ی :
 (۱) - ئامرازی په یوه سته وهك (- چا = ČĀ), (- فا = VĀ) كه به واتای (and) یا خود به
 واتای (or) هاتووه .

بو وینه وهك ئەم فره یزه :
 «(PITĀ PUORAS - ČĀ) pita puorasča» = (پیتا پوتره ئچه) .

ئهمه به واتای (father and son) هاتووه .

یان وهك لهم وهرگرته یه دا هه یه :
 (یوگه ئوهم جه ینتی فا فه یه ینتی فا خروسیه ینتی فا) =

(yō gaḡwam ... ĵainti vā (VĀ) vayeiti vā(VĀ) xraosyeiti vā (VĀ) ...)

(Vd. 15,5)

(۲) - ئامرازی په یوه ندی وهك (ئوته = UTA) هوه كه به اتای (and) ی ئینگلیزی هاتووه .
 بو وینه وهك :

(ئوته نمه نه م ئوته ئوته فیسهم ئوته زه نتووم) =

(uta (UTA) nmandm uta (UTA) vlsdm uta (UTA) zantum

همه به م هم جوړه لیک دراوه ته وه :

«and the famiLy and the kind and the tribe»

۱۵۴ - بو رسته ی لیک دراو، ئامرازی لیک دان، ههر هه مان ئامرازان كه بو

به یه كه وه به ستنی رسته ی ویکچوون، به کار دین، به ستینه ربه یه كه م وشه ی رسته كه وه
 به ند ده بی .

بو وینه، وهك ئەم وهرگرته یه :

(سنه و دوو قه فره سنه یژات . . ئریژه تچه (چه) ئیده گی یوش نه په جه سه ت) =

(snaodō .vafra snaēžāt ... grizatča (- ČĀ) idā gaus apajasat) (Vd. 2,22 - 23)

ئهمه به م جوړه لیک دراوه ته وه :

(snow wiLL faLL from a cLoud (literaLLy' acLoud wiLL snow') ... and (onLy) athird of
 cattLe wiLL survive)

په یوه ست بوونی رسته ی وچه کی (ناسره کی) له رسته ی لیک دراودا، به
شیوه یه کی سهره کی بریتی یه له پیکهاتووی راناوی په یوه ندی له حاله ته کان دا (- یه =
YA-) و راناوی ناوه لکاری، که له هه مان قه ده وه وهرگیراوه.

بووینه، هم وهرگرته یه، نه وه دهرده خات :
(نوشته بویات نه همه ی نهیری، یه سی (کارای تاکی نیی) ثوا... فره یه زایتی) =
(ušta buyāt ahmāi naire, yasð (YAS, N.Sg.m) gwa... frayazāite) (Yt. 10,9)

به هم جوړه ش لیک دراوه ته وه :
(may every thing) will be according to (his) wish for the man who will revere you)

ههروه ها، ههروهك له م وهرگرته یه دا به دی ده کری :
(جه نعت نه ژیم سرفه رهم... یه م (به رکا، تاك، نیی) ئوپهیری فیش ره وده ت) =
(janat aẓīm srvarəm... yim (YAM, Acc. Sg.m.) apairi viš raodat) (Y. 9,11)

هم وهرگرته یه، به هم جوړه لیک دراوه ته وه
(he' killed a horned serpent ... over which poison flowed)
دوو جوړ پیکهاتوو (فورم)، له راناوی (یا = YĀ = yā)، (یه ت = YAT = yat) وهك ئامرازی
په یوه ندی جوړا و جوړ به کار ده هیئرین .
بووینه، نه مانه، له م وهرگرته یه دا به دی ده کرین :
(تبت مه زدا ته هه خشه ثرم، یا داهی دریگه ووقی هه سه) =

(tat mazdā tava xšagrəm, yā (YĀ) dāhi drigaove vahyō)

(Y. 32,4)

هم وهرگرته یه، به هم جوړه لیک دراوه ته وه

«in that mazda is thy power that thou giveth the best to the poor»

یان له م وهرگرته یه، هاتوو وه دلئی :
(نویت په سچه یته هوش خشه فه، یه ت مه نیوو ده مان ده یدیتهم =

(noit pascaeta hušxšafa yat (YAI) mainyū daman daiditōm)

(Y. 57,17)

ئەمەش بەم جوړه ليك دراوه ته وه :

(did not sleep after the two spirits created creatures)

(يەدا = YADĀ = yadā = بە واتای (when) هاتوو . بووینە ، وهك :

(يەدا ئەيشام كە يەنا جەمەيتی) =

(yadā (YADĀ) aesām kāēnā Jamaiti)

(Y. 30,8)

ئەمە ، بە واتای : (when their ritibution comes ...

(يەفەت ، يەفەتا = YAVAT , YAVATA) ، بە واتای (as long as) و (while) هاتوون .

وهك لهم وەرگریه دا هاتوو :

(پەنجە دەسە فرەچەرۆشی پیتە پوثرەسچە رەودەیشقە كە تەرەسچیت یەفەتە خشەي

ئویت ییمۆ) =

(pañcadasa fracaroidēpta puḡrasca roadaesva katarascit yavata (YAVATĀ) xšayōit ...

yimō)

(Y. 9,5)

ئەم وەرگریه یە ، بەم جوړه ليك دراوه ته وه :

(both father and son Looked fifteen year oLd as Long as reigned Yama)

(يەتە = YAΘA) ، بە واتای (how) ، (that) هاتوو ، هەر وهك لهم وەرگریه دا دەر دە كه وئ :

(ئەتانی ئەهەت یەتە هەفۆه سەت) =

(agā nō aghat, yaga (YAΘA) hvō vasat) (Y. 29,4)

ئەم وەرگریه یە ، بەم جوړه ليك دراوه ته وه :

(Let us be as he should want it)

(يەدا = YADĀ) ، (يەدی = YADI) ، (يەزی = YAZI) بە واتای (if) بە کار دین .

بووینە :

یهزی دیم نویت یهزدهتهنتی، نائیت ههقام ته نووم پهیری یوژ دهیثته =

(yezi (YAZI) dinl noit yaozdaḡonte, āat hvam tanūm piri, yaozdaigīta)

(Vd. 8,153)

اواته:

(if they donot subject him to purification, Let him perform himseLf this purification)

نمونه یه کی تیکست - ی شیوه زاری نائیتای دوایین:

ئهم وهر گرتیه (Y. 11, 1-2) که له بهشی (هوم یهشت = Hōm Yašht) هوه وهر گیراوه،
یه کیکه له پارچه ههره کونه کانی (یهزنه = Yasna).

ئهم وینهی دهستنووسه، که له یهزنه ی دهستنووسی پالهوی یهوه وهر گیراوه - (تیکستی
یهزنه، بوپارسی ناوه راست وهر گیر دراوه ولیکیش دراوه تهوه) -، له په رتوو کخانه ی
زانستگای کوپنهاگن - هوه وهر گیراوه.

(ئار - راسک = R.Rask) له کاتی چوونی بهره و هیندستان ته و دهستخه ته ی دهست
که وتوووه.

له سال (۱۳۲۳) ته و دهستخه ته به دهستخه تی (میهره بانووی که یخسره و)
نووسراوه ته وه و ئه مهش به باشترین نائیتای دهستنووس له قه له م ده دری. (sheet, 78, r).

כלת יונת. שבתה בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.

בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.
בן יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת. וכלתה יונת.

בן יונת.

- روبرگرتهوهی به پیتی لاتینی و به ئاوازی ههشت و
حهوت برگهیی .

ΘRĀYAH HAΘYAM RTAVANAH
ĀFRĪVAČAHAH ZAVANTI
GĀUŠ-ČA ASPAS-ČA HAUMAS-ČA
GĀUŠ ZAUTARAM ZAVATI
UTA BUYĀH AFRAZANTIŠ
UTA DAUŠ-SRAVĀH HAČAMNAH
YAHMĀM HVĀSTAM NA-IT BAXŠAHAI
ĀT MĀM TUVAM FŠAUNAYAHAI
NARYĀH VĀPUΘRAHYA VĀ
HUVAYĀH VĀMARŠUYĀH
ASPAH BARTĀRAM ZAVATI
MĀ BUYĀH ARVATĀM YUXTĀ
MĀ ARVATĀM ABIŠASTĀ
MĀ ARVATĀM NIΘAXTĀ
YAHMĀM ZĀVARNA-IT ĴADYAHAI
PARUMATI HANĴAMANAI
PARU-NARAYĀH KARŠUYĀH

- رووبه رگرتنه وهی به پئی پیتی رینووسی ئەمرووی زمانی
کوردیی .

ئرایه - هه ئیه م - رته فه نه ه -
ئافریقه چه هه ه - زه فه نتی
گاوشه چه - ئەسپه سچه - هه ومه سچه
گاوش - زه وته ره م - زه فه تی
ئوته - بویاه - ئەفره زه تیش
ئوته - دهوش - سره قاه - هه چه مه نه ه -
یه ه - مام - هه فاسته م - نه - یت به خشه هه ی
ئات مام - توفه م - فشوونه یه هه ی
نهریاه - فا - مهرشویاه
ئەسپه ه - به رتاره م - زه فه تی
ما - بویاه - ئەرینه تام - بوختا
ما ئەرفه تام - ئەبیشه ستا
ما ئەرفه تام - نیته ختا
یه ه - مام - زاقرنه یت - جه دیه هی
پهروومه تی - هه نجه مه نه ی
پهرو - نهریاه - که رشویاه

سو پاسگوزاری

ئەندازىارى هيژا، كاك عەزىز بوٽانى ، بى پەروا، شانى داىه بەر
ئەركى كيشانى نەخشەكانى ناو ئەم بەرھەمەو ئەم ھەلمەتە ھونەرىيەى ئەو،
بە نووكى قەلمە زىرپىنەكەى، بوو بە ھوى رازاندنەوھى لاپەرھى
بەرھەمەكە.

بەم بوئەيەو، بە فراوانى سوپاسى پيشكەش دەكەين و داواى
سەرکەوتنى سەرھەمى دەكەين.

م.ھ

- ۱ - چون ته بېته ماموستایه کی سهرکه وتووی زمانی ئینگلیزی . چاپخانه ی (سلمان الاعظمی) ، به غدا ۱۹۷۲ .
- ۲ - فونه تیکی زمانی کوردی چاپخانه ی (الباحظ) به غدا ۱۹۷۴ .
- ۳ - سه ره تای فیلولوژی زمانی کوردی . چاپخانه ی (المعارف) به غدا ۱۹۷۴ .
- ۴ - روشنبیری وهلی دیوانه ، چاپخانه ی (علاء) ، به غدا ، ۱۹۷۹ .
- ۵ - زاره کانی زمانی کوردی له ترازووی بهراورددا . چاپخانه ی (المؤسسة العراقية للطباعة) ، به غدا ۱۹۸۱ .
- ۶ - میرزا ئولقادی پاهویی ، چاپخانه ی کوپری زانیاری ، به غدا ۱۹۸۴ .
- ۷ - کاکهیی ، چاپخانه (الحوادث) ، به غدا ۱۹۸۵ .
- ۸ - له یلی و مه جنوون . چاپخانه ی (علاء) . به غدا . ۱۹۸۵ .
- ۹ - فرههنگی قوتابیان - وهرگیان . عه بدوللا شالی ، جه مال عه بدول . محهمه د نه مین هه ورامانی
- ۱۰ - فرههنگی ئیریهن قاج - چاپخانه ی (سومر) به غدا ، ۱۹۸۷ .
- ۱۱ - زمانی ئافیسنا (نهم به ره مه ی به رده ست) - وهرگیان ، لیکولینه وه .
- ۱۲ - ماکتب عن اللغة الكردية - وهرگیان - به زمانی عاره بی . چاپخانه ی کوپری زانیاری ، به غدا ، ۱۹۷۸ .

نه و به ره مه مانه ی که ئاماده ن .

- ۱ - فرههنگی زاراوو ئیدیومی زمانی کوردی .
- ۲ - میژووی ریبازی زمانی کوردی .
- ۳ - هه ندی به ره مه ی ، میرزا ئه لماس خان .

A List of Basic References

Listed below are only the most general and fundamental works which have not become outdated and which contain a more detailed bibliography; the list does not contain the papers concerned with individual problems and the translations of separate parts of the Avesta.

K. Geldner, *Avesta Litteratur*, Grph., Bd. II, Strassburg, 1896 - 1904, S. 1 - 53. The book describes the history of Avesta, furnishes information on the manuscripts, the history of Avestan studies and their philological principles. It also contains a list of references of the previous general investigation, publications and translations of the Avesta.

Ch. Bartholomae, *Vorgeschichte der iranischen Sprachen; Avestasprache und Altpersisch*, Grph., Bd I, Strassburg, 1895 - 1901, S. 1-248. This is the most comprehensive phonetic and grammatic summary of the Avestan linguistic evidence. The preceding linguistic literature is enumerated sufficiently completely but only in the footnotes.

Ch. Bartholomae, *Altiranisches Wörterbuch*, Strassburg, 1904; 2nd ed., Berlin, 1961. The study contains all the material of the Avesta and ancient Persian inscriptions available to the author. This is also a nearly complete index to the text of the Avesta. The study is outdated for Old Persian after the investigations of W. Hinz and R. Kent but remains an indispensable aid for the language of the Avesta.

H. Reichelt, *Awestisches Elementarbuch*, Heidelberg, 1909. The study remains the most convenient aid. In phonetics and morphology it follows Bartholomae but in a terser representation; besides, the monograph contains a large section on syntax, the unique of its kind if the outdated investigations of Spiegel are not considered. Ap-

pended to the book is a large number of texts with a glossary.
H.Reichert, Iranisch, Grundriss der indogermanischen Sprach - und
Alttertum skunde, H, Bd.4,2. Halfte, S. 1-84, Berlin - Leipzig, 1927.

This is a general survey of information Iranian studies.
G.Morgenstierne, Orthography and Sound - System of the Avesta,
NTS, XII, 1942, pp. 30 - 82. Apart from the experimental restoration
of the sound system of the Sassanian Avesta, the

monograph contains general ideas on the development of the sound
system of Iranian languages.

K.Hoffmann, Altiranisch, - «Handbuch der Orientalistik, I Abt.. IV Bd,
Iranistik, I.Abschritt. Linguistik, Leiden - Köln, Studies of the Avestan and
Old Persian languages with a survey of the basic problems and their
contemporary status.

وہرگیرانی نافیستا

Translations of the Avesta

J.Darmesteter, Le Zend - Avesta, traduction nouvelle avec commen-
taire historique et philologique, vol. I-III, Paris, 1892 - 1893, 2nd Ed.:
Paris, 1962. The translation of the text is out - dated in many respects
linguistically but the commentary on the specifications remains still
valuable. F.Wolff, Avesta, die heiligen Bücher der Parsen, überse-
tzt auf der Grundlage von Chr. Bartholomae's Altiranischen Wor-
terbuch, Strassburg, 1910. There are new interpretations of many
places but on the whole the book remains a standard translation in-
asmuch as the Bartholomae dictionary remains a standard dictio-
nary. The translation of the Gathas was made by Bartholomae him-
self.

وہرگیرانی گاتہ کان

Translations of the Gathas

Chr. Bartholomae, *Die Gatha's des Awesta, Zarahustra's Verspredigten*, Strassburg, 1905. M. Smith, *Studies in the Syntax of the Gathas of Zarathustra together with Text, Translation and Notes*, Philadelphia, 1929. This monograph contains original interpretations as compared with the Bartholomae translation from which the author naturally proceeds. The book contains a wealth of factual data and can be used regardless of the reader's agreement or disagreement with the author's general conclusions (open to arguments). J. Duchesne - Guillemin, *Zoroastre, essai critique avec une traduction commente des gathas*, Paris, 1948. (English translation: *The Hymns of Zarathustra*, London, 1952, 2nd Ed., Boston, 1963). This is an accurate translation but with literary interpretations: the commentary is mainly of historical and religious character. The author also makes an attempt to arrange parts of the Gathas chronologically. Bode, *Songs of Zarathustra, The Gathas, Translated from the Avesta*, London, 1953: Anklesaria, *The Holy Gathas of Zarathu'stra*, Bombay, 1953. These translations are of interest mainly as the interpretation of the Avesta by the modern Zoroastrians. W. Hinz, *Zarathustra*, Stuttgart, 1961. This is an investigation on the initial period of Zoroastrianism, a translation of the Gathas and an extensive list of references. H. Humbach, *Die Gathas des Zarathustra*, Bd I, II, Heidelberg, 1959.

تيكسي چاپکراوی نافيستا

Publications of the Text of Avesta

F.Spiegel, Avesta, die heiligen Schriften der Parsen, zum ersten Male im Grundtexte sammt der Huzvaresch - Uebersetzung herausgegeben, Bd I-II, 1853 - 1858. The Middle Persian text of the monograph is of great value. K.Geldner, Avesta, die heiligen Bucher der parsen, Bd I- III, Stuttgart, 1886 - 1895. This is a critical edition based on a large number of manuscripts used. The edition remains a standard reference aid. «Codices Avestici et Pahlavici Bibliothecae Universitatis Hafnensis», vol. VII - IX, k-5 (1937, 1938, 1939); vol. X - XI, K- 3a, K3b, K-1 (1941, 1942). volXII K-7, K-25 (1944.) This is a publication in facsimile of the best Copenhagen manuscripts of the Avesta. H.Reichelt, Avesta Reader, Strassburg, 1911. A very convenient textbook of the Avesta with a very good selection of texts with a commentary and a glossary.

لاپه ره	بابهت
۲	۱ - پیشکەش :
۳	۲ - وشەیه کی ریگا روشن کەرەوه
۶	۳ - هەندی کیشە ی دەنگساز ی
۸	۴ - دیاری کردنی جیگای روواله تی هەندی دەنگ
۱۱	۵ - هەندی تی بینی دەر باره ی رهگ و قە دەوه
۱۲	۶ - سه بارهت به گو رانی هەندی دەنگه وه
۱۶	۷ - هەندی دیارده ی فۆنه تیکی له نیوان کۆن ونوی دا
۱۷	۸ - هەندی تی بینی پیویست بو خوینەر
۲۰	۹ - وته ی سه ر نووسەر
۲۲	۱۰ - پیشه کی
۲۵	۱۱ - میژووی ئافیستا
۳۱	۱۲ - به شه کانی ئافیستا
۳۳	۱۳ - ئافیستای ده ستنوس
۳۴	۱۴ - لیکۆلینه وه و پشکنینی ئافیستا
۳۸	۱۵ - فۆنه تیکی زمان ی ئافیستا
۴۱	۱۶ - ئەلف و بی ی ئافیستا
۵۴	۱۷ - یاسای فۆنۆلۆژی داهینراوی ئافیستا
۵۵	۱۸ - بزوینه کان
۵۸	۱۹ - سۆنانه کان
۶۳	۲۰ - پله ی بزوین
۷۱	۲۱ - کونسونانته کان

- ۸۶ - ۲۲ - جیگای جور به جوری کونسونانت
- ۹۲ - ۲۳ - ئاواز و هیز
- ۹۴ - ۲۴ - جیاوازی نیوان فونه تیکی زمانی ئاښستاو هی زمانی پارسى کون
- ۹۹ - ۲۵ - وشه سازی
- ۱۰۶ - ۲۶ - به شه کانی ئاخافتن
- ۱۰۸ - ۲۷ - قه دی باشبه ندداری و اتا نادیارى
- ۱۱۰ - ۲۸ - پاشبه ندى و اتا بیرى و هی و اتا کرده وهیى
- ۱۱۶ - ۲۹ - پله ی به راوردی ئاوه لئاو
- ۱۲۱ - ۳۰ - گه ردانی ناو
- ۱۲۴ - ۳۱ - جوری نا و اتایی
- ۱۲۹ - ۳۲ - قه دی (ئا) دار
- ۱۳۳ - ۳۳ - جوری و اتایی
- ۱۵۴ - ۳۴ - قه دی سونانت دار
- ۱۷۶ - ۳۵ - راناو
- ۱۹۲ - ۳۶ - وه چه ی راناو
- ۱۹۹ - ۳۷ - ژماره
- ۲۰۶ - ۳۸ - ژماره ریزی (ته رتیبی)
- ۲۰۹ - ۳۹ - و اتای فورمی ناویى خوار و بوو
- ۲۰۹ - ۴۰ - ژماره ی ناو
- ۲۱۰ - ۴۱ - دوخ
- ۲۱۲ - ۴۲ - دوخی بهرکار
- ۲۱۶ - ۴۳ - دوخی خستنه پال
- ۲۳۶ - ۴۴ - ئاوه لکار
- ۲۴۱ - ۴۵ - کار
- ۲۴۳ - ۴۶ - کوتایی که سبی
- ۲۴۶ - ۴۷ - یاسای رانه بوردوو

لاپهړه	بابهت
۲۴۹	۴۸ - قهډی واتایی
۲۵۳	۴۹ - قهډی ناواتایی
۲۵۵	۵۰ - قهډی ناواتایی له گهل پاشبه‌ند
۲۵۶	۵۱ - گه‌ردانی جوړی واتایی
۲۶۴	۵۲ - یاسای رابوردووی دیاری ته‌واو
۲۶۷	۵۳ - یاسای رابوردووی ته‌واو
۲۷۱	۵۴ - ده‌نگه‌کان
۲۷۴	۵۵ - دوڅه‌کانی کار
۲۷۹	۵۶ - ثاوات
۲۸۱	۵۷ - واتا‌کانی ثاوات
۲۸۴	۵۸ - فه‌رمان
۲۸۶	۵۹ - تیکه‌لاو‌کردنی . . .
۲۸۸	۶۰ - پیش - کار
۲۹۰	۶۱ - نه‌ری
۲۹۳	۶۲ - ناوی کار
۲۹۳	۶۳ - پارتیسپل
۲۹۸	۶۴ - چاوگ
۳۰۰	۶۵ - زانیاری‌یه‌کی کورت
۳۰۵	۶۶ - نمونه‌ی تیکست . . .

نووسهرو خویندهواری بهریز، ئاگاداری کیشه و ژانه کانی چاپخانه و چابه مه نین . له
هه ر گوشه یه که وه تو بیگری به لای که می یه وه، چهند لایه نیکی نابره و سست و
چاوه پروان نه کراو، دینه پیشه وه و به ره ریگا ده گرن .

منیش، بی گومان، به دهیان له م ژان و کوسپانه نه خشی سه ر په رده ی میشکم - ن .
ئه وجا، به م بونه یه وه، ویستم داوای لی بوردن له خویندهری به ریزو خوشه ویست
بکه م، بو ئه وه ی، به چاویکی خاوه نیه تی یه وه ته ماشای ئه م به ره مه بکات و له هه له
چاپیه کان، که بی گومان ده بنه هو ی ماندوو کردنی له کاتی خوینده وه دا لووته لا
نه بیت، چونکه تائیش تاش ئه و ژانانه ژانی هه ر نووسه ریک و دانه ریکی کوردن .

سو پاس .

وشه‌ی کۆتایی:

ئەم بەرھەمە‌ی بەردەستت، نامە‌یەکی دوکتۆرا - زانستی‌یە، لە لایەن (س.ن. سوکۆلوف) هۆه ئامادە کراوه و بە هۆیەوه، لە ئەکادیمیە‌ی زانیاری‌ی سوڤییه‌ت، لە مۆسکۆ، بروانامە‌ی (دوکتۆرا - ناوک) ی پێ رهوا بینراوه.

ئەم بەرھەمە، لە لایەن (نەوروژوف) هۆه کراوه بە ئینگلیزی و وا منیش، هەرۆک لات ئاشکرایە، لە ئینگلیزی‌ی هۆه کردوومه بە کوردی.

پتر له‌وش، هەندی تێبینی خۆم، چ بە پەراوین، چ لە لەگەڵ ناوهرۆک داو لە جیگای خۆی دا، دەر باره‌یهوه دەر بریوه، ئەمە جگە له‌وه‌ی،

کە لەگەڵ زمانی کوردی ئەم‌رودا، بەراوردم کردووه و بە هۆی ئەو بەراوردەوه، گەشتووومه‌ته باوەریکی بته‌وو بە کورتیش دەر باره‌ی ئەو باورمه‌وه، لەپێشه‌کی ئەم بەرھەدا، بە ناوی (و. ههورامانی) یه‌وه، دەر بریوه.

م. ههورامانی

سهرپه‌رشتی چاپ
محمد زه‌هاوی

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ٣٤٢ لسنة ١٩٨٨

دار الحرية للطباعة